ભારત સેવક સમાજ શા માટે?

લોકશક્તિનું નિર્માણ

આપણી સાધનસંપત્તિને કે તેના મહદ્ અંશને કોઈ નિશ્ચિત હદ સુધી આપણે માપી શકીએ છીએ. પરંતુ તેનું સર્વોચ્ચ સાધન જનશક્તિ અને તેની મનોવૃત્તિ કે જે વડે આપણે સૌ સમાન ધ્યેયની સિદ્ધિને માટે મથીએ છીએ તેનુ માપ નીકળી શકતુ નથી. લોકસમૂહની એ શક્તિને જ્યા સુધી આપણે કામે ન લગાડીએ, જીવનની મુસીબતોનો હસતે મોઢે મુકાબલો કરતી મનોવૃત્તિઓ ન સર્જાવીએ, ત્યાં સુધી વાસ્તવિક રીતે કોઈ મહાકાર્ય નહીં થઈ શકે

યોજનાનો આધાર, કેન્દ્રીય અને રાજ્ય સરકારોનાં સાધનો પર છે, પરંતુ કોઈ પણ શક્તિશાળી આંદોલન માટે અને રાષ્ટ્રને સ્પર્શતા અન્ય વિકાસ કામોમાં બીજાં સાધનોની પણ આવશ્યકતા હોય છે આ સર્વમા શ્રેષ્ઠ શક્તિ છે 'જનશક્તિ'. આપણી યોજનાઓ એ રાષ્ટ્રની કાયાપલટનુ વિરાટ આદોલન છે એની સફળતા જનતાના ઉત્સાહ અને સહયોગ પર નિર્ભર હોઈ લોકશાસનમાં લોકશક્તિનુ મહત્ત્વ સૌથી વધારે છે.

— જવાહરલાલ નેહરુ

રાવજીભાઈ મણિભાઈ પટેલ

લેખક

રાવજીભાઈ મણિભાઈ પટેલ

સંયોજક, ભારત સેવક સમાજ, ગુજરાત

આમુખ

શ્રી મોરારજીભાઈ દેસાઈ

નાણાપ્રધાન, ભારત સરકાર, નવી દિલ્હી

ભારત સેવક સમાજ પ્રકાશન

પાનકોરનાકા; અમદાવાદ

પ્રકાશક
ભારત સેવક સમાજ, ગુજરાત, તરફથી
શ્રી પન્નાલાલ બાલાભાઈ ઝવેરી
પાનકોરનાકા, અમદાવાદ

મુદ્રક
જીવણજી ડાહ્યાભાઈ દેસાઈ
નવજીવન મુદ્રણાલય, અમદાવાદ–૧૪

પ્રથમ આવૃત્તિ, પ્રત ૧૦૦૦, માર્ચ, ૧૯૫૯
દ્વિતીય આવૃત્તિ, પ્રત ૧૦૦૦, નવેમ્બર, ૧૯૫૯
તૃતીય આવૃત્તિ, પ્રત ૨૦૦૦, ફેબ્રુઆરી, ૧૯૬૦

પ્રાપ્તિસ્થાન
ભારત સેવક સમાજ
લાલભાઈ શેઠનો વંડો
પાનકોરનાકા, અમદાવાદ–૧

ત્રણ રૂપિયા

અર્પણ

ગરીબ, પીડિત જનતાને દર્દોના નિવારણાર્થે
શ્રદ્ધાપૂર્વક જીવન-જળનો ઉપયોગ કરવાની
આશા સાથે અર્પણ.

—રાવજીભાઈ મણિભાઈ પટેલ

આભારદર્શન

માત્ર છ માસના ટૂંકા ગાળામા, આ પુસ્તકની બીજી આવૃત્તિ બહાર પડે છે, તે બતાવે છે કે, જે હેતુથી આ પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યુ છે, તે હેતુ ફળીભૂત થયો છે દેશના જુદા જુદા ભાગમાથી તેમ જ પરદેશમાથી પણ આ પુસ્તકની માગણી આવી છે.

શ્રી રાવજીભાઈએ સ્વાનુભવ તેમ જ બીજાં ભાઈબહેનોના અનુભવ પરથી આ પુસ્તક તૈયાર કર્યુ છે જરૂરી સુધારા-વધારા કરીને આ આવૃત્તિને તેમણે વધારે માહિતીપૂર્ણ બનાવી છે, અને એથી તે અભ્યાસીઓને તેમ જ પ્રયોગ કરનારાઓને વધુ ઉપયોગી થઈ પડશે

આ પુસ્તક તૈયાર કરવામા અનેક ભાઈબહેનોએ સારો એવો સાથ આપ્યો છે, તે બાબત ઘણી મહત્ત્વની છે. વળી વૈદકના ધધાના અનુભવી અને નિષ્ણાત એવા શ્રી બાપાલાલ વૈદ, શ્રી વલ્લભરામ વૈદ, શ્રી કરુણાશકર ત્રિવેદી, હોમિયોપેથ ડૉ. શ્રી ગુણનિધિ ભટ્ટ, ડૉ શ્રી મગનલાલ સલારિયા તથા શ્રી જૂઠાભાઈ શાહ, શ્રી બાબુભાઈ સોની જેવા ભાઈઓએ આ પ્રયોગ અંગેની માહિતી આપીને આ પુસ્તકને વધુ ઉપયોગી બનાવવામા સહકાર આપ્યો છે. ભારત સેવક સમાજ તરફથી આ બધા ભાઈઓનો આભાર માનું છું

ભારત સેવક સમાજનુ ધ્યેય, શકય હોય તે ક્ષેત્રમાં જનતાની સેવા કરવાનુ છે આ પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરવા પાછળ પણ આ હેતુ રહેલો છે આ પુસ્તકમા દર્શાવેલી શરીરસ્વાસ્થ્યની પદ્ધતિ બિનખર્ચાળ અને ગરીબમા ગરીબ માણસ પણ અપનાવી શકે તેવી છે આ વસ્તુને લક્ષમાં રાખીને ભારત સેવક સમાજે આ પુસ્તકની પ્રસિદ્ધિનુ કાર્ય હાથ ધર્યું છે આશા છે કે આમા દર્શાવેલી પદ્ધતિ અને અનુભવ ઘણાને ઉપયોગી થઈ પડશે

છેવટે આ બાબતમાં ઊંડો રસ લઈ, આ પુસ્તકનું આમુખ લખી મોકલી આ કાર્યમાં પોતાનો સહકાર અને સંમતિ દર્શાવવા માટે કેન્દ્ર સરકારના નાણાપ્રધાન શ્રી મોરારજીભાઈ દેસાઈનો આભાર માનું છું.

અમદાવાદ
૧–૧૧–’૫૯

પન્નાલાલ ઝવેરી
માનદ મંત્રી, ભા. સે. સમાજ, ગુજરાત

આમુખ

મોટી ઉમરે અને નાદુરસ્ત તબિયતે શ્રી રાવજીભાઈએ પોતાના ઉપર મૂત્રચિકિત્સાનો નવો પ્રયોગ કર્યો અને તેમાંથી એમને ફાયદો થતાં એનો લાભ સૌ કોઈને મળી શકે એટલા ખાતર એક જુવાનને શરમાવે એટલી શક્તિ એકઠી કરી, એ પ્રયોગનો પ્રચાર કરી, અનુભવ એકઠો કરી તેમણે આ નાનું પુસ્તક તૈયાર કર્યું. શરૂથી એમણે આ પ્રયોગથી મને માહિતગાર રાખ્યો હતો. તેમ જ જહોન ડબલ્યુ. આર્મસ્ટ્રોંગનું 'ધી વૉટર ઑફ લાઈફ' પુસ્તક પણ એમણે મને મોકલી આપ્યું. બીજી કોઈ પણ દવા ઉપર આધાર ન રાખતાં માત્ર મૂત્ર મારફતે અનેક રોગો સારા કરવાની ચિકિત્સાપદ્ધતિની કુદરતી ઉપચારમાં ગણતરી કરી શકાય. અલબત્ત સામાન્ય રીતે જેને કદરતી ઉપચારપદ્ધતિ કહીએ છીએ તેમાં આ ઉપચારોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો નથી.

કોઈ પણ વૈજ્ઞાનિક બાબતમાં પ્રયોગોના અનુભવથી મેળવેલી સિદ્ધિઓ પર મુખ્યત્વે આધાર રાખવામાં આવે છે એમાં કોઈ પણ જાતના ચમત્કાર કે ગૂઢ કારણ કે ભેદને સ્થાન ન હોઈ શકે. મૂત્રચિકિત્સા અંગે આર્મસ્ટ્રોંગના પુસ્તક ઉપરાંત બીજા કોઈ પુસ્તકની મને માહિતી નથી. આમ તો આયુર્વેદમાં માણસ ઉપરાંત જુદાં જુદાં પ્રાણીઓનાં મૂત્રનો દવા તરીકે ઉપયોગ વર્ણવ્યો છે અને તેનો સફળતાપૂર્વક ઉપયોગ પણ થયેલો જાણવામાં છે. પરતુ હરકોઈ રોગમાં મૂત્રના ઉપયોગનો અનુભવ આ પુસ્તકમાં જે રીતે રજૂ થયો છે તે સર્વ કોઈનું ધ્યાન ખેંચે એવો છે. હજી વધારે પ્રયોગો થાય અને મળેલા અનુભવ ઉપરથી આખી ચિકિત્સાપદ્ધતિ વ્યવસ્થિત બને તો નજીવા ખર્ચે અનેક અસાધ્ય રોગોમાં સારી રાહત થાય.

આ ચિકિત્સામાં મુખ્ય મુશ્કેલી મૂત્રની સૂગ અંગેની છે. બીજી ગંધવાળી અને બેસ્વાદ દવાઓ જેટલી સહેલાઈથી મૂત્રનો ચોળવામાં અને

પીવામાં ઉપયોગ કરી શકાય એને માટે લોકોના માનસમા પલટો આવવો જોઈએ. લેખકે આને માટે ખાસ મહેનત લીધી છે. પોતાના તથા પોતાનાં સ્વજનોના અનુભવ ઉપરાંત એમણે બીજાં કેળવાયેલાં અને એવાં ભાઈબહેનોના અનુભવ 'ટાંકયા' છે. શ્રી બાપાલાલ વૈદ્યનો એમાં એક અનુભવસિદ્ધ લેખ પણ રજૂ થયો છે. માર્ગદર્શક પ્રશ્નોત્તરીરૂપે પરિશિષ્ટમાં શ્રી રાવજીભાઈએ આ ચિકિત્સાનું હાર્દ રજૂ કર્યુ છે, જે વાચકના ઘણા સંશયો દૂર કરવામાં મદદગાર થશે. મને આશા છે કે મોટા પાયા ઉપર બહાર પડતી ચિત્રવિચિત્ર સંખ્યાબંધ દવાઓના આ જમાનામાં આ સારી સરળ ચિકિત્સાપદ્ધતિ પોતાનુ યોગ્ય સ્થાન મેળવશે.

૧૨–૧–'૫૯ મોરારજી દેસાઈ

બે બોલ

'ન જાણ્યું જાનકીનાથે પ્રભાતે શુ થવાનું છે.' રાજ્યારોહણને બદલે વનવાસ જવાનું થયું ત્યારે એની એ જ મનની પ્રસન્નતા અને હૃદયના ઉલ્લાસ સાથે જાનકીનાથ વલ્કલ પહેરી વનવાસ સિધાવ્યા આ પ્રકરણો લખવામાં એવું કંઈક બની ગયુ. જીવનભર હું રાજકારણમાં રહ્યો અને સમાજસેવક તરીકે જીવ્યો તે જીવન જીવવામાં મારાથી બને તેટલી મેં મારી જાત પર ચોકી રાખી છે મનના ઘોડાની લગામ બને તેટલી સખત પકડી રાખી છે એમા મને સુખ અને આનંદ મળ્યો છે. આત્માનો સંતોષ એ જ સાચું સુખ છે. એ આત્મસંતોષ મેળવવાનાં મેં વલખાં માર્યા કર્યા છે. એ રીતે જીવીને એક નાનેરા માનવ તરીકે મારા જીવનની હકીકત 'જીવનનાં ઝરણા'ના બીજા ભાગમાં સંપૂર્ણ લખી નાખી મેં સંતોષ માન્યો છે. અને જાણે હું જીવનથી પરવારીને પરમ મિત્ર મૃત્યુની રાહ જોતો બેઠો હોઉં એવી રીતે નિરાંતે બેઠો હતો .

પણ આપણું ધાર્યું થાય છે ખરું કે? એ તો "ધણીનું ધાર્યું એની પેરે થાયે જેમ ગજ કોઠું ગળે, કૃષ્ણને કરવું હોય તે કરે." એવું થયુ મારા જીવનમાં કદી સ્વપ્ને પણ મેં નહીં કલ્પેલી એવી પ્રવૃત્તિમા મૃત્યુની રાહ જોતા બેઠેલા મને પ્રભુએ નાખ્યો. પ્રવૃત્તિ સમજીને નહીં પણ પીડાહીન જીવન જીવવાના પ્રયત્નમાં અચાનક સહેજે કાર્ય આવી ઊભું. આયુર્વેદ, એલોપથી, હોમિયોપથી, નેચરોપથી, હાઈડ્રોપથી કે બાયોકેમિક, એવી કોઈ 'પથી'માં મારી ચાચ ન ખૂપે. મારો એ વિષય નહીં તેના અટપટાં નામના ઉચ્ચાર પણ મને ન આવડે અને તેની પરવા પણ મને નહીં. એવા ક્ષેત્રમા મને પ્રભુએ નાખ્યો. શાથી નાખ્યો? મને કાઈ ખબર નહીં. છતાં હું એ દિશામાં કેમ આકર્ષાયો? કારણ કે તે સર્વાત્મા આપણા બધામાં ઓતપ્રોત છે. દુ:ખીઓની સેવા કરવાની તક મળતી હોય તો સ્વર્ગનો અનાદર કરીને પણ નર્કમાં જવાની તૈયારી કરું એવી મારી વૃત્તિ અને હિંમત ખરી. ગાધીજી પાસે ઘણું શીખવાનું

હતું, પણ તે બધું શીખવાની મારી લાયકાત ન હતી; છતાં આ લાયકાત જે નાનામાં નાના માણસમાં હોઈ શકે, તે લાયકાત હું તેમની પાસેથી શીખવા પ્રયત્નશીલ રહેતો કે કાંઈ નહીં તો માનવજાતની સેવા કરતા કરતાં કાટાળો તાજ પહેરી વધસ્તંભ પર પ્રસન્નચિત્તે શી રીતે ચઢવું. મૂઢ જેવા રહીને આટલુ શિખાય તોપણ કાંઈક આત્મસંતોષ મળે. પ્રભુ તો અંતર્યામી છે. અને મને તેનો નિમિત્ત બનાવી મૂત્રચિકિત્સા જેવો સામાન્ય આમજનતામાં સુગાળો પ્રશ્ન મારી પાસે રજૂ કર્યો અને મને તેમાં પડવાને ધક્કો માર્યો. મૃત્યુને ભેટવાને દિવસો ગણતા મને જ્યારે આવો ધક્કો લાગ્યો ત્યારે એ પ્રેરણાત્મક કાર્યમાં હું પડયો; અને જાણે પ્રભુએ ગોઠવ્યું હોય તેમ મને જે દિશાનું ભાન નહોતું ત્યાથી એક પછી એક સહાયકો મળવા લાગ્યા. પોતાના પુરાણા અનુભવો કહેવા લાગ્યા. અને એના કારણે મારા હૃદયમાં શ્રદ્ધા પેદા થઈ. મેં આ પ્રશ્નને વૈદકીય દૃષ્ટિએ જોયો કે વિચાર્યો નથી. પણ જેમાં ગમે તેવા નિષ્ણાત ડૉક્ટરોના ગુરુવર્ય ગણાય તેવા ડૉક્ટર કે વૈદ્યની કે વૈજ્ઞાનિકની ચાંચ ન ખૂંપે એવી વિશ્વના કિરતારની રચેલી કુદરત પ્રત્યેની મારી શ્રદ્ધાથી હું પ્રેરાયો. આ કોઈ પણ પ્રચલિત વૈદ્યકીય વિષય નથી. છતાં જો કાંઈ હોય તો કુદરતી સંપત્તિના અભ્યાસે ઉત્પન્ન થયેલા આયુર્વેદનીયે પહેલાની જીવમાત્રને બક્ષેલી ઈશ્વરદત્ત બક્ષિસ છે. તે સકારાત્મક બક્ષિસ છે, નકારાત્મક નથી. સૃષ્ટિની કરામતમાં શ્રેષ્ઠમાં 'શ્રેષ્ઠ કરામત જીવને તેના શરીરના સુરક્ષણ માટે કિરતારે આ સાધન પ્રથમથી બક્ષેલું છે, તે છે. તે કોઈ રોગનો ઉપાય નથી પણ શરીરસ્વાસ્થ્યનું સાધન છે. આ શ્રદ્ધા મને હૃદયમાં વસી ગઈ. કેમ વસી? તેનો શો આધાર? તેવા પ્રશ્નો મારી જાતને પૂછીને હું દીર્ઘસૂત્રી બન્યો, નથી. સૂર્ય છે. હુ દેખું છું. તેને કાંઈ પુરવાર કરનારી દલીલની જરૂર ખરી કે? કિરતારે આ શરીરનું કે કોઈ પણ જીવજંતુનું શરીરસ્વાસ્થ્ય જાળવી રાખવા માટે વૈદ્યની રચના કરી નથી પણ તે માટે દરેકને સાધન આપી દીધું. આ અચળ અને સાચી શ્રદ્ધાની વાત છે. પછી જીવ પોતાની મૂર્ખાઈથી ગમે તેમ વર્તે અને તેમાં માનવજાતે તો વિશ્વનાં બધાં નાનાંમોટાં જીવ-જંતુઓ કરતાં વધુ મૂર્ખ બની પોતા માટે વૈદ્યોની સંસ્થા ઊભી કરી

તો ભલે તેમ થયું; પણ તેથી મૂળ વાત શા માટે ભુસાવી જોઈએ? જે મનુષ્યના શરીરની રચના કરી કિરતારે હાથ ધોઈ નાખ્યા તે મનુષ્યજાતને તેણે પરાવલંબી બનાવી! અને બીજાં જીવજંતુ, જાનવર, પશુ, પંખી અને કીટકીડાને સ્વાવલંબી બનાવ્યાં! જીવમાત્રના શરીર કિરતારે સંપૂર્ણ અને સ્વાયત્ત બનાવ્યાં અને તે સંપૂર્ણતા તથા સ્વાયત્તતા કાયમ ટકી રહે તે માટે દરેકને પોતપોતાનું સાધન આપ્યું છે. આ વાત હાલના સંસ્કારી (કલ્ચર્ડ ઍન્ડ સિવિલાઈઝ્ડ) ગણાતા સમાજને ભલેને અરુચિકર લાગતી હોય પણ તે સત્ય છે, સૂર્ય સમ સ્વયંપ્રકાશિત છે. આ પ્રકાશને ક્યાં સુધી ઢાંકી રખાશે?

આવા આવા પ્રશ્નો અને વાતો મારી સામે આવી ઊભાં અને મારા દિલમાં વસી ગયું કે, જગતની પીડાતી માનવજાતની સેવા કરવાનું આ વિશાળ ક્ષેત્ર પડ્યું જ છે. હું શું કરી શકીશ તેની મને ખબર નથી. મારું ગજું નથી. મારી શારીરિક સ્થિતિ પણ નથી. છતાં પ્રભુએ જે ચિનગારી મારા હૃદયને આપી, તે મને પ્રભુએ જેને માટે આપી તેને હું આપું તો મને સંતોષ થાય એવા હેતુથી આ પ્રકરણો લખવાનો પ્રયત્ન મેં આદર્યો છે; પણ કેવળ એ પ્રયત્ન માત્રથી આ વિરાટ કાર્ય થવાનુ નથી. આ કાર્ય સિદ્ધ થવામાં ભારે અનુકૂળતા છે અને તે સાથે પ્રતિકૂળતાઓ પણ બહુ પ્રબળ છે. અનુકૂળતાઓ એ છે કે: (૧) તે ઈશ્વરપ્રેરિત છે (૨) શરીરના સ્વાસ્થ્યની કોઈ પણ જાતની ઊણપને પૂરવાને માટે તે એક જ ચમત્કારિક અને વિજ્ઞાનની દૃષ્ટિએ સંપૂર્ણ દ્રવ્ય છે (૩) તેનો ઉપયોગ કરવામાં શ્રદ્ધા અને સદ્‌વૃત્તિ સિવાય તેની બીજી કાંઈ કિંમત આપવાની નથી (૪) પરિણામે તે કોઈ પણ દ્રવ્ય કરતાં વધારે અસરકારક છે (૫) આયુર્વેદે તેને વિષઘ્ન અને રસાયણ કહ્યું છે. વિષઘ્ન એટલે શરીર અંદરના કે શરીર બહારના કોઈ પણ વિષને હણનાર અને રસાયણ એટલે વૃદ્ધાવસ્થાને અટકાવી રોગરહિત યૌવન અવસ્થા આપે તેવું. (૬) તેના ઉપયોગથી કોઈ પણ પ્રકારનું નુકસાન નથી એટલે નિર્દોષ છે આ છ ગુણોવાળુ દ્રવ્ય પ્રજા પાસે હિંમતપૂર્વક મૂકવામા આવે તો પ્રજાની અને આયુર્વેદની ભારેમાં ભારે સેવા કરી ગણાય; કારણ કે આયુર્વેદ પ્રત્યે મને પક્ષપાત છે; છતાં હું

એમ માનતો થયો છું કે મૂત્રચિકિત્સા એ આયુર્વેદનું જન્મસ્થાન છે. કોઈ આયુર્વેદના ભક્ત મારા આ કથનથી અકળાય નહી. સમજે, વિચારે અને નિર્ણય કરે અને છતાં તેમને મારું એ કથન સ્વીકાર્ય ન હોય અને તેને આયુર્વેદનું એક અગ ગણે તોપણ મને વાંધો નથી. વિશેષમાં આપણા દેશની ગરીબ પ્રજા ચાલુ તબીબી પદ્ધતિની દવાઓના બોજાઓ નીચે શારીરિક, માનસિક અને આર્થિક દૃષ્ટિએ એટલી બધી ચુસાઈને સત્ત્વહીન થઈ ગઈ છે અને અકળાઈ ગઈ છે કે દેશની ગરીબ અને રોગોથી પીડાતી જનતા તેને તુરત ગ્રહણ કરી લેવાની છે. એ પણ મોટામાં મોટી અનુકૂળતા છે

ઉપરની અનુકૂળતાઓ સામે નીચેની પ્રતિકૂળતાઓ પણ છે. (૧) પેશાબ પ્રત્યે આપણા સમાજની સૂગ, તેના સ્વાદ અને ગંધ વિષેનો ખોટો ખ્યાલ (૨) પેશાબ મારફતે શરીરમાંનુ ઝેર નીકળે છે એવી આપણી ખોટી માન્યતા અને તેવો થતો પ્રચાર (૩) સેંકડો વરસથી મૂત્રચિકિત્સાની સારવાર બંધ પડવાથી તેના ઉપયોગની શાસ્ત્રીય પદ્ધતિનું અજ્ઞાન. (૪) તે પદ્ધતિમાં પાળવી જોઈતી પરહેજી પાળવામાં આપણી બેદરકારી અને આહારવિહારમાં આપણો અસયમ (૫) મૂત્રચિકિત્સા એ ઉચ્ચ અને સાસ્કૃતિક જીવનની વિરુદ્ધની ચિકિત્સા છે એવી આજના સમાજની સમજ. (૬) તે બધાં કારણોને પોષવા જેવો અને દૃઢ બનાવનો અન્ય વૈદકીય પદ્ધતિના ધંધાર્થીઓનો મરણિયો પ્રચાર; સ્વચ્છતાને નામે, સંસ્કારિતાને નામે, સભ્યતાને નામે, બીજા વૈદ્યકીય ધંધાનાં સ્થાપિત હિતોનો થતો અગર થનારો સામનો. જોકે ઘણા વૈદ્યો સ્વીકારે છે કે મૂત્રચિકિત્સા એ આયુર્વેદનું અંગ છે. છતાં ધનલક્ષી વૈદ્યોનો વિરુદ્ધ પ્રચારમાં સાથ હોવાનો સભવ છે. (૭) આ બધી હકીકતોનો વિચાર કરી પોતાના કલ્યાણ ખાતર સત્ય વર્તનને અમલમાં મૂકવા જેટલી આપણી, આપણા સમાજની નૈતિક હિંમતની ખામી. ઉપરની પ્રતિકૂળતાઓ પણ છે. છતા મને શ્રદ્ધા છે કે આયુર્વેદના અભ્યાસીઓ સત્યનિષ્ઠાથી પ્રયત્ન કરે તો મૂત્રચિકિત્સા મારફત દમનકારી વૈદકપદ્ધતિને ભૂસી નાખી હિંદી જનતાને તેની નાગચૂડમાંથી બચાવી શકે. આને માટે આયુર્વેદના અનુયાયીઓએ તપ કરવું જોઈએ, સંશોધન કરવું જોઈએ અને તેમા જ જીવનનું સ્વાર્પણ

કરવું જોઈએ. પ્રચલિત વૈદ્યકીય પદ્ધતિએ હવે હદ વટાવવા માંડી છે. તેમાં ઘણા ઉત્તમ પુરુષો પડેલા છે સેવાલક્ષી અને ચારિત્ર્યશીલ સેવકો પણ તેમાં પડેલા છે. પણ તેવા જૂજનુ શું ચાલે? હવે તો ઘણા ભલા અને નિખાલસ ડૉક્ટરો મુક્ત કંઠે કહી નાખે છે કે, શુ કરીએ? ડૉક્ટરી ધંધો શીખ્યા એટલે ધંધો કરીએ છીએ પણ અમે તો નિમિત્ત માત્ર છીએ. અમે ડૉક્ટરો કરતાં દવા બનાવનાર સ્થાપિત હિતોના એજન્ટો વધારે અશે છીએ કેટલાક ડૉક્ટરો ખાનગીમાં ભલા હૃદયથી એકરાર કરે છે કે, "તાવ કે શરદીમાં હુ મારી જાત માટે કરિયાતાનો ઉકાળો અને હરડે વાપરુ છું. અને દરદી મારે ત્યાં આવે તેને બાર આનાનુ ઇંજેક્શન આપી તેની પાસેથી પાંચ કે દસ રૂપિયા લઉ છું." ડૉક્ટરના પ્રમાણપત્રને શોભાવે અને દરદમાં દરદીને સાચે જ રાહત આપે એવા કુશળ ડૉક્ટરો હજારોમા સો હશે બાકીના બીજા બધા તે સો શક્તિશાળી ડૉક્ટરોની પાછળ પાછળ પોષાય છે. મળેલી છાપના આધારે ચરી ખાય છે. આમ છતાં શક્તિશાળી અને અશક્ત બન્ને એકબીજાના પોષક છે. એકબીજાના આધારથી સમાજ પર અપૂર્વ વર્ચસ્વ ભોગવે છે. સમાજનુ કલ્યાણ કરીને કોઈ વર્ચસ્વ ભોગવે તેનું કાઈ દુ.ખ ન હોય. પણ સમાજને શરીરે મને અને સાધને પાયમાલ કરીને વર્ચસ્વ ભોગવે એ દુઃખદ છે. સમાજનું કોઈ પણ અંગ પોતામા ભૌતિક કે આધ્યાત્મિક શક્તિ હોય તેને કારણે વર્ચસ્વ ભોગવે તેમા ફરિયાદ કરવાપણુ ન હોય; પણ તેમ નહીં હોવા છતાં સંસારના ઉદ્ધારક અને દુ.ખહારક બનીને બેસી જાય અને સસારને પાયમાલ કરે તો તે સામે ફરિયાદ કરવી એ ફરજ થઈ પડે છે. સસારમાં આજકાલ તબીબી ધંધાનુ એવું થઈ પડ્યું છે કે જગતના રોગોનો નાશ કરવાની તેની ઝુંબેશમા તે નિષ્ફળ નીવડ્યો છે, એટલુ જ નહીં પણ રોગો હતા તે વધારે તીવ્ર બન્યા છે અને જે નહોતા તે નવા ફૂટી નીકળ્યા છે. દિનપ્રતિદિન કોઈ પણ દેશનાં ગામો, કસબા કે શહેરો વધારે સુખસગવડવાળાં અને સ્વચ્છ બનતાં જાય છે, છતાં ત્યા રોગોનું અને તે સાથે ડૉક્ટર અને તબીબોનુ પ્રમાણ અનેક ગણું વધતું જાય છે, એ ચિંતાજનક હકીકત છે. એક જીવતી જાગતી હકીકત લઈએ. અમદાવાદમાં સને ૧૯૩૧–૩૨માં અને સને ૧૯૫૭–૫૮મા વસ્તી,

મ્યુનિસિપાલિટીનું બજેટ અને તબીબી વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા નીચે આપુ છું :

શહેરની વસ્તી	સને	મ્યુ. બજેટ	રજિસ્ટર્ડ ધંધાદારી તબીબો અને વૈદ્યોની સંખ્યા	
૩,૮૨,૦૦૦	૧૯૩૧–૩૨	૩૦,૮૦,૦૦૦	૨૦૦	(આશરે)
૯,૭૦,૦૦૦	૧૯૫૭–૫૮	૩,૦૭,૦૦,૦૦૦	૮૦૦	(આશરે)

અમદાવાદ શહેરની પ્રગતિના આ આકડા છે. છેલ્લાં પચીસ વર્ષમાં વસ્તી ૨૫૦ ટકા વધી છે. છેલ્લાં પચીસ વર્ષમાં શહેરની સ્વચ્છતા, રસ્તા, સેનિટેશન, ગીચ વસ્તીને બદલે વસવાટોના ખર્ચ માટે, ગટરો, નાના મોટા બગીચા વગેરે ખર્ચ સારુ શહેરની સુખાકારી માટે પચીસ વર્ષ પહેલાં મ્યુનિસિપાલિટી જે ખર્ચ કરતી હતી તે હાલ વધીને લગભગ ૯૦૦ ટકા વધ્યુ છે. એટલે તે હિસાબે શહેરની વસ્તીની આરોગ્યસમૃદ્ધિ વધવી જોઈએ અને તેના કારણે પ્રજા પર બોજો ઓછો થવો જોઈએ પણ હકીકત એવું કહે છે કે પચીસ વર્ષમાં તેનુ ખર્ચ પણ આશરે ૪૦૦ ટકા વધ્યું છે પ્રજાના તંદુરસ્ત જીવન માટે છેલ્લાં પચીસ વર્ષમાં મ્યુનિ. ખર્ચમાં ૯૦૦ ટકા ખર્ચ વધ્યું તો તે હિસાબે પ્રજા પર તંદુરસ્તીના ખર્ચનો બોજો ઘટવો જોઈએ તેને બદલે ૪૦૦ ટકા વધે છે તેનું શું કારણ? આ પ્રશ્ન દરેક વિચારવંત માણસ માટે ગંભીરપણે વિચારવા જેવો છે. આમા દોષ કયા છે? પ્રજાનું સ્વાસ્થ્ય સુધરવાને બદલે ગજબનું બગડયું છે અને પ્રજામાં જે રોગો હતા તે વધુ તીવ્ર થયા છે અને અનેક નવા વધ્યા છે, એ નક્કર હકીકતનો કોઈનાથી ઇન્કાર થઈ શકે તેમ નથી. તેનુ શું કારણ? આ સ્થિતિ અમદાવાદ એકલા જ શહેર માટે છે એમ નથી, પણ ભારતના કોઈ પણ નાના મોટા ગામડાની, કસબાની અને શહેરની આવી જ ચિંતાજનક સ્થિતિ છે. આને માટે જવાબદાર કોણ? જે સંસ્થા કે વર્ગ એમ કહે કે અમે પ્રજાના સ્વાસ્થ્યના જવાબદાર છીએ, અમે તેનું રક્ષણ કરીએ છીએ, તેમને હું આ નક્કર હકીકત ભેટ આપું છું કારણ કે આને માટે તેમને જ હું જવાબદાર ગણું છું. સને ૧૯૦૯માં મહાત્માજીએ 'હિંદ સ્વરાજ' લખ્યું તેમાં વકીલો-ડૉક્ટર અંગે કડક ટીકા કરેલી છે, કે

વકીલ, ડૉક્ટર અને વેશ્યા એ ત્રણેયના ધંધા એક કોટીના છે. ૪૯ વર્ષ પર જ્યારે મેં તેમનો ચોંકાવનારો અભિપ્રાય 'હિંદ સ્વરાજ'મા વાંચ્યો ત્યારે મને લાગેલું કે ગાંધીજી જેવા સૌમ્ય અને સંત પુરુષ, જે પોતે વકીલ છે તે જ્યારે આવો કડક અભિપ્રાય આપે છે ત્યારે તેમાં કાંઈ વજૂદ હશે ખરું. વળી ગાંધીજી હંમેશાં સત્યની શોધમા હતા તે અને તેમના પહેલાંના અભિપ્રાય કે વિચાર બદલાતા તો તુરત તે જાહેર કરતા; પણ આ અંગે એવું કાઈ બન્યુ નથી મારા અનુભવમાં પણ મને ગાંધીજીની એ માન્યતામાં સંપૂર્ણ તથ્ય લાગ્યું છે વકીલ, ડૉક્ટર (વૈદ્ય) અને વેશ્યા એ ત્રણે માનવ તો છે જ. એટલે તેમની માનવતા તેમના ધંધા પર જેટલું વર્ચસ્વ ભોગવે તેટલા તે સજ્જન અને સમાજને ઉપકારી છે. બાકી જીવનભરનો અનુભવ તો એવું કહે છે કે, ધનોપાર્જન અર્થે થતી વકીલાતે સમાજના સામાજિક અને નૈતિક સ્વાસ્થ્યનો નાશ કર્યો છે. અને તેવા જ વૈદકીય ધંધાએ પ્રજાના શારીરિક સ્વાસ્થ્યનું સત્યાનાશ વાળ્યું છે. આ દીવા જેવી સ્પષ્ટ વાત તેમા પડેલા સારા માણસો પણ સ્વીકારતા નથી અને સમજતા હોય તો તે ઘરેડમાંથી, જૂથબધીમાંથી નીકળતા નથી એ દુ.ખની વાત છે.

એટલા માટે પ્રજાએ પોતાએ જાગ્રત થવું જોઈએ અને આ પ્રગતિના જમાનામા સમાજનાં બૌદ્ધિક બળોના હાથે પોતાના સામાજિક, નૈતિક અને શારીરિક સ્વાસ્થ્યનું નિકંદન થવા માંડ્યું છે તેમાંથી બચવાને પ્રયત્નશીલ થવુ જોઈએ

કકળતા હૃદયે ઉપરનુ અળખામણું નિવેદન કરવા માટે સહૃદયો મને ક્ષમા આપે અને તેમાનું સત્ય જુએ. સુજ્ઞેષુ કિં બહુના?

અંતે મારી એક ફરજ બજાવવા ઇચ્છું છુ કે, આ પુસ્તકનું આમુખ શ્રી મોરારજીભાઈ દેસાઈએ લખવાનું સ્વીકારીને મને ઘણો ઉત્તેજિત કર્યો છે. તેથી મને ઘણો આનંદ થયો છે. સ્વજનનો ઉપકાર માનવાની જરૂર હોય નહીં

૭–૧૨–'૫૮ રાવજીભાઈ મણિભાઈ પટેલ

અનુક્રમણિકા

[અનુક્રમણિકામા લેખો ઉપર મૂકેલી ફૂદડી નવા ઉમેરાયેલા લેખો દર્શાવે છે ફૂદડી સાથેનો આંકડો તે લેખ કઈ આવૃત્તિમાં ઉમેરાયો તે દર્શાવે છે]

ભાગ ૨ : મૂત્રચિકિત્સાનું પુનરુત્થાન

ભાગ ૩ : સર્વાનુભવને પંથે

ભાગ ૪ : પરિશિષ્ટો

માનવમૂત્ર

ભાગ ૧

મૂત્રચિકિત્સા—તાત્વિક દૃષ્ટિએ

મહાત્મા ગાંધીજીના આશ્રમની સવારની પ્રાર્થનામાં નીચેનો શ્લોક પણ બોલાય છે:

> प्रातर्भजामि मनसो वचसामगम्यम्
> वाचो विभान्ति निखिला यदनुग्रहेण ।
> यन्नेति नेतिवचनैर्निगमा अवोचुः
> त देव देवमजमच्युतमाहुरग्र्यम् ॥

"જેનો તાગ મન અને વાણીથી પણ કાઢી ન શકાય (જે મન અને વાણીથી પણ પર છે), જેની કૃપાથી દરેક પ્રકારની વાણી પ્રકટ થાય છે, વેદો પણ 'તે આ નહીં,' 'તે આ નહીં' કહીને જ જેનુ વર્ણન કરી શકયા છે, ઋષિમુનિઓએ તેને દેવોના પણ દેવ, જન્મમરણથી રહિત અને સર્વનુ મૂળભૂત તત્ત્વ કહ્યું છે તે બ્રહ્મનું હું પ્રાતઃકાળે ઊઠીને સ્તવન કરું છું."

૧

મન–વાણીથી પર અગોચર શક્તિ

તેવા બ્રહ્મ જે મારા હૃદયમા પણ બિરાજમાન છે તે અંતર્યામીનું ભક્તિભાવે શ્રદ્ધાપૂર્વક સ્તવન કરી હું મારા આ કાર્યની મગળ શરૂઆત કરુ છું અને નમ્રભાવે પ્રાર્થું છું કે, તે કૃપાસાગર મારા જેવા વામનને ઉચ્ચ અને વિશાળ દૃષ્ટિ આપે. જેને માનવમનનો વેગ પણ માપી ન શકે, જે ચક્ષુઓમાં સમાય નહીં, એવા કિરતારની કરામતને કોણ સમજી શકે? માનવ ભલે ગર્વ કરે પણ એની દૃષ્ટિ કેટલી? તેની દૃષ્ટિ તો કૂવાના દેડકા જેટલી તેણે એવી અગમ્ય, અગોચર શક્તિને પોતાની દૃષ્ટિના પરિઘ પ્રમાણે તે બ્રહ્મનાં જૂજવાં નામ આપ્યાં. એક ભક્ત યોગ્ય ગાયું છે કે:

ભાઈ, નામ સમજીને બેસી રહીએ,
રામ ને રહેમાન તમે એક કરી જાણજો,
કૃષ્ણ ને કરીમ એક કહીએ,
હરિ હક્ક તાલામાં ભેદ નથી ભાઈ.
અમે અલ્લા અલગ નવ કહીએ;
ભાઈ, નામ સમજીને બેસી રહીએ

ઉપરના ભાવને વિકસાવીએ તો જગતમાં જે અગમ્ય શક્તિ ઓતપ્રોત પ્રવર્તી રહી છે તેના અશાવતાર તરીકે કે તેના પયગબર તરીકે, તેના દીકરા તરીકે કે તેના અચળ નિયમોના પ્રવર્તક તરીકે જગત-ભરની પ્રજા જુદા જુદા ધર્મને રસ્તે તે એક અગમ્ય શક્તિને જ શરણે જાય છે. શ્રીકૃષ્ણે આપેલી દિવ્ય દૃષ્ટિને પ્રતાપે અર્જુને જે વિશ્વ-દર્શન કર્યું તેમાં અનેક પ્રાણી અને પદાર્થોના સમૂહ સમાયેલા જોયા. તેમાં હજારો સૂર્યનુ તેજ જોયુ, પૃથ્વી અને આકાશની બધી કરામત તેમાં જોઈ. વળી બ્રહ્માના પણ આદિ કર્તા, દેવાધિદેવ, સત્ અને અસત્થી પર,

આદિદેવ, વિશ્વના પરમનિધાન વગેરે વિશેષણોથી અર્જુને તે બ્રહ્મ-દર્શનની સ્તુતિ કરી; છતાં 'આ શક્તિના આદિ, મધ્ય અને અંત તે જોઈ શકયો નહીં. કયાંથી જુએ? જે અનાદિ છે તેનું આદિ ન હોય, આદિ ન હોય તેનું મધ્ય ન હોય અને મધ્ય ન હોય તેનો અંત પણ ન હોય. એવી અગોચર અગમ્ય શક્તિના શરણમાં અર્જુને પરમ શાંતિ મેળવી; કારણ કે એ અગમ્ય શક્તિનું શરણું લઈ તદ્રૂપ થઈ ગયો. એનો અર્થ એ થયો કે અગમ્ય શક્તિમા પોતાનું સમર્પણ કરવાથી તેનુ જ શરણું શોધવાથી, અગમ્ય શક્તિ ગમ્ય થઈ શકી, એ શી રીતે, તે આપણે વિચારીએ.

૨

કિરતારની કરામત

કિરતાર અગમ્ય, અગોચર, અનાદિ અને અવિનાશી છે એ બધું ખરું, પણ તેવા જ રહેવામાં અર્થ શો? તેમાં તેને પણ મઝા શી? આનંદ શો? તેણે ગોચર થવું જ રહ્યું, ગમ્ય થવું જ રહ્યું, નહીં તો આ વિશ્વરચનાનો કાંઈ અર્થ નહીં; એટલે તેણે કરામત કરી. કિરતારની કરામત તે કુદરત. કુદરતમા બધુંયે આવી જાય. પૃથ્વી ઉપરાત આકાશમાં અનેક બ્રહ્માંડો હોય, તારા હોય, ચંદ્ર હોય કે સૂર્ય હોય તે બધુયે તેમાં આવી જાય. જળચર, ખેચર કે ભૂચર પ્રાણીમાત્ર તેમાં આવી જાય. સ્થાવર કે જગમ નાનામોટા પદાર્થો તેમાં આવી જાય. કિરતારની આ કરામત. તેની મારફત અગોચર અને અગમ્ય કિરતાર ગોચર અને ગમ્ય બન્યો જેમ કવિ તેની કવિતામાં છે, શિલ્પી તેના શિલ્પમાં છે અને ચિત્રકાર તેના ચિત્રમાં છે, તેમ કિરતાર તેની કરામતમાં આણુએ આણુમા છે અને તે જેમ સંપૂર્ણ છે તેમ તેની કરામત—કુદરત કે તેનું નાનુમોટું અગ સપૂર્ણ છે આપણી વામન દૃષ્ટિ તેની સંપૂર્ણતાને પામી શકતી નથી; કારણ કે આપણે અપૂર્ણ છીએ. આપણે કુદરતનું સાન્નિધ્ય સાધી શકતા નથી આપણે કુદરતને તદ્રૂપ બની શકયા નથી. આપણે તેનાથી બહુ દૂર છીએ. જેટલા તેનાથી દૂર છીએ તેટલા તેનાથી અજાણ છીએ. જયા

અજાણપણું હોય ત્યાં દિલચશ્પી ક્યાથી હોય? ત્યાં તન્મયતા ક્યાંથી હોય? દિલચશ્પી ન હોય અને તન્મયતા ન હોય તો કુદરત આપણને વ્યગ્ર લાગે, ભયકર લાગે કે તુચ્છ લાગે એ સ્વાભાવિક છે. જ્યારે તેના કિરતારની સાથે આપણી શરણાગતી હોય ત્યારે જ કુદરત પ્રત્યે આપણો વિશ્વાસ અને તદ્રૂપતા હોય આપણા હૃદયમાં એવુ વસી રહેલુ હોવું જોઈએ કે કુદરતનું નાનુ કે મોટું, રમ્ય કે ભયકર અંગ એ આપણું અગ છે આવી શ્રદ્ધા સાથે તેવો અનુભવ પણ લેવાવો જોઈએ.

પણ 'યથા પિંડે તથા બ્રહ્માડે'નો પાઠ ગોખી મારનાર આપણામાં તેવી શ્રદ્ધા નથી, તેમ તેનો અનુભવ લેવાની તાલાવેલી પણ નથી, તેથી આપણે પામર રહ્યા અને કુદરત સાથે એકતા ન સાધી શક્યા; કારણ કે આપણે કહીએ ખરા કે વિશ્વના બધા જીવોમા એક જ નિયંતા વસી રહ્યા છે, છતાં આપણા કહેવામાં આપણને વિશ્વાસ નથી અને તે માન્યતાને આપણે જીવનમા અનુભવી નથી.

સને ૧૯૧૦ની સાલની વાત છે: હું મુબઈથી એક જર્મન સ્ટીમરમાં દક્ષિણ આફ્રિકા જવા બેઠો ભરદરિયે એક દિવસ હુ સ્ટીમરના આગલા ડેક ઉપર પ્રભુલીલામાં રાચતો હતો તે વખતે મારી સાથે એક જર્મન ગૃહસ્થ બેઠો હતો. તેણે મને એકાએક પૂછ્યુ · "તુ તો હિંદુ છે ને?" મેં જવાબ આપ્યો "હા, હું હિંદુ છુ." તેણે પૂછ્યું. "તું માંસ ખાતો નથી?" "નથી ખાતો. હું તો સાવ શાકાહારી છું" "માસ ન ખાવાનુ કારણ શુ?" તેણે પ્રશ્ન કર્યો "કારણ કે જે જીવનુ માંસ ખવાય છે તેનામાં પણ મારા જેવો જીવ છે અને મને જેમ સુખદુખની લાગણી છે તેમ તે જીવને પણ સુખદુખની લાગણી છે મારામાં અને તેનામા એક જ આત્મા ઓતપ્રોત છે એવુ હિંદુ ધર્મ માને છે, હું એ માન્યતામાં માનનારો છું" મેં નિશ્ચયપૂર્વક જવાબ આપ્યો.

તે મારી માન્યતા સાભળી કાઈક મજાક કરી બોલ્યો · "ત્યારે તો તારે પણ કોઈક દિવસે પેલી માછલીનો અવતાર લેવો પડશે ખરોને?" મેં નિશ્ચયપૂર્વક કહ્યુ: "માછલીરૂપે હુ ભૂતકાળમા હતો કે ભવિષ્યમાં હોઈશ તેની મને ખબર નથી હુ એટલું જાણુ છુ કે મારામા અને તેનામાં એક જ તત્ત્વ ઓતપ્રોત છે એમ મારો ધર્મ કહે છે અને હું તેમા માનું છું."

આ પ્રકરણ લખતાં એ પ્રસગ મને યાદ આવ્યો અને તે દૃષ્ટિએ માછલી કે મગરમચ્છ, સિંહ અને વાઘ જેવાં હિંસક જણાતા પ્રાણી કે નાગ અને સાપ જેવાં ઝેરી જણાતાં પ્રાણી એક જ કોટીમાં ગણાય. તે સાથે સૃષ્ટિમાં આકાર પામેલા સ્થાવર કે જડ પદાર્થ પણ કુદરતનું એક અવિભાજ્ય અગ ગણાય. આવુ જાણનાર અને અનુભવનારને આ સૃષ્ટિ સુંદર, રમ્ય અને સત્, ચિત્, આનંદથી ભરપૂર લાગે.

આવા વિચારમાં રમણ કરનારને એક વાત સ્પષ્ટ જણાશે કે, જેમ કુદરતનો કિરતાર સંપૂર્ણ છે તેમ તેણે રચેલી કુદરતનું દરેક અંગ સંપૂર્ણ અને સ્વાયત્ત છે. કળાકાર સંપૂર્ણ હોય તો તેની કલા પણ સપૂર્ણ હોય; તેમ વિશ્વનો નિયંતા સંપૂર્ણ છે તો તેની કરામત – કુદરતનુ દરેક અંગ સપૂર્ણ હોવું જોઈએ.

જુઓ, શોધી કાઢો કે, સૃષ્ટિમાં એક પણ જીવ એવો છે કે તેના જન્મતાની સાથે તેના જીવનની બધી જરૂરિયાતો તૈયાર ન હોય? કેટલીક વખત નવા જન્મ લેનારના અંગમાં કઈ ને કંઈ ખામી જણાય છે, તે તો તેને જન્મ આપનાર જનેતા કે અન્ય પાર્થિવ દોષોને કારણે હશે. કુદરતી રચના તો એવી છે કે જીવમાત્રના શરીરની રચના તેના માટે સંપૂર્ણ અને સ્વાયત્ત હોય છે.

આપણે માનવજન્મની વાત કરીએ પ્રભુએ બાળકને જન્મ આપ્યો તે સાથે તેના ખોરાક માટે માનાં સ્તનોમાં દૂધ આપ્યુ માના દૂધમાં વિકૃતિ ન હોય, મા સંયમી અને મિતાહારી હોય તો તેના નીરોગી – સ્વચ્છ દૂધથી બાળકનુ પોષણ થયા કરે, તેનો વિકાસ થયા કરે. છતા માબાપના પાપે દૂધમાં વિકૃતિ દાખલ થઈ અને તેને કારણે બાળકમાં કાઈક વ્યાધિ પેદા થયો તો તેમાથી મુક્ત થવાને કિરતારે તે બાળકને સાધન આપ્યુ જ છે, અને તે છે બાળકનો પોતાનો પેશાબ. કુદરતે તેને આ અમૂલ્ય સાધન સાથે આ પૃથ્વી પર મોકલ્યો છે એટલા માટે મેં લખ્યું છે કે, જેમ કિરતાર સંપૂર્ણ છે તેમ તેનું કુદરતનું નાનું શું અંગ પણ સંપૂર્ણ રચાયેલું છે અને સ્વાયત્ત છે.

૩

કુદરત અને વિજ્ઞાન

કિરતારે જે કુદરત રચી તેમાં માનવી અગત્યનું અંગ છે. જીવ-સૃષ્ટિમાં માનવીનું સ્થાન સર્વોત્તમ ગણાય છે. એમ કહેવાય છે કે માનવજીવનમાં જ કુદરત સાથે તદ્રૂપ થઈ શકાય છે એટલે કે કિરતારના સ્વરૂપમાં એકરૂપ થઈ શકાય છે એ સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરવાને કિરતારે માનવીને બે મુખ્ય સાધન આપ્યાં છે. મન અને બુદ્ધિ સામાન્ય રીતે મન એ માનવીમાં નિયામક શક્તિ છે અને બુદ્ધિ મનનો અંતિમ નિર્ણય કરનારી શક્તિ છે

મનના નિર્ણયનો આધાર તેના આજુબાજુના સજોગો, તેના સંપર્કો, તેનો પુરુષાર્થ અને તેના પૂર્વસસ્કારો પર પણ રહે છે. બુદ્ધિનુ કામ મને રચેલા સકલ્પ–વિકલ્પોને શી રીતે પાર પાડવા તેની યોજના કરવાનુ હોય છે. આજુબાજુના ભૂંડા સંસ્કારોથી ઘેરાયેલું મન સારી બુદ્ધિને પણ પોતાના પ્રત્યે ઘસડી જાય છે, કારણ કે મન સકલ્પો ઘડનાર છે અને બુદ્ધિ એ સંકલ્પોને કાર્યમા મૂકનાર શક્તિ છે પણ મન તેના સંસ્કારોને કારણે કુદરતના નિયત નિયમોમા શ્રદ્ધાવાન હોય, તેમા પ્રીતિવાળુ હોય તો બુદ્ધિ મનને કુદરતની રચનાને—એટલે કે કુદરતના કિરતારની રચનાને સહાયભૂત થવામા મદદગાર નીવડે છે અને મન તેના અવળા સસ્કારો કે સપર્કને કારણે કુદરતમા શ્રદ્ધાવાન ન હોય તો બુદ્ધિ તેને કુદરત સામે મોરચો માડવામા અને કુદરતની સરસાઈ કરવામા મદદરૂપ નીવડે છે આ સંસ્કાર જેમ વ્યક્તિગત જીવનનો વિષય છે તેમ સમૂહજીવનનો પણ વિષય છે અને તે પરથી પ્રજાના જુદા જુદા સમૂહ પર જુદી જુદી સંસ્કૃતિની છાપ પડે છે. જેમ કે પૂર્વની સસ્કૃતિ અને પશ્ચિમની સસ્કૃતિ.

કુદરતના કિરતારના નામે ધર્મપ્રવર્તકોએ તો પોતાની ધર્માજ્ઞાઓમાં સ્પષ્ટ શબ્દોમા આદેશ આપ્યો છે કે,

"તું તારો રોટલો તારા પરસેવાથી પેદા કરીને ખા. તને બે હાથ અને બે પગ આપ્યા છે. જે યજ્ઞ કરીને નવું પેદા કરીને ખાતો નથી તે ચોર છે અને તેવા યજ્ઞથી પેદા કરેલું અન્ન જે પોતાને માટે જ રાધીને ખાય છે તે પાપ ખાય છે." દરેક ધર્મના ધાર્મિક વૃત્તિવાળા સત્પુરુષો એ આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તે છે. ત્યારે એક પ્રશ્ન ઊભો થાય છે કે માનવીને બે હાથ અને બે પગ જો મહેનત કરીને પોતાનુ ગુજરાન ચલાવવા આપ્યા છે તો પછી બુદ્ધિનો શો ઉપયોગ?

જવાબમાં દરેક ધર્મના સંત પુરુષોએ એવું કહ્યું છે કે, બુદ્ધિ તો કુદરતના સહકારમાં વાપરવાને પ્રભુએ આપી છે. એટલે કે કોઈ પણ કારણે કુદરતનું કોઈ નજીવુ અંગ અપંગ હોય તો તેને મદદ કરવા માટે પ્રભુએ માનવજાતને બુદ્ધિતત્ત્વની બક્ષિસ આપી છે. બુદ્ધિ પરભોગ્ય (પારકાની સેવા માટે) હોય તો સંસાર સુખી થાય. બુદ્ધિ આપભોગ્ય (સ્વાર્થ માટે) હોય તો આ સસારને મરુભૂમિ બનાવી દે. આ રીતે જ કુદરત સમરૂપ રહે એમ ન થાય તો કુદરત બદરૂપ બને અને બુદ્ધિ માનવજાત પર કે જીવમાત્ર પર આફત ઉતારે; પણ બુદ્ધિનો ઉપયોગ કેવો થશે તે મનના સસ્કાર પર આધાર રાખે છે. મનના સંકલ્પમા બુદ્ધિ સાધન છે. મન સંસ્કારોમા કેળવાયેલુ હોય, કસાયેલુ હોય, તપ અને ત્યાગની ભૂમિકામાં પરિપકવ થયેલું હોય તો બુદ્ધિનો ઉપયોગ માનવકુળના કલ્યાણના કાર્યમા થશે. પણ મન સ્વેચ્છાચારી હોય, મહત્ત્વાકાક્ષી હોય, સત્તાખોર હોય, તેમ જ કામી, લોભી અને ક્રોધી હોય તો તે પોતાની બુદ્ધિનો ઉપયોગ માનવકુળની સ્મશાનભૂમિનો રખેવાળ બનવામા કરશે

આમ વિચારતા કુદરત અને કુદરતના કલ્યાણકારી નિયમોના નિયમનમાં રહી જે મન પોતાની બુદ્ધિનો ઉપયોગ કરે છે તે બુદ્ધિ કુદરતને મદદગાર થાય છે, જીવમાત્રને ઉપકારી નીવડે છે અને સંસારની ઉત્તમ સેવા બજાવે છે પણ હાલ આપણે શું જોઈએ છીએ? માનવમનની પ્રેરણાથી બુદ્ધિએ ખૂબ પ્રગતિ કરી છે, માનવજાતને આશ્ચર્યચકિત કરે એવી શક્તિ વિસ્તારી છે. તેણે કુદરતની શક્તિનો અભ્યાસ કરી, તેના ગુણદોષ જાણી, તેમાંથી નવી નવી શક્તિઓ કેળવી, તેમાંથી મેળવેલા

સામર્થ્યથી તેની જ સામે મોરચો માંડયો છે તે સામર્થ્યને વિજ્ઞાનનું સામર્થ્ય કહીએ છીએ. આ સામર્થ્યમા બુદ્ધિની કરામત છે. હાલ વિશ્વ-ભરમાં આ રમ્ય કુદરત સામે આ બુદ્ધિએ રચેલા વિજ્ઞાને ભયંકર મોરચો માંડયો છે અને રામ જાણે તે રમ્ય કુદરતને ક્યારે રોળી નાખશે તે કહી શકાય નહીં. આ મોટી વાત જલ્દી ખ્યાલમાં આવે, મારુ કહેવાનું મને સુગમ પડે અને વાચકને સમજતાં સુગમ પડે તે માટે હાલ ઊભા થયેલા અણુયુદ્ધના યુગમાં માનવ, પ્રાણી અને વનસ્પતિનાં કુળ કેટલાં બિન-સલામત છે તેનું અને બુદ્ધિએ સર્જેલી દશા કેટલી કારમી છે તેનું કાંઈક વર્ણન મેં આપ્યું છે આ આપવામાં હુ મારા વિષય બહાર નથી ગયો, કારણ કે આ ઊભી થયેલી વર્તમાન વિષમ પરિસ્થિતના મૂળમાં પણ એ જ વિનાશક તત્ત્વ છે આપણે આપણા રોજબરોજના જીવનમાં પણ તેને જ અપનાવીએ છીએ અને તેનાં પરિણામો પર રાચીએ છીએ. દિનપ્રતિદિન આપણે તે વિનાશક વિજ્ઞાનની દિશામાં આંધળી દોટે દોડીએ છીએ તે નાની વસ્તુ જે હાલની કારમી પરિસ્થિતિના બીજરૂપે આપણા સામાન્ય વહેવારમાં પડી છે તે બતાવવાને માટે જ વિજ્ઞાને જે ભયંકર પરિસ્થિતિ ઊભી કરી છે તેનુ વર્ણન મેં આપ્યું છે. હવે હું મૂળ વાત પર આવુ આ ઉપરના પ્રવાહમાં તણાઈને આપણે આપણો જીવનવ્યવહાર અને આપણુ કીમતી સાધન જે શરીર તેનુ સ્વાસ્થ્ય આપણે શી રીતે બગાડયા અને તેમા બુદ્ધિના સંચાલનથી વિજ્ઞાને કેવો ભાગ ભજવ્યો તે બતાવવાનો હુ પ્રયત્ન કરીશ

૪

શરીરસ્વાસ્થ્યનું સાચું સાધન – ૧

બીજા પ્રકરણમાં જે મુદ્દો આપણે તારવ્યો તેને હવે આપણે સંભારીએ કે, કુદરત જેમ સંપૂર્ણ છે તેમ કુદરતના એક નાના સરખા એવા બાળકનું અંગ સંપૂર્ણ અને સ્વાધીન બનાવેલું છે. એ શરીરના સ્વાસ્થ્ય માટે પરાવલંબનની જરૂર નથી, કોઈ પણ વિજાતીય દ્રવ્યની જરૂર નથી. કુદરતના કિરતારે તેના શરીરની રચનામાં જ શરીરનું સંપૂર્ણ સ્વાસ્થ્ય જળવાઈ રહે તેવાં દ્રવ્યો મૂક્યાં જ છે. શરીરને પોષણ આપે તેવા નિર્દોષ ખોરાકનું સેવન હરહંમેશ વિવેકથી થાય તો બાળક મોટું થાય અને તેનું મૃત્યુ થાય ત્યાં સુધી તેનું સ્વાસ્થ્ય બગડે જ નહીં. પણ આપણું મન એટલું આપણા હાથમાં છે? આપણાં માબાપ, જેમના પર બાળકના ઉછેરનો આધાર છે, તેમને પણ ખબર હોતી નથી કે પોતાના બાળકના હિત ખાતર પોતે કેવું વર્તન રાખવું. ખબર હોવા છતાં નબળાઈને તાબે થાય અને બાળકનું સ્વાસ્થ્ય બગડે. આવી ભૂલ થઈ હોય તોપણ પ્રભુની કૃપાથી તે ભૂલ સુધારવા માટે તેને પૂરી સામગ્રી મળેલી છે અને તે છે બાળકનો પોતાનો પેશાબ. દરેક જીવ માટે પ્રભુની આ બક્ષિસ છે. ચોપગાં પશુઓ જે આપણા સંપર્કમાં આવે છે તેને તો આપણે જોઈએ છીએ કે હાથ વિનાનાં જાનવરોનાં શરીરની રચના જ કુદરતે એવી કરેલી હોય છે કે તેની જીભ તેની મૂત્રેન્દ્રિયને પહોંચી વળે. અને તે જ રીતે દરેક જાનવર કુદરતી રીતે પોતાના મૂત્રનો ઉપયોગ કરી પોતાનું સ્વાસ્થ્ય સાચવવા પ્રયત્ન કરે છે.

માણસ પણ તેના ઉપયોગથી પોતાનું સ્વાસ્થ્ય સાચવતો. માણસને કોઈ પણ રોગ અયુક્ત ખોરાકથી થાય, અસંયમથી થાય, માઠા વ્યસનથી થાય, અનિયમિત રહેણીકરણીથી થાય, અતિશય શ્રમ કે શ્રમ સિવાયના જીવનથી થાય અગર અન્ય કોઈ પણ કારણે થાય તો તે કારણ દૂર કરી, થયેલો રોગ મૂત્રપ્રયોગથી શમાવતો. આ પ્રયોગ પ્રાચીન ભારતમાં પ્રસિદ્ધ હતો. જેમ પચાસ વરસ પહેલાં આપણા દેશમાં ઘેરઘેર વૃદ્ધ

દાદીઓ વનસ્પતિ કે ખનીજ ક્ષારોના સાધનથી ઘરનાં બાળકો કે મોટાના બગડેલાં શરીરસ્વાસ્થ્યને સુધારી લેતા, તેમ પ્રાચીનકાળમા પેશાબનો પ્રયોગ ઘરગથ્થુ હતો. પુરાણકાળમા લખાયેલા સસ્કૃત પુસ્તક 'શિવામ્બુ કલ્પ'મા પેશાબનુ માહાત્મ્ય લખાયુ છે. લખાણ પૌરાણિક પદ્ધતિનુ છે અને શિવજી ને પાર્વતીના સંવાદરૂપે છે તેમાથી આપણા હેતુ પૂરતો થોડો ભાગ હું નીચે આપું છું

"હે પાર્વતી, હવે હુ તમને ક્રિયાની સિદ્ધિને આપનારા પાત્રો વિષે કહીશ, કે જે પાત્રો પ્રયત્નપૂર્વક શાસ્ત્રના જાણનારાઓએ બતાવ્યાં છે. સોનાનુ, ચાદીનુ, તાબાનું, કાસાનુ, પિત્તળનુ, લોખડનુ, માટીનુ, સીસાનું અને કાચનુ બનેલું, કાંટાવાળા વૃક્ષનુ બનેલુ, બીલાનુ બનેલું, પાણીમાના શખલાંનુ કે હાડકાં વગેરેનું બનેલુ, ચામડાનુ બનેલુ અથવા પાદડાનુ બનેલું—આમાથી કોઈ પણ પ્રકારના પાત્રમાં શિવામ્બુને રાખવું, ધારણ કરવું, તેમા પણ માટીનુ અને તાંબાનું પાત્ર, હે દેવી, ઉત્તમ છે.

ખારા અને તીખા પદાર્થોનો ત્યાગ કરનાર સાધક શ્રમરહિત (વધારે શ્રમ ન કરનાર) થઈ, અલ્પાહાર કરી, જિતેન્દ્રિય થઈને ભૂમિ ઉપર સૂએ, પછી જ્યારે ચોથો પ્રહર થાય ત્યારે બુદ્ધિમાન સાધકે ઊઠીને મૂત્રોત્સર્ગ કરવો. પૂર્વ દિશા તરફ મુખ રાખીને તે પરમ શુભ-ચિન્તકે પ્રથમની ધારાનો ત્યાગ કરીને તેમ જ અંતની ધારાનો ત્યાગ કરીને મધ્ય ધારાને ગ્રહણ કરવી એ શિવામ્બુ ગ્રહણનો ઉત્તમ પ્રકાર છે. જેમ સર્પના શરીરમા, મોઢામા અને પુચ્છમાં ઝેર હોય છે, તેમ જ તે ધારામા પણ હે દેવી, એવો જ પ્રકાર પ્રસિદ્ધ છે. શિવામ્બુ એ દિવ્ય અમૃત છે વૃદ્ધાવસ્થા તથા રોગનો નાશ કરનાર છે. તેને લઈને યોગી હમેશાં સાધનોને ખરેખર કરે છે"

આગળ લખતા શિવામ્બુપાનનો વિધિ અને ફળ બતાવે છે તેમા પૌરાણિક પદ્ધતિ પ્રમાણે ઘણી અતિશયોક્તિ જણાય છે. તેના મુદતી ઉપયોગથી થતા લાભનુ વર્ણન કરતાં લખે છે કે,

"પ્રથમ મુખ શુદ્ધ કરીને આવશ્યક ક્રિયાઓને કર્યા પછી જન્મ-રોગનો નાશ કરનાર નિર્મળ શિવામ્બુનુ પાન કરી એક મહિના સુધીનો પ્રયોગ કરવાથી અભ્યતર નિર્મળ થાય છે."

પછી બાર મહિનાના પ્રયોગથી માંડી બાર વરસના પ્રયોગથી મળતી સિદ્ધિનો ઉલ્લેખ છે. એ બધી વિગતો અહીં લખવાની જરૂર નથી. આપણું કામ તો શારીરિક સ્વાસ્થ્ય માટેનું છે.

એ જ પુસ્તકમા બીજા ભાગમા નીચે પ્રમાણે ઉલ્લેખ છે: "રોજ સવારે શિવામ્બુ . . . પિવાય તો કફનો રોગ નાશ પામે છે, વાયુના રોગો અને પિત્તના રોગો નાશ પામે છે, જઠરાગ્નિ પ્રદીપ્ત થાય છે અને બળવાન કાયાવાળો થાય છે.

"દિવસમા ત્રણ વાર અને રાત્રે ત્રણ વાર જે માણસ શરીરને શિવામ્બુ મર્દન કરે છે તે દીર્ઘાયુષ્યવાળો થાય છે, મજબૂત અંગવાળો, રોગરહિત અને ઘણી જ વાર આનદ મેળવનાર થાય છે. અહોરાત્ર ત્રણ વાર શિવામ્બુથી અગનું મર્દન કરનાર સોના સરખી કાયાવાળો સુંદર બને છે

"હે પાર્વતી ! એક વાર પાન, એક વાર મર્દન શિવામ્બુથી જે કરે છે તે મહાપરાક્રમી શરીરવાળો, ત્રણ વર્ષમાં દેદીપ્યમાન શરીરબળ અને વિજ્ઞાનવાળો થઈને વાક્સિદ્ધિને મેળવનાર અને જ્યા સુધી ચાદતારા રહે ત્યાં સુધી જીવનારો થાય છે"

ઉપરના અવતરણોમાથી આપણને જણાતી બધી અતિશયોક્તિ આપણે કાઢી નાખીએ તોપણ સર્વ કોઈ નીચેના મુદ્દાઓનો સ્વીકાર કરશે એવું હું માનું છુ.

૧ પેશાબનો પ્રયોગ એ કંઈ નવી શોધ નથી.

૨. સૈંકડો વર્ષ પહેલાં ભારતવર્ષમાં તે પ્રયોગ પ્રચલિત હતો.

૩ તેના ઓછાવત્તા સેવનથી સિદ્ધિઓ મેળવવાની વાતને ટાળીને એટલુ સ્વીકારવુ રહ્યું કે, તેના યોગ્ય ઉપયોગથી કોઈ પણ દોષથી ગુમાવેલુ શરીરસ્વાસ્થ્ય પાછુ મેળવી શકાય છે અને ચાલુ સ્વાસ્થ્યને સાચવી શકાય છે.

એ જ પુસ્તકમાં પેશાબને કેન્દ્ર દ્રવ્ય તરીકે રાખી જુદાં જુદાં અનુપાનથી જુદા જુદા રોગો મટી જાય છે એવી વિગત આપેલી છે, તેની સાથે આપણને નિસ્બત નથી. પણ તેમાથી એટલુ તત્ત્વ ચોક્કસ તારવી શકાય કે બધા રોગોને શમાવવાની પેશાબમા શક્તિ છે. આ

પુસ્તકના ઉલ્લેખ ઉપરાંત આપણને સુવિદિત છે કે આપણા યોગીઓ કે જેમણે યોગ મારફત આત્મસ્થિતિ સિદ્ધ કરવાના હેતુથી યોગસિદ્ધિ મેળવી છે તેમણે તે સાધના કર્યા પહેલા પોતાના શરીરનું સ્વાસ્થ્ય સંપૂર્ણ સુધારી લેવાના હેતુથી પેશાબનો જ ઉપયોગ કર્યો છે હાલમા દક્ષિણમાં વરસો સુધી યોગસિદ્ધ મહાત્માઓ પાસે રહીને યોગસિદ્ધ થનાર મારા એક સ્નેહીએ મારા સ્વાનુભવની કથાવાળો લેખ વાંચીને મને પત્ર લખ્યો છે. તેનો ભાવાર્થ એ છે કે, તેમણે પણ એ પ્રયોગ પોતાની સાધનાના કાળમાં કરેલો તેનાથી શરીરની તદુરસ્તી સારી થાય છે એટલુ જ નહીં, પરતુ મનાદિ ઇંદ્રિયોના વિકારો ટાળવામાં એ મદદરૂપ થાય છે અલબત્ત આ પ્રયોગની સાથે સાથે ભગવાનનું સ્મરણ, તેની પ્રાર્થના અને ભગવાનની સાથેનું ભાવનાથી કરીને અનુસધાન થયા કરેલુ હોય તો તેવો પ્રયોગ પ્રભુકૃપાથી ફળદાયી નીવડે છે. તેમના સદ્ગુરુએ આ જાતનો પ્રયોગ કરવાની તેમને આજ્ઞા કરેલી અને તેમણે તે પ્રેમથી, કશા પણ સકોચ વગર માન્ય કરેલી શરૂઆતમાં તેમણે માનેલું કે ઘૃણામાત્ર મનમાં-થી નીકળી જવી જોઈએ તેટલા ખાતર તેમને તે પ્રમાણે કહેવામાં આવ્યુ હશે . પણ એ સાથે એ પણ ખરું કે શરીરમાં સંપૂર્ણ તદુરસ્તી ન હોય તો યોગસાધનામાં વારંવાર વિક્ષેપ પડે, માટે યોગસાધના કરતા પહેલાં દરેક સાધકે પોતાનુ શરીરસ્વાસ્થ્ય સંપૂર્ણ રીતે મેળવી લેવું જોઈએ તેમણે કોઈ પણ જાતના ખોરાક વિના એકલા એ પ્રયોગથી સવા માસના ઉપવાસ કરી શરીરસ્વાસ્થ્ય મેળવ્યુ અને સમભાવ સાથે સંયમ કેળવ્યો. અતમાં તેઓ મને લખે છે કે, "આપને આપના પેશાબથી જે ફાયદો થયો ને તે આપે જગત સમક્ષ નિ સકોચપણે મૂકયો તેથી આપે એક ભારે લોક-સેવાનું કામ કર્યું એમ મને પોતાને લાગે છે."

જૈન શાસ્ત્રોમા પણ ધાર્મિક ઉપવાસોમાં મૂત્રપાન કરવાની વિધિનો ઉલ્લેખ છે ડૉકટર જીવરાજ ઘેલાભાઈના 'વ્યવહારસૂત્ર'મા તે આપવા-માં આવેલ છે મૂળ પાઠ ॥ ૪૧ ॥

"ભાવાર્થ (૪૧) બે પડિમા કહીને કહું છું. નાની માત્રા (પેશાબ)ની પડિમા અને મોટી માત્રાની પડિમા નાની માત્રાની પડિમા વહેનાર સાધુને કલ્પે પહેલી શરદ (શિયાળાના) ઋતુકાળના સમયને વિષે એટલે

માગશર માસે તથા છેલ્લા ઉષ્ણ (ઉનાળાના) કાળ સમયને વિષે એટલે અષાડમાસે ગામ બહાર, ગામને વિષે અથવા જ્યા સુધી સનિવેશને વિષે, વનને વિષે, વનની કઠણ જગ્યાને વિષે પડિમા સ્થાપવી (વહેવી) કલ્પે, જતિને પડિમા વહેવી. વડી વર્જે તો ૧૪ ભક્તે પૂરી થાય. એટલે છ ઉપવાસ પછી પારણું કરે. જો ન જમીને પડિમા વહે તો ૧૬ ભક્તે એટલે સાત ઉપવાસે પૂરી થાય. આ પડિમા વહેતા જે જે માતુ (પેશાબ) દિવસે આવે તેને પી જાય. ને રાત્રે આવે તે ન પીએ (એટલે પરઠવે). માતું જીવ સહિત હોય તે પરઠવે, જીવરહિત આવે તે પી જાય. ચીગટવાળુ માતું હોય તે પરઠવે ચીગટ વિનાનુ હોય તે પીએ. રજ સહિત હોય તો પરઠવે, રજરહિત હોય તો પીએ. જે જે માતુ પછી તે થોડું હોય કે ઘણું હોય તેનુ ઉપર મુજબ કરે.

મોટી માત્રાની પડિમા અગીકાર કરનારને પણ ઉપર મુજબ પેશાબ પીવાનો વિધિ છે. પણ તેને ૭ અને ૮ ઉપવાસ કરવાનો વિધિ છે. આ પડિમા પૂર્વેધર સાધુ વહે છે ”

હજી પણ ગામડામા ડોશીમા બોળકોના રોગ માટે એ સાધન વાપરે છે. મૂત્ર એ કોઈ અમુક રોગની દવા નથી પણ બગડેલા શરીરનું સ્વાસ્થ્ય મેળવી લેવાની કુદરતે બક્ષેલી અમૂલી બક્ષિસ છે.

તિબેટમાં લામાઓ તો આનો સારી રીતે ઉપયોગ કરે છે. આ કાઈ નવી વાત નથી પણ પુરાણી પ્રણાલી છે. તે પ્રણાલી કુદરતની રચનાને અનુસરીને હોઈ દોષરહિત છે અને ધર્મ્ય છે; કારણ કે તેથી યુક્ત વર્તનમા સંયમ અને સાદાઈ કેળવાય છે

પણ માનવી તે માનવી છે. તે અનેક ઊણપોથી ભરેલો છે. તે ઊણપોમાંથી ભાગ્યે જ કોઈ બચી જાય છે અને બાકીના તો આ સંસારમાં બિનજવાબદાર બની અનેક નાનીમોટી બૂરી આદતોથી શરીર-સ્વાસ્થ્ય બગાડતા આવ્યા છે. સંસારમાં માનવી જેમ કુદરતી જીવનમાંથી દૂર દૂર ભાગતો જાય છે તેમ તેમ તેનુ સ્વાસ્થ્ય પણ બગડતું જાય છે અને આ જમાનામાં તો કદાચ પરાકાષ્ઠાએ પહોંચ્યું હશે. આનાથી વિશેષ બદતર દશા કઈ હશે? આ બદતર દશાની શરૂઆત પણ એ રીતે જ થઈ હશે ને કે માણસે, કુદરતે શરીરસ્વાસ્થ્યને સાચવી રાખવા

આપેલી સીધી સાદી બક્ષિસ—મૂત્રનો સીધો ઉપયોગ કરવાને બદલે તેણે સાથે સાથે આજુબાજુની વનસ્પતિનો અનુપાન તરીકે ઉપયોગ કરવા માંડચો હશે અને ધીમે ધીમે તે અનુપાનનાં દ્રવ્યો જ તેનુ મૂળ સ્થાન દબાવી બેઠા હશે. અરણ્યમાં કુદરતની ગોદમા રહેતા તે સમયના શરીરશાસ્ત્રીઓએ સશોધક વૃત્તિથી અનેક અનુભવો કરી, અનેક સાધના કરી આયુર્વેદની રચના કરી છે. શરૂઆતમા મૂત્રને મધ્યમાં રાખીને વનસ્પતિ દ્રવ્યોનો અનુપાન તરીકે ઉપયોગ કરવા માડચો હશે પછી અંતે મૂત્રને પણ તરછોડી પાણી, મધ, ઘી કે દૂધ વગેરેનો ઉપયોગ થરૂ થયો હશે એમ લાગે છે. અને મૂત્ર, મૂળરૂપે હતુ તેને બદલે વનસ્પતિ દ્રવ્યો મૂળ દ્રવ્ય તરીકે બની બેઠા તેથી જ તેમાં મોટે ભાગે કુદરત સાથેનો સબંધ સચવાઈ રહ્યો; પણ પરિણામે કુદરતની મૂળ કરામત સાવ વિસારે પડી ગઈ છે જેમ હાલનું એલોપથી વિજ્ઞાનની દૃષ્ટિએ એટલું બધું આગળ વધ્યુ છે અને સમાજ પર એની પકડ એટલી બધી જામી ગયેલી છે કે, આયુર્વેદને એની સાથે પરોવી દેવામાં આવશે તો આયુર્વેદ પણ ભૂંસાઈ જાય એવો પૂરો સભવ છે, તે જ પ્રમાણે આયુર્વેદના પ્રચડ વેગ સામે કુદરતનો મૂળ મુદ્દો વિસારે પડી ગયો હશે. આ વિસારે પડી ગયેલી દિવ્ય બક્ષિસની કાંઈક ઝાખી ઝાખી યાદનુ દર્શન હજી પણ લોકજીવનમાં થાય છે. ગામડામાં વૃદ્ધ માતાઓ પોતાના બાળકોને બીમારીમાં તેમનું મૂત્ર પિવડાવીને તેમનું શરીરસ્વાસ્થ્ય સાચવે છે મૂત્રના ઉપયોગથી ગમે તેવા ઘા પણ રુઝાઈ જાય છે તેવી પ્રચલિત માન્યતા હજી પણ આપણા સમાજમાં છે. 'એ માણસ તો વાઢી આંગળી પર પણ મૂતરે એવો નથી' એ ઉક્તિમાં એ જ અર્થ છે કે, વઢાયેલી આગળીને દુરસ્ત કરવાની શક્તિ મૂત્રમા છે ગામડાની ભાગોળે ઘણા દિવસો સુધી મુકામ નાખી મજૂરી કરી ગુજરાન ચલાવતા લુહારિયાઓની કોમ પોતાના બળદને તેનું જ મૂત્ર ટીપેટીપુ પાય છે, જેથી બળદને મૂત્રમાનાં પોષણના દ્રવ્યો મળતાં અને બળદ માતેલા અને તેજદાર રહેતા. એ હકીકત મેં જાતે જોયેલી છે. આજે પણ તિબેટમાં મૂત્રનો ઉપયોગ સારા પ્રમાણમાં થાય છે ત્યાંના લામાઓ તેના ઉપયોગના પ્રતાપે દોઢસો વરસ સુધી પોતાનુ સ્વાસ્થ્ય સાચવી શકે છે અને એ જ સાધનથી રણમા મુસાફરો પોતાનાં ખોરાક-પાણી ખૂટી પડે ત્યારે

પોતાનો જ પેશાબ પીને દિવસો સુધી મુસાફરી કરી સલામત રીતે રણને વટાવી શક્યા છે. વહાણવટાનો ધંધો કરનારા ભરસમુદ્રમા તોફાની હવામા પોતાનું વહાણ અવળે રસ્તે ચડી જાય અને પોતાને પીવાના પાણીનો તથા ખોરાકનો જથ્થો ખૂટી પડે ત્યારે વહાણ પરના માણસોને પોતાના જ પેશાબથી ટકાવી શકતા હતા; અને એમ કરતા થોડા દિવસોમાં બીજુ વહાણ મળી જાય કે કિનારો મળી જાય એટલે છેવટે બચી જતા હતા એવો હેવાલ વહાણવટાના ઈતિહાસમાં છે. મરહૂમ મોરીસ વિલ્સન જેણે હિમાલયના પ્રખ્યાત શિખર એવરેસ્ટ પર ચડવાનો ભગીરથ પ્રયત્ન કરેલો, તેમણે ચડતાં ચડતાં પીવામાં અને શરીરે માલિસ કરવામાં પોતાના પેશાબનો ઉપયોગ કરી હરેક પ્રકારની નાનીમોટી માદગીમાંથી પોતાના શરીરને બચાવ્યું હતુ, અને તે જ સાધનથી ઉપવાસ અને માલિસ કરી પોતાનુ ચેતન અને જીવન-શક્તિ ટકાવી રાખ્યાં હતાં. આ પ્રયોગ એવરેસ્ટ પર આરોહણ કર્યા પહેલાં તિબેટના લામાઓ પાસેથી તેમણે જાણી લીધો હતો.

૫

શરીરસ્વાસ્થ્યનું સાચું સાધન–૨

આ મૂત્રપ્રયોગ પશ્ચિમના દેશોમા ક્યારથી પ્રચલિત હતો તેની જરૂરી માહિતી મને હજી પ્રાપ્ત નથી થઈ. પણ ઈસુ ખ્રિસ્તના એક વાક્ય પરથી શ્રદ્ધાળુ ખ્રિસ્તીઓએ તેનો પ્રયોગ કરવા માડ્યા હશે. 'ધી વૉટર ઑફ લાઈફ' નામનું પુસ્તક લખનાર જૉન આર્મસ્ટ્રોંગે પણ બાઈબલના જૂના કરારમાંથી તેની પ્રેરણા મેળવેલી. જૂના કરારના પાંચમા અધ્યાયમાં આજ્ઞા છે કે "Drink waters out of thine own cistern" અર્થાત્ તારા પોતાના જ શરીરમાથી નીકળતા પેશાબનુ પાન કર આ વાક્યના અનુસધાનમા શ્રી આર્મસ્ટ્રોંગને ઘણી સ્મૃતિઓ તાજી થઈ અને તે પરથી તેણે પોતા પર એ પ્રયોગ કર્યો તેની વિગત આપણે આગળ વાચીશું; પણ તે પરથી એવુ તારતમ્ય કાઢી શકાય કે, પશ્ચિમના દેશોમાં પણ આ પ્રયોગ જાણીતો હતો અને

લોકો તેનો લાભ લેતા હતા. વળી બાઈબલના નવા કરાર—(મેથ્યુ ૬–૧૭)માં એવો ઉલ્લેખ છે કે, "when thou fastest, anoint thy head and wash your face" આ સૂત્ર વાંચતાં જ શ્રી આર્મસ્ટ્રોંગને એવું સૂઝી આવ્યું કે તેમણે પેશાબ પીવા સાથે તેનું શરીર પર માલિસ પણ કરવા માંડ્યું; અને ખાસ કરીને ગળું, મોં અને માથા પર સારી રીતે માલિસ કરવા માંડ્યું. પરિણામે ધર્મપુસ્તક બાઈબલમાં કહેલા સૂત્રની યથાર્થતા તેમને સમજાઈ.

એ રીતે પશ્ચિમની પ્રજાએ ધર્મપુસ્તક બાઈબલમાંથી આ પ્રયોગની પ્રેરણા મેળવી છે; પણ તે પહેલાં આ પ્રયોગ પ્રચલિત હતો કે કેમ તેની કોઈ ચોક્કસ માહિતી નથી. બાઈબલના ઉપરના સૂત્ર પર શ્રદ્ધા રાખી ગુજરાતમાં રહી ગયેલા એક પ્રખ્યાત મિશનરી ડૉક્ટરે હજારો દર્દીઓનાં અનેક પ્રકારના દર્દો મટાડવામાં દવાના હિસ્સામાં જ તે જ દરદીના પેશાબનો પણ હિસ્સો નાખવાની પદ્ધતિ દાખલ કરેલી. દરદીના દરરોજના પેશાબમાંથી થોડો હિસ્સો તેને તપાસવાના નામે દરદીના નામવાળી શીશીમાં તે ડૉક્ટરનો મદદનીશ માણસ હંમેશાં લે અને તેની દવાની સાથે પેશાબ-નો એક હિસ્સો હંમેશાં ઉમેરે પરિણામે ડૉક્ટરને ખાતરી થઈ કે તેના દરદીઓને સત્વરે આરામ થવા માંડ્યો. શ્રદ્ધાથી પ્રેરાઈને તેણે આ રીતે હજારો દરદીઓની સારવારમાં દવા સાથે પેશાબનો પણ ઉપયોગ કરી એક નિપુણ ડૉક્ટર તરીકે ભારે ખ્યાતિ મેળવેલી. જોકે આ અખત્યાર કરેલી પદ્ધતિ સાવ છૂપી રાખવામાં આવેલી. ડૉક્ટર પોતે અને તેનો મદદનીશ બે જ જણ જાણે.

ગઈ સદીની શરૂઆતમાં ગ્રેટ બ્રિટનમાં એક અદ્‌ભુત પુસ્તક પ્રગટ થયું. તેનું નામ 'એક હજાર જાણવા યોગ્ય નુસખા' હતું તેમાં નીચેની હકીકત આપેલી છે:

શરીરની અંદરની અને બહારની દરેક બીમારીનો સર્વમાન્ય અને ઉત્તમ ઉપાય એ છે કે, "નવ દિવસ લાગલાગાટ સવારમા તમારું પોતાનું મૂત્ર પીઓ. તે રક્તપિત્ત મટાડે છે અને તમારા શરીરને હળવું અને પ્રફુલ્લિત બનાવે છે." "પેટનું જલંદર અને કમળો પણ એ જ પ્રમાણે મૂત્રનો ઉપયોગ કરવાથી મટે છે." "મૂત્રને ગરમ કરીને તમારા કાનને

નરમ પિચકારીથી ધોયા કરો તો તેનાથી કાનનું બહેરાપણુ, તેમા ચાલતી ધમણ અને કાનનાં અનેક દરદો નાબૂદ થશે." "તમારી આખો દુખવા આવી હોય અને સૂજી ગઈ હોય તો તમારા મૂત્રથી તેને ધોયા કરવાથી તે દુખાવો અને સોજો મટી જશે, અને સાથે સાથે આખ સ્વચ્છ અને તેજદાર દૃષ્ટિવાળી થશે." "તમારા હાથ જૂઠા પડી ગયા હોય, તેમા ચીરા પડ્યા હોય અને ગરમીને કારણે ચાદાં પડ્યાં હોય તો તેને તમારા મૂત્ર વડે ધોવાથી અને ચોળવાથી તે સારાં થઈ જશે." "તમને શરીર પર તાજો ઘા થયો હોય તો મૂત્રથી તે ધોયા કરવો. તેથી અસાધારણ સુધારો થશે. શરીર ઉપરના કોઈ પણ ભાગમાં તમને ચેળ કે બળતરા થતી હોય તો તે ભાગ પર મૂત્ર ચોળો એટલે તે બંધ થશે" "તમને હરસ થયા હોય અગર ગુદાના ભાગ પર અન્ય કોઈ દરદ થયુ હોય તો ગુદાને વારવાર મૂત્રથી ધોયા કરો તો હરસ અને અન્ય કોઈ પણ દરદ મટી જશે."

ઈંગ્લંડમાં અઢારમી સદીની શરૂઆતના સમયમાં પ્રસિદ્ધ થયેલા પુસ્તકમાં મૂત્રના અસરકારક ઉપયોગ વિષે ઉપરનો ઉલ્લેખ છે. તે ઉપરાત સને ૧૬૯૫મા પ્રસિદ્ધ થયેલુ પુસ્તક 'સોલોમનનો અગ્રેજ વૈદ્ય' માં મૂત્ર વિષે અજાયબી ભરી હકીકત છે. તેમાં લખ્યું છે:

"માનવી અને મોટા ભાગના ચોપગાં જાનવરોનુ મૂત્ર ઘણા ઉપયોગમા આવે છે તેમાંય માનવીનુ મૂત્ર પદાર્થવિજ્ઞાનશાસ્ત્ર અને રસાયણશાસ્ત્રમાં વપરાય છે તે લોહીમાનો પાણી જેવો પારદર્શક ભાગ છે. તે વહેતી રક્તવાહિનીઓ મારફત નસોમા પસાર થાય છે અને ત્યાં અલગ પડે છે અને તે પાણી જેવો પારદર્શક પદાર્થ તે સ્થાનમાં આથો થઈ મૂત્રરૂપે તૈયાર થાય છે. પુરુષ અગર સ્ત્રીનુ મૂત્ર ઉષ્ણ છે, રૂક્ષ છે, જામી ગયેલા અંતરાયોને ઓગાળે છે અને કોઈ પણ જાતના સડાનુ વિનાશક છે જો તે શરીરની અદર લેવામા આવે તો યકૃત (લીવર), બરોળ, પિત્તાશયનાં દર્દો, જલધર, સ્ત્રીઓના માસિક સ્રાવનુ બધ થવુ, કમળો, પ્લેગ અને બધી જાતના ઝેરી તાવમાથી બચવામાં બહુ ઉપયોગી છે.

"શરીરના બાહ્ય ભાગમા મૂત્રનો ઉપયોગ કરવામા આવે તો તે ચામડીને સ્વચ્છ કરે છે. અને જો તે તાજુ અને હૂફાળું હોય તો ચામડીને મુલાયમ કરે છે. ગમે તેવા ઝેરી હથિયારથી થયેલા ઘાને સ્વચ્છ કરે

છે, તેને રૂઝવે છે અને સૂકવે છે ચામડીનાં ભયંકર દરદોને મટાડે છે. તાવમાં શરીર પર માલિસ કરવાથી તાવની ગરમી ઓછી કરી નાખે છે. શરીરનો ધ્રૂજારો, શરીરના કોઈ ભાગનુ જૂઠાપણું અને લકવા માટે તે ઉત્તમ ઉપાય છે અને બરોળના ભાગ પર ચોળવામા આવે તો તેનુ દુ ખ મટાડે છે મૂત્રમા રહેલા હવામા ઊડી જાય એવા ક્ષારોમા પણ અજબ ગુણ છે તે ખટાશને ચૂસી લે છે અને માનવશરીરના રોગોને મૂળમાથી નાબૂદ કરે છે તે શરીરમાની નસો, આંતરડા અને ગર્ભાશયમા જે કાઈ અડચણ હોય તેને દૂર કરે છે વળી ફેફરું, ચક્કર આવવા, મગજની નસ તૂટવી, આચકી કે તાણ આવવી, સુસ્તી થવી, આધાશીશી ચડવી, લકવા, પગનુ રહી જવું, કાનનો બહેરાટ, કોઈ ભાગ નિરુપયોગી થઈ જવો, શરીરના કોઈ ભાગનુ સુકાઈ જવુ, વાયુ આવવુ, ભારે શરદી અને માથુ, મગજ, જ્ઞાનતતુઓ, સાધાઓ અને ગર્ભાશયના શરદીના કારણે થતા રોગો તેમ જ પ્રદર જેવા રોગને મટાડવામા મૂત્ર પ્રશસાપાત્ર ભાગ ભજવે છે. તે રક્તવાહિની નળીઓમા તેમ જ મૂત્રના માર્ગમા જામી ગયેલા અટકાવોને સાફ કરે છે, તેમ જ તે માર્ગમા જામી ગયેલા ક્ષારોને ઓગાળીને દૂર કરી કીડની માહેની પથરી કે કાકરીને તોડીને શરીર બહાર ફેંકી દે છે. મૂત્રરોગ વગેરે મૂત્રાશયના સર્વ રોગોનો તે ખાસ ઉપાય છે "

મૂત્રના ઉપયોગ વિષે ફ્રાન્સમાં પણ આવી હકીકત જાણીતી હતી. અઢારમી સદીની શરૂઆતમા તો પેરિસના દાતના દાક્તરો પેશાબથી દાતને ધોઈને દાતના સઘળા રોગો દૂર કરતા આમ પુરાણા કાળમાં શરીરસ્વાસ્થ્યમા મૂત્રનો ઉપયોગ કરવાનું ઘણું પ્રચલિત હતુ, પણ મધ્યકાળમા તે વિસારે પડી ગયુ. હવે એવો સમય આવ્યો છે કે જગત તેને વધાવી લેશે અને તેને પ્રાચીન કાળની પ્રતિષ્ઠા પ્રાપ્ત થશે દિન-પ્રતિદિન તેના વિષેનુ આપણુ અજ્ઞાન દૂર થતુ જાય છે. જ્યા અદ્યતન વિજ્ઞાનની બોલબાલા છે ત્યાં પણ પ્રખ્યાત તબીબી નિષ્ણાતોએ માનવ-મૂત્રમા શારીરિક સ્વાસ્થ્ય સાચવવાની જે શક્તિ છે તેનો સ્વીકાર કરવા માડયો છે વળી જીવશાસ્ત્રના પ્રખ્યાત અધ્યાપક જીન રોસ્ટેન્ડે માનવ-શરીરમા રહેલી રસગ્રંથિઓની શોધ કરી અને તેમાથી સ્રવતા જીવનરસો, જેમને હોરમોન્સ કહે છે તે, શરીરને ઉત્તમ ખોરાક પૂરો પાડે છે એવુ

સાબિત કર્યું છે ત્યારથી મૂત્રની શક્તિ વિષે સાચો ખ્યાલ શરીરશાસ્ત્રીઓને
વસી રહ્યો છે; કારણ કે તે રસગ્રંથિઓમાંથી સ્રવતા રસોનો કેટલોક
ભાગ કીડનીમાં ગળાઈને પેશાબ સાથે બહાર નીકળે છે, જેનો પાછો
ઉપયોગ કરવાથી માનવશરીરનું સ્વાસ્થ્ય મેળવી લેવામાં અસરકારક થાય
તેમ છે. આ રીતે છેક છેલ્લી ઢબની જીવશાસ્ત્રની શોધથી સમજાય છે કે
મૂત્ર એ નકામી ચીજ નથી પણ એક અમૂલ્ય ચીજ છે. તે સર્વશ્રેષ્ઠ
જાદુઈ દવાની અદ્‌ભુત કૂંપી છે. એક, અંગ્રેજ શરીરશાસ્ત્રી શ્રી અંશીસ
બારર એવો અભિપ્રાય વ્યક્ત કરે છે કે, આપણું શરીર કોઈ પણ
ઔષધિ દ્રવ્ય કરતાં વધુ ચમત્કારિક દ્રવ્ય બનાવે છે, જે સૌથી વધારે
સંપૂર્ણ છે અને તેમાં શરીર માંહેનાં ઝેરી જંતુઓનો નાશ કરનાર વિરોધી
તત્ત્વ રહેલું છે; તે દ્રવ્ય આપણો પોતાનો જ પેશાબ છે.

ઇંગ્લૅંડનો એક પ્રખ્યાત ડૉક્ટર ટી. વિલ્સન ડેચમાન, પી. એચ.
ડી એમ. ડી. એક પત્રિકામાં લખે છે કે, દરેક દરદીના શરીરની જુદી
જુદી રોગી અવસ્થાને કારણે તેના પેશાબનું સ્વરૂપ જે પણ ભિન્ન ભિન્ન
થાય છે તેને કારણે ભાંગી ગયેલાં અગર કંઈ ખામીવાળાં અંગોને લીધે
થયેલા રોગો સિવાયના બધા રોગોને સુધારવામાં તે ઉપયોગી નીવડે છે.
ત્રણ હજારથી પણ વધુ દવાઓમાંથી દરદીને અનુકૂળ આવતી દવાની
પસંદગી કરવામાં થતી ભૂલમાંથી, પેશાબ વૈદને બચાવે છે; કારણ કે શરીરની
અંદરનાં બળોથી જે ન સુધરી શકે તે શરીરની બહારનાં અનેક બળોથી
નહીં સુધરી શકે. આવા કારણે દેશદેશમાં જે ભટકતી કોમો છે તેને દવા-
દારૂની જરૂર પડતી નથી. તેઓ પોતાના પેશાબનો ઉપયોગ કરવા ટેવાયેલી
હોય છે. રેતીના અગાધ રણમાં કે દરિયાના પાણીમાં ભૂલા પડેલા મુસાફરો
અને નાવિકો પણ તે જ સાધનથી પાણી અને અન્ન વિના પોતાના શરીરનું
રક્ષણ કરી શકે છે. તો પછી વર્તમાનકાળમાં તેનો ઉપયોગ કેમ બંધ
થયો છે એમ આપણને સહેજે પ્રશ્ન થાય છે. કારણમાં તો એટલું જ
કહી શકાય કે આપણાં જીવવાનાં મૂલ્યાંકનો બદલાઈ ગયાં. આપણે એક
દિશામાં જતા હોઈએ અને જે જે ઝાડ, મકાનો કે દૃશ્યો આપણી
જમણી બાજુએ હોય તે બધાં પાછાં આવતાં જમણી બાજુએ નથી
હોતાં. એ રીતે જીવવાના અને જીવવાની રીતિના આપણા ખ્યાલ જેમ

જેમ કુદરતથી દૂર દૂર ભાગતા ગયા, તેમ તેમ કુદરતી સાધનોનો ઉપયોગ આપણે વિસારી દીધો. એ પ્રગતિ વિજ્ઞાનવિભૂષિત જમાનાનાં લક્ષણ છે; છતાં એવી પણ ઘણી વ્યક્તિઓ પડી છે કે તેનો લાભ પૂરેપૂરો ઉઠાવે છે. અહીં કે પરદેશમા અનેક માણસો પડયા છે કે જે ચાલુ જમાનાના વિજ્ઞાનથી પૂર્ણ માહિતગાર હોવા છતાં તેના દૂષણોથી અને દરદથી તે દૂર રહી સાચા કુદરતી સાધનનો પૂરેપૂરો લાભ ઉઠાવે છે. દેશમાં એવા તો જાણ્યા-અજાણ્યા અનેક માણસો પડયા છે. યોગીઓ, સાધુ, સતો, ઘણા સંન્યાસીઓ, યતિઓ, અને જે સત્ય વાત સમજાય તેને વળગી રહે તેવા અનેક છે અને પરદેશમાં પણ છે ઇંગ્લેંડના લીડ્ઝ અને હેરોગેટ શહેરના જે. પી. શ્રી ડબલ્યુ. એચ બક્સટર પોતાના પેશાબનું નિયમિત પાન કરતા હતા, એટલુ જ નહિ પણ તેમણે તે અગે અનેક લેખો લખ્યા છે. તે વરસો સુધી—ઘણા વૃદ્ધ થયા ત્યા સુધી જીવ્યા તેમણે એવી જાહેરાત કરી છે કે, તેમને થયેલુ કૅન્સરનુ ઘણું ભયકર દર્દ તેના સોજા ઉપર પેશાબથી ભીંજવેલાં પોતા મૂકીને તથા તાજો પેશાબ પીને મટાડ્યું છે. પોતાના આવા જ બીજા રોગો પણ એ જ સીધાસાદા ઉપચારથી મટાડયા છે. તેમનો સ્પષ્ટ અભિપ્રાય છે કે, જગતમા કોઈ પણ સર્વોત્તમ જતુનાશક દ્રવ્ય હોય તો તે મૂત્ર છે. આવી શોધ કર્યા પછી તેમણે દરરોજ ત્રણ ટંબલર મૂત્ર પીને કોઈ પણ ભાવી બીમારીના જોખમમાથી પોતાની જાતને બચાવી છે તેમનો એવો સ્પષ્ટ અભિપ્રાય હતો કે, જો આમ પોતાનો તાજો પેશાબ લેવાય તો તે સાવ નિર્દોષ દ્રવ્ય બને છે તે હમેશા પોતાની આંખમાં આજીને આખની શક્તિનુ રક્ષણ કરતા ઉપરાત ઘા, સોજા અને ગૂમડાંનાં દરદોમાં તેનો ઉપયોગ કરી તે મટાડતા. શ્રી બક્સટરની આ હકીકત શ્રી સીરીલ સ્કૉટે પોતાના 'ડૉક્ટરો, દરદો અને તદુરસ્તી' નામના પુસ્તકમા આપી છે. વિજ્ઞાનપ્રધાન આ જમાનામાં દિનપ્રતિદિન દરદોના આ કુદરતી સાધનનો પ્રચાર થતો જાય છે મારા પ્રયોગની વાત અમદાવાદના એક પ્રખ્યાત એફ આર સી એસ ડૉક્ટરે જાણી ત્યારે મને તેમણે જણાવ્યુ કે, 'મૂત્રપ્રયોગની તમારી વાતમાં મને ઘણુ તથ્ય લાગે છે, કારણ કે પેશાબમા યુરિયા નામના ક્ષાર છે તે શરીરનુ સારુ જતન કરે છે. તે યુરિયા પેશાબ મારફતે બહાર નીકળે છે. તેને શરીરમાં નાખવાથી તો તેની સારી અસર

શરીરસ્વાસ્થ્યમાં થાય. અમે ડૉક્ટરો, તે યુરિયાને દવામાં આપીએ છીએ. તે વૈજ્ઞાનિક બનાવટ હોય છે. તેનાથી યુરિયાની ખોટ તો પુરાય પણ બીજા કેટલા કીમતી ક્ષારો પેશાબ મારફતે બહાર નીકળે છે તેની કોને ખબર? અને તે ખોટ શી રીતે પૂરી શકાય?' અર્થાત્ પેશાબથી જ તે બધા ક્ષારોની ખોટ પુરાય પેશાબના ક્ષારોમાથી ઉત્તમ જાતના નાહવાના સાબુઓની અને પેશાબમાંના હોરેમોન્સ નામના દ્રવ્યમાથી મો પર લગાવવાની ભારે કીમતી એવી ક્રીમની બનાવટ ઇંગ્લેંડના કેમિસ્ટોની જાણમા છે અને તે હજુ વેચાય છે આમ આપણે જાણી ન શકીએ અને જોઈ ન શકીએ એવી રીતે માણસના મૂત્રનો ઉપયોગ થયા કરે છે. થોડા સમય પછી એવુ પણ બનવા સભવ છે કે તબીબો પોતે પોતાના દરદીઓ જાણે નહીં તે રીતે, મૂત્રના ઉપયોગથી તેમનુ દરદ મટાડીને જશ અને ધન પ્રાપ્ત કરતા થાય

૬

માનવમૂત્રનો મૂળ સિદ્ધાંત

પાછળના બે પ્રકરણો માનવમૂત્રને શરીરસ્વાસ્થ્યના સાચા સાધન તરીકે ગણીને આજ સુધી જગતભરમાં તેનો જે ઉપયોગ થતો હતો તે અને હજી પણ તેનો જે ઉપયોગ થઈ રહ્યો છે તે હકીકત મેં રજૂ કરી જેને આપણે જનતા કહીએ છીએ, બીજા શબ્દોમા લોકો કહીએ છીએ, તેઓની નીતિ, રીતિ, પદ્ધતિ અને ઉક્તિમાં સામાન્ય સમજનું તત્ત્વ ભરપૂર હોય છે. "તે તો મૂતર પીને તેની પાછળ પડ્યો છે.", "તે તો વાઢી આંગળી પર પણ મૂતરે એવો નથી.", ગામડાંમા ગવાતાં લગ્નપ્રસંગના ગીતો સાથે મહેણાટોણા મારવાનો રિવાજ પણ પ્રચલિત છે. કન્યાપક્ષની ગાનારીઓ વરને ટોણો મારે કે "તારી માડીએ તને મૂતર પાઈને ઉછેર્યો પણ હવે તું ઘી દૂધ પીજે." નાના બાળકને મબારખી થઈ હોય તો તેની વૃદ્ધ દાદી બાળકની માતાને કહે છે કે, "જોતી નથી છોકરાને મબારખી થઈ છે કોઈનેય શુ પૂછવાનુ ? મૂતરે ત્યારે ઝીલીને ચાગળું પાઈ દેને"

આ બધી વાતોમા હેતુ છે, અને તેમા સામાન્ય સમજ છે તે સામાન્ય સમજ પેઢીઓના સસ્કારથી ઘડાયેલી હોય છે ભલે તેના પ્રાકૃત શબ્દો અને પ્રાકૃત ભાષા પોતાને સભ્ય ગણતા સમાજને રુચિકર ન લાગતા હોય પણ તેણે જ આપણા સમાજને ઘડ્યો છે અને તેના રોજબરોજના જીવનમા તે સામાન્ય સમજ ઓતપ્રોત છે સામાન્ય આમજનતામા ધર્મના કે અધ્યાત્મ વિચારશ્રેણીના મુખ્ય સિદ્ધાત પ્રચલિત હોતા નથી પણ જે સામાન્ય સમજ તેમનામા હોય છે તેમાં એ સિદ્ધાતો બોલીમા વણાઈ ગયેલા હોય છે વિશ્વ-પ્રેમની વ્યાખ્યા પ્રચલિત ન હોય પણ "પોતાના જેવા બીજાને ગણવા" "ભાઈ ભાઈ બનીને રહેવુ." "પોતાને ન ગમે તેવુ વર્તન સામા પ્રત્યે વર્તવુ નહીં" "અવગુણ પર ગુણ કરવો" વગેરે પ્રચલિત સામાન્ય સમજ, મૂળ વિશ્વપ્રેમના અને એકાત્મભાવના સર્વશ્રેષ્ઠ સિદ્ધાતોનો પરિપાક છે. તે સામાન્ય સમજનુ મૂળ વિશ્વપ્રેમના કે એકાત્મભાવના સિદ્ધાતમા છે. એ જ રીતે મૂત્ર વિષેની ઉક્તિ કે સામાન્ય સમજ પણ તેના મૂળ સિદ્ધાંતોનો પરિપાક છે તે મૂળ સિદ્ધાત કયો, તે આપણે જોઈએ

આકાશ, વાયુ, પૃથ્વી જળ અને અગ્નિ એ પચમહાભૂતો છે આ સૃષ્ટિ એ પચભૂતોની બનેલી છે માનવદેહ પણ એ જ પચમહાભૂતોનો બનેલો છે. કિરતારે તો હરેક માનવીને સરખો દેહ આપ્યો છે, અને તે હરેક સ્વાસ્થ્યપૂર્ણ દેહમા સરખા પ્રમાણમા એ પચમહાભૂતો હોય છે માનવીના પોતાના દોષે તે પ્રમાણમા વધઘટ થાય ત્યારે તેનુ સ્વાસ્થ્ય બગડે છે. તે બગડેલા સ્વાસ્થ્યને પાછુ પ્રાપ્ત કરવાને વધઘટ થયેલા તત્ત્વોને પાછા સપ્રમાણ કરી લેવા જોઈએ.

આ કાર્ય કરવાની શક્તિ કેવળ સ્વમૂત્રમા છે પૃથ્વીને સમુદ્રનો જેટલો આધાર છે, તેટલો જ આધાર માનવ-શરીરને તેના મૂત્રનો છે. પૃથ્વીના ઘડતર અને જીવનમા સમુદ્રનુ જે સ્થાન છે તે સ્થાન માનવદેહમા તેના મૂત્રનું છે અને જેમ બધાયે મહાભૂતોને આત્મસાત્ કરવાની શક્તિ જળમા છે તેમ શરીરમા રહેલા બધાયે તત્ત્વોને આત્મસાત્ કરવાની શક્તિ તેના મૂત્રમા છે આવા કારણે જ માનવશરીરનુ બગડેલુ સ્વાસ્થ્ય પાછું સપાદન કરવાને જીવમાત્ર માટે તેનુ પોતાનુ મૂત્ર કુદરતી બક્ષિસ છે.

જે સત્ય માનવદેહને લાગુ પડે તે સત્ય જીવમાત્રના દેહને લાગુ પડે જ. ઉપરના સિદ્ધાત અનુસાર આ મૂત્ર દ્રવ્યને હું સાધારણ ઔષધ નથી

ગણતો. હું એને જીવનનું અમૃત ગણું છુ. મારી આ વાત ઘણાઓને મૂર્ખાઈભરેલી અને વિચિત્ર લાગે છે. પેનિસિલિન, જેમાં માનવદેહને નુકસાન કરનારાં અનેક તત્ત્વો છે એવું હવે સાબિત થયુ છે, તેને નવજીવન-દાતા તરીકે આવકારતા થાકતા નહીં, તેવા વૈજ્ઞાનિક વહેમીઓને આ જીવનના અમૃતનો અનુભવ કરવા હું વીનવું છું, અને તેમને ખાતરી આપુ છું કે તેમને તેવા કર્તવ્ય માટે પશ્ચાત્તાપ નહીં કરવો પડે કારણ કે કોઈ પણ દરદીને તેના યોગ્ય વપરાશથી નુકસાન તો નથી જ થતુ, અને ફાયદો અચૂક થાય છે.

છતા કોઈ પણ કારણે પૂર્વગ્રહ દાખલ થઈ ગયો હોય તેને કેમ ટાળી શકાય? આ યુગની દાક્તરી પદ્ધતિ એમ કહે છે કે મૂત્ર તો શરીરનો બગાડ છે અને તેમાં શરીરને નુકસાન કરે તેવાં તત્ત્વો હોય છે. તેનો ઉપયોગ કરવાથી શરીરને નુકસાન જ થાય. આ દેશમાં નૈસર્ગિક ઉપચાર પણ પાશ્ચિમાત્ય વિચારસરણીની પેદાશ છે. એ કારણે સામાન્ય આમજનતા તેનો લાભ લઈ શકતી નથી દાક્તરો અને નૈસર્ગિક ચિકિત્સા-ના પ્રર્વતકો એમ માનતા જણાય છે કે મૂત્ર શરીરના બગાડનુ અંગ હોવાથી તેને પાછું લેવામાં શરીરને નુકસાન છે. આવુ માનવામા તેઓ દોષ કરે છે એવુ મારું કહેવું નથી, પણ હરેક વાતને વિજ્ઞાનની કસોટીએ ચડાવવાની વાત કરનારા દાક્તરો કે વૈજ્ઞાનિકોએ સ્વમૂત્ર શરીરને નુકસાન-કર્તા છે એવું શાસ્ત્રીય રીતે સાબિત કર્યુ છે?

સ્વાનુભવ થાય અને પછી એને અનેકોના અનુભવનુ સમર્થન મળે તે કરતા વધારે વૈજ્ઞાનિક શું હોય?

ચામડી ઉપર તેજાબ નાખવાથી ચામડી બળી જાય છે એવો અનુભવ બે ચાર અખતરામાં થાય તો પછી તે શાસ્ત્રીય રીતે સિદ્ધ થયેલું ગણાય કે નહીં? તેજાબ ચામડી ઉપર પડવાથી ચામડી બળી જાય, એ માટે સર્વા-નુભવ કરવાની જરૂર ખરી કે? તે પ્રમાણે મૂત્રનો ઉપયોગ અનાદિકાળથી થતો આવે છે, તેને માટે પૂર્વગ્રહ હોવા છતા તેનાથી લગભગ સર્વને રાહત મળી છે હું મારી જાણની વાત કરું તો સેંકડો ઉપચાર મારી જાણમાં થયા છે, અને તેમાં કોઈનેય તે નુકસાનકારક નીવડ્યો નથી. અલબત્ત સર્વને ફાયદો જ થયો છે. આ પ્રયોગો કરનાર સૂચવેલી પરેજી ન પાળે, કે

વિજાતીય દ્રવ્ય પ્રયોગોના સમયમાં લે તો તેને નુકસાન થવાનો સંભવ છે આમ અનુભવ હોવા છતાં એમ કહેવુ કે, મૂત્ર શરીરમાંથી નીકળેલું નુકસાનકારક દ્રવ્ય છે અને તે શરીરમા પાછુ જવાને સર્જાયેલુ નથી, એ વાતને વહેમ નહીં તો બીજું શું કહેવાય? જાતે અનુભવ્યુ ન હોય અગર બીજા કોઈનો એવો અનુભવ જોયો ન હોય, છતાં પૂર્વગ્રહથી એમ માન્યા જ કરવું એનુ જ નામ વહેમ.

ડૅાક્ટર ફિયરસને સ્વસ્થ માણસોના પેશાબમાં કયાં કયાં દ્રવ્યો કેટકેટલા છે તેની 'વિગત પોતાના વિશ્વપ્રસિદ્ધ પુસ્તક 'Introduction to biochemistry (જીવ રસાયણશાસ્ત્રના પરિચય)માં જણાવી છે તેમાં એકંદરે આશરે ૩૪૦૦ મીલીગ્રામ પૈકી ૧૪૫૯ મીલીગ્રામ યુરિયા નામનો ક્ષાર હોય છે, જે માનવ શરીર માટે બહુ પોષક છે. તે યુરિયા શરીરમાંથી પેશાબ વાટે જતો રહે તો તેને બદલે બનાવટી – રાસાયણિક બનાવટનો – યુરિયા ડૅાક્ટરો શરીરમા નાખે છે અને શરીરની સ્વસ્થતા ટકાવી રાખે છે જો મૂત્ર શરીરને નુકસાનકર્તા હોય તો તેમાનું વધારેમા વધારે તત્ત્વ – યુરિયા – શરીરનુ સ્વાસ્થ્ય સાચવવા માટે દાક્તરો કેમ આપે છે?

રાસાયણિક યુરિયા તો આયાના દૂધ જેવુ જો આયાનુ દૂધ શરીરને લાભદાયક હોય તો પોતાની માના દૂધ જેવો પોતાનો પેશાબ શરીરને આપવામા નુકસાન શી રીતે થાય? આવી બધી માન્યતામા પૂર્વગ્રહ અને વહેમ વિના બીજુ કાઈ નથી

ઉપરની હકીકત લખીને હું એમ કહેવા માગું છુ કે સ્વમૂત્ર શરીરને નુકસાનકર્તા છે એવો અભિપ્રાય સત્યથી વેગળો છે, તેમાં કાઈ વજૂદ નથી બલકે સ્વમૂત્ર વૈદ્યકીય દૃષ્ટિએ પણ સજીવ દ્રાવણ (Living solution) છે તેમા માસ, લોહી અને નિર્જીવ ગ્રંથિઓને રચવાનાં, વધારવાનાં અને સજીવન કરવાના તત્ત્વો છે. જગતભરમા એવી કોઈ પણ પ્રયોગશાળા નથી, કે જે મૂત્ર જેવુ શુદ્ધ, વિષઘ્ન અને નિર્દોષ દ્રવ્ય બનાવી શકે. તે તો કુદરતે ઘડેલા દેહમાં જ બનાવી શકાય

ઉપરની મારી સમજ મૂત્રના મૂળ સિદ્ધાંતના પરિપાકરૂપે છે, અને એ સામાન્ય સમજને આધારે બગડેલા 'શરીરસ્વાસ્થ્યને પાછુ પ્રાપ્ત કરવાને

મૂત્રની મદદમાં જુદી જુદી રીતે કયા કયા દ્રવ્યોને તેના સહાયક તરીકે લઈ શકાય તેનો વિચાર મને સૂઝયો છે પચમહાભૂતનું બનેલુ શરીર અસ્વસ્થ થયુ હોય તો તેને સ્વસ્થ કરવામા પચમહાભૂતોની મદદ લેવી એવી જ તેની મર્યાદા હોઈ શકે. તે મર્યાદા ચૂકીએ તો તે કુદરતી ક્ષેત્ર વટાવીને વૈજ્ઞાનિક ક્ષેત્રમાં જઈ પડીએ, જેનુ પરિણામ તો આપણે જે હાલ ભોગવીએ છીએ તેમા વધારો થાય. માટે મૂત્રપ્રયોગોમા નીચેની સારવાર અપનાવીએ તો આપણે તેની મર્યાદામાં રહી શકીએ.

૧. પેશાબનું પાન.

૨. પેશાબનુ માલિસ.

૩ પેશાબના પોતાં મૂકવાં.

૪. પેશાબ સાથે અગ્નિનો ઉપયોગ કરવો

૫. પેશાબથી શેક કરવો.

૬. સમુદ્રના પાણીથી શેક કરવો અગર સમુદ્રના મીઠાની ગાંગડીઓની પોટલી ગરમ પેશાબમાં બોળીને શેક કરવો

૭ પેશાબને અને દરદીને સૂર્યના કિરણો આપવાં.

૮. પેશાબને હવામાં હલાવીને તેની ગુંજાશ વધારવી અને તેનો ઉપયોગ કરવો.

૯ પેશાબનો નાસ લેવો.

૧૦. પેશાબ અને પાણીના મિશ્રણનુ વરાળ સ્નાન કરવુ

૧૧ ગોરમટી પેશાબમા પલાળી તેની થેપલીનો પેટ ઉપર, પેટા ઉપર કે માથા ઉપર ઉપયોગ કરવો

૧૨. જરૂર પડે તો પેશાબ અને પાણીના મિશ્રણનો એનિમા લેવો.

દરદીની પ્રકૃતિ, વય, શારીરિક બધારણ, દરદનો પ્રકાર વગેરે લક્ષમાં લઈ ઉપરનાં સાધનોનો ઉપયોગ કરવો સંભવ છે કે ઉપરની જુદી જુદી રીતો ઉપરાત બીજુ સાધન હોય, પણ મૂળ મર્યાદા ચૂકવી નહીં.

કેટલાક દિલસોજ તબીબી મિત્રો મને સૂચવે છે કે મૂત્રના ગધ અને સ્વાદમા કાંઈ રુચિકર ફેરફાર થાય તો ઘણી સુગમતા થાય જો તેમ . થાય તો મને વાધો નથી પણ દ્રવ્ય – મૂત્રની મૂળ શક્તિ કાયમ

રહેવી જોઈએ હું માનું છું કે મૂત્રનો સ્વાદ અને ગંધ બદલવા સાથે મૂત્રની શક્તિનો પણ નાશ થવાનો પૂરો ભય છે.

કેટલાક આયુર્વેદિક મિત્રો કહે છે કે, મૂત્ર સાથે કેટલાક વનસ્પતિ દ્રવ્યો અનુપાન તરીકે લેવાય તો બહુ લાભદાયક થાય

એમાં પણ હું સંમત નથી કારણ કે તેના મિશ્રણથી જે લાભ થશે તે ક્યા દ્રવ્યના પ્રતાપે ? તેનો શુ નિર્ણય ? અને પછી તો બુદ્ધિની સાઠમારી ચાલે, અને આ દૈવી દ્રવ્ય પૈસા પેદા કરવાનુ સાધન થઈ પડે આપણે તો તેને લોકભોગ્ય કરવું છે તે ઘરેઘરનુ સાધન બનવું જોઈએ અને તે જેવુ છે તેવું જ રાખવામાં લોકભોગ્ય બને અને ઘરેઘરનું દ્રવ્ય થાય. જ્યારથી વૈદ્યનો ધંધો ધનપ્રાપ્તિનો વ્યવસાય થયો, દુકાનદારી થઈ, ત્યારથી માનવજાતની પીડા વધી પડી છે. તે પીડા ટાળવી હોય તો મૂત્રને શીશીઓના બજારમાં નહીં મૂકવુ એમાં જ લોકકલ્યાણ છે

૭

મૂત્રપ્રયોગનાં ભયસ્થાનો

મૂત્રપ્રયોગ કરતા તેની ક્રિયાવિક્રિયા થાય છે તે અંગે મેં આ પુસ્તકમાં સૂચના તો આપી છે જ, છતા ઘણા દરદીઓ તે અંગે મને વારંવાર પૂછે છે આપણને કોઈ કાર્ય એકાગ્રતાથી કરવાની ટેવ હજુ સુધી નથી ચોકસાઈથી વાચવાની પણ ટેવ નથી તેથી પુસ્તકો વાંચ્યા છતાં અને તેમની શંકાઓના ખુલાસા પુસ્તકમાં હોવા છતાં મને પૂછ્યા કરે છે, તેથી આ પુસ્તકનુ કદ મારે વધારવાનું નથી; છતાં આ પ્રકરણમાં આ પ્રયોગનાં ભયસ્થાનો છે, તેની હકીકત આપવી યોગ્ય ધારું છું.

૧ પેશાબથી માલિસની શરૂઆત થયા બાદ પાચ સાત દિવસ બાદ શરીરે ખજવાળ આવે છે પણ તે ખજવાળ માલિસથી જ શમી જાય

૨ કેટલીક વખત ગરમી નીકળે છે. અને સફેદ મોવાળી લાલ ફોલ્લીઓ શરીર પર ફૂટી નીકળે છે. લોહીમા જે પ્રમાણમા ખોટી ગરમી હોય તે પ્રમાણમા પેશાબના માલિસથી તે ખોટી ગરમી ઓછાવત્તા પ્રમાણમા

ફૂટી નીકળે. તે મૂત્રના પ્રયોગથી શરીરશુદ્ધિ થવાનું ચિહ્‌ન છે, માટે તેથી ગભરાવુ નહીં. તે ફોલ્લીઓનાં મોં ભાંગી જાય, અને તેમાં મૂત્ર ઊતરે એ રીતે ભારે હાથે માલિસ કરવું અને ત્યાર બાદ દોઢ બે કલાકે હસેકા પાણીએ નાહીં નાખવુ. નહાતી વખતે સાબુ વગેરે કાંઈ લગાડવુ નહીં.

૩. શરીરના રોગ જે બગાડથી હોય તે બગાડ શરીરમાથી નીકળે તો જ રોગ નિર્મૂળ થાય. તે બગાડને બહાર નીકળવાના ત્રણ રસ્તા છે. મો વાટે ઊલટીથી, ગુદા વાટે ઝાડાથી કે શરીરનાં છિદ્રો દ્વારા ગરમીથી મૂત્રપ્રયોગમાં આ ત્રણ પ્રતિક્રિયાઓ થવાનો સંભવ છે. ઉધરસ દ્વારા કફ ધીમે ધીમે છૂટો થાય અને નીકળે તો ઊલટીઓ ન પણ થાય વારવાર જાજરૂ જવાથી તેની મારફત બગાડ નીકળી જાય તો તેને ઝાડા પણ ન થાય. પણ જો તે ન નીકળે તો પ્રયોગના ઉપવાસના દિવસોમાં ઝાડા અને ઊલટી થવાનો પૂરો સંભવ છે. આમ થાય તો તેથી ગભરાવું નહીં. કુદરતને તેનુ કામ કરવા દેવું તે સારા માટે જ થાય છે. કોઈની સલાહ માનીને તે બંધ કરવાને કોઈ પણ પ્રકારની દવા કે ઇંજેકશન લેવા નહીં. તેમ કરવાથી ભારે નુકસાન થશે આ પ્રયોગથી જ તે આપોઆપ શમી જશે કેટલાકના શરીરનું બંધારણ એવું હોય, પ્રકૃતિ એવી હોય, કે જેને કારણે ઉપર દર્શાવ્યા પ્રમાણે પ્રક્રિયા ન થાય, તેથી પણ મૂંઝાવું નહીં

૪. કેટલાક મુખ્ય રોગને ઘણા ટેકેદાર રોગ હોય છે, તે વખતે કાળજી રાખવાની. એક દૃષ્ટાંત આપું. અમદાવાદ 'ગુજરાત સમાચાર'ના ચીફ રિપોર્ટર શ્રી કાંતિલાલ શાહને મસા થયેલા અને તેને કારણે ગુદાના કોમળ ભાગ ઉપર ચીરા પડેલા તેને કારણે દુ:ખ અને બળતરા અસહ્ય થાય તેમણે આ પ્રયોગ શરૂ કર્યો. માલિસથી શરૂઆત કરી, પણ તેમનુ શરીર એલર્જિક (શીળસ વારવાર થવુ તે) હતુ, જેથી પગે માલિસ શરૂ કરતા મો ઉપર ઢીમણા ઊપસી આવ્યા. તે ગભરાયા. મને ફોન કર્યો. મેં માલિસ બંધ કરવાની સૂચના આપી. અને ફક્ત દિવસ-માં બેત્રણ વખત પીવાની સલાહ આપી. તે પ્રમાણે કરવાથી એક અઠવાડિયામાં મસાનુ દરદ મટી ગયું. હવે સીરસનું દરદ રહ્યુ. તે પણ દરદ છે અને કબજિયાતને કારણે જ થાય છે તેને પણ કાઢવું જ રહ્યુ તેમને મૂત્ર પીવાનો કાર્યક્રમ શરૂ રાખવાની સલાહ આપી. તેમણે

તેમ કર્યુ પરિણામે પેટનો બધો બગાડ ટળવાથી, તથા હમેશાં પેટ સાફ રહેવાથી એલર્જિક સ્થિતિ (શીળસ) પણ નાબૂદ થઈ.

ખેડા જિલ્લાના ગ્રામરક્ષક દળના વ્યવસ્થાપક શ્રી શામળભાઈને નાક ઉપર દરાજ થયેલી તેમનુ નાક લાલ થઈ ગયું. તેમણે મૂત્રપ્રયોગ આરંભ્યો તેમને આખે શરીરે દરાજ હતી, ઉપરાંત શરીર ભારે એલર્જિક સ્થિતિવાળુ હતુ વળી તેમને મધુપ્રમેહનો રોગ હતો. આ બધો ખ્યાલ તેમને રહ્યો નહીં તેમણે માહિતી મેળવ્યા વિના પ્રયોગ કરવા માંડયો તે સાથે ચામાં સેકેરિન લેતા હતા તે પણ ચાલુ રાખી પરહેજી તો પાળી જ નહીં. બેત્રણ દિવસમા આખા શરીરે શીળસ છવાઈ ગયુ, અને ફોલ્લા પણ થયા મને બોરસદથી એકાએક ખબર આપી મેં તુરત તેમને જણાવ્યું કે ધીરજ ધરજો. કોઈ દવા કે ઇંજેકશન લેશો નહીં પણ મૂત્રથી જ ભાર દઈ માલિસ કરી ફોલ્લા ફૂટી જવા દો. તે પ્રમાણે કરવાથી બે જ દિવસમા તેમને રાહત મળી પણ દુખી થયા મૂત્ર રસાયણ છે. સેકેરિન પણ રાસાયણિક બનાવટ. વિજાતીય તત્ત્વોનો મેળ શી રીતે જામે? અતે પરિણામ સારું આવ્યું, પણ શ્રી શામળભાઈ દુખી થયા.

ઉપરનાં બે દૃષ્ટાતો પૂરતા છે, તે પ્રયોગ કરનારાઓને સાવચેતી પૂરતા આપ્યા છે.

૮

મૂત્રના ગુણદોષનું પૃથક્કરણ

આગળના પ્રકરણોમા મેં મૂત્રના કેવળ ગુણ જ ગાયા છે પણ મારી એ વાત બધાના માન્યામા આવવી જ જોઈએ એમ માનવાનો મને શો હક? મને કાંઈ જીવશાસ્ત્રનો, શરીરશાસ્ત્રનો, રસાયણશાસ્ત્રનો કે વિજ્ઞાનશાસ્ત્રનો અભ્યાસ નથી. છતા એ પણ હું જાણું છુ કે જીવશાસ્ત્રીઓ કે શરીરશાસ્ત્રીઓના અભ્યાસનો હજી કાંઈ છેવટનો નિર્ણય આવી શક્યા નથી શરીરશાસ્ત્રીઓ અવનવુ શોધી કાઢે છે અને જગતને મનાવે છે કે તેમની શોધ છેવટની છે. થોડાક વરસમાં છેવટની મનાતી શોધને ઢાંકી દેતી બીજી શોધ બીજા શરીરશાસ્ત્રી કરે છે અને જૂની શોધનું નામનિશાન નથી રહેતું અને નવી શોધને સપૂર્ણ શોધનુ બિરુદ

અપાય છે. આવુ જ રસાયણશાસ્ત્રી અને વિજ્ઞાનશાસ્ત્રીઓની શોધનુ છે. જે દ્રવ્ય ગઈ કાલે સર્વોત્તમ અને સસારને કલ્યાણકારી લાગ્યું, તે દ્રવ્ય આજે નકામુ અને પ્રતિષ્ઠા વિનાનું થઈ પડ્યું છે અને આજે જે ઉત્તમ અને પ્રતિષ્ઠાપાત્ર ગણાય છે એની આવતી કાલે દયાજનક દશા થવાની છે, એ ચોક્કસ છે; પણ મૂત્રનું એવું નથી. એ તો સનાતન અને અવ્યય છે. જેમ કિરતાર સંપૂર્ણ છે, તેમ તેની કુદરત પણ સંપૂર્ણ છે. અને મૂત્ર એ કિરતારની સંપૂર્ણ કરામત જે માનવશરીર, તેના સ્વાસ્થ્ય માટે એણે બક્ષેલું સાધન છે. તેને શરીરસ્વાસ્થ્ય માટેના સાધન તરીકે હું સંપૂર્ણ માનુ છું. કિરતાર અને કુદરત પ્રત્યેની શ્રદ્ધાની આ વાત છે. બુદ્ધિ પર રચાયેલા વિજ્ઞાનની આ વાત નથી. મૂત્રના આટલા બધા ગુણ ગાયા પણ તેનો એકેય દોષ મને જણાયો નથી, એટલે દોષ ક્યાથી લખુ? રસાયણશાસ્ત્રીઓ તેના ગુણ અને દોષ બંને ગાય છે; જોકે તેઓ પણ તેમા એકમત નથી જ. સૌ સૌની બુદ્ધિમત્તાના ગુણગાન ગાય છે દુનિયાને નવી શોધ આપી માનવીની ઉત્તમ સેવા બજાવ્યા બદલ પારિતોષક મેળવે છે. પણ થોડા જ સમય પછી એ શોધ જૂની વજૂદ વિનાની થાય છે. જેમ નાઈટ્રોજન બૉમ્બ હવે હાઈડ્રોજન બૉમ્બ આગળ વજૂદ વિનાનો થઈ પડ્યો છે તેમ; પણ જે વસ્તુ સત્ય છે તે કદી જૂની કે વજૂદ વગરની થઈ પડતી નથી. સત્ય જૂનુ નહીં થાય, પ્રેમતત્ત્વ જૂનુ નહીં થાય, આત્મતત્ત્વ જૂનુ નહીં થાય, શ્રદ્ધાતત્ત્વ જૂનુ નહીં થાય; કારણ કે તે શોધવાની કે વર્ણન કરવાની વસ્તુ નથી, પણ સ્વાનુભવ કરવાની વસ્તુ છે અને તત્ત્વ પરની શ્રદ્ધા સિવાય સ્વાનુભવ થઈ શકતો નથી શ્રદ્ધાને અંધશ્રદ્ધાનુ, અજ્ઞાનતાનુ વિશેષણ અપાય છે. પણ શ્રદ્ધા એટલે શ્રદ્ધા. તેને વિશેષણ ન હોય અંધશ્રદ્ધા શબ્દ જ ખોટો છે તેને આપણે વહેમ કહીએ તેને અજ્ઞાનતા કહીએ. જે પ્રેમમાં સયમ નથી, શ્રેય નથી તેવી પ્રેયસ ભાવના માટે મોહ શબ્દનો પ્રયોગ કરવો તે જ યોગ્ય છે. એટલે મૂત્રના ગુણ પ્રત્યેની મારી શ્રદ્ધા એ તર્કસિદ્ધ, અનુભવસિદ્ધ અને બુદ્ધિગમ્ય છે. તેના પરિણામમા કાઈ ન્યૂનતા જણાય તો તે મૂત્ર દ્રવ્યમાં નથી પણ તેના અયોગ્ય કે અશાસ્ત્રીય ઉપયોગમા છે એમ હું માનતો થયો છું.

એ તો મૂત્રને કુદરતી બક્ષિસ માનીને તેના પ્રત્યેની મારી શ્રદ્ધાની દૃષ્ટિએ મારી માન્યતા થઈ પણ વૈજ્ઞાનિક દૃષ્ટિએ તેમાં શું તત્ત્વ છે તે પણ જાણવુ જોઈએ ડૉ. ફ્રિયરસને સ્વસ્થ માણસોના પેશાબમાં સ્વાભાવિક સ્વરૂપે કયા કયા દ્રવ્યો કેટકેટલા છે તેની વિગત પોતાના વિશ્વપ્રસિદ્ધ પુસ્તક 'Introduction to Biochemistry' (જીવરસાયનશાસ્ત્રનો પરિચય)માં જણાવ્યુ છે કે ૧૦૦ સી સી એટલે ૪ ઔંસ પેશાબમા નીચેના દ્રવ્યો નીચે પ્રમાણે સરેરાશ મીલીગ્રામમા હોય છે

	મીલીગ્રામ		મીલીગ્રામ
યુરિયા એન (નાઈટ્રોજન)	૬૮૨ ૦૦	પોટાશિયમ	૧૩૭ ૦૦
યુરિયા	૧૪૫૯ ૦૦	મેગ્નેશિયમ	૧૧.૩૦
ક્રીએટીનીન એન	૩૬ ૦૦	ક્લોરાઈડ	૩૧૪ ૦૦
ક્રીએટીનીન	૯૭ ૨૦	ટોટલ સલ્ફેટ	૯૧ ૦૦
યુરિક ઍસિડ એન	૧૨ ૩૦	ઈનઑર્ગેનિક સલ્ફેટ	૮૩ ૦૦
યુરિક ઍસિડ	૩૬.૯૦	ઈનઑર્ગેનિક ફૉસ્ફેટ	૧૨૭ ૦૦
એમીનો એન	૯ ૭૦	પી એચ	૬.૪૦
એમોનિયા એન.	૫૭ ૦૦	ટોટલ ઍસિડિટી એઝ સી સી.	
સોડિયમ	૨૧૨ ૦૦	એન/૧૦ ઍસિડ	૨૭.૮૦

ઉપર પ્રમાણે એક તંદુરસ્ત માણસના પેશાબમા રહેલા બધાયે ક્ષારો માનવશરીરના સ્વાસ્થ્ય માટે કીમતી છે પણ એક તંદુરસ્ત માણસના પેશાબમા બધીયે વખત એક જ પ્રમાણમા ક્ષારો હોય છે એવું નથી. તંદુરસ્ત માણસ પણ અયુક્ત ખોરાક ખાય તો તે પ્રમાણે તેના પેશાબમા આ ખનીજ પદાર્થોમા ફેરફાર થાય છે 'Water of life' (જીવનનુ જળ) નામના પુસ્તકના લેખક જેણે આખુ જીવન મૂત્રચિકિત્સાના પ્રયોગોથી હજારો દરદીઓના દરદ મટાડયા છે તે શ્રી જૉન આર્મસ્ટ્રૉંગે પોતે પોતાના શરીર પર અખતરો કરી સાબિત કર્યું કે, કેટલીક વખત કોઈ માણસના પેશાબમા વધારેપડતી ખાડનુ પ્રમાણ દેખાય છતાં તે માણસને મધુપ્રમેહનુ દરદ ન પણ હોય શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગે પોતે એક દિવસ ખાંડની બનાવટનો ખોરાક ખૂબ ખાધો અને તે સાથે ગળપણવાળાં

ઠંડાં પીણાં પણ ખૂબ પીધાં ચૌદ કલાક પછી તેમના પેશાબમાં ખાંડનો ખૂબ જથ્થો જણાયો અને ડૉક્ટરે કહ્યું કે, તમને મધુપ્રમેહનો રોગ છે. પણ ખરી રીતે તો તેમને તેવો રોગ ન હતો આવુ ઘણી વખત બને છે. અનો અર્થ એવો નથી કે જેના પેશાબમાં ખાંડનો ભાગ હોય તેને મધુપ્રમેહ રોગ હોય, એ માન્યતા ખોટી છે. ઉપરનો દાખલો એટલા માટે તે ગૃહસ્થે ટાંકયો કે પેશાબનાં તત્ત્વોનો આધાર માણસના ખોરાક પર ઘણો રહે છે ગળપણ ખાવાની, ઠંડાં પીણાં પીવાની જેને વધારે આદત હોય તેને મધુપ્રમેહ જલદી થાય અને રોગ ન મટે ત્યાં સુધી તેના પેશાબમા ખાડ હોય છે. કેટલાક દરદીના લોહીમાં ખાંડ ભળી ગયેલી હોઈ પેશાબમા નથી જણાતી. એટલે અમુક ખોરાકથી તાત્કાલિક થયેલા ફેરફાર પરથી પેશાબના દ્રવ્યોનુ પૃથક્કરણ ઘણી વખત ડૉક્ટરોને પણ ભૂલમાં નાખે છે ઋતુના ફેરફારથી પણ પેશાબનાં દ્રવ્યોના પ્રમાણમાં વધઘટ થાય છે, એ મેં જાતે અનુભવ્યું છે. કેટલાક ડૉક્ટરો એમ કહે છે કે, પેશાબમાં શરીરમાથી જે દ્રવ્યો બહાર નીકળે છે તે નકામાં અને શરીરને નુકસાનકર્તા હોય છે. એ અભિપ્રાય કેટલો અજ્ઞાનસૂચક છે, તે પેશાબમાં રહેલાં તત્ત્વોના ઉપરના પૃથક્કરણથી સમજાશે તે બધાં દ્રવ્યો શરીર માટે ઉત્તમ છે. તેમ ન હોય તો ડૉક્ટરો તે જ દ્રવ્યો દવા મારફતે શરીરમાં પાછાં શા માટે દાખલ કરે છે? રાસાયણિક ક્રિયાથી બનાવેલાં ખનીજ દ્રવ્યો શરીરસ્વાસ્થ્ય માટે ઉત્તમ માની ડૉક્ટરો દવા મારફત દરદીને આપે છે. તેવાં દ્રવ્યો જે કુદરતે માનવશરીરમાં પેદા કરેલાં છે તે શરીરને નુકસાનકારક નીવડે છે એવી ડૉક્ટરોની કપોલકલ્પિત, સત્ય હકીકતથી વેગળી દલીલ સમજી શકાય તેમ નથી. હું એ દલીલનો અર્થ એવો માનું છું કે ડૉક્ટરી પ્રમાણપત્રના ઓઠા નીચે સાચુંજૂઠું કોઈ પણ નિવેદન કે દલીલ જનતા પાસે તેઓ રજૂ કરી શકવાની હિંમત કરી શકે છે. સાચી વાત તો એ છે કે, વૈદકીય દૃષ્ટિએ પણ પેશાબ નિર્જીવ વસ્તુ નથી પણ સજીવ દ્રાવણ (લીવિંગ સૉલ્યુશન) છે. તેમાં માંસ, લોહી અને નિર્જીવ ગ્રંથિઓને પણ અનુક્રમે રચવાનાં, વધારવાનાં અને સજીવન કરવાનાં તત્ત્વો છે એવું સાબિત થયું છે.

મૂત્રમાં એક એવો દોષ જણાવવામાં આવે છે કે તેનો સ્વાદ એટલો વિચિત્ર છે કે તે મોં પાસે ધરતાં જ ધ્રુજારી છૂટે છે. આ દલીલ મોટે ભાગે

જેણે એવો કોઈ પણ પ્રયત્ન કર્યો ન હોય તેવાઓની હશે. મને પોતાને તો જાતઅનુભવ છે કે મેં દવાખાનામાં કેટલીયે દવાઓ એવી પીધી છે કે જે પીવાથી ધ્રૂજારી છૂટે. વીટાજેન નામની દવા, જે જમવાનુ પચાવવા માટે જમ્યા પછી તુરત મને આપતા તે એવી ખરાબ, બેસ્વાદ અને દુર્ગંધ મારતી કે મને દવા આપનારને તેની ગંધથી ઊબકો આવે. તો મારી શી દશા થતી હશે? છતાં તે નિયમિત રીતે દિવસમાં બે વખત પીવાથી મને કોઠે પડી ગઈ. મૂત્રનો સ્વાદ્ ખાસ કાઈ વિચિત્ર નથી. વિલાયતી મીઠું પીનારને મૂત્ર પીતાં સહેજ પણ બેસ્વાદ ન લાગે. તંદુરસ્ત શરીરના પેશાબ, જેનું સ્વરૂપ વરસાદના તાજા પાણી જેવુ હોય છે તેમાં સહેજ ખારાશ હોય છે ગરમીના વાતાવરણમાં ઓછો પેશાબ થાય ત્યારે તેમા પેશાબના પ્રમાણમાં દ્રવ્યો વધારે ઘટ્ટ હોવાથી પેશાબ વધારે પીળાશ પડતો હોય તેવો પેશાબ સ્વાદમાં કંઈક આકરો લાગે ખરો તેમાં ખારાશ, ખટાશ, તૂરાશ અને કડવાશ પણ હોવાથી તે પીતાં સહેજ વસમો લાગે ખરો; છતા આપણે દવાખાનાની ઘણી દવાઓ પીએ છીએ તેનાથી વધારે બેસ્વાદ તો હોતો નથી સ્વાદ તો જીભનો વિષય છે. તે જીભલડીને બહેકાવીને આપણે આપણા શરીરનો નાશ નોતરી રહ્યા છીએ. એમ ન થાય તે આપણા હિતની વાત છે. જીભને એક ક્ષણ સમજાવીને ગળે ઉતારેલી વસ્તુ આખા શરીરને ગુણ કરતી હોય તો તે વસ્તુને અવગણવામાં આપણા પોતાના શરીરનો દ્રોહ છે એવી જ દલીલ મૂત્રની ગધ વિષે છે. પહેલી વાત તો એ છે કે જે ન્યાય જીભને માટે નક્કી કર્યો તે જ ન્યાય નાકને આપવો રહ્યો. ગધ એ વ્યક્તિગત ઘ્રાણેન્દ્રિયનો વિષય છે. કોઈ ચીનાને નરકની ગંધ નહીં લાગે, કારણ કે તેનો સદુપયોગ કરવામાં નરકની ગંધથી તે ટેવાઈ ગયો છે. મને પોતાને ગુલાબના ફૂલની ગધની ખબર નથી પડતી, પણ મોગરો કે ચંપાની સુગધ સારી રીતે અનુભવી શકું છું. દક્ષિણ આફ્રિકાની ઝૂલુ બાઈ આપણને સુગધ આપતું ઠરેલું ઘી સૂંઘીને ‘નુગાગાબી’—ખરાબ ગંધાય છે એમ કહી નાક ચડાવે છે. પણ તે જ ઝૂલુ બાઈ રાતદિવસ દિવેલમા તરબોળ કરેલું કાપડ કે ચામડાનો ઘાઘરો પહેરે અને ઉનાળાના પરસેવામાં તેની પાસે પણ ઊભવાનુ મન ન થાય એવી ગંધ મારે; તો પછી

સુગંધ, દુર્ગંધ કોને કહેવી! એટલે તે પણ ઘ્રાણેન્દ્રિયની રોજબરોજની આદતનો વિષય છે. ઘ્રાણેન્દ્રિયને પણ આપણે કહી શકીએ કે આખા શરીરના શ્રેય ખાતર તું તારી સારી કે બૂરી આદતનો ભોગ આપ.

મૂત્ર માનવમાત્રના શરીરસ્વાસ્થ્ય માટે કુદરતી બક્ષિસ છે, એવા મારા મુદ્દા સામે એક દલીલ એવી કરી શકાય કે, તો પછી માણસના જન્મ સાથે તેનો ઉપયોગ કરવાની તેનામા કુદરતી પ્રેરણા કેમ ન મૂકી? મારો જવાબ એ છે કે, "જીવમાત્રમાં એ પ્રેરણા મૂકેલી જ છે. જાનવરો પોતાના રોગ માટે એ જ પ્રેરણાથી પ્રેરાઈને તેનો ઉપયોગ કરે છે. જાનવરોમાં બીજી પણ પ્રેરણા છે કે તે બીમાર પડે કે તુરત ખાવાનું ત્યજશે. ગમે તેવી સારી વસ્તુ તેના મોં આગળ મૂકી હશે પણ તે તેને અડકશે નહીં. તેની બીમારી મટયા પછી જ તે ખાશે. પણ કુદરતે માણસ-ને સારાસારનો વિવેક કરવાની બુદ્ધિ આપી છે, તેથી કુદરતે આપેલી પ્રેરણા પ્રમાણે તે નથી વર્તતો અને ઈન્દ્રિયોથી વશ થયેલા મનથી સચાલિત બુદ્ધિ તેને કુદરતથી દૂર ધકેલ્યા કરે છે. દારૂડિયાઓને દારૂના પ્રથમ પ્રસંગથી તો ઘૃણા છૂટે છે. તે ઘૃણા તેની કુદરતી પ્રેરણા જ. પણ મન અને મનથી સંચાલિત બુદ્ધિના જોરે તેની કુદરતી ઘૃણા ધીમે ધીમે ઓછી થતી જાય છે અને પરિણામે તે અઠંગ દારૂડિયો બને છે એ જ રીતે બુદ્ધિના બળે માનવે વનસ્પતિનાં વૈજ્ઞાનિક દ્રવ્યો શોધી કાઢયાં. તેમાં કાંઈક સુગમતા લાગી હોય ને ઈન્દ્રિયોને અનુકૂળ લાગ્યાં હોય, એટલે પ્રેરણાને વિસારી દીધી અને વિજ્ઞાનની ગડમથલમા પડયા. અને હવે તો માનવ-જાત વિજ્ઞાનની નાગચૂડમાં ભચડાઈ પડી છે."

બીજી બાજુ જે વૈજ્ઞાનિકો જે દલીલ મૂત્રના ઉપયોગ વિરુદ્ધ કરે છે, તે જ વૈજ્ઞાનિકો વનસ્પતિશાસ્ત્રમાં તે દલીલને અવલબે છે. ખેતીમાં અનાજનો વધારે સારો પાક થાય તે માટે કોઈ પણ વૈજ્ઞાનિક ખાતર કરતા વનસ્પતિ કે ધાન્યના ખોરાકવાળા જાનવરોનું છાણ વધારે ઉત્તમ ગણે છે. વળી તે કરતાં બારે માસ લીલું ઘાસ ખાતા ઊટનાં મળમૂત્ર વધારે કીમતી ગણાય છે. મને એક સ્મરણ તાજું થયું સવત ૧૯૫૬ના દુષ્કાળમાં હું અગિયાર બાર વરસનો હોઈશ ત્યારે ઊટ બેસાડેલા મારા એક ખેતરમાં કુવેતર બાજરી કરી હતી. એક જગ્યાએ જ્યાં ઊંટનાં મળ

અને મૂત્ર વધારે પડેલાં ત્યાં બાજરીનો એક છોડ ઊગેલો. તેને ૧૦૫ ડૂંડાં મેં જાતે ગણ્યાં છે. અત્યારે પણ ખેતીશાસ્ત્રના નવા અખતરામાં લીલું ખાતર અને કમ્પોસ્ટ ખાતર વધારે કીમતી ગણાય છે. કોઈ પણ ફળઝાડનાં સૂકાંલીલાં પાન તે ઝાડનાં થડમા દાટયાં હોય તો તેના ખાતરથી તે ઝાડનાં ફળ વધારે જથ્થામાં, મોટાં અને વધારે મીઠાં થાય છે એ સિદ્ધ થયેલી બીના છે. કુદરતનો નિયમ તો કુદરતના બધાયે અંગોને સરખી રીતે લાગુ પડે છે, તો પેશાબ જે શરીરનું પોષક તત્ત્વ છે તેને પાછું શરીરમાં નાખવાથી શરીરને નુકસાન થાય છે એવી દાક્તરોની દલીલ વૈજ્ઞાનિક દૃષ્ટિએ પણ કેટલી હાસ્યાસ્પદ છે? કુદરતનું જે અંગ બુદ્ધિને આશ્રયે જઈ પોતાની જાત સામે મોરચો માંડે છે તે બદલ તેને સહન કર્યે જ છૂટકો. વર્તમાનકાળમાં માનવજીવનમાં શરીરસ્વાસ્થ્ય સંબંધે આપણે કુદરતનો જેટલે અંશે અનાદર કરીએ છીએ તેટલે અંશે તેનાં માઠાં ફળ આપણે ભોગવ્યે જ છૂટકો છે.

મરહૂમ જોન આર્મસ્ટ્રૉંગે તો ઘણો અનુભવ લીધો છે અને મને પણ તેવો જ સ્વાનુભવ થયો છે કે, મૂત્ર પીવાથી તે શરીરની બધી ગ્રંથિઓમાં પસાર થઈ ગળાય છે અને જેમ જેમ વધારે ગળાય છે તેમ તેમ વધારે સ્વચ્છ થાય છે. નળના પાણી અને મૂત્ર સાથેના એક દિવસના ઉપવાસમાં પણ હરકોઈને એ અનુભવ થશે. પ્રથમ તે શરીરને સ્વચ્છ કરે છે અને પછી જ્યાં જ્યાં શરીરમાં અવરોધ જામી ગયો હોય તે દૂર કરે છે અને છેવટે દરદના હુમલાથી શરીરનો જે આવશ્યક ભાગ કે ઇન્દ્રિય છિન્નભિન્ન થયાં હોય તેને પુનર્જીવન આપે છે. સત્ય વાત કહીએ તો તે કેવળ ફેફસાં, પિત્તાશય, જઠરાગ્નિ, મગજ, હૃદય વગેરે દુરસ્ત કરે છે, એટલુ જ નહીં પણ અનેક અસાધ્ય રોગો પણ મટાડે છે. ટૂંકમાં મૂત્ર અને નળના પાણીના ઉપવાસથી જે અદ્દ્ભુત પરિણામ આપણે મેળવી શકીએ છીએ તે નૈસર્ગોપચારકો પાણી અને ફળના રસ સાથેના ઉપવાસોથી કદી મેળવી શકતા નથી આ સત્ય હકીકત, આ પુસ્તકનાં પાછલાં પ્રકરણો કે જેમાં સ્વ. આર્મસ્ટ્રૉંગે સુધારેલ દર્દોના અનેક કેસો પૈકી થોડાકનો, અને અહીં ગુજરાતમાં તેવાં દર્દો સુધર્યાનાં જે દૃષ્ટાંત છે તેનો, સત્ય હેવાલ આપ્યો છે તે વાંચવાથી વાચકવર્ગને માલૂમ પડશે.

૯

મૂત્રપ્રયોગની પદ્ધતિ

મૂત્રના માહાત્મ્ય વિષે વધારે લખવાની જરૂર નથી. આજ સુધીના જીવનમાં મૂત્ર વિષે આપણા મનમાં જે પૂર્વગ્રહ ભરાઈ બેઠો છે તેને દૂર કરવા માટે મેં આટલો પ્રયત્ન કર્યો, પણ મૂત્રપ્રયોગથી કેવા અદ્‌ભુત લાભ આપણને થાય છે તેનાં અનુભવસિદ્ધ દૃષ્ટાંતો જે હું હવે પછી રજૂ કરવાનો છું, તેનાથી ગમે તેવા વહેમ કે પૂર્વગ્રહના પહાડોના પણ ભાંગીને ભુક્કા થઈ જશે. લાખો મણ દલીલો કરતાં એક અધોળ અનુભવ વધારે કીમતી છે. એટલે હવે હું તેવી શરૂઆત કરું તે પહેલાં મૂત્રપ્રયોગની પદ્ધતિ વિષે મારે વિગતે લખવું જોઈએ.

કોઈ પણ દરદ માટે પેશાબનો પ્રયોગ કરવાની ત્રણ રીત છે:

૧. પેશાબ વતી શરીર પર માલિસ કરવું.

૨. માત્ર પેશાબ અને સ્વચ્છ પાણી એ બે સાથે ઉપવાસ કરવા.

૩. દરદવાળી જગાએ પેશાબનાં પોતાં મૂકી દરદ શમાવવું.

ઉપરની ત્રણ રીતે આ પ્રયોગ કરવાનો છે. અંગ્રેજી પુસ્તક 'વૉટર ઑફ લાઈફ'ના લેખક અને નિષ્ણાત અનુભવી સ્વ. જૉન આર્મસ્ટ્રૉંગે પોતાના પુસ્તકમાં જુદા જુદા સ્થળે પેશાબના પ્રયોગની જે સ્પષ્ટતા આપી છે તે એકત્રિત કરીને હું અહીં આપીશ. વળી તેમાં મને તેમ જ બીજાઓને જે અનુભવ થયો છે તે પણ જણાવીશ.

પેશાબ માલિસ કરવાની પદ્ધતિ: મોટાં ગૂમડાં, ચામડીના સોજા અગર કૅન્સર જેવા રોગથી શરીર પર ઊપસેલાં પાઠા, ઘાયાં તથા દાઝવાથી થતા દરદ સિવાયનાં અન્ય સર્વે દરદોની સારવાર કરતાં પ્રથમ પેશાબથી શરીર પર માલિસ કરવાની શરૂઆત કરવી. માલિસ કરવા માટે જૂનો પેશાબ વધારે અસરકારક જણાય છે. 'શિવામ્બુકલ્પ'માં છત્રીસ કલાકનો જૂનો પેશાબ વાપરવાનું લખ્યું છે, જ્યારે અંગ્રેજ લેખકે પાંચ સાત દિવસનો જૂનો પેશાબ વાપરવાની સલાહ આપી છે. આ

છેલ્લી સલાહ વધારે લાભદાયક છે એવુ હું એવા કારણે સમજ્યો છું કે, પાચ સાત દિવસના પેશાબમા એમોનિયા નામનું દ્રવ્ય વધારે પ્રમાણમાં જામે, તેની ગંધ વધારે તીવ્ર હોય પણ તે સાથે તેમાં વિશેષ ફાયદો પણ થાય છે; એટલે એમોનિયાને કારણે આપણા શરીરના છિદ્રોમાં પેશાબ જલદીથી વધારે પ્રમાણમાં દાખલ થાય છે. આ માલિસની શરૂઆત કરતાં પહેલાં ત્રણ ચાર દિવસનો પેશાબ જુદી જુદી શીશીઓમા ભરી મૂકવો. શીશીમા ભરી તેને બંધ કરવી કે જેથી અંદર જીવજતુ પડીને મરી ન જાય પેશાબ જાતે જ જીવનાશક છે એટલે તેમાં જીવતાં જીવજતુ હોય જ નહીં. દરરોજ સામાન્ય કદના માણસને માલિસ માટે આઠ દસ ઔંસ પેશાબ જોઈએ તે હિસાબે સાત દિવસનો જૂનો પેશાબ વપરાશ પૂરતો માલિસ વખતે મળી રહે એવા હિસાબે પેશાબની શિલક રાખવી માલિસ શરૂ કરતા પહેલાં પેશાબને ગરમ કરવો અને ઊકળે તે પહેલાં લઈને એનેમલની સપાટ થાળીમાં નાખવો દરરોજ બે કલાક માલિસના રાખવા બે વખત થઈને માલિસ કરો તો દરેક વખતે સવા કલાક રાખવો અગર સામટા બે કલાક રાખવા માલિસનું કામ ગમે ત્યાંથી શરૂ કરો છેક પગને તળિયેથી અગર છેક માથેથી. બધોય પેશાબ થાળીમા ન નાખવો પણ અડધો નાખવો, કારણ કે માલિસ કરતા કરતાં તેમાં મેલ વધી જાય છે. એટલે પગના તળિયેથી માલિસ શરૂ કરી પેટ અને પેઢા સુધી વપરાય એટલો પેશાબ પ્રથમ નાખવો. ત્યાર પછી કચરાવાળો પેશાબ કાઢી નાખી સ્વચ્છ પેશાબ નાખી મો, માથુ અને ગળાના ભાગથી માલિસ શરૂ કરવું. આમ શરીરના બધા ભાગમાં બહુ ભારથી નહીં પણ દરદી સહન કરી શકે અને તેને સહેજ પણ તકલીફ ન પડે તેવી રીતે માલિસ કરવુ. માલિસ કરવામા ચઢતા-ઊતરતા હાથે માલિસ કરવુ માલિસમાં પગનાં તળિયાં અને માથું ગળુ અને મોં એ અગો પર વધારે માલિસ કરવુ. એટલે કે એકંદરે બે કલાક માલિસ થાય તેમાં ૧૫ મિનિટ પગના તળિયા પર અને ૩૦ મિનિટ માથુ, મો અને ગળુ—એમ ૪૫ મિનિટ તે ભાગ માટે રાખવી. કોઈ પણ પ્રયોગમા માલિસથી શરૂઆત કરવાથી પહેલા જ અઠવાડિયામાં તેનો લાભ જણાશે. સંભવ છે કે પાંચેક દિવસના માલિસના પરિણામે શરીરની ખોટી ગરમી બહાર નીકળવા માડશે, શરીર પર

ચેળ આવશે, અને કદાચ સફેદ મોઢાની નાની નાની ફોલ્લીઓ દેખાવા માંડશે; પણ તેથી ગભરાવુ નહીં. તેની બીજી કાંઈ દવા કરવા લલચાવું નહીં. પેશાબથી જ તે ફોલ્લી પર ભારથી માલિસ કરવું. માલિસથી શરીરના છિદ્રો મારફત પેશાબ અદર ગયો એટલે નાના નાના રોગો ભાગવા માંડે છે. તેવી આ પ્રથમ પ્રક્રિયા છે. શરીરની ચામડીના ખસ, લીલુ ખરજવુ, દરાજ વગેરે અને શરીરની અંદરના સામાન્ય રોગો કેવળ દશ પંદર દિવસના માલિસથી જ ભાગવા માંડશે. પણ ગંભીર દરદ હોય, ઘણા દિવસનું ઘર કરીને બેઠું હોય, દવાનાં પડીકાં કે દવાના ઘૂટડા કે અનેક જાતના ઈન્જેકશનો લઈને નાજુક શરીરને ઝેરી દ્રવ્યોથી ભરી દીધું હોય તો તે મટાડવા માટે પેશાબ અને નિર્દોષ પાણી લઈને ઉપવાસ કરવા સિવાય છૂટકો નથી. માલિસ કરવાની બાબતમાં એક અગત્યની સૂચના એ છે કે, માલિસ કર્યા બાદ એકથી દોઢ કલાક પછી નાહવું. નાહવામા કોઈ પણ પ્રકારનો સાબુ વાપરવો નહીં અને દરદીને અનુકૂળ તેવા ઠંડા નવશેકા ગરમ પાણીથી નાહવુ. શરીર પર પેશાબ ચોળવા સંબધે શ્રી આર્મસ્ટ્રોંગે બહુ ચોકસાઈથી લખ્યું છે. આ પ્રયોગને એણે બહુ અગત્યનું અંગ ગણ્યું છે પેશાબ અને પાણી લઈને ગમે તેટલા ઉપવાસ કર્યા હોય છતાં શરીર પર પેશાબથી નિયમિત માલિસ ન થતું હોય તો ઉપવાસની અસર મારી જાય છે અને જોઈતો સુધારો થતો નથી. કોઈ પણ બે વસ્તુનું ઘર્ષણ ઉષ્મા પેદા કરે છે. અને માલિસ કરવાથી જે ઉષ્મા પેદા થાય તેથી શરીરની ચામડીનાં છિદ્રો ઊઘડે છે. કોઈ એમ દલીલ કરે કે પાણી વડે પણ શરીર પર માલિસ કરવાથી ઉષ્મા પેદા થાય અને ચામડીનાં છિદ્રો પણ ઊઘડે તો પછી પેશાબથી જ માલિસ કરવાનો શો અર્થ? તેનો જવાબ બહુ સ્પષ્ટ છે. પેશાબ સાથેના ઉપવાસમાં પેશાબ પીધા પછી હૃદયને અને કીડની (મૂત્રપિંડ) ને વધુ કાર્ય કરવુ પડે છે તેથી હૃદયના ધબકારા વધે છે. શ્રી આર્મસ્ટ્રોંગને તેનો અનુભવ તેમના પહેલા ઉપવાસમાં થયો. પેશાબ લીધા પછી હૃદયના ધબકારા વધી પડયા અને તે ધબકારા લગભગ બમણા થયા. પેશાબને અપનાવી લેવા માટે હૃદયને વધારે કામ કરવું જોઈએ અને વધારે કામ કરતાં લોહીની ગતિ વધવી જોઈએ. લોહીની ગતિ ન વધે તો જેમ પપમા પાણી ન આવતું હોય તો

એન્જિનની ગતિ વધે અને ખાલી પાઈપ વધારે અવાજ કરે તેમ હૃદયના ધબકારા વધી પડે આ પ્રસંગે શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગના ચિંતનમાં ધર્મપુસ્તક બાઈબલનું નીચેનુ સૂત્ર યાદ આવ્યુ. "જ્યારે તુ ઉપવાસ કરે ત્યારે તારા માથાને ચોપડ અને તારા મોને ધોયા કર" (નવો કરાર, મેથ્યુ ૬–૧૭) એ સૂત્ર વાચતાં તેનો એવો જ અર્થ ઘટાવ્યો કે તેમણે પોતાના માથામાં, મો પર અને ગળા પર પેશાબથી માલિસ કરવું જોકે મરડી મચડીને એવો અર્થ ઘટાવ્યો એમ કહેવાય. તેમ છતાં પરિણામે તે અર્થ જ સાચો ઠર્યો તેમ કરવાથી એટલે કે પેશાબથી માથા પર, મોં પર, ગળા પર અને આખા શરીર પર માલિસ કરવાથી લોહીની ગતિ વધી અને પરિણામે હૃદયના ધબકારા ઓછા થયા, એટલું જ નહીં પણ ઉપવાસના દિવસોમાં માલિસને કારણે નિત્યનો કાર્યક્રમ તે નિયમિત કરી શકતા વિશેષમાં પેશાબના માલિસમા ચામડીને જોઈતુ પોષણ મળવાથી ચામડી રોગહીન, સુવાળી અને તેજસ્વી થઈ.

અગત્યની સૂચના : આ પ્રયોગમા પેશાબ પીવાનો હોય તો પોતાના જ પેશાબનો ઉપયોગ થવો જોઈએ પીવામાં બીજાના પેશાબનો ઉપયોગ ન થવો જોઈએ અને ઉપવાસમા દિનભરનો એટલે ચોવીસે કલાકનો ટીપેટીપુ પેશાબ પીવાનો છે એને કારણે માલિસ માટે એટલે શરીરે ચોળવા માટે પોતાનો પેશાબ ન જ હોય ત્યારે કોઈ તંદુરસ્ત માણસનો પેશાબ શરીર પર ચોળવાના ઉપયોગમા લેવાને કાઈ વાધો નથી.

ઉપવાસ કરવાની રીત : ઉપર પ્રમાણે માલિસ કરતા જ આપોઆપ ખબર પડશે કે દરદીનું દરદ ઊડુ અને ગભીર પ્રકારનુ છે અને કેવળ માલિસ કરવાથી તે નાબૂદ નહીં થાય, પણ ઉપવાસ કરવા પડશે. ઉપવાસ કરવામા મુખ્યત્વે પેશાબ પીવાનો હોય છે. પેશાબ પ્રત્યે સમાજમાં ઘૃણા હોવાને કારણે તેમ જ તેના સ્વાદ અને ગધ પ્રત્યે આપણા મનમા પૂર્વગ્રહ વસી ગયેલો હોવાથી કેટલાકને તે કાર્ય વસમું લાગે છે એ તો પેલા ભક્ત પ્રીતમ કવિએ ગાયુ છે તેમ થયું :

"સિંધુ મધ્યે મોતી લેવા, માંહી પડયા મરજીવા જોને;
તીરે ઊભા જુએ તમાસો, તે કોડી નવ પામે જોને"

એવી વાત છે. જેણે હિમતથી, સમભાવથી, શ્રેય સમજીને શરૂ કર્યું તેને મન કાંઈ નથી. જે દૂર બેઠા બેઠા નાક ચઢાવે છે તેમને કમકમાં છૂટે છે. છતાંય કલ્યાણ સાધવુ હોય તો બીજો રસ્તો નથી. તેણે માલિસનાં દિવસોમાં ટેવાઈ જવું જોઈએ. દાંત ધોવાથી કે પેશાબના કોગળા કરવાથી શરૂઆત કરવી, તેથી દાંત હાલતા હશે તો બંધ થઈ મજબૂત થશે અને બીજી બાજુ સૂગ પણ જતી રહેશે. પછી દિવસમા એક વખત સવારે ઊઠીને મો સાફ કરીને ચાર અધોળ પેશાબ પીવો. પણ જે મોમાં નાખ્યો તે ગળે ઉતારી જવો; પછી જગ જીત્યા. બીજી વખત તમને વસમુ લાગશે નહીં. આમ શરૂઆત થાય કે નિયમિત ઉપવાસ કરવાનો નિર્ણય કરવો. ઉપવાસની સાથે સાથે રોજના નિયમ પ્રમાણે માલિસ તો કરવું જ જોઈએ. માલિસ વિનાના ઉપવાસ નકામા જાય છે. ઉપવાસ માટે પેશાબ તાજો જોઈએ. દિવસનો બધો પેશાબ એટલે રાત્રિ અને દિવસ એમ ચોવીસેય કલાકનો જેટલો પેશાબ થાય તે ટીપેટીપું પી જવો રાત્રિદિવસનો પેશાબ ન પીવો હોય અને ફક્ત દિવસનો પેશાબ પીવાનું રાખો તો તેમા હરકત નથી, પણ તે પૂરતો ઉપવાસની મુદતમાં વધારો કરવો પડશે. એ રીતે કરતાં રાત્રિનો પોતાનો પેશાબ માલિસના ઉપયોગમાં લેવો. પેશાબ પીધા પછી તુરત કે પાછળ જ્યારે જરૂર પડે ત્યારે અગર જ્યારે તરસ લાગે ત્યારે પાણી પીવું. પાણી નળનુ અગર જે કૂવાનું પાણી દોષરહિત અને પીવા યોગ્ય છે એવો અભિપ્રાય હોય તે પીવું. સંભવ છે કે કેટલાકને પેશાબ પીતાં પીતા ઊબકો આવે તો તે ઊબકો શમાવી દઈ, બે ચાર ક્ષણો થોભી બાકીનો પી જવો. પેશાબ લઈને ઉપવાસ કરવાથી હૃદયના ધબકારા વધે છે અને નાડી જોરથી ચાલે છે, પણ તેથી ગભરાવુ નહીં. તે આપમેળે શમી જશે. માલિસ કરવામાં ખામી નહીં આવે તો હૃદયના ધબકારા વધશે પણ નહીં. પેશાબ સાથે ઉપવાસ કર્યાથી દરદીને બહુ અશક્તિ નહીં લાગે, કારણ કે ખોરાકમાં રહેલા જે ક્ષારોથી આપણા શરીરનું પોષણ થાય છે તે ક્ષારો તેના સાચા સ્વરૂપમાં પેશાબમાં હોવાથી દરદીનું પોષણ થાય છે અને તેને ભૂખની અશક્તિ લાગતી નથી જેમ પેશાબ વધારે લેવાય તેમ તેને ખોરાક વધારે મળે.

પણ આ ઉપવાસના દિવસોમાં દરદીએ કાળજી અને ધીરજ રાખવાની હોય છે. શરીરમાં જામેલો કચરો કે નુકસાનકારક દ્રવ્યોનાં પડ કે આતરડામાં વળગી રહેલો નુકસાનકારક પદાર્થ, છાતીમાં, પેટમાં અને ફેફસાં વગેરે અંગોમા જામી ગયેલો કફ અને અન્ય અટકાવો એ બધાને શોધી શોધીને બહાર કાઢવાનુ કામ મૂત્રને શરીરમાં કરવાનુ હોય છે. એટલે ઉપવાસમા ઝાડા, ઊલટી વગેરે જે જે ક્રિયાપ્રક્રિયા થાય તેથી ગભરાવું નહીં. તે શરીરની સફાઈ માટે જ થાય છે એવું માની લેવું. તેને શમાવવા કોઈ દવા કે અન્ય બહારની વસ્તુ શરીરમાં નાખવી નહીં. આ વાત સમજાય અને તેના ખરાપણા વિષે વિશ્વાસ બેસે એ ખાતર એક અનુભવેલુ દૃષ્ટાત આપુ

મારી એક પુત્રવધૂને દશબાર વરસથી ભારે દમ હતો. ઘણી સાર-વારોથી પણ તે મટયો નહીં આ પ્રયોગ કર્યો. ચાર દિવસના માલિસ પછી આઠ દિવસના ઉપવાસ કર્યા ઉપવાસના ત્રીજા અને ચોથા દિવસોમાં ઝાડા થયા. એકદરે બાર ચૌદ ઝાડા થયા એ દ્વારા પેટનો અને આંતરડાનો બગદો તથા જૂનો કફ નીકળી ગયો. ચોથે દિવસે સાંજે ઝાડા આપોઆપ બધ થયા પાચમા અને છઠ્ઠા દિવસે ઊલટીઓ થઈ તેમા નર્યો કફ નીકળ્યા કર્યો. તે ઊલટીઓ પણ છઠ્ઠા દિવસની સાંજે આપોઆપ બંધ થઈ. એ રીતે છાતી, પાસાં વગેરે ભાગનો કફ નીકળી ગયો સાતમા દિવસે સવારે છીંકો આવવા માડી. મને લાગ્યું કે શરદીની છીંકો આવી કે શું? પણ તે છીંકો શરદીની નહોતી. અજાયબ રીતે તે છીંકોથી ગળાની ઉપરના ભાગમા જે કફ હશે તે છૂટો થઈ મોં મારફતે નીકળી ગયો આઠમા દિવસની સાજે શરીર હળવુ અને દરદમુક્ત લાગ્યું અને નવમા દિવસે સવારે ઉપવાસ છોડયા ત્યાર પછી આ વર્ષાઋતુની શરદીમાં પણ તેનો દમ જણાતો નથી હવે તો તે સાવચેતી ખાતર પેશાબ પીતી નથી તેમ જ અઠવાડિયાનો એક ઉપવાસ પણ કરતી નથી એ રીતે બે સખત ચોમાસા અને એક સખત શિયાળો વીતી ગયો છતાં તેને દમની સહેજ પણ અસર નથી અને શરીર તેજસ્વી છે.

ઉપરનું દૃષ્ટાત દશ-બાર વરસના જૂના દમનુ આપ્યું. તે પ્રમાણે ઓછી કે વધારે ગભીરતાવાળા દરેક દરદના દરદીને ઉપવાસ કરતાં

આવા અનુભવ થવાના; છતાં ગભરાવું નહીં. જાણે સ્થિતપ્રજ્ઞ દશા ધારણ કરી હોય તેમ તે બધી ક્રિયાપ્રક્રિયાને જોયા કરવી. કુદરતને તેનું કામ કરવા દેવું. દરદીએ ગભરાઈને બહારનું કોઈ દ્રવ્ય અંદર નાખવું નહીં. દૃઢતા ન રહે, વિશ્વાસ ઊઠી જાય તો પ્રયોગ બંધ કર્યા પછી જે કરવું હોય તે ભલે કરો; પણ માલિસના અને ઉપવાસના પ્રયોગ દરમ્યાન કોઈ દવા અજમાવવી નહીં.

ઉપવાસ કરતાં જેટલી કાળજી રાખવાની છે તેથી વધારે કાળજી ઉપવાસ છોડયા પછી એક અઠવાડિયા સુધી રાખવી જોઈએ. આઠ, દશ કે વીસ ઉપવાસ પછી પારણું કરવામાં કાળજી રાખવી. જેટલા વધારે ઉપવાસ તેટલા પ્રમાણમાં વધારે દિવસ ખાવાપીવામાં સંભાળ રાખવી. સામાન્ય રીતે ઉપવાસ મોસંબીનો રસ પીને છોડવાની પ્રણાલી છે. પણ મોસંબી કમોસમી હોય અને સહેજ પણ ખાટી હોય તો તેનો રસ ન લેવો. પણ મધુપ્રમેહ સિવાયના અન્ય દરદીઓએ તેને બદલે ખજૂરની પાંચ પેશીઓને અગર નવટાંક કાળી દ્રાક્ષને રાત્રે ફોલીને કાચના વાસણમાં પલાળી મૂકી સવારે તેને મસળી સ્વચ્છ લૂગડે ગાળી આઠ અધોળ પાણી લેવું. બપોરે ફળ અને તેનો રસ લેવો, સાંજે પપૈયું વગેરે ફળ લેવાં. બીજે દિવસે સવારે પહેલા દિવસના કરતાં વધારે પ્રમાણમાં તે જ ચીજો લેવી. ત્રીજે દિવસે મોસબીનો રસ, બપોરે સહેજ મીઠાશવાળુ મગનું પાણી, સાંજે ગાયનું દૂધ. એ રીતે રુચિ પ્રમાણે ખોરાકમાં આગળ વધવું. સંભવ છે કે દશેક કે વધારે દિવસના અલૂણા ખોરાક પછી મીઠુ ખાવાથી મોં પર સહેજ સોજા જણાશે, પણ તેથી ગભરાવુ નહીં. આપમેળે તે બેસી જશે. ખોરાક માટેની જે સામાન્ય ચેતવણી છે તે ચીજો જેવી કે મેંદાની કોઈ બનાવટ, ખાંડ, મશીનથી પૉલિશ કરેલા ચોખા, પેશ્ચ્યુરાઈઝ્ડ દૂધ, ટિનમાં બંધ કરેલા ફળ કે ખોરાક, તળેલી વાનીઓ, મરી-મસાલાવાળો ખોરાક પ્રયોગના સમયમાં કે તે પછી દરદીએ ખાવો નહીં. શરીર સાચવનાર માણસે આવા ખોરાકથી દૂર રહેવું ઉપરાંત તમાકુનું વ્યસન – ખાવાનું, પીવાનુ કે સૂંઘવાનું – ત્યજવુ જોઈએ. તેમ જ અન્ય કેફી ચીજોનું વ્યસન પણ ત્યજવુ જોઈએ.

અગત્યની ચેતવણી: કોઈ પણ પ્રયોગમાં ઉપવાસ કરવાની જરૂર તો હોય છે. પણ ઘણી વખત ઉપવાસ કરવાનું દરદી માટે જોખમકારક પણ થઈ પડે છે, માટે જાતઅનુભવથી હું આ પ્રયોગ કરનારને ચેતવણી આપું છું કે, જેને લોહીનું દબાણ ઓછું હોય અને જેનું હૃદય નબળું હોય એટલે બરાબર કામ ન આપી શકતું હોય તેવા દરદીએ ઉપવાસ કરવા નહીં તેમા જોખમ છે. તેવો દરદી ઉપવાસ કરે તો તેનું લોહીનું દબાણ વધારે ઓછું થતું જાય અને જેમ જેમ લોહીનું દબાણ જોઈએ તેના કરતાં ઓછુ થતું જાય તેમ તેમ દરદીની અશક્તિ વધતી જાય છે, તેના હૃદય પર તેની માઠી અસર થાય છે, તેથી તેના લીવર પર તથા કીડની પર પણ અસર થાય છે, માટે એવા દરદીએ ઉપવાસ કરવા નહીં પણ માલિસ તથા જેટલો પચી શકે તેટલો પેશાબ પીવા સાથે એક ટંક હળવો–પથ્ય ખોરાક લઈને પોતાની શક્તિ જાળવી રાખવી. આમ કરવાથી દરદીને વધારે સમય આ ઉપચાર કરવો પડશે એટલે કે ઉપવાસ સાથેના ઉપચારથી પદર દિવસમાં આરામ થાય તો વિના ઉપવાસથી પ્રયોગ ચાલુ રાખતા એક દોઢ માસ થશે અને તેને સંપૂર્ણ આરામ થશે; માટે લોહીના ઓછા દબાણવાળા તેમ જ હૃદય નબળુ હોય તેવા દરદીએ ઉપવાસ કરવા નહીં

પેશાબનાં પોતાં મૂકવાની રીત: મૂત્રપ્રયોગમાં ત્રીજી રીત પેશાબનાં પોતાં મૂકવાની છે શરીરના ભાગ પર એવી પીડા હોય કે જ્યાં માલિસ ન થઈ શકે; જેમ કે મોટાં ગૂમડા, મોટાં નાનાં ઘાયાં, દાઝવાથી થયેલા ફોલ્લા કે શરીરનો બળી ગયેલો ભાગ, સોજા અને કૅન્સરના કારણે શરીરનો કોઈ ઊપસી આવેલો ભાગ. શરીરના તેવા ભાગ પર ઉપવાસના દિવસોમા અગર ઉપવાસ ન હોય ત્યારે પણ સારા સ્વચ્છ કપડાને ચોવડુ કરી પેશાબમા પલાળીને દરદવાળા ભાગ પર મૂકવું અને વારવાર તેના પર પેશાબનાં ટીપા નાખી ભીંજાયેલુ રાખવુ. આ ક્રિયા જરૂર લાગે તો સતત ચાલુ રાખવી. આમ કરવાથી મૂત્રમાંનાં રોગનાશક તત્ત્વો દરદીના શરીરમાં તે પોતાં મારફતે દાખલ થઈ દરદીને અદરથી અને બહારથી ફાયદો કરશે. આમ પોતા મૂકવામાં અને તેને સતત ભીંજાયેલા રાખવામાં મૂત્રનો જથ્થો વધારે જોઈએ અને દરદીને તેટલો પેશાબ થતો ન હોય તો પુરુષના

દરદ પર સારા નીરોગી પુરુષનું મૂત્ર અને સ્ત્રીના દરદ પર સ્ત્રીનું મૂત્ર વાપરવામાં વાંધો નથી. માલિસ કરવામાં પણ જો દરદીનો પોતાનો પેશાબ પૂરતો ન હોય તો બીજાં નીરોગી સ્ત્રી-પુરુષનો પેશાબ વાપરવામાં વાંધો નથી; પણ પીવામાં બીજાનો પેશાબ વાપરવો નહીં. તેમાં તો દરદીનો પોતાનો જ પેશાબ જોઈએ. જો કે અંગ્રેજ લેખક આર્મસ્ટ્રોંગે પોતાનો પેશાબ એક ગંભીર દરદી કે જેને પોતાનો પેશાબ બિલકુલ થતો ન હતો તેને શરૂમાં આપેલો કે જેથી પેલા દરદીને પેશાબ થાય; પણ એ કાર્ય પૂરતો જ. શરીરના સોજા મોટે ભાગે પૂરતો પેશાબ દરદીને નહીં થવાથી થાય છે. આ દરદીને પેઢા પર પેશાબનાં પોતાં, ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે, સતત મૂકવાથી પેશાબ વધવાનો પૂરો સંભવ છે. હરસ થયા હોય તો તેના પર પેશાબનાં પોતાં મૂકવાથી તે દૂઝના હશે તો લોહી બંધ થઈ મટી જશે. આંખ સૂજી ગઈ હોય તોપણ વારવાર તાજા પેશાબથી આંખ ધોઈ (આંખ ધોવાની પ્યાલી આવે છે તેમાં પેશાબ ભરી તેમાં આંખને બંધબેસતી કરી આખનો ડોળો ફેરવ્યા કરવો) તેના પર પોતાં મૂકવાથી સોજો ઊતરી જશે અને દુખાવો મટી જશે; પણ મોતિયો કાચો કે પાકો દૂર કરવામાં આંખ ઉપર પેશાબનાં પોતાં મૂકવા સાથે પેશાબના સાથેના લાંબા ઉપવાસની જરૂર છે.

આ કુદરતી પ્રયોગ કરનારે:

૧. લેખમાં જણાવ્યા પ્રમાણે શાસ્ત્રીય ઢબે પ્રયોગ કરવો.

૨. પ્રયોગના સમયમાં ડૉક્ટરે આપેલી કે વૈદે આપેલી કોઈ પણ દવાનો ઉપયોગ કરવો નહીં.

૩. પ્રયોગમાં કુદરતની જરૂરી ક્રિયાપ્રક્રિયા (શરીરમાં કેટલીક વખત આપણને ખ્યાલ ન હોય તેવી થાય છે) — જેવી કે ઝાડા થવા, ઊલટી થવી વગેરે થાય તો તેથી ગભરાવું નહીં. સમજી લેવું કે શરીરની અંદર જે સાફસૂફી થાય છે તે પૈકીની એ આવકારલાયક ક્રિયા છે. તેની જરૂર હશે તેટલો સમય રહીને આપોઆપ તે પોતાની મેળે વિરમશે. આવે સમયે ગભરાઈ જઈ કોઈ જાતની બહારની દવા કે તત્ત્વ શરીરમાં નાખવું નહીં, હિંમત કે દૃઢતા ન રહે તો પ્રયોગ બંધ કરવો. પણ બહારની દવા લેવી નહીં.

૪. તમાકુ, દારૂ, અગર એવું કોઈ વ્યસન હોય તે ત્યજ્યા પછીથી જ આ પ્રયોગ કરવો.

૫. મરીમસાલાવાળો અને તળેલો ખોરાક ત્યજવો.

૬. સફેદ ખાંડ – જેને આપણે રિફાઈન્ડ સુગર કહીએ છીએ તે ત્યજવી, ગોળ વાપરવો.

૭. મેંદો અને તેની બનાવટનો કોઈ ખોરાક લેવો નહીં

૮. ટિનમાં પૅક કરી સંઘરી રાખેલાં ફળ કે ખોરાક લેવાં નહીં.

૯. મશીનમાં પૉલિશ કરેલા ચોખા લેવા નહીં. કોદરી કે હાથ-છડના ચોખાનો જ ઉપયોગ કરવો.

૧૦. પેશ્ચુરાઈઝ્ડ દૂધ વાપરવું નહીં.

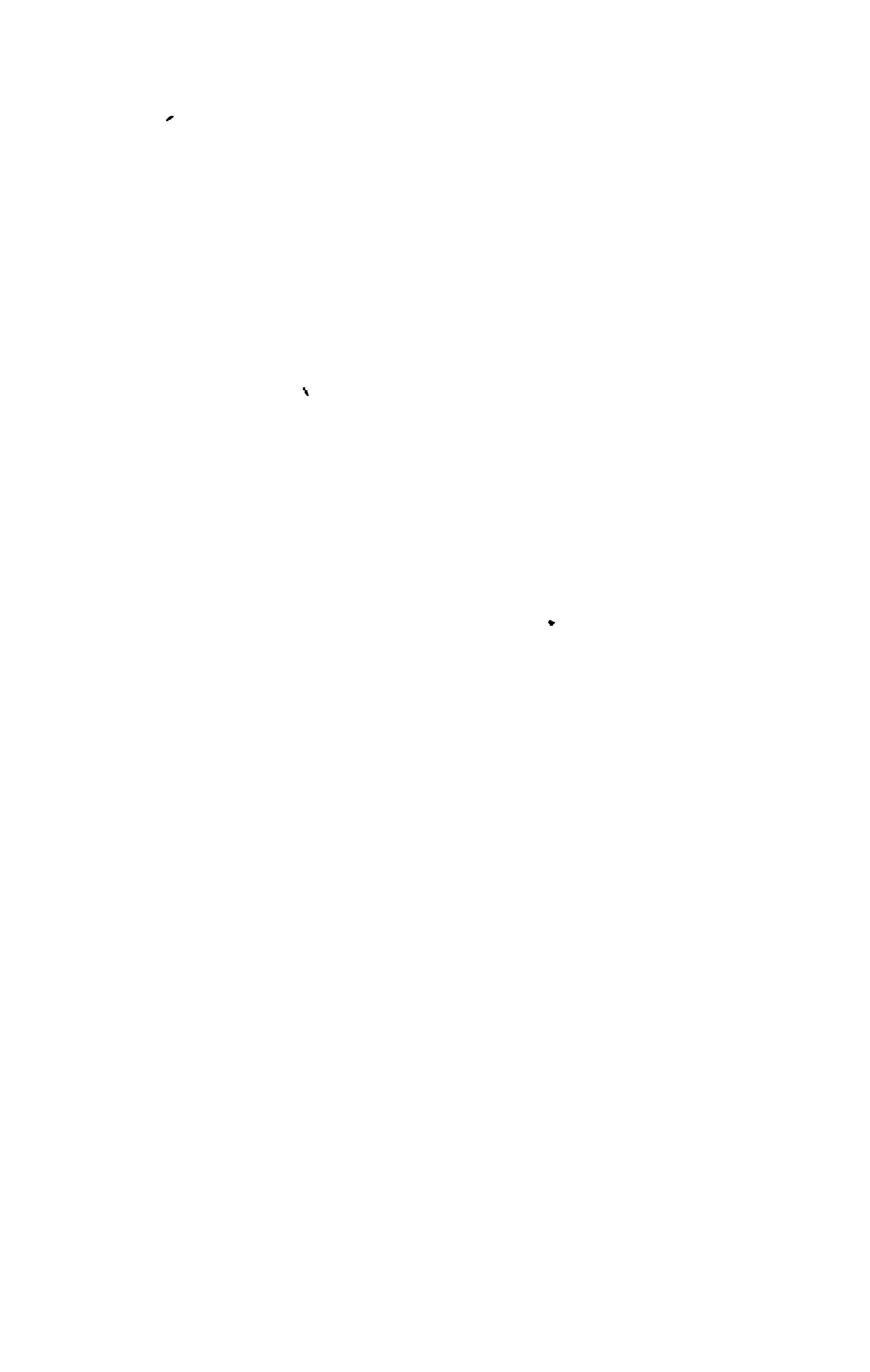
૧૧. ડાલ્ડા ઘી (વનસ્પતિ ઘી) વાપરવું નહીં.

ઉપરના નિયમો સાથે શ્રદ્ધાપૂર્વક જે આ પ્રયોગ કરશે તેને કુદરત આપોઆપ મદદ કરશે એવી મને પૂર્ણ શ્રદ્ધા છે.

માનવમૂત્ર

ભાગ ૨

મૂત્રચિકિત્સાનું પુનરુત્થાન

૧

મૂત્રપ્રયોગના નિષ્ણાત અને પ્રચારક સ્વ. આર્મસ્ટ્રૉંગ

આધુનિક કાળમાં મૂત્રપ્રયોગના નિષ્ણાત સ્વ. જૉન આર્મસ્ટ્રૉંગની જીવનકથા મળવી મુશ્કેલ છે. જેમ બીજા લેખકોને પોતાને વિષે જાહેરાત કરવાની સ્વાભાવિક ઇચ્છા હોય છે તેવી ઇચ્છા તેમને નહોતી તેમણે પોતાને જે હિતકર લાગ્યું તે પોતાના શરીર પર અજમાવીને પછી હજારો દરદીઓના દુ:ખ દૂર કર્યા છતાં તેવો પોતાનો અનુભવ પુસ્તકરૂપે જાહેર કરવાની પણ તેમને તાલાવેલી નહોતી પણ અનેકોના દબાણથી પુસ્તકરૂપે લખ્યુ પુસ્તક વાચતા ખબર પડે છે કે ગમે તેવી ગભીર વાતનું પણ ઓછામાં ઓછા શબ્દોમા વર્ણન કર્યું છે એટલે મૂત્રપ્રયોગના સાહિત્યમાં તેમનું ‘વૉટર ઑફ લાઈફ’ પુસ્તક સૂત્રરૂપે છે. તેથી તેમની વાતને સારી રીતે સમજવાને જેમ વધારે વાંચીએ તેમ તેમની વાત વધારે સ્પષ્ટ સમજી શકાય તેમણે હજારો દરદીઓને મૂત્રપ્રયોગ દ્વારા ભારે રાહત આપી કુષ્ઠ રોગ ઇંગ્લૅંડમાં જવલ્લે જ હોય છે. એટલે તે રોગ સિવાયના બધા રોગીઓ તેમની સેવા લેવા ગયા અને તે બધાને મૂત્રપ્રયોગથી જ આરામ થયો તેઓ એક સાધારણ સ્થિતિવાળાં માબાપના ફરજદ હતા તેમના પુસ્તકમાંથી એવું મળી આવે છે કે તેમના પિતા ઘણી વખત ગાય, ઘોડા, કૂતરાં વગેરે જાનવરોનાં દરદો તે જાનવરોના મૂત્રના પ્રયોગથી મટાડતા તેમનો એ વ્યવસાય નહોતો પણ તેમને એવો શોખ હતો ગાય કે ઘોડાને તેનો પેશાબ પાવો હોય ત્યારે આપણે વાંસની નાળ વાપરીએ છીએ તેને બદલે તે શીંગડું વાપરતા. પોતાના પિતાની એ પ્રવૃત્તિની સ્મૃતિ પર નિર્ભર રહી, શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગે જાનવર અને પક્ષીઓનાં દરદો મટાડયાનુ વર્ણન પણ પોતાના પુસ્તકમાં આપેલું છે.

શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગે આ પ્રયોગ શરૂ કરવામાં અને શરૂ કર્યા પછી તેમાં સફળતા મેળવવામાં જે સમભાવ, ધીરજ, નૈતિક હિંમત, કુદરત પ્રત્યેની અડગ શ્રદ્ધા, તેમ જ ધન કે પ્રતિષ્ઠા પ્રત્યેની નિ:સ્પૃહ વૃત્તિ દાખવ્યાં છે અને તે ઉપરાંત તેમના ઉપચારોમાં દરેક ક્ષણે ધર્મ પ્રત્યેની શ્રદ્ધા વ્યક્ત

થઈ છે તે જોતાં એક સામાન્ય કક્ષાના જણાતા માણસમાં સાધુતાની અને યોગીની જે અજબ શક્તિ હતી તેનો સહજ ખ્યાલ આવે છે. ઉપરાંત તેમના સામાન્ય જ્ઞાનભંડારમાં તો પુસ્તકના પાને પાને તેના દર્શન થાય છે. હુ માનું છું કે આ પુરુષના જીવનપ્રસગો પ્રાપ્ત થાય તો કોઈ પણ સમાજને માટે હિતકર નીવડે પણ હાલ તો આટલેથી જ આ વાત પતાવવી રહી.

શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગે મૂત્રપ્રયોગ પ્રથમ પોતાની જાત પર અજમાવ્યો. તેમનો છેવટની શ્રેણીનો ક્ષય નાબૂદ થયો તેના વર્ણનનું પ્રકરણ તેમના જ શબ્દોમાં – તેમના વર્ણનનો ભાવ કાયમ રહે તેવા ગુજરાતી અનુવાદમાં હું નીચે આપું છું:

"જોકે આ પુસ્તકની અંદર પહેલો પુરુષ સર્વનામનો ઉપયોગ ટાળવાનુ હું પસંદ કરુ છુ. છતાં જો મારી દૃઢ માન્યતા પ્રમાણે મારે આચરણ કરવુ હોય તો હાલની પરિસ્થિતિમા તેમ કરવું અશક્ય છે; કારણ કે હું લાખો દલીલો કરું તેના કરતાં સ્વાનુભવનાં થોડાં દૃષ્ટાંતો વધારે વજનદાર ગણાય.

મારો પ્રથમ દરદી હું જાતે બન્યો. એવું બન્યુ કે છેલ્લા વિશ્વયુદ્ધ (એટલે કે સને ૧૯૧૪ના અરસામાં) મારી ૩૪ વરસની ઉમરે સૈનિકોની ભરતી માટેની ડર્બીયોજના અનુસાર હું તબીબી પરીક્ષકો પાસે મારી જાતને સૈનિક તરીકે યોગ્ય ઠરાવવા ગયો. પણ મને તપાસનારા ચાર તબીબી અમલદારોએ મને ક્ષયનુ દર્દ લાગુ પડેલું છે એવું કારણ આપી મને લશ્કરી સિપાહી તરીકે નાપસદ કર્યો. વધુમાં કોઈ હોશિયાર ડૉક્ટરની સારવાર લેવાની સૂચના મને કરવામા આવી તેમની સૂચના અનુસાર મેં ક્ષયના એક નિષ્ણાત ડૉક્ટરની સલાહ લીધી. તેમને મારી સ્થિતિ કાઈ એટલી બધી ચિંતાજનક લાગી નહીં, અને મને કહ્યુ કે તમને ક્ષય જેવુ કાંઈ નથી. પણ સળેખમ–શરદીનો વ્યાધિ છે. તેથી તેમણે મને સલાહ આપી કે, મારે એવા સ્થળે રહેવુ કે જ્યાં ખૂબ તાજી હવા મળે, પૂરતો સૂર્યપ્રકાશ મળે અને પૌષ્ટિક ખોરાક મળે. મેં તે નિષ્ણાત' ડૉક્ટરની સૂચનાનો અમલ કર્યો. અને એક વરસમાં મારુ વજન ૨૮ રતલ વધ્યું છતા મારા શરીરની સ્થિતિથી મને સંતોષ નહીં થવાથી મેં ક્ષયના બીજા નિષ્ણાત

ડૅાક્ટરની સલાહ લીધી. તેમણે તો એવું કહ્યું કે મારાં બંને ફેફસ
લાગુ પડ્યો છે અને પહેલા નિષ્ણાતે ગમે તે કહ્યું હોય પણ
જ થયો છે. તેથી મારે ખાંડ અને સ્ટાર્ચથી ભરપૂર ખોરાક લઈને મા
શરીરની શક્તિ સંઘરી રાખવી જોઈએ. પરિણામે મધુપ્રમેહ મારા શરીરમાં દાખલ થયો. તેમાથી મુક્ત થવા માટે મારે આકરા પ્રયોગમાં મુકાવું પડ્યું. તે પ્રયોગ એવો હતો કે અઠવાડિયામા ચાર દિવસ દરરોજ દશ દશ ઔંસ ઠંડા પાણીના છ પ્યાલા પાણી ધીમે ધીમે પીને રહેવુ અને બાકીના ત્રણ દિવસ જેનાથી મારો જઠરાગ્નિ સહેજ ભીંજાય એવો થોડો મુકરર ખોરાક આપવામાં આવ્યો આટલો નાસ્તો મેળવવાના આનદમાં હું તેનો દરેક કોળિયો સ્વાદથી ચાવી ચાવીને ખાતો હતો, પણ તેના પરિણામે મોઢાની અંદર ચાદીઓ પડી. દાતમાં દરદ થવા માંડ્યું. મોઢાનાં પેઢાં સૂજી ગયાં અને જીભને સોજો આવી ગયો. આ દુ:ખમા વળી વધારો એ થયો કે મને અનિદ્રા અને અજંપો પેદા થયો મારા જ્ઞાનતંતુઓ ક્ષીણ થયા અને મારું મગજ વારવાર ઉશ્કેરાઈ જતું. આવી પરિસ્થિતિ સોળ અઠવાડિયાં કાયમ રહી જોકે મારી ઉધરસ, મારી શરદી, દુ ખદાયક રાંઝણ જેનાથી હું પીડાતો હતો તે બધુ મટી ગયુ. તેમ છતા રામ જાણે શાથી તેની રાહત મને તે દરદો કરતાય વધારે અકારી લાગી છેવટનો અંજામ એ થયો કે બે વરસની મારી આ સારવારને અતે ડૅાક્ટર પ્રત્યેની મારી શ્રદ્ધા નષ્ટ થઈ અને તેમની સલાહ અને સાવચેતી વિરુદ્ધ વર્તી મેં મારી જાત પર અખતરા કરવા માડ્યા.

હવે હું આ અંગેની નાની નાની વિગતો આપીને આ વાતને લબાવીશ નહીં. એટલુ જ કહેવુ બસ છે કે જ્યારે હુ ઘણો અશક્ત અને બીમાર થઈ પડ્યો ત્યારે મને પવિત્ર બાઈબલના પાંચમા અધ્યાયની આજ્ઞાની સ્મૃતિ થઈ આવી. તે આજ્ઞા એ છે કે, ‘ તુ તારા પોતાના શરીરની બહાર નીકળતા પાણી પી ’ આ આજ્ઞાની યાદ આવતાં મને એક કિસ્સો યાદ આવ્યો કે એક નાની છોકરી ગળામાં શ્વાસની નળીના સોજાના રોગથી પીડાતી હતી ત્યારે તેના પિતાએ તેને તેનો પેશાબ પીવા આપ્યો હતો તેના પરિણામે તે ત્રણ દિવસમા રોગમુક્ત થઈ હતી. એવી જ રીતે કમળાથી પીડાતા માણસનું દરદ પણ એ જ સાધનથી મટી ગયું

હતું. એટલેથી બધું પત્યું નહીં. મને બીજી હકીકતો પણ યાદ આવી. મારા ડૉક્ટરે થોડા વરસ પર મારો પેશાબ તપાસેલો. પેશાબ તપાસ્યા પછી તેણે મને જણાવેલુ કે મારાં ફેફસાં અને માંસગ્રંથિઓ બગડેલાં છે અને તે દિનપ્રતિદિન ગળતા જાય છે. ડૉકટરનું આ નિદાન સાંભળી તે વખતે મેં અજ્ઞાનભાવે તેને પ્રશ્ન પણ કરેલો કે, જો હું પેશાબ દ્વારા મારા શરીરની અગત્યની માંસગ્રંથિઓ અને ખાંડનું તત્ત્વ ગુમાવતો હોઉં તો મારે તે જ તત્ત્વોને મારો પેશાબ પીને શરીરમાં પાછાં કેમ ન નાખવાં જોઈએ? મારા આ પ્રશ્નના જવાબમાં તેમણે કહ્યું કે, "શરીર આવાં મૃત દ્રવ્યોને આત્મસાત્ નહીં કરી શકે." ડૉકટરનો આ જવાબ કેવળ કપોલકલ્પિત અને સત્યથી વેગળો હતો. ખરી રીતે એમણે આવો જવાબ આપી ગપ જ ઠોકી હતી.

હવે આપણે મૂળ વાત પર આવીએ. હું સ્વીકારું છુ કે ઉપર ટાંકેલા ધર્મપુસ્તક બાઈબલના સૂત્રનો અમુક અર્થ હોવો જોઈએ એવો દાવો કરવો એ ડહાપણભર્યું નથી; કારણ કે ઘણા માણસોને બાઈબલમાંથી પોતાની ભાવના પ્રમાણે જે જોઈતુ હોય છે તે પણ મળી રહે છે તેમ છતાં હું માનતો હતો, અને હજી પણ માનું છું કે, જે સૂત્ર મેં ટાકયું છે તે અને બીજા અનેક સૂત્રોનો ઉલ્લેખ આપણા પોતાના શરીરમાંથી નીકળતા કીમતી પ્રવાહી ઝરણાને જ ઉદ્દેશીને છે, તેવી દૃઢ માન્યતા સાથે હું તે પ્રમાણે વર્ત્યો. અને અંતે મને ખાતરી થઈ કે તે જ મારા શરીરનુ મુક્તિદાતા નીવડયું. આ રીતે ધર્મપુસ્તકમાંનાં સૂત્રોનો મારો અર્થ સાચો જ છે એવી શ્રદ્ધાના કિલ્લાથી રક્ષાયેલા મેં કેવળ મારા મૂત્ર અને નળના પાણી પર નભીને પિસ્તાળીસ દિવસના ઉપવાસ કર્યા. જોકે ડૉક્ટરોનો એવો સ્પષ્ટ અભિપ્રાય હતો કે માણસનું શરીર ખોરાક વિના અગિયાર દિવસથી વધારે નભે જ નહીં. છતાં તે અભિપ્રાયની અવગણના કરીને મેં તે ઉપવાસ કર્યા. ઉપરાત મેં મારા શરીર પર મારા પેશાબથી માલિસ કર્યું. આ પ્રયોગમાં આ ક્રિયા પણ ઘણી અગત્યની છે. (જેને વિષે પાછલા પ્રકરણમાં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.) માલિસના વર્ણનમાં આ ઉલ્લેખ આવી જાય છે. પિસ્તાળીસ દિવસના મારા ઉપવાસો મેં અપકવ માંસ લઈને છોડયા. જોકે તેનાથી મને આકરી

ભૂખ સિવાય બીજી કાંઈ અવકળા જણાઈ નહીં કેટલીક મુદત સુધી ખોરાક લેવામાં હુ સાવચેત રહ્યો અને મારું પોતાનું મૂત્ર પીવાનું ચાલુ રાખ્યું. તે પીતાં પીતાં તેના જથ્થામા, સ્વાદમા, દેખાવમાં વગેરે જે ફેરફાર થયા તેનો ઠીક ઠીક અનુભવ મને થયો. મૂત્રમા આવો ફેરફાર મુખ્યત્વે કરીને હું જે ખોરાક ખાતો, જે પીણું પીતો અને જે પ્રમાણમા શ્રમ કરતો તેના હિસાબે થતો

આ પ્રયોગના અંતે મને લાગ્યુ કે જાણે નવજીવન મળ્યું મારું વજન ૧૪૦ રતલ થયુ હતુ હુ ચેતનાથી ભરેલો હતો. મારી ખરેખર ઉમર હતી તેનાથી ૧૧ વર્ષ નાનો હોઉ એવો હુ દેખાતો હતો મારી ચામડી નાની છોકરીની ચામડી જેવી સુવાળી અને તેજસ્વી થઈ હતી મારી ઉમર તે વખતે ૩૬ વર્ષની હતી અને આ પ્રકરણ લખુ છુ ત્યારે ૬૦ કરતા વધારે ઉમરનો છું પણ મારા પેશાબનુ ટીપેટીપુ પીવાથી, તે સાથે યુક્ત ખોરાક ખાવાથી અને શરીરને જોઈએ તે કરતાં વધુ ખોરાક કદી નહીં ખાવાથી મારી ઉમરના માણસોના કરતા ઘણી નાની ઉમરનો હોઉ તેવો હું દેખાઉ છુ અને મને તેવુ લાગે છે ઉપરાંત શરીરને લાગુ પડતી નાની કે મોટી બીમારીમાથી મારી જાતને હુ મુક્ત રાખી શકુ છું

મારા ક્ષયના દરદમાથી હું શી રીતે મુક્ત થયો અને તે મુક્તિ શી રીતે સાચવી શક્યા તેની સત્ય વિગત આપ્યા પછી હું એટલું જ કહેવા માગુ છુ કે, આપણને મળેલું જ્ઞાન સ્વાર્થવૃત્તિથી પીપમાં પૂરી નહીં રાખતા માનવજાતના ભલા ખાતર બીજાઓને પણ તેમા ભાગીદાર બનાવવા જોઈએ. આવી પ્રતીતિ મને થવાથી મેં જે રસ્તે મારું સ્વાસ્થ્ય મેળવ્યુ તે જ રસ્તે મૂત્રચિકિત્સાથી બીજા પણ પોતાનું સ્વાસ્થ્ય મેળવે એવા હેતુથી બીજાઓને મેં તેવી સલાહ આપવા માડી, એટલુ જ નહીં પણ તેમના પ્રયોગ પર જરૂરી દેખરેખ પણ રાખવા માડી. આવા કારણે આ પુસ્તકના બાકીના ભાગમાં જે જે દરદીઓ જુદાં જુદા દરદોથી પીડાતા હતા, તેમા આ પ્રયોગથી શુ શુ પરિણામ આવ્યુ તેની વિગત આપવામા આવી છે જેમા ડૉક્ટરોએ કૅન્સરના દરદનુ નિદાન કરેલુ તેનો તથા શરીરના કોઈ ભાગનુ નકામુ થવુ વગેરે દરદો જેને હાલની તબીબી પદ્ધતિ અસાધ્ય રોગ તરીકે વર્ણવે છે તેવા દરદોનો પણ સમાવેશ થાય છે."

૨

ગેન્ગ્રીન (મૃત અંગોનો રોગ)

સ્વ. આર્મસ્ટ્રૉંગે પોતાની જાત પર પ્રથમ મૂત્રપ્રયોગ કરી પોતાના શરીરમાં જામી ગયેલા ક્ષયના દરદને નાબૂદ કર્યા પછી સ્વાનુભવથી પોતાને થયેલું જ્ઞાન અન્યને આપવાના તેમના મિત્રોના આગ્રહને વશ થઈ તેમણે તેનો પ્રચાર કરવા માંડયો, એટલું જ નહીં પણ પોતે સારવારનું કાર્ય ઉપાડી લીધું તેમ જ દોરવણી પણ આપી. પોતે સારવાર કરીને જે દરદોને નાબૂદ કર્યા તેનાં કેટલાંક દૃષ્ટાંતો વાચકવર્ગને બહુ ઉપયોગી થઈ પડશે દરદોનાં અંગ્રેજી નામો માટે ગુજરાતી ભાષામાં એક શબ્દ યોજાયેલો નહીં જણાતો હોવાથી અને કદાચ કોઈએ યોજ્યો હોય તો તે ગુજરાતી ભાષામાં પ્રચલિત નહીં હોવાથી કેટલાંક પ્રકરણોનાં મથાળે દરદોનાં અંગ્રેજી નામો મૂક્યાં છે.

ગેન્ગ્રીન એ વૈદકની દૃષ્ટિએ કેટલાક અસાધ્ય દરદો પૈકીનો રોગ ગણાય છે શરીરનો જઠરાગ્નિ મંદ થઈ જવાના કારણે શરીરના કોઈ છેવટના અંગને લોહીનું પોષણ નહીં પહોંચી શકવાથી તે ભાગ લોહી વિનાનો મૃત-નિર્જીવ થઈ સુકાઈ જાય છે અગર સડવા માંડે છે. તેવા દરદને ગેન્ગ્રીન કહે છે. તેવો દરદી ભાગ્યે જ બચે છે તે દરદનું મૂળ ઊંડું હોય છે. પગનો અંગૂઠો નિર્જીવ થઈ ગયો હોય તો તેને કાપવાથી પતી જતું નથી તેને કાપ્યા છતાંય પગની નિર્જીવતા વધતી જાય છે અને છેવટે અસાધ્ય થઈ પડે છે. આ ભયંકર રોગના મૂળ સાથી તરીકે બીજા રોગો સંકળાયેલા હોય છે. (૧) શીતળાની રસી મુકાવ્યા પછી પક્ષાઘાતના દરદમાંથી ગેન્ગ્રીનનું દરદ થાય છે. (૨) મધુપ્રમેહના રોગ સાથે તે સંકળાયેલો હોય છે. (૩) શરીરનો કોઈ ભાગ ભારે વજનના ઘાથી કચરાયેલો હોય તો તેમાંથી આ રોગ પેદા થાય છે. (૪) કોઈ માણસના લોહીનું પાણી થતું હોવાથી 'એનીમિક' દશા થાય તેમાંથી પણ ગેન્ગ્રીન લાગુ પડે છે. (૫) હાથપગનો કોઈ ભાગ કપાઈ ગયા પછી

શરીર અંદરના કોઈ દરદના કારણે પણ તે ભાગને ગેન્ગ્રીન લાગુ પડે છે (૬) ક્ષયવાળા દરદીને કેટલીક વખત ગેન્ગ્રીન લાગુ પડે છે (૭) અતિશય ગરમ પ્રવાહી પદાર્થથી દાઝેલા ભાગને પણ કેટલીક વખત ગેન્ગ્રીનનો રોગ લાગુ પડે છે.

આ રોગ ડૅાક્ટરી આલમમા અસાધ્ય ગણાય છે. પણ સ્વ. આર્મસ્ટ્રોંગના અનુભવ પ્રમાણે મૂત્રપ્રયોગથી આ રોગમાં દરદીઓ જલદીથી સાજા થઈ ગયા છે તેની વિગત નીચે પ્રમાણે તે આપે છે.

સને ૧૯૨૦ની સાલમાં આ રોગના પહેલા દરદીની તેમણે સારવાર કરી તે ૫૩ વરસની ઉમરની બાઈ હતી તે બાઈ બ્રેડફોર્ડના પ્રખ્યાત ડોકટર, જે ઉપવાસ અને યુક્ત ખોરાકના પ્રશ્નમા નિષ્ણાત હતા તેમની સારવારમા હતી એનીમિયા તેના શરીરમા જામ્યો હતો ફેફસાની સ્થિતિ પણ ગભીર હતી. તેનો એક પગ સુકાઈને નિર્જીવ બની ગયો હતો અને બને પગની નીચેના ભાગ પર નાના મોટા કદનાં ચાદા ઊપસી આવ્યાં હતાં વળી તેને કમળો થવાને કારણે જાણે કે તે યુરેઝિયન જાતની હોય એવો તેના મો અને આખનો દેખાવ થઈ ગયો હતો. તેની સારવાર કરનાર ડૅાક્ટરની તો ઈચ્છા હતી કે એ બાઈના રોગ પર વધારે નહીં તો એક મહિનાની મુદત સુધી મૂત્રનો પ્રયોગ અજમાવવો. પણ આર્મસ્ટ્રોંગને લાગ્યું કે તેની સારવારમાં ઓછામાં ઓછા સાઠથી સિત્તેર દિવસ તો લાગે જ, છતાં આનાકાની સાથે તે કેસ હાથમાં લીધો. મૂત્રપ્રયોગની સારવાર કરવાથી રોગ પર એટલી અસર થઈ કે રોગ જેટલો ભયકર ગણાય છે તેવો જણાયો નહીં. દરદીને તેનો પોતાનો જ પેશાબ પાઈને ઉપવાસ કરાવવા માંડ્યા દિવસમાં જેટલો પેશાબ થાય તેટલો પેશાબ અને તરસ લાગે તો નળનુ પાણી પીવા માંડ્યું સાથે સાથે પેશાબથી શરીર પર માલિસ કરવા માંડ્યું અને દરદવાળા ભાગ પર પેશાબથી ભીંજવેલાં પોતાં મૂક્યા દશ દિવસના અતે આતરડા અને મૂત્રપિંડે સારી રીતે કામ આપવા માડ્યું જોકે ઊપસેલા ચાદાં શરૂઆતમા વધવા માડ્યા પણ તેનો દુખાવો ઓછો થવા લાગ્યો, શ્વાસોચ્છ્વાસ સરળ અને નિયમિત થયો અને દરદવાળો ભાગ દુરસ્ત થવાના નિશાન દેખાયા અઢાર દિવસના ઉપવાસને અંતે પગની સ્થિતિ સ્વાભાવિક થઈ

ગઈ. પેશાબે નવી ચામડી બનાવી અને દરદની કોઈ પણ નિશાની પગ પર રહી નહીં, એટલુ જ નહીં પણ પગ પર ચાંદાનું ચાઠું પણ રહ્યું નહીં.

ઉપરનો દરદી સુધરી જવાથી ગેન્ગ્રીનનો બીજો દરદી આવી ઊભો. તે ૪૦ વરસની ઉમરની બાઈ હતી. તેનો જમણો પગ એટલો બધો સડયો હતો કે ડૉકટરોએ તે ભાગને કાપી નાખવાની તેને સલાહ આપી હતી. આ દરદ પગની ઘૂટીના સોજાથી શરૂ થયેલુ. તે બાઈને પોતાનો ધધો સખત જમીન પર ઘૂંટણિયે પડીને કરવાના કારણે આ રોગ લાગુ પડેલો. તેણે બધા વૈદ્યો અજમાવ્યા, પણ પરિણામે તેનુ દરદ વધવા લાગ્યું. તેને સખત બધકોશ હતો, હરસનુ દરદ હતું, ખરજવુ હતુ, પાંડુ રોગ હતો, અનિદ્રાનો વ્યાધિ હતો વગેરે અનેક દરદો હતા ઉપરાંત પગના સડામાં ઊડાં ઘાયાં હતા. આવી બધી પીડાઓ હોવા છતાં તે બાઈ હિંમતવાન હોવાથી પેશાબ અને પાણી ઉપર ઉપવાસ કરવાનુ તેણે સ્વીકાર્યુ. દિવસમાં જેટલો પેશાબ થાય તેટલો ટીપેટીપુ તે પીતી; તેમ જ દરરોજનુ ત્રણ પિન્ટ (પોણાચાર રતલ) પાણી પીતી. પાચ દિવસના તપથી પગ પરના ચીરા શમી જવા લાગ્યા અને તેના શરીરના બધા ભાગની ચામડીની તંદુરસ્તી દેખાવા માડી. મો પરના ગડગૂમડ તો બીજે જ દિવસે શમી ગયાં. અઠવાડિયાંઓની અનિદ્રા પછી ત્રીજી જ રાત્રે સારી નિદ્રા આવી અને પહેલા અઠવાડિયાને અતે તેનાં આતરડા અને મૂત્રપિંડે સારી રીતે કામ કરવા માડયું તેના હરસ મટી ગયા. પખવાડિયાના અંતે તો ગેન્ગ્રીનની નિશાની પણ નહોતી રહી અને જ્યાં ઘાયાં હતા ત્યાં નવી ચામડી આવી ગઈ હતી. દરદવાળો પગ જે સારા પગ કરતા બમણો જાડો થઈ ગયો હતો તે સારા પગ જેવો સમધારણ થઈ ગયો અને આ ભયંકર રોગની એક પણ નિશાની રહી નહીં. પદર દિવસના ઉપવાસ પછી પ્રથમ અઠવાડિયે દરદીને દ્રાક્ષ, કેળાં અને કાચાં ટામેટાંના ખોરાક પર રાખી, બીજા અઠવાડિયાના ખોરાકમા·પેશ્ચ્યૂરાઈઝ્ડ નહીં કરેલુ એવુ સાદુ દૂધ અને ફળનો ઉમેરો કર્યો; અને ત્રીજે અઠવાડિયે તેને સામાન્ય ખોરાક લેવાની રજા આપી

શ્રી આર્મસ્ટ્રૉગના અનુભવ પ્રમાણે અસાધ્ય અને ભયકર ગણાતા રોગોમા આ ગેન્ગ્રીનના રોગ પર મૂત્રપ્રયોગ ઘણો અસરકારક નીવડયો

અને તે પણ ધાર્યા કરતાં થોડી મુદતમા. તેનું કારણ વૈદક દૃષ્ટિએ એ છે કે, મૂત્ર એ નિર્જીવ વસ્તુ નથી પણ સજીવ દ્રાવણ (લીવિંગ સોલ્યુશન) છે, જેમાં માંસ, લોહી અને મુડદાલ ગ્રંથિઓને સજીવ કરીને વિકસાવનારું તત્ત્વ છે. તેણે આવા ઘણા કેસોની સારવાર કરી. તે બધા રોગીઓને તેમના ડૉક્ટરોએ રોગવાળા ભાગ કપાવી નાખવાની સલાહ આપ્યા પછી મૂત્રપ્રયોગ કરવામા આવ્યો હતો આવા જુદા જુદા કારણે થયેલા આ રોગવાળા દરદીઓની હકીકત થોડી નીચે આપવામાં આવી છે.

શ્રીમતી ઈ ને શીતળા ટકાવ્યા પછી પક્ષાઘાત લાગુ પડ્યો અને તેમાથી પગે અને અગૂઠે ગેન્ગ્રીન લાગુ પડ્યો ૪૮ દિવસના ઉપવાસ પેશાબ અને પાણી સાથે કર્યા અને બિલકુલ આરામ થયો.

શ્રીયુત ડી નામના ગૃહસ્થને મધુપ્રમેહમાથી તેમના ડાબા હાથના કાડાને ગેન્ગ્રીન લાગુ પડ્યો ૪૮ દિવસના ઉપવાસ મધુપ્રમેહ માટે કરવા પડ્યા અને ત્યાર બાદ ૧૮ દિવસમાં તેમનો હાથ હતો તેવો સરસ થયો કોઈ ચિહ્ન પણ રહ્યું નહીં

શ્રી જે. ડબલ્યુ બી. નામના ૬૦ વર્ષની ઉમરના ગૃહસ્થને લુહારી કામ કરતા અંગૂઠા પર હથોડી વાગવાને કારણે અંગૂઠાના પહેલા અને બીજા સાધાને ગેન્ગ્રીનનો રોગ લાગુ પડ્યો હતો પાચ અઠવાડિયા સુધી બીજી સારવાર કરાવી પણ છેવટે મૂત્રપ્રયોગથી હાથ પર પેશાબના ભીના પોતા મૂકંયા કર્યા એક અઠવાડિયામા આરામ થઈ ગયો

કુમારી સી એ, ઉમર ૧૦ વરસ તેને પાડુરોગ હતો પગની બને પિંડીઓ પર સડાને કારણે ચાપડી પર માસના લોચા ઊપસી આવ્યા હતા ડૉક્ટરોએ તો ખસ કે ખરજવાળ સમજી દવા કર્યા કરી તેને ૧૮ દિવસના મૂત્રપ્રયોગથી બિલકુલ આરામ થયો પાડુરોગ ન રહ્યો, ખસ કે ખંજવાળ ન રહી કે એક ચાઠુ પણ ન રહ્યુ ઉપવાસના દિવસોમાં તે છોકરી ૧॥ ઈચ ઊચી વધી

શ્રી જે આઈ, ઉમર વર્ષ ૫૪ અગૂઠો મચ્છીના હાડકાથી કપાઈ ગયેલો. તે ૪ દિવસે ડૉક્ટરે તપાસ્યુ ગેન્ગ્રીન લાગુ પડયા હતો. અગૂઠો કાપી નખાવવાની સલાહ ડૉક્ટરોએ આપી પણ તેમણે તે ન માની. ત્યાર બાદ ૧૪ દિવસના પેશાબ સાથે ઉપવાસથી અને પેશાબથી શરીર પરના

માલિસથી તેમ જ અંગૂઠા ઉપર જૂના પેશાબના ભીંજાવેલા પાટાથી ત્રણ દિવસમા સુધારો જણાયો અને બાર દિવસ પછી તો તદ્ન આરામ થયો.

શ્રીયુત એન, ૫૫ વરસની ઉમર. ક્ષયની અસરવાળા તેના બન્ને ફેફસાને ગેન્ગ્રીન લાગુ પડેલો. ડૉક્ટરોએ બને ભાગોનું ઑપરેશન કરવાનું સૂચવ્યુ પણ તેમની પત્નીએ વિરોધ કર્યો. દરદીની સ્થિતિ બહુ કમજોર હતી. બહુ દવાઓ પછી નિરાશા ઊપજેલી ૪૨ દિવસના ઉપવાસ પછી તે સારા થઈ ગયા.

શ્રીમતી એલ, ૪૮ વરસની ઉમર. બને પગ પર ઊકળતા પ્રવાહી પદાર્થથી ભરેલું વાસણ પડવાથી બંને પગ દાઝી ગયેલા. ડૉક્ટરોએ ત્રણ અઠવાડિયા સુધી પ્લાસ્ટર અને પાટાપિંડી કર્યાં પણ દશા વધુ ભયકર થઈ પડી તેમને ૨૮ દિવસના મૂત્રપ્રયોગથી બિલકુલ આરામ થઈ ગયો.

ઉપર પ્રમાણે ગેન્ગ્રીન જેવા ભયકર રોગના ઘણાં દરદીઓને મૂત્ર-પ્રયોગથી આરામ થયો છે ઉપર આપેલી હકીકતથી વધારે હકીકત આપવાની મને જરૂર લાગતી નથી. એટલે આપણે હવે કૅન્સરના રોગથી પીડાતા રોગીઓને મૂત્રપ્રયોગથી આરામ થયેલો તેવા કેટલાક નમૂના જોઈએ.

૩

ગ્રોથ અને કૅન્સર

માનવશરીરના બધા દરદ તેના અયુક્ત ખોરાકમાથી ઉત્પન્ન થાય છે. માણસ શરીરને પોષક એવો ખોરાક સયમપૂર્વક લે તો તેણે કોઈ પણ દરદનો ભય રાખવાની જરૂર નથી; એટલું જ નહીં પણ તેનું શરીર એટલું પ્રાણવાન હોય છે કે બહારના પ્રચલિત રોગવાવરની અસર પણ તેને થાય નહીં કૅન્સર અનેક પ્રકારના છે શરીરના જુદા જુદા ભાગોમા તે લાગુ પડે છે કૅન્સર ભયંકર અને અસાધ્ય રોગ ગણાય છે એની ગાંઠ શરીરના અદરના ભાગમાં થાય છે. તેવી જ ગાઠ શરીર ઉપર ઊપસી આવે છે તેને ગ્રોથ (ગાઠ) કહે છે. પણ આવી શરીર ઉપર ઊપસી આવેલી બધી ગાંઠો ઝેરી કે અસાધ્ય નથી હોતી. જેમ કે રસોળી શરીર અંદરની કે શરીર બહારની ઝેરી ગાંઠોના રોગને, જેને ગ્રોથ અને કૅન્સર કહે છે તેનાથી તો માનવજાત આ જમાનામાં ત્રાસી ગઈ છે. કૅન્સર લાગુ પડયો છે

એટલે એમ મનાય છે કે, "હવે તો રામ બોલો ભાઈ રામ." ડૉક્ટરોનો એવો અભિપ્રાય છે કે ખોરાકમાં કુદરતી ક્ષારોના અભાવે કૅન્સર કે ગાંઠ જેવા દરદો થાય છે લંડનના એક પ્રખ્યાત ડૉક્ટર ફોર્બ્સ રોસે કૅન્સર અંગે પોતાના પુસ્તકમાં પોતાના પચીસ વરસના અનુભવ પછી ચોકસાઈપૂર્વક જાહેર કર્યું છે કે, પોટાશ ક્ષારો કુદરતી રીતે સામેલ હોય એવો ખોરાક આપવાથી કૅન્સરનો ભયંકર રોગ નાબૂદ થાય છે. આવા સેંકડો દરદીઓને તે ડૉક્ટરે સાજા કરેલા છે તેવી હકીકત તેણે લખેલા 'કૅન્સર, તેની ઉત્પત્તિ અને ઉપાય' એ નામના પુસ્તકમા જાહેર કરી છે અને તેમણે આવાં કૅન્સરના અનેક દરદો આવા ખોરાકના ફેરફારથી મટાડયા છે, છતાં દાક્તરી ધંધાના જુનવાણી અને સ્થાપિત હિતો આવી સત્ય હકીકતને પ્રકાશમા આવવા જ દેતા નથી અને ફક્ત વાઢકાપ / અને કિરણો આપવાના રસ્તા સિવાય બીજો કોઈ ઉપાય તે સ્વીકારતા નથી વાઢકાપ અને કિરણો આપવાથી કૅન્સરના દરદીને આરામ થતો હોય, વધારે નહીં, ૩૦ ટકાને આરામ થતો હોય તોપણ એમાં અસતોષ રાખવાપણું ન હોય, પણ ગ્રોથ અને કૅન્સરનાં ૫૦૦ દરદીઓનાં જેણે ઑપરેશન કર્યા હશે એવા બ્રેડફોર્ડના મરહૂમ ડૉક્ટર રાબાગ્લીઆટીએ એવો એકરાર કર્યો છે કે, "કૅન્સર અને ગ્રોથના દરદમાં ઑપરેશન કર્યા પછી ભાગ્યે જ કોઈ દરદી બચ્યો હશે" એક અનુભવી નર્સ જેણે આવા ૫૦૦ દરદીઓની સારવાર કરેલી, તેને ઝેરી ગાઠ થઈ અને ડૉક્ટરે ઑપરેશન કરવાનો નિર્ણય કર્યો, ત્યારે તેણે ઘસીને ના પાડી, કારણ કે તેણે એવુ નજરે જોયું હતુ કે ગ્રોથ, કૅન્સરના દરદમા ઑપરેશન પહેલાના દરદ કરતા ઑપરેશન પછી તે દરદ અનેકગણું વધી જાય છે અને દરદીને પહેલાં કરતા વધારે પીડા ભોગવવી પડે છે. ઑપરેશન કર્યા પછી કૅન્સરની ગાઠ પાછી ફરીથી ઊપસી આવે છે ત્યારે એ બહુ ત્રાસદાયક નીવડે છે. 'એવા અનેક દાખલા છે કે કૅન્સરનું ઑપરેશન કર્યું કે થોડા દિવસ પછી તે જ દરદીને બીજે ઠેકાણે કૅન્સરની ગાઠ જણાય અને તેનું ઑપરેશન કર્યા પછી ત્રીજે ઠેકાણે ગાંઠ જણાય પરિણામે દરદીનો ત્રાસ વધ્યે જ જાય છે આવી ભારે નિષ્ફળતા કૅન્સરની પ્રચલિત સારવારમાં સાબિત થઈ છે, છતાં તે સિવાય બીજી કોઈ સારવાર ડૉક્ટરી આલમમાં માન્ય થતી નથી, એ પણ એક તાજુબીભરેલી અને નોધપાત્ર

હકીકત છે. કૅન્સર અને ઝેરી ગાઠોનાં દરદીઓને ઑપરેશન અને કિરણોથી સાજા કરવાના પ્રયાસોમાં સાવ નિષ્ફળતા મળી છે. છતા કૅન્સર અંગેનુ સંશોધન કેન્દ્ર તેના જૂથ બહારના કોઈ સંશોધક તબીબની નવી અસરકારક પદ્ધતિનો સ્વીકાર કરતુ જ નથી, એવો કેટલાક તબીબી નિષ્ણાતોનો અસંતોષ છે.

પણ આ પ્રકરણોની સાથે એ વાતને કાંઈ નિસબત નથી. ઝેરી ગાંઠો અને કૅન્સર જેવા ભયંકર રોગ અગેની પ્રચલિત માવજતથી શી સ્થિતિ થાય છે એ જણાવવાની ખાતર ઉપરની હકીકત જણાવી હવે શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગે પોતાના પ્રયોગથી આવા અસાધ્ય ગણાતા રોગના દરદીઓનુ દરદ કેવી રીતે નાબૂદ કર્યુ તેના કેટલાંક દૃષ્ટાતો જોઈએ

શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગ લખે છે કે, કૅન્સરના દરદીની સારવાર કોઈ અપ્રમાણિત તબીબ હાથ ન ધરી શકે એવો સરકારી કાયદો હોવાથી પેશાબના પ્રયોગથી કૅન્સરનું દરદ મટ્યું હોય છતાં તેમનાથી એમ ન કહેવાય કે તેમણે કૅન્સરના દરદીની સારવાર કરી હતી. પેશાબના પ્રયોગમાં કયુ દરદ છે તેનુ નિદાન કરવાની પણ કાઈ જરૂર હોતી નથી. તે કોઈ દરદનો ઉપચાર નથી પણ સ્વાસ્થ્ય મેળવવાનું સાધન છે એટલે પ્રમાણિત ડૉક્ટરોએ કૅન્સરનો સિક્કો મારેલા દરદીઓ બધી બાજુએથી નિરાશ થઈ તેમની પાસે જતાં, ત્યારે સામાન્ય દરદી તરીકે તેમને પેશાબનો પ્રયોગ કરાવવામા આવતો અને તેનાથી તેમને સંપૂર્ણ આરામ થતો એવાં અનેક દૃષ્ટાતો શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગે આપ્યાં છે. ખરેખર કૅન્સરનો દરદી હોય, પણ જો તેના પર ડૉક્ટરની છાપ ન વાગી હોય તો તેવા દરદીનું દરદ કૅન્સર નહીં હોય પણ સામાન્ય ગાંઠનુ દરદ હશે એવી ગણના થતી. આવી સ્થિતિમા પેશાબના સાધનથી કૅન્સર કે ગાંઠના ભયંકર દરદ નાબૂદ થયાં હોય તેવાં કેટલાક દૃષ્ટાતો નીચે પ્રમાણે છે.

શ્રીમતી આર., ૪૦ વરસની ઉંમર (સન ૧૯૨૩). પાંડુરોગ થયો હોય એવું પીળાશ પડતુ અને ફિક્કુ શરીર. ઊંચાઈમા સામાન્યત. નીચી, સરેરાશથી ઓછું વજન મરઘીના ઈંડાના કદની ગાંઠ તેની છાતી પર ઊપસી આવેલી કૅન્સરના નિષ્ણાત ડૉક્ટર રાબાગ્લીઆટીએ કૅન્સર હોવાની ચિકિત્સા કરેલી, પણ તેમણે તુરત જ ઑપરેશન કરવાની સૂચના આપી દરદીએ મક્કમતાથી ઑપરેશનનો વિરોધ કર્યો તેણે પેશાબ સાવે ઉપવાસ કર્યા અને દરરોજ આશરે પોણા ચાર શેર પાણી પીધુ. તેના ધણીએ પોતાના

પેશાબથી દરરોજ બે કલાક પગના તળિયેથી માથા સુધી તેને માલિસ કર્યુ અને છાતીના બને ભાગ ઉપર પેશાબથી ભીંજાયેલાં પોતા રાતદિવસ મૂકયા કર્યા દશ દિવસમા આરામ થયો. અને બારમે દિવસે તે દરદી બાઈ ડૉક્ટર રાબાગ્લીઆટી પાસે ગઈ. ડૉક્ટરે પોતાની જૂની દરદીને તપાસી અને તેની છાતી પર ગ્રોથની ગાઠની કાંઈ નિશાની સરખી પણ જણાઈ નહીં. પાડુરોગ પણ મટી ગયો અને તે દરદી બાઈ સંપૂર્ણ તદુરસ્તીમા આવી ગઈ.

આવો જ બીજો કેસ (૧૯૨૫માં) મધ્યમ વયની એક બાઈનો છે. બગલની પાસે ગાઠ ઊપસી આવેલી બે શસ્ત્રવૈદોએ વાઢકાપ કરાવવાની સલાહ આપી પણ તે બાઈના પુત્રોની વિનવણીથી દરદીને થોડા દિવસનો આરામ અને સહેજ શક્તિ આવે એવો ખોરાક આપ્યા પછી શસ્ત્રક્રિયા કરવાનો નિર્ણય થયો તે પ્રમાણે અઠવાડિયા પછી તેનું ઑપરેશન એક હૉસ્પિટલમાં ગોઠવવામાં આવ્યુ પણ દરદીની દીકરીને પેશાબના પ્રયોગનો ઘણો સારો અનુભવ થયેલો હોવાથી પોતાની માને ઑપરેશન થાય તે પહેલાં તેણે તે પ્રયોગ કરવાને સમજાવી અને પ્રયોગ શરૂ કર્યો પાચ જ દિવસમા ઊપસેલી ગાઠની નિશાની પણ ન રહી બે દિવસ પછી તો દરદીને ઑપરેશન માટે દવાખાનામાં દાખલ થવાનુ હતુ. કુટુબના તબીબે તેને બોલાવી, અને તબીબે પોતે કરેલી ગોઠવણને કોરે મૂકીને દરદીએ સ્વતન્ત્ર રીતે જે વર્તન કર્યું તે માટે ગુસ્સે થયો. પણ જ્યારે તેણે પોતાના દરદીને સભાળપૂર્વક તપાસતા તેની શારીરિક સ્થિતિ સારી રીતે તંદુરસ્ત જણાઈ ત્યારે તેને કાઈ કહેવાનુ રહ્યું નહીં; એટલુ જ નહીં પણ ઑપરેશન કરનારા સાથી ડૉક્ટરોને બોલાવ્યા તેઓ પણ દરદીને જોઈને આશ્ચર્ય પામ્યા લેખકે પોતાનુ પુસ્તક સને ૧૯૫૨ની સાલમા લખ્યું. તે વખતે ૨૭ વર્ષ સુધી તો તે બાઈ તદ્દન તંદુરસ્ત દશામાં જીવતી હતી

એક કેસ, એક દરદી બાઈનો, લેખક ટાંકે છે તે સને ૧૯૨૭માં લેખક પાસે ગઈ તે એટલા માટે જાણવા યોગ્ય છે કે ઑપરેશનથી ફક્ત દરદનો દેખાવ નષ્ટ થાય છે પણ દરદનું મૂળ જતુ નથી અને દરદનુ કારણ નષ્ટ થતું નથી દરદી બાઈ ૪૫ વર્ષની મજબૂત બાંધાની હતી. તેની ડાબી છાતીમાં ગાઠ ઊપસી આવેલી. આવી જ ગાંઠ બે વરસ પર તેની જમણી છાતી ઉપર હતી તે ઑપરેશનથી કાઢી નાખવામાં આવી

હતી. તે બાઈએ બીજી વખત ઑપરેશન નહીં કરાવતાં પેશાબનો પ્રયોગ કર્યો. ૧૯ દિવસના ઉપવાસ તથા માલિસથી તે ગાંઠ સદંતર નાબૂદ થઈ. ગાંઠ નાબૂદ થઈ પણ તેના શરીરે મેદ બહુ હતો. શ્રી આર્મસ્ટ્રોંગે તેને ઉપવાસ ચાલુ રાખવાનુ કહ્યુ. ૨૮ દિવસને અંતે તપાસવામાં આવતાં તેના દરદની નિશાની પણ રહી નહીં તેમ જ તેનું શરીર સામાન્ય બાધાનુ અને સુંદર દેખાવનું થયું.

નીચેના કેસનો હેવાલ નોંધપાત્ર છે. જુદાં જુદાં દરદો એક દરદીને લાગુ પડતાં હોય, જેને એકબીજા સાથે કાંઈ સબંધ ન હોય તે પણ પેશાબના પ્રયોગથી સાથે સાથે સુધરે છે. એક યુવતી જમણી બાજુ સૂજી ગયેલી છાતી પર વચ્ચે ખરાબ અને શંકા પડતા ગૂમડા સાથે લેખક પાસે ગઈ તે સાથે તેની બગલમા પણ બે મોટાં ગૂમડાં હતાં તેના કુટુબના દાક્તરે આની શાસ્ત્રીય તપાસ માટે દવાખાનામાં જવાનું સૂચવ્યુ પણ તેણે ના પાડી; કારણ કે તેની માતાને આવા જ દરદ માટે શસ્ત્રક્રિયા એ જ ડૉક્ટરે કરી હતી અને પરિણામે તેને માટીમાં દાટવી પડી હતી. વળી આ બાઈને તો વધારામાં જૂનો આંતરડાના દુખાવાનો રોગ હતો. તેણે આંતરડાંનુ ઑપરેશન પણ કરાવેલુ પણ દુખાવામાં કાંઈ સુધારો થયો ન હતો. આ બાઈએ પેશાબ સાથે ઉપવાસ શરૂ કર્યા. પણ તેનાં સ્વજનોના આગ્રહથી ચાર દિવસ પછી ઉપવાસ તોડયા પણ પોતે નિશ્ચયી હોવાથી પોતાનાં સ્વજનોને સમજાવી પાછા ઉપવાસ શરૂ કર્યા તેણે ઓગણીસ દિવસના ઉપવાસ કર્યા. દસ દિવસના ઉપવાસમાં જ દેખીતો સુધારો થયો અને ઓગણીસ દિવસને અંતે તો છાતી ઉપરની કે બગલની અદરની ગાંઠોની અસર સરખી પણ રહી નહીં. પણ ઍપેન્ડિક્સના ઑપરેશનની કોઈ કચાશને લીધે આંતરડાંનુ દરદ તો હતું તેવુ રહ્યું. એટલે તે બાઈએ બીજા પાત્રીસ ઉપવાસ કર્યા. એનાથી તેને સંપૂર્ણ આરામ થયો.

આ કેસની હકીકતથી એમ સાબિત થાય છે કે કહેવાતાં વૈજ્ઞાનિક સાધનો કરતાં કુદરત દરદો મટાડવામાં વધારે અસરકારક અને નિપુણ છે. લેખકની સૂચના છે કે કોઈ પણ માણસને શરીરના કોઈ પણ ભાગ પર શંકા પડતું ગૂમડું કે ગાઠ કે સોજો ઊપસી આવ્યાં હોય તો સમય વિતાવ્યા વિના તુરત પેશાબની કુદરતી પદ્ધતિ અખત્યાર કરવાથી

તેને મટાડવામાં કુદરત નિષ્ફળ નહીં નીવડે પણ લાબી મુદત રાહ જોયા પછી છેલ્લી ઘડીએ પેશાબનો પ્રયોગ કરશે તો વધારે સમય પ્રાયશ્ચિત્ત કરવું પડશે

ઉપરના કેસોનુ વિગતે વર્ણન કર્યા પછી હવે તે ને તે વર્ણન વારંવાર કરવાની જરૂર નથી. એટલે બીજા અનેક કેસો પૈકી થોડા અહીં હું ટાંકું છું કે જે જાણવાથી આપણને ખાતરી થાય.

એક ૨૮ વરસના યુવાનને ઇન્દ્રિયના ચેપી રોગના કૅન્સરનો રોગ હોવાનો દાક્તરી અભિપ્રાય હતો ત્રણ દિવસમાં તેના મૃત્યુ માટે મુદત આપવામાં આવી હતી. તેને બિલકુલ આરામ થઈ ગયો અને ત્યાર પછી તે ઘણા વરસ જીવ્યો

૬૨ વરસની એક વૃદ્ધ બાઈને આતરડાંનું કૅન્સરનું હતું દાક્તરી ધધાએ વાઢકાપની સલાહ આપી હતી. પણ તે બાઇએ માન્યું નહીં. તે બાઈનુ વજન ૮૪ રતલ સુધી હતું અને દિનપ્રતિદિન ઘટતુ જતું હતું. ત્રણ અઠવાડિયાંમાં આરામ થયો અને ૮૪ વરસની ઉમર સુધી તે જીવતી હતી

૪૨ વરસની ઉમરની બાઈને છાતીનુ કૅન્સર હતું. શસ્ત્રક્રિયા થવી જોઈએ એવી સખત ચેતવણી મળી, છતા તેથી આરામ થશે કે નહીં તેની કાઈ આશા દાક્તર આપી શક્યા નહીં. દરદીએ વાઢકાપની ક્રિયાની ના પાડી. પેશાબ સાથે ઉપવાસ કરવાના પ્રયોગથી સપૂર્ણ આરામ થયો ત્યાર પછી ૨૧ વરસ સુધી તો તે દરદી-બાઈ જીવતી હતી.

૪૦ વરસની એક દરદી બાઈ. સને ૧૯૫૩ની સાલમાં તેને રોપ કૅન્સર નામની ગાઠ ઊપસી આવેલી. શસ્ત્રવૈદોએ તાત્કાલિક વાઢકાપ કરવા માટે દબાણ કર્યુ, પણ તેથી મૂળમાંથી દરદ જશે કે કેમ તેની ખાતરી દરદીને મળી નહીં, એટલુ જ નહીં પણ એવું કહેવામાં આવ્યુ કે કૅન્સરના ઑપરેશન પછી ફરીથી કૅન્સર થવું અને ગાઠનું વધવુ એ સામાન્યત: અનિવાર્ય ગણાય છે. આ દરદીએ ઑપરેશન ન કરાવ્યુ, પણ મૂત્રપ્રયોગથી ત્રેવીસ દિવસમા તેને સંપૂર્ણ આરામ થયો તે ૫૭ વરસની થઈ ત્યાં સુધી જીવતી હતી, એટલું જ નહીં પણ પ્રમાણમાં જુવાન અને સુદર દેખાતી હતી.

હવે આટલાં દૃષ્ટાંતોથી વધારે આપવાની કાંઈ જરૂર નથી; પણ આ રોગના દરદીઓ મૂત્રપ્રયોગથી સાજા થયા તે અગે ડૉ. રાબાગ્લીઆટી જેવા

સમર્થ ધંધાર્થીઓ કે જેમણે કૅન્સરનાં સેંકડો ઑપરેશન કર્યા હતાં તેમણે કૅન્સર ને ગ્રોથ જેવા ભયંકર રોગથી પીડાતાં દરદીઓને મૂત્રપ્રયોગથી સંપૂર્ણ આરામ થયો, તે સબંધે જે જાહેર એકરાર કર્યો છે તેનો સાર આપણને આનંદપ્રદ નીવડશે.

"મેં એવી ઘણી સ્ત્રીઓને તપાસી છે કે જેઓનાં પ્રચલિત દાક્તરી સારવાર પ્રમાણે તો એક અગર બંને સ્તનોને કાઢી નાખવામાં આવ્યાં હોય. આ ભલી અને ભાગ્યશાળી બાઈઓએ મારી સલાહની અવગણના કરવાની હિંમત કરી અને મૂત્રચિકિત્સાની સારવાર અપનાવી પછી તેઓ મારી પાસે આવ્યાં ત્યારે મેં જોયુ કે જ્યાં અસાધ્ય ઝેરી ગાંઠો હતી તેની જગાએ એક ચાંદુ સરખુ પણ નહોતુ કેટલીક સ્ત્રીઓની ગાંઠો એક પખવાડિયામા જ નાબૂદ થઈ ગઈ હતી કેટલીક તો ચાર જ દિવસમા અદૃશ્ય થઈ હતી આ બધા કેસો ઉપરથી મને શ્રી આર્મસ્ટ્રોગનું કહેવું સભવિત લાગ્યુ કે, જે ગ્રોથ અર્થાત્ ગાંઠો થાય છે તેમાથી મોટા ભાગની ગાંઠો જ્યાં સુધી તેને ગમે તેવાં દ્રવ્યો આપીને છૂરીના કાપ મૂકીને છંછેડી ન હોય ત્યાં સુધી ઝેરી કે અસાધ્ય હોતી નથી. અને તેમાં પ્રાથમિક દશામાં જ તાત્કાલિક અને કાળજીપૂર્વક યોગ્ય સારવાર કરી હોય તો આ કહેવાતા અસાધ્ય અને ભયંકર દરદોના રાજાને સાધ્ય કરવો મુશ્કેલ નથી. તે યોગ્ય સારવાર એ જ છે કે તે ગાઠ કે ગૂમડુ કે ચાંદાં અને કૅન્સરરૂપે ઊપસી આવેલા શરીરના ભાગને ઓગાળી દઈને વહેતા લોહીમાં ભેળવી દેવા કોઈ દાક્તરી છાપ વિનાનો અનુભવી માણસ આવા સુધરેલા હજારો દરદોના પુરાવા રજૂ કરે તોપણ મારા ધંધાર્થીઓ તે સાચુ નહીં માને. કૅન્સરનાં દરદીઓની પોતાનાં દરદ મટ્યાની કબૂલાત પણ હસી કાઢવામાં આવે છે અગર તેની અવજ્ઞા કરવામા આવે છે. અમારા ધંધા પર એ એક દુ:ખદ કલંક છે કે તે રોગો ઉપર જીવે છે તેમ જ વ્યવસ્થાપૂર્વકના અને સત્તાવાહક અમાનુષિક પ્રચારથી પ્રગતિ કરે છે."

ઉદાર અને સાચાબોલા નિખાલસ ડૉક્ટર રાબાગ્લીઆટીનો ઉપરનો એકરાર સ્પષ્ટ છે. જેને બુદ્ધિ હોય તે સમજે, આંખ હોય તે જુએ અને કાન હોય તે સાંભળે!

૪

મૂત્રપિંડના રોગો

આ રોગોને અંગ્રેજીમાં 'બ્રાઈટ ડીઝીઝ' કહેવાય છે. તે મૂત્રપિંડમાં થયેલા બગાડને લીધે થાય છે. જલોદર જેવા રોગનો મૂત્રપિંડના બગાડ સાથે ખાસ સંબંધ છે. કેફ કરનારાં અને શરીરતંત્રને ઉશ્કેરનારાં દ્રવ્યો, સ્કારલેટ ફીવર જેવા ઝેરી તાવ અને ઠંડી તથા ભીનાશના કારણે પણ આ રોગો થાય છે. આવાં દરદો શરીરમાં જોઈતા ક્ષારોવાળા ખોરાકના અભાવથી પેદા થાય છે.

આવા રોગથી પીડાતાં ઘણાં દરદીઓને મૂત્રપ્રયોગથી આરામ થયો છે. તે બધા કેસો અહીં નહીં નોંધું; પણ તે પૈકી જે દરદીઓ માટે ડૉક્ટરોએ હાથ ધોઈ નાખેલા અને થોડા જ સમયમાં મૃત્યુ પામશે એવો ચુકાદો આપેલો તેવાં બે ત્રણ દરદીઓને આરામ થયો તેની હકીકત શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગે આપેલી છે તેનો સાર નીચે પ્રમાણે છે:

એક દરદી બાઈ, શ્રીમતી સી. ૪૦ વરસની ઉંમરની, બે દિવસથી વધારે નહીં જીવે એવો અભિપ્રાય ડૉક્ટરોએ આપેલો સરળતાથી શ્વાસ ન લેવાય, પેશાબ થોડો, રગડા જેવો અને લોહી તથા પરુ મિશ્રિત થતો હતો એક વરસ પહેલા તે બાઈ બહુ તંદુરસ્ત અને દેખાવડી જણાતી હતી, તેની ઊંચાઈના પ્રમાણમાં તેનું વજન ૧૪૪ રતલ હોવું જોઈએ પણ બીમારી પછી તેનું વજન ૨૮૦ રતલના આશરે હતું ડૉક્ટરોએ તો તેને માટે આશા છોડી હતી. પણ શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગે તેને જોયા પછી પણ આશા ન છોડી; અલબત્ત તેની શારીરિક સ્થિતિ ઘણી ગંભીર અને દુઃખદાયક હતી સદ્‌ભાગ્યે તેની સાથે તેની સારવારમા જે નર્સો હતી તેમને દવાદારૂથી દરદીઓની માવજત કરવાનો પોતાનો વ્યવસાય હોવા છતા તે સાધનોમાં વિશ્વાસ નહોતો. દરદીને એટલી બધી દવાઓ અવળાસવળી અને ઊલટી-સૂલટી અપાઈ હતી કે સારવાર કરનાર નર્સોને પણ દવામાંથી વિશ્વાસ ઊઠી ગયેલો અને દવાની શીશીઓની મોટી હાર જોઈને એમ થાય કે એ દરદી પર દવાઓની અજમાયેશ જ કરવામાં આવી હતી. પણ તેની સ્થિતિની ચિકિત્સા કરતાં એમ લાગ્યુ કે તેને જલદી સારું થઈ જવું જોઈએ તેનો ઉપચાર

શરૂ કર્યો. પ્રથમ પેશાબ બે આંસ થયો. તે ગરમ, ઘટ્ટ, ડહોળાયેલો અને લોહી-પરુ મિશ્ર હતો. પણ તે બે ઔંસ પેશાબ ગમે તેવો ખરાબ અને વિચિત્ર હતો; છતાં તે પીવાથી તેના શરીરમાં એવી અસર થઈ કે ચોવીસ કલાકમાં ૨૦૦ (બસો) ઔંસ પેશાબ તે બાઈને થયો આ એક નવાઈની વાત છે અને સાચી વાત છે કે પોતાના પેશાબમાં એવી શક્તિ છે કે તે પીવાથી શરીરના કોઈ પણ ભાગમાં નુકસાનકારી દ્રવ્યોના થર જામી ગયા હોય તેને સાફ કરીને બહાર કાઢી નાખે છે. પછી તો જેમ જેમ તે બાઈને વધારે પેશાબ થવા માંડયો તેમ તેમ તેનો પેશાબ સ્વાદરહિત, ગંધરહિત અને વરસાદના તાજા પાણી જેવો, કોઈ પણ પ્રકારે વાધા પડતો રહ્યો નહીં.

પેશાબ ઉપરાત તે બાઈને રુચિ પ્રમાણે ઠંડું પાણી ધીરે ધીમે પીવાની રજા આપવામાં આવી હતી ૨૪ કલાકમાં તેણે ૧૦૮ ઔંસ પાણી પીધુ હતુ, જોકે ત્રણ દિવસ પછી તેની તરસ પણ છીપી હતી ચાર દિવસ પછી તો તે બાઈ માટે ચિંતા કરવાપણું રહ્યું જ નહીં. પેલી બે પરિચારિકાઓએ જ તેને સભાળી લીધી. પણ તેવામાં એક મુશ્કેલી આવી ગઈ. ઉપવાસના ત્રેવીસમા દિવસે એક પરિચારિકા બાઈની વિનવણીથી તે દરદી બાઈને એક નાના ગાજરને છીણીને તેનો રસ લીંબુના રસ સાથે આપવામાં આવ્યો. તેના પરિણામે ભારે પ્રત્યાઘાત થયો, બે કલાકમાં તો દરદીના બંને હાથો પર ચકામાં ઊપસી આવ્યાં અને હાથ પર ભારે ખજવાળ થવા માંડી વળી સાથે પેશાબ બંધ થયો અને પેઢા (પેડુ) પર સોજો દેખાયો. તુરત જ એક પરિચારિકાના પેશાબથી ભીંજવેલાં પોતાં પેઢા પર મૂકવા માંડયાં અને બંને હાથ પર હળવા હાથે પેશાબ ચોળવા માંડયા. થોડા કલાકમાં પેશાબના પોતામાથી પેઢાએ ભીનાશ ચૂસી લેવાથી પેશાબ શરૂ થયો અને ધીમે ધીમે દરદી બાઈ મૂળ સ્થિતિ પર આવી ગઈ.

પેશાબચિકિત્સાનો જરૂરી મુદ્દો એ છે કે, દિવસમાં બે કલાક તેના શરીર પર લાગલાગટ પેશાબ ચોળવો. પણ તેમ કરતાં એટલી કાળજી રાખવી જોઈએ કે દરદી શ્રમ ઉઠાવી શકે તેવી શક્તિવાળો હોવો જોઈએ. તે પ્રમાણે આ દરદી બાઈને તેની પરિચારિકા દરરોજ પોતાના (પરિચારિકાના) પેશાબથી માલિસ કરતી. ૪૮ દિવસના ઉપચાર પછી દરદી બાઈ એટલી સારી થઈ હતી કે તેણે બીજે દિવસે મોસમ્બીનો

રસ લઈ પોતાના ઉપવાસ છોડયા અને અઠવાડિયા પછી તેનું વજન ૧૧૯ રતલ થઈ જવાથી એક વરસ પહેલાનાં જૂના વસ્ત્રો પહેરીને તેણે ઓરડામા ઘૂમવા માડયું તેને આરામ થઈ ગયો છતાં તેણે પોતાનો પેશાબ પીવાનુ અને શરીર પર પેશાબથી માલિસ કરવાનુ ચાલુ રાખ્યું. તેનાથી તેની ચામડી, વાળ, મુખાકૃતિ અને સામાન્ય દેખાવમાં અજબ જેવો ફેરફાર થઈ ગયો

આ કેસના સુધરવાથી સામાન્ય આમજનતાનુ ધ્યાન વધારે ખેંચાયું પણ તબીબી ધધાર્થીઓનુ રૂવું ફરકયું નહીં છતાં આમજનતાનું તો માનસ એવુ હોય છે કે એમને જે માનવુ હોય છે તે માને છે અને નથી માનવું હોતુ તો ગમે તેવી સાબિતીઓ મૂકો તોપણ માને નહીં. વળી તૂટીફૂટી વિચારશક્તિને લીધે આપણે કોઈ અસાધ્ય કે સાધ્ય દરદથી લાબા વખતથી પીડાતા દરદીને કહીએ કે તમે મૂત્રપ્રયોગથી તમારું દરદ મટાડી શકશો તો તે આપણને હા કહેશે અને પછી તુરત ડૅાકટરને ત્યા જશે અને તેને પૂછશે. ડૅાકટર કદી હા કહે ખરો કે? આપણુ માનસ પણ એવું હોય છે કે એક ડૅાકટરે કહ્યુ કે તમને અમુક દરદ થયુ છે. તેમા તમારે અમુક ખોરાકની પરહેજી પાળવી જોઈએ તેને પરહેજી પાળીશ એમ કહીને બીજા ડૅાકટરને પૂછીએ અને જો તે ડૅાકટર એમ કહે કે, "પરહેજી ના પાળો તોપણ ચાલે" એટલે પહેલાની સલાહ લાભદાયક છે, પણ તે પ્રમાણે વર્તીએ નહીં આપણી મનોદશા આવી કઈક છે તેથી ગભીર પ્રશ્નોની ગભીરતા સમજી શકતા નથી તેમ જ તે સમજવાને પ્રયત્ન કરતા નથી, તેથી જ્યાં સુધી મૂત્રચિકિત્સા જેવા ભૂસાઈ ગયેલા વિજ્ઞાન માટે કેટલાક સેવાભાવી સેવકો તરફથી દરદીઓમા અને મુખ્યત્વે ગરીબ દરદીઓમા રાહતના હેતુથી પૂરતો પ્રચાર અને સક્રિય કામ કરવામાં આવે નહીં ત્યા સુધી આમજનતા આપોઆપ આ વિજ્ઞાનને અપનાવી લેશે નહીં.

છતા ઉપરનો શ્રીમતી સી નો કેસ એટલો જાણીતો થયો કે તેવાં બીજાં અનેક દરદીઓ શ્રી આર્મસ્ટ્રોગ પાસે ગયાં. તેમાના એક બે કેસના અહેવાલ ટૂકમા આપવા જેવા છે.

શ્રીમતી બી. ને તીખાતમતમતા અને સ્વાદવાળાં એવા શરીરને પોષણ આપનારા તત્ત્વોથી રહિત એવો ખોરાક ખાવાની બહુ ખરાબ ટેવ

અને સાદા સ્વાદિષ્ટ ખોરાકમાં પણ મરીમસાલો વધારાનો ભેળવીને ખાવાનો શોખ. દિવસના આઠ દસ પ્યાલા ચા પીએ અને રોજ સરેરાશ પચીસ સિગારેટ પીએ. તે શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગ પાસે બીમાર થઈને સને ૧૯૨૦માં ગઈ તે પહેલાં તે બે ડૉક્ટરોની સારવાર નીચે હતી. તે દરમ્યાન તેનું વજન ૨૮૦ રતલથી વધીને ૪૨૦ રતલ થયું હતું અને ડૉક્ટરોએ તેને પણ ચુકાદો આપી દીધો હતો કે તમારે હવે બે દિવસમાં રામશરણ થવાનુ છે. સને ૧૯૨૦ના જૂન માસમા તેણે ૪૯ દિવસના ઉપવાસ શરૂ કર્યા. ચોથે જ દિવસે તેમનો પેશાબ સ્વાદરહિત અને વરસાદના જળ જેવો સ્વચ્છ થવા માંડયો અને શરીર પરના સોજા જાદુ થાય તેમ ઝપાટાભેર ઊતરવા લાગ્યા. તેને પાંડુરોગ થયો હતો. પણ સાત અઠવાડિયામાં તેનો પાંડુરોગ અદૃશ્ય થઈ ગયો હતો અને ઉપવાસને અંતે એનુ વજન ૪૨૦ રતલથી ઊતરીને ૧૦૫ રતલ થયું. બીમારી મટયા પછી વીસ વર્ષને અંતે તે બીમારી પહેલાં જેવી તંદુરસ્ત અને જુવાન હતી તેવી દેખાઈ. તે બાઈએ પણ જેમ બીજાં દરદીઓએ આ પંથમાં દીક્ષા લીધી હતી તેવી દીક્ષા લઈ લીધી. સ્વાદિષ્ટ ખોરાક ખાવાની અને જીભના ભસકાને તાબે થવાની બૂરી ટેવો છોડી દીધી, વ્યસનો છોડી દીધાં અને હંમેશાં પોતાનો પેશાબ પીવાનું ચાલુ રાખ્યું, જેનાં સુંદર પરિણામ તેણે જીવનભર ભોગવ્યાં.

હવે આ પ્રકારનો એક વધુ કેસ અહીં નોંધીને આ પ્રકરણ બંધ કરીશ. સાઠ વરસની ઉંમરના એક ગૃહસ્થ લાગલાગટ બે વરસ ડૉક્ટરની સારવાર નીચે રહ્યા. તે સમયમાં ડૉક્ટરોએ તેમના હૃદયના રોગની સારવાર કરી. હૃદયરોગ તો ન મટયો, પણ તેમાંથી જલોદર જેવો ભયંકર રોગ ઊભો થયો. છેવટે જૂના બે ડૉક્ટરોને છોડી દીધા અને નિષ્ણાત ડૉક્ટરને શરણે ગયા તેમણે પોતાના દરદીના ડોકામાંની બે તકતકતી આંખો જોઈ. તેમની જીભ અસાધારણ સૂજી ગઈ હતી અને મોની બહાર નીકળી આવી હતી અને તેના હોઠ સાધારણ હોય તેના કરતાં ત્રણગણા સૂજી ગયા હતા. નિષ્ણાત ડૉક્ટરે કહ્યું કે કેસ માટે આશા રખાય તેમ નથી, જેથી કંઈ કરવાની જરૂર નથી. આવો કેસ શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગે હાથમા લીધો. આ દરદીને પાંચ દિવસમા ચાળીસ પિન્ટ એટલે પચાસ રતલ પેશાબ થયો. સાવ તંદુરસ્ત થઈ ગયો અને છ અઠવાડિયામાં પોતાના ધંધે વળગી ગયો.

૫

હૃદયરોગ

સામાન્ય રીતે દાક્તરી આલમ એમ માને છે કે હૃદયરોગનો દરદી કાળજીથી પથ્ય ખોરાક સાથે રહે તો તે નેવુ વરસથી લાંબુ આયુષ્ય ભોગવી શકે પણ હૃદયરોગમાં સુધારો ન થાય; કારણ કે હૃદયરોગ અસાધ્ય છે. પણ શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગ પોતાના અનુભવથી હિંમતપૂર્વક કહે છે કે પેશાબ-ચિકિત્સાની પદ્ધતિથી હૃદયરોગ પણ સંપૂર્ણ સુધારી શકાય છે. નીચેના કેસની હકીકત જાણવા જેવી છે.

મધ્યમ વયના શ્રીયુત પી એક વરસથી હૃદયરોગના દરદી તરીકે એક ડૉક્ટરની સારવાર નીચે હતા અને હૃદયના અગત્યના ભાગ એવા સોલર પ્લેક્સસનું ઑપરેશન કરાવવાના હતા કેટલીયે વાર લંડનની શેરીઓમાં થઈ પોતાની ઑફિસે જતાં તે રસ્તામાં બેભાન થઈને પડતા અને તેમને વટેમાર્ગુઓ પાસેની કોઈ દવા વેચનારની દુકાને લઈ જતા, જ્યાં તેમને પોતાના ખિસ્સામાં રાખેલી અનેક જાતની ટીકડીઓ આપવામાં આવતી હતી. તેમના પોશાક પર હમેશાં એક કાગળની પટ્ટી લગાડેલી કાયમ રહેતી તેમા સૂચવેલું હતુ કે હૃદયરોગના હુમલાથી કોઈ તેમને રસ્તામાં બેભાન પડેલા જુએ તો તે લોકોએ શુ કરવું. પાછળથી તેમને હૃદયરોગના હુમલા વારવાર થવા લાગ્યા, તેને કારણે શહેરના તે ભાગમાં તો ‘બિચારા મિસ્ટર પી’ એ નામે તે જાણીતા હતા

આ સ્થિતિમાં તે શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગ પાસે ગયા. પહેલી વાત તેમને એ કરવામા આવી કે તે જેટલો પેશાબ કરે તેટલો બધો પીવો. પ્રથમ તો તેને તે વાત વિચિત્ર અને કમકમાટી ઉપજાવે તેવી લાગી. વળી તે સાથે કેવી રીતે પેશાબથી શરીર પર માલિસ કરવું તે સમજાવ્યુ, એટલું જ નહીં પણ બે કલાક સુધી આર્મસ્ટ્રૉંગે પોતાના જ પેશાબથી તેના શરીરને માલિસ કર્યુ. માલિસ કરવામાં પગનાં તળિયા, મો અને માથું બહુ અગત્યનાં છે. તેમાં વધારે સમય લેવો જોઈએ. પછી તેને ગરમ પાણીથી નવરાવ્યો.

બીજે દિવસે પણ તે જ સારવાર ચાલુ રહી. તે ભાઈએ નર્સિંગ હોમમાં જવાનું અને ઑપરેશન કરાવવાનું માંડી વાળ્યુ. રાતદિવસનો જેટલો પેશાબ થાય તે પીવા સાથે દિવસમાં એક ટંક ખોરાક પણ તેને આપવા માડયો. તે ખોરાક હળવો અને સાદો હતો. એક માસ સુધીની આવી સારવારથી તેની શારીરિક સ્થિતિ એવી સારી થઈ કે પોતાની ઑફિસે તે જઈ શકતો. બાર અઠવાડિયાંમાં તેને સંપૂર્ણ આરામ થયો અને હૃદયરોગની તેમ જ હૃદયના ભાગ પર શંકાશીલ ગૂમડા જેવી કોઈ પણ નિશાની રહી નહીં. તેના ડૅાકટરોએ પણ તેને તપાસીને આ હકીકતની ખાતરી કરી જોઈ અને વિના આનાકાનીએ હૃદયરોગ સંપૂર્ણ મટી ગયો એવું સ્વીકાર્યુ. તેણે આ પ્રયોગ શરૂ કર્યો ત્યાર પછી કોઈ દિવસ તેને હૃદયનું દરદ થયું નથી અને તે એટલો બેફિકર થયો કે હૃદયરોગ માટે તેની પાસે જે ટીકડીઓ હતી તે બધી તેણે અગ્નિને સ્વાધીન કરી દીધી.

શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગના મૂત્રપ્રયોગથી હૃદયરોગથી પીડાતા બીજા દરદીને આરામ થયેલો તેની હકીકત જાણવા જેવી છે. તે દરદીની સારવાર તેમણે પોતે નહોતી કરી, પણ બીજા એક નૈસર્ગિક વૈદ્યે કરી હતી શ્રી આર. નામના ગૃહસ્થને જલોદર સાથે હૃદયનો રોગ હતો. તેના પગ અને પેઢુ સૂજી ગયેલાં. હૃદય બહુ વધેલુ. ડૅાકટરે આ સ્થિતિને બહુ ગભીર ગણી દરદીને પરખાવી દીધું કે, હવે તારે એક મહિનો જ જીવવાનુ છે. તે દરદી એક પ્રખ્યાત નૈસર્ગિક ઉપચાર-કેન્દ્રમાં દાખલ થવા લલચાયો ત્યાંનો ઉપચાર એટલો બધો નિષ્ફળ નીવડયો અને દરદી એવી કટોકટી દશામા આવી પડયો કે તેને ત્યાંથી વિદાય કરવામાં આવ્યો. એવી શકાથી વિદાય કરવામા આવ્યો કે એક પખવાડિયામાં તે રામશરણ થશે. ત્યાર બાદ દરદી શ્રી આર હેરો શહેરના શ્રી ઑલિવર વૅારનોક ફિલ્ડન નામના હિમતવાન નૈસર્ગિક વૈદ્ય પાસે ગયો, જેણે મૂત્રચિકિત્સાના પ્રયોગથી છ અઠવાડિયામા તે દરદીને સાજો કર્યો. તેનુ વજન પહેલાં ૧૬૮ રતલ હતું તે ઉપવાસના સમય દરમ્યાન ઘટીને ૧૦૯ાા રતલ થયું. દરદી બહુ બીડીઓ પીનારો હતો. તેણે સારવારના સમય દરમ્યાન પણ કેટલોક વખત બીડી પીવાનું ચાલુ રાખેલું તેને કારણે આરામ થતા વિલંબ થયો. તેના જૂના ડૅાકટરો તેને સપૂર્ણ આરામ થયો છે તે જાણી આશ્ચર્ય પામેલા. હાલ લોકોમા એવી પરિસ્થિતિ પ્રવર્તે છે કે પોતાનો

પેશાબ પીવાના જેવું સામાન્ય ચાલુ માન્યતાની વિરુદ્ધનું વર્તન કરવામાં લોકોની ટીકાથી ઘણા ડરે છે. આવુ બીકણપણું સમજી શકાય નહીં તેવુ છે, એટલું જ નહીં પણ પીડાતી માનવજાતને રાહત આપનારી મૂત્રચિકિત્સાના પ્રચારને આડખીલીરૂપે છે. આ પ્રકરણ બંધ કરતાં શ્રી આર્મસ્ટ્રોંગ કહે છે કે હૃદયરોગ થવાના મૂળમાં કેટલાક ઝેરી દ્રવ્યોનાં ઇન્જેકશનો અને શીતળાની રસી છે.

૬

તાવનાં દરદ

તાવના ઘણા પ્રકાર છે. મોટે ભાગે તાવ આવકારદાયક ગણાવો જોઈએ. માણસની અયુક્ત ખોરાક ખાવાની આદતને કારણે શરીરમા પેદા થયેલા ઝેરને શરીર બહાર કાઢવાને ખાતર માણસને તાવ આવે છે. શરીરના ઝેર નિવારવાની તે એક કુદરતી પ્રક્રિયા છે. તે તાવને કુદરતી રીતે નિવારવો જોઈએ એટલા માટે જ અનુભવી આયુર્વેદે તાવમા લાંઘણ–ઉપવાસ કરવાનું સૂચવ્યું છે. જે મહેમાન આપણા ઘરની સાફસૂફી કરવા આવે છે તેને ઝાડુ મારીને કાઢવો નહિ, પણ સાફસૂફી કરી રહે એટલે એ વધુ વખત ન રહે એવી તરકીબથી કાઢવો અને તેનો એક જ ઉપાય છે, તે ઉપવાસ છે. પણ ધનલક્ષી વૈદ્યો અને ડૅાકટરોને તે રસ્તો પાલવે નહીં. એમને પણ પેટ છે એવુ તે કહે છે એટલે તે બગલાને ડહોળે પાર દરદીનુ દરદ જેટલુ લંબાય તેટલો તેમને લાભ એવી વૃત્તિ રાખનારા વૈદ્ય-ડૅાકટરોનો પાક આજકાલ આપણા સમાજમા બહુ પાકે છે એટલે જ સામાન્ય તાવ શરીરની સાફસૂફી માટે આવ્યો હોય અને તેને કેવળ એક બે ઉપવાસથી સાફસૂફીના કચરા સાથે કાઢી શકાય તેને બદલે બીજી રીતે શરીરને નુકસાન કરે તેવાં તીવ્ર દ્રવ્યો, દવાઓ, ગોળીઓ, ઇન્જેકશનો વગેરે આપીને સામાન્ય તાવને દબાવવાના ઉપાય થાય. પરિણામે તાવ દબાય છે ખરો. આપેલા દ્રવ્યોના પરિબળે તે થોડો સમય સુષુપ્ત રહે છે; પણ આપેલા વૈજ્ઞાનિક દ્રવ્યોની ઝેરી અસરથી તે સાદો તાવ વધુ ભયંકર

થઈને હુમલો કરે છે. તેવા અનેક દાખલા છે કે સાદો તાવ કુદરતી રીતે ઈન્જેક્શન કે ક્વિનાઈનના ડોઝ વિના ઉપવાસથી તરત મટયો છે, અને તેની વિરુદ્ધ તીવ્ર દ્રવ્યોથી તેને છંછેડવાથી તે વિષમ થઈ પડયો છે. દાખલા તરીકે અમુક અદ્ભુત દવાથી ન્યૂમોનિયા તાવને તાત્કાલિક ઉતારી દેવાના ઘણા બનાવોથી આપણે વિસ્મય પામીએ છીએ. પણ તે જ દવાની અસરથી તે જ તાવના દરદીઓને હૃદયરોગ લાગુ પડવાના કારણે દરદીઓ મૃત્યુ પામેલાના બનાવોની આપણને ખબર પડતી નથી એક દુ.ખદ દાખલો આપું.

અમદાવાદમાં એક બાઈને સાધારણ શરદી અને તેને લીધે તાવ પણ અવારનવાર આવે. તેના કુટુંબના ડૉક્ટરે તેને વિષમ જ્વરને દબાવે તેવાં ઈન્જેક્શનોનો કોર્સ આપ્યા જ કર્યો અને તેને પરિણામે તે બાઈને શરદી તો ન ગઈ, પણ લોહીનું દબાણ વધવા માંડયું છ માસની સતત આવી સારવારથી થાકીને અન્ય ડૉક્ટરોને બતાવવામાં આવ્યુ. તેણે તપાસ્યું અને ચાળીસ પિસ્તાળીસ વર્ષની તે બાઈને ૨૮૦ લોહીનું દબાણ જણાયું. ગજબ કહેવાય! આમ શી રીતે થયું? પછી કારણ સમજાયું. આમ ઘણી વખત હાલની તબીબી પદ્ધતિ રજનું ગજ કરી નાખે છે. અને તાવનું તો એ રીતે ઘણા કેસોમાં બને છે. તાવ વિષે આટલી સામાન્ય વાત લખ્યા પછી હવે હું શ્રી આર્મસ્ટ્રોંગે ગમે તેવા ઝેરી તાવને મૂત્રપ્રયોગની કુદરતી બક્ષિસથી શી રીતે નિર્મૂળ કર્યા તેના કેટલાક કેસો પોતાના પુસ્તકમાં આપ્યા છે, તેમાંથી એકાદ બે કેસો આપીશ:

દરદી એક સત્તર વર્ષની યુવતી તાવમાં સપડાયેલી બહુ અશક્ત ૧૦૫ ડિગ્રી તાવ એક એમ. ડી. ડૉક્ટરને બોલાવ્યો. તેમણે કહ્યું કે જો તેને કર્મસંજોગે મટે તોપણ દરદી છ માસ તો બીમાર રહેશે અને ત્યાર બાદ નવ માસ માંદા જેવી દશા રહેશે. દરદીનો પિતા મૂત્રચિકિત્સામાં માનનારો હતો. તેણે શ્રી આર્મસ્ટ્રોંગને બોલાવ્યા. પ્રથમ તો દરદી સાથે કામ પાડવું મુશ્કેલ લાગ્યુ; પણ છેવટે તેણે પેશાબ અને પાણી સાથે ઉપવાસ કરવાનું સ્વીકાર્યું. તે બાઈને તાવ લાગુ પડયો તે પછી છ દિવસને અંતે પણ તેને ૧૦૫ ડિગ્રી તાવ હતો અને દિનપ્રતિદિન તે ક્ષીણ થતી જતી હતી. તેનો પેશાબ ઘટ્ટ, ગંદો અને મિશ્ર હતો; પણ મૂત્રપ્રાશન

શરૂ થયાને ચોવીસ કલાક પૂરા થયા એટલામાં તેનો તાવ ૧૦૫ ડિગ્રીથી ઊતરીને ૧૦૧ ડિગ્રી પર આવી ગયો અને પેશાબ સ્વચ્છ થવા માંડયો. ત્રણ દિવસમાં ટેમ્પરેચર ૯૭ ડિગ્રી અને પાચ દિવસમાં ૯૫ ડિગ્રી થયું. દરદી બાઈ તેજસ્વી અને સુદર દેખાવા લાગી ડૉક્ટરો તો આવા જાદુઈ ફેરફારથી મૂઝાયા. અઢાર દિવસના અંતે ઉપવાસ છોડયા. દરદીની ચામડી તો નાના બાળકની ચામડી જેવી કોમળ થઈ ગઈ. ઉપવાસ છોડયા પછી તેણે થોડા દિવસમાં તો દોડાદોડ કરવા માંડી અને સપૂર્ણ આરામ થઈ ગયો. તેણે હમેશા પોતાનો પેશાબ લેવાનો ચાલુ રાખ્યો અને તેના પર નિર્ભર રહી. ત્યાર પછી તે પરણી અને બાળકોની માતા થઈ.

મલેરિયા: આ તાવ ચેપી ગણાય. તે આવે છે ત્યારે દરદીની સ્થિતિ ત્રિવિધ થાય છે. શરૂઆતમાં ઠંડી, મધ્યમાં ગરમી અને અંતે પરસેવો. એ ત્રણે ચિહ્નોના વચલા સમયમાં દરદી સાધારણ ઠીક લાગે છે. આ તાવ લોહીની અદર રહેલાં ઝેરી જંતુઓને લીધે જ થાય છે. મચ્છરો તેના દલાલ છે. તે દરદીને કરડે છે. તેનાં જંતુ તેને લાગુ પડે છે અને બીજાને કરડીને બીજાના લોહીમાં તે જંતુ નાખે છે અત્યારે તો ક્વીનાઈન આ તાવનો એકમાત્ર ઉપાય મનાય છે. પણ તે સાથે એવો પણ અનુભવ થાય છે કે તેથી મલેરિયા દબાય છે પણ પાછો ઊભો થાય છે; મૂળ મૂકીને જતો નથી શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગ જણાવે છે કે મૂત્રચિકિત્સાથી મલેરિયાનો તાવ મૂળમાંથી નાબૂદ થાય છે. વળી તે એવો દાવો કરે છે કે તેમની પાસે મલેરિયાનો એકેય એવો કેસ નથી આવ્યો કે જેમા મૂત્રપ્રયોગથી દસ દિવસની અંદર દરદી હમેશ માટે મલેરિયામાંથી મુક્ત થયો ન હોય.

એક શ્રીયુત ક્યૂ. કુસ્તીબાજ જુવાન, બહુ જ સાદા, સયમી અને બહુ પથ્ય ખોરાક ખાનારા દૂર પૂર્વમાથી તેમને મલેરિયાનો ચેપ લાગ્યો ત્રણ વર્ષ સુધી પીડાયા સને ૧૯૨૦માં તેમને જોયા તે પહેલાં મલેરિયાના ૩૬ હુમલા થયેલા તે નિયમિત ક્વિનાઈનના ઘૂટડા પીધા કરતા હતા છેવટે દસ દિવસ પેશાબ અને પાણી સાથે ઉપવાસ કરવાથી તેમને આરામ થયો પછી તેમને ક્વિનાઈન લેવું ન પડયું. તેમને પછી કદીયે મલેરિયાનો હુમલો થયો નહીં, અને પોતાની સયમી આદત અને સાથે

સાથે જીવનજળ પેશાબના નિયમિત સેવનથી તે જીવનભર સુંદર સ્વાસ્થ્ય રાખી રહ્યા.

એક લશ્કરી અમલદારને દક્ષિણ આફ્રિકામાં ત્યાના વતનીઓએ કાળજ્વરના કારણે બેભાન થયેલો અને લવરી કરતો જોયો. તે લોકોએ આ અમલદારને સમજાવીને પેશાબનાં પોતા શરીર પર મૂકીને તથા તેના પેશાબ અને પાણી સાથે દસ દિવસના ઉપવાસ કરાવી તેને સાજો કર્યો. આ દાખલો ટાંકી ડૉ. આર્મસ્ટ્રોંગ એવું સૂચવે છે કે, મૂત્રચિકિત્સાના શોધક તે નથી. પણ તે ચિકિત્સા અનાદિ કાળથી ચાલી આવે છે.

શ્રી આર્મસ્ટ્રોંગ હિંમતપૂર્વક એવો દાવો કરે છે કે, કોઈ પણ જાતનો તાવ હોય છતા મૂત્રચિકિત્સાના શાસ્ત્રીય પ્રયોગથી તેની સારવાર કર્યા બાદ ૩૬થી ૭૨ કલાકના સમય દરમ્યાન ટેમ્પરેચર ઓછું કરવામાં તે નિષ્ફળ નીવડયા નથી, અને ત્યાર બાદ થોડા દિવસમાં દરદી સાવ તંદુરસ્ત થયો જ હોય. મલેરિયાથી દરદી પર જે ખતરનાક અસર થાય છે તે બધામાંથી બચવાનો એક જ ઉપાય છે અને તે કેવળ પેશાબનો પ્રયોગ અને તેનું નિયમિત સેવન; કારણ કે તેનાથી તાવ અગર અન્ય કોઈ બીમારીથી શરીર અંદરની નાશ પામેલી ગ્રંથિઓ પાછી સ્થાય છે. શ્વાસનળીનો સોજો, અછબડા, સ્કાર્લેટ ફીવર નામનો ઝેરી તાવ, ઈન્ફ્લુએન્ઝા, આમવાતનો તાવ અને બીજાં તીવ્ર દરદો જેમાં તાવ અતિશય હોય છે તેવા કેસોમાં પણ એવો જ અનુભવ છે.

શ્રી આર્મસ્ટ્રોંગે ઉપરની હકીકત પુસ્તકો વાંચી નથી લખી, પણ જાતે તેનો અનુભવ કરી-કરાવીને લખી છે. છતા જેને બુદ્ધિ હોવા છતા તે ન વાપરે અને જાગતા હોવા છતા ન બોલે તેનો શો ઉપાય?

૭

વધરાવળ (વૃદ્ધિદોષજ)

વધરાવળનો રોગ ભારે ત્રાસદાયક છે તેમા વૃષણને સોજો આવે છે અને કેટલીક વખત તેના પર ચાદા પડી જાય છે. કેટલીક વખત તેને ઈજા થવાથી તેમ થાય છે કેટલીક વખત પ્રમેહ થાય છે અને કેટલીક વખત ઓલપચોરિયાના હુમલાથી થાય છે.

આ દરદનો ઓગણીસ વરસનો એક જુવાન દરદી સારવાર માટે એક ડૉક્ટર પાસે ગયેલો દાક્તરને આ દરદીનું દરદ અત્યંત ભયકર લાગ્યુ અને અભિપ્રાય આપી દીધો કે, તેણે થોડા દિવસ જ આ દુનિયામા જીવવાનુ છે તે પછી તે જુવાન શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગ પાસે ગયો તેનાં આંતરડાં એક અઠવાડિયાથી કામ નહોતાં આપતા અને મૂત્રપિંડ (કીડની) બોતેર કલાકથી નિષ્ક્રિય હતી એના શરીરની એક બાજુએ એટલો બધો સોજો હતો કે જાણે અડધો ફૂટબૉલ મૂકી દીધો હોય તેવાં શરીરની અદર માસના લોચા હતા તેનાં બંને વૃષણો ટૅનિસ બૉલ જેવાં સૂજી ગયેલા. તેની ઇન્દ્રિય સીસાની પેન્સિલ જેવી કઠણ થઈ લબાઈમાં ૧૪ ઇંચની થઈ ગઈ હતી અને તે કાંક સ્ક્રૂ જેવી વળાકવાળી થઈ ગઈ હતી. વળી તે સાવ કાળી પડી ગઈ હતી દુ:ખને કારણે દરદીની ભયકર ચિચિયારીઓ હૃદયદ્રાવક હતી. તેણે ત્રણ દિવસથી કાઈ ખાધુ ન હતું અને ફક્ત પાણી જ પીધું હતુ, તોપણ સોજો અને ઈન્દ્રિયનો વળ વધ્યો હતો તે પોતે પીવા જેટલુ મૂત્ર કરી નહોતો શકતો. જેથી આર્મસ્ટ્રૉંગને પોતાનું મૂત્ર તેને પીવા આપવું પડ્યું.

પેશાબ લીધા પછી બે કલાકે તેની ઈન્દ્રિય કંઈક સમધારણ થઈ અને ટીપેટીપે તેને થોડો પેશાબ થવા માંડ્યો. આશરે બેએક ઔંસ જેટલો પેશાબ થયો તે ઘટ્ટ, રગડો અને લોહીમિશ્રિત રાબડી જેવો હતો, સાથે ખૂબ દુર્ગંધવાળો પણ હતો તોપણ મો બગાડ્યા વિના કે આનાકાની કર્યા સિવાય તે પી ગયો ચાર કલાક પછી તે જ જાતના દેખાવ અને દુર્ગંધવાળો પેશાબ આશરે સવાશેર થયો. તે પણ તેણે કઈ મોં બગાડ્યા સિવાય પીધો ઉપચાર શરૂ થયા પહેલાંના તેના લુખ્ખા ઉપવાસથી પેટમાનો

ઍસિડ તેની જીભ ઉપર એવો જામી ગયો હતો કે તેની જીભને બેસ્વાદ પેશાબનો કંઈ સ્વાદ જણાયો જ નહીં. બે કલાક પછી દરદીને કમકમાં ઉપજાવે તેવો એટલો બધો ઝાડો થયો કે શ્રી આર્મસ્ટ્રોંગે સત્તાવીસ વર્ષ સુધી અનેક દરદોનાં હજારો દરદીઓની સારવાર કરી તે દરમ્યાન કદીયે એવો ઝાડો જોયો ન હતો. જે પેશાબ ઝીલી લેવામાં આવ્યો હતો તે પણ તેણે પીધો. તેને પાછો પથારીમાં સુવાડતાં તે પથારીમાં આરામથી સીધો સૂઈ ગયો. પહેલા તો તે ઍપેન્ડીસાઈટિસના કે આતરડાંના સોજાવાળા દરદીઓ ટૂંટિયાં વાળીને જેમ સૂઈ જાય છે તેમ સૂતો હતો. પ્રથમ પેશાબ પીધા પછીના આઠ કલાકમાં તેનો દુખાવો લગભગ શમી ગયો હતો. તેની છાતી, પેઢુ અને માથા ઉપર જૂના પેશાબનાં પોતાં મૂકવામા આવ્યાં અને તેના પગ અને હાથ પર જૂના પેશાબનાં પોતાં બાંધવામા આવ્યાં. તેને વધારે ને વધારે પેશાબ થવા માંડયો, તે બધો તેણે પીધો તેનાં આંતરડાંઓએ પણ આ કુદરતી કાર્યને સાથ આપ્યો અને દર્દી કોઈ પણ દુ:ખ વગર છૂટથી કામ કરવા લાગ્યો ચોથે દિવસે બાવીસ પિન્ટ એટલે સાડીસત્તાવીસ શેર પેશાબ ચોવીસ કલાકમાં થયો. તે બધો તે પી ગયો.

આમ સુંદર પ્રગતિ થઈ હતી તેવામાં એક મુશ્કેલી ઊભી થઈ. શ્રી આર્મસ્ટ્રોંગને બહારગામ જવાનું થયું. તેની ગેરહાજરીમાં એક મિત્ર ડૉક્ટરે તે દરદીને એક ચમચા લોટની રાબ લેવાને લલચાવ્યો. તેની અસર ભયંકર થઈ. પેશાબનો પ્રવાહ બંધ થયો અને સોળ કલાકમા બીમારીનાં મૂળ ચિહ્ન બધાં ઊભા થયા. જોકે પહેલાં કરતાં કંઈક ઓછા પ્રમાણમાં દ:ખદ હતા. આના નિવારણ માટે પાછી એની એ સારવાર શરૂઆતથી કર્યા સિવાય છૂટકો ન હતો. સત્તરમા દિવસના ઉપવાસને અંતે દરદીએ મોસંબીના રસ સાથે ઉપવાસ છોડયા અઠવાડિયા સુધી તેનાથી જીરવી શકાય તેવા હળવો ખોરાક આપ્યો. અને તે પછી તે પોતાના રોજિંદા કામે વળગે તેવો સંપૂર્ણ સાજો થઈ ગયો.

શ્રી આર્મસ્ટ્રોંગે પોતાનું પુસ્તક લખ્યું ત્યારે તે યુવક ચાળીસ વરસની ઉંમરનો હતો અને પથ્ય ખોરાક સાથે દરરોજ પોતાના પેશાબના પાણીથી સુદર સ્વાસ્થ્ય ભોગવતો હતો.

ઉપરના દરદીને આરામ થયા અંગે એક બીના નોંધવા યોગ્ય છે. ત્યાંના પ્રખ્યાત ડૉક્ટર શ્રી રાબાગ્લીઆટી આવા ભયંકર રોગીની મુક્તિની વાત જાણીને અને તે વિષે ખાતરી કરીને આશ્ચર્યમુગ્ધ થયા. તેમણે જાદુઈ પરિણામની સત્ય ઘટના ઈંગ્લંડ અને અમેરિકાનાં ચાર મેડિકલ જર્નલમાં પ્રસિદ્ધિ માટે લખી મોકલી. પણ એકેય પત્રે તે પ્રસિદ્ધ ન કરી! દુ:ખની વાત! કાગડા બધેય કાળા! સ્થાપિત હિતો — પછી ભલે તે લક્ષ્મીના હોય, વિજ્ઞાનના હોય, બુદ્ધિના હોય કે પ્રતિષ્ઠાનાં હોય, — પણ તેમની વૃત્તિ બધેય સરખી એમાંથી આપણે બચીએ તો જ નવો પ્રકાશ સંસારને મળે.

૮

ઊંડા ઘા અને દાઝવું

કુદરતની એવી ઈચ્છા હશે કે આ મૂત્રપ્રયોગ ઊંડા ઘા માટે પણ સફળ ઉપાય છે તેવી ખાતરી શ્રી આર્મસ્ટ્રોંગને થાય તેવો એક પ્રસંગ બન્યો કેટલાક સમય પહેલાં તેમને એક અકસ્માત થયો તેથી પોતાના પગના અંગૂઠાને, પગને અને ઘૂંટણને ગંભીર ફાટ પડી અને ઈજા થઈ. અંગૂઠાનો નખ સાવ ઊખડી ગયો અને અંગૂઠો પગના ભાગમાં પેસી ગયો સ્વભાવિક રીતે તેમને ભારે ધ્રાસકો લાગ્યો અને દુ:ખ પણ થયું, છતાં તબીબી મિત્રોની મદદ તેમણે ન લીધી તેમણે હાડવૈદ્ય પાસે અંગૂઠાને અને ઈજા પામેલા ઘૂંટણ અને પગને દુરસ્ત કરાવ્યો અને ત્યાર બાદ ચાર દિવસના પેશાબ અને પાણી સાથે ઉપવાસ કર્યા તેમ જ જૂના પેશાબે ભીંજેલા કટકાથી ઈજા થયેલા ભાગ પર પાટા બાંધ્યા આ પાટાને પેશાબથી વારવાર સીંચવામાં આવતા પાંચ દિવસ સુધી તે પાટો છોડ્યા નહીં, પણ જ્યારે તે છોડ્યો ત્યારે જોઈને નવાઈ લાગી ઈજાની બધી નિશાનીઓ અદૃશ્ય થઈ હતી અને પગ પહેલા હતો તેવો થઈ ગયો. તે સાથે પગની કણી ઘણી પીડા આપતી હતી, તે કણી પણ સંજોગવશાત્ આ પ્રયોગમાં ખોવાઈ ગઈ આવી રીતના અકસ્માતના કે બીજી રીતે ઘવાયેલા ઘણા

કેસો કે જે બીજી કોઈ સારવારથી મટયા ન હતા, તેમ જ તેવા કેસોમાં ઑપરેશન કરવા વિષે ગંભીરપણે ડૉક્ટરોમાં ચર્ચા થયેલી તેવા કેસો પણ સુધરી ગયા છે. તેવા ઘણા કેસોમાં એક કેસનો હેવાલ અહીં આપવો પૂરતો છે. તે સને ૧૯૧૮ની સાલનો છે.

એક જુવાનને તેના હાથના આગલા ભાગમાં બંદૂકની ગોળી વાગેલી તે દર અઠવાડિયે સારવાર માટે એક ખાનગી સારવારગૃહમાં જતો હતો તે ગોળી તેને વરસ પહેલા વાગેલી. હાથ ઉપર તેનો ઘા ૧૦ ઈંચ લાંબો અને આશરે અડધો ઇંચ પહોળો હતો. કેટલીક વખત તેના પર ફોલ્લા ઊપસી આવવાથી ડૉક્ટરોને ભય લાગતો હતો કે કદાચ તે ભાગને ગેન્ગ્રીન લાગુ પડે તે ભય ટાળવાને ઝેરી મલમ અને પાટાપટ્ટી બાધવા પડયા આવી બધી સારવારથી તે છેવટે કંટાળ્યો દરદીએ બીજી પદ્ધતિઓની સારવાર પણ અજમાવી છતાં તેનો ઘા સંપૂર્ણ રુઝાયો નહીં. તેથી તેની પત્નીનો વિરોધ હોવા છતાં તે શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગ પાસે ગયો. પ્રથમ તો તેના હાથના ઘા પર બાંધેલા પાટાપટ્ટી કાઢી નાખી લેપબેપને ધોવા માંડયો. દિવસમાં ત્રણ વખત પેશાબથી ધોવા માંડયો. સાથે સાથે શરીરના બાકીના ભાગને પેશાબથી હળવા હાથે માલિસ કરવા માંડયો. તેમ જ દરદીને પેશાબ અને પાણી સાથે ત્રણ દિવસ ઉપવાસ કરાવ્યા. સાત દિવસને અંતે હાથ પરના લાંબા ઘાને બદલે સોનાના પાતળા વાળના આકાર જેવી નિશાની રહી. ટૂંકમાં એક વરસની હાથની ચૂંથામણ પછી કુદરતી ઉપચારના પ્રતાપે દસ દિવસમાં ઘા સપૂર્ણ રુઝાયો. આ દરદીને આરામ થયા પછી તો ઘવાયેલા માણસોના સંખ્યાબંધ કેસો શ્રી આર્મસ્ટ્રૉગ પાસે જઈ પડયા અને તે બધાને આ ઉપચારની ચમત્કારિક અસર થઈ. સાદા કે ઝેરી ઘામાં ફાયદો થવામાં પણ બહુ દિવસ નથી લાગતા એવો અનુભવ થયો છે પણ આ કુદરતી ઉપચાર પહેલાં દાક્તરી સારવારમાં ચૂંથાયેલા અને પરિણામે તેને ગેન્ગ્રીન લાગુ પડેલા. ઘા રૂઝવતા દસ વીસ દિવસ થતા. અગ્નિ અગર ગરમ પ્રવાહી પદાર્થથી દાઝેલા દરદીનો અમેરિકાનો ઈતિહાસ જાણવા જેવો છે.

એક અમુક વરસમાં આશરે આઠ હજાર પુરુષો દાઝી જવાથી મરી ગયા. પાચ વરસથી નાની ઉંમરના છોકરાની સંખ્યા અડધી હતી. હજારો

અમેરિકનો જેઓ દાઝયા પછી મૃત્યુમાંથી બચે છે તેઓના શરીર પર ચિત્રવિચિત્ર ખોડો રહી જાય છે. આવા દાઝવા ઉપર ચાનાં લીલાં પાંદડાંને વાટીને તેનો લેપ લગાવવામાં આવ્યો હતો ત્યાર બાદ ૧૯૨૫માં એક ડૉક્ટરે વિજ્ઞાનનો ઉપયોગ કરી તેમાથી ટૅનિક ઍસિડ તૈયાર કરી તેના સાધનથી બળેલા ભાગને દુરસ્ત કરવા માડયો. પણ તેમા જ શરીરના ભાગ પર ઘા રુઝાયા બાદ પણ ઘણી ખોડખાંપણ રહેતી આ ટૅનિક ઍસિડના ઉપચાર પછી પીક્રીક ઍસિડનો ઉપયોગ થવા માડયો પછી શસ્ત્રવૈદ્યોએ પોતાની કારીગીરી અજમાવી તેમણે બીજા પ્રાણીના શરીરની ચામડી લઈ તેને બહુ સારી રીતે તૈયાર કરી માણસના દાઝેલા ભાગને દૂર કરી તેના પર તે ચામડી બેસતી કરી દેવા માડી પણ તેમાંથી કેટલીક વખત કમનસીબ પરિણામ એ આવતું કે બળી ગયેલી માંસગ્રંથિનો કોઈ ભાગ અંદર રહી જવાથી પાછળથી સડો પેદા થતો અને તેથી પાછળની દરદીની પીડાનો પાર રહેતો નહીં જે ઘા કુદરતી સાધનોથી સહેલાઈથી રુઝાઈ જાય તેના પર ઑપરેશન અજમાવી શસ્ત્રક્રિયાના વિજ્ઞાનના દુરુપયોગને કારણે દરદીને ઘણું પીડાવું પડે છે.

આ ઉપાય સંબંધે અમેરિકાના એક પ્રખ્યાત ડૉક્ટર જ્યૉર્જ એસ. સ્કૉટે પત્ર દ્વારા પોતાનો અભિપ્રાય શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગને જણાવ્યો કે પેશાબની ચિકિત્સા વિષેનું સાહિત્ય વાંચ્યા બાદ તે ડૉક્ટરે પોતે તે ચિકિત્સાને સારી રીતે રોગોમાં ચકાસી જોતાં તેની અસર ચમત્કારિક જણાઈ છે. ઘા વગેરેના ઉપચારમાં મૂત્રચિકિત્સાને કોઈ બીજી ચિકિત્સા હટાવી શકશે નહીં. શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગને તે જણાવે છે કે, "મને લાગે છે કે તમે અનુપમ સત્ય ઉઘાડુ પાડયું છે, જે પીડાતી માનવજાતને ઘેરઘેર પહોંચાડવું જોઈએ"

૯

બીજા નાનામોટા રોગો

શરીરનો કોઈ રોગ નાનો ગણવો એ આપણા મનની ફસામણી છે. કોઈ પણ રોગ નાનો નથી. તેની તાત્કાલિક માવજત ન થાય અને તેને જલદીથી નિવારે તેવાં પગલાં ન લેવાય તો તે ઝેરી સાપનો નાનો કણો સમય જતાં વિષધર નાગ થાય છે અને શરીરનો નાશ કરે છે. આવાં કેટલાંક વર્ણન પાછળનાં પ્રકરણોમા વાચકે વાંચ્યાં હશે. એટલે જે રોગને શરૂઆતથી સંભાળવામાં આવે અને થોડા દિવસમાં તે નિર્મૂળ થાય, તેને આપણે નાનો રોગ કહીએ છીએ. એવા અને બીજા ગંભીર રોગો પણ મૂત્રચિકિત્સાથી નાબૂદ થયા છે, તેનુ વર્ણન શ્રી આર્મસ્ટ્રોંગે પોતાના પુસ્તકમાં કર્યુ છે તેનો જરૂરી સાર હું નીચે આપીશ.

માસિક અટકાવ અંગે દરદ: એક દરદી બહેન બે વરસથી આ દરદથી પીડાતાં હતાં. તેમને અનિયમિત અટકાવ આવતો. કેટલીક વખતે બહુ લાંબો સમય અટકાવ આવે. કેટલીક વખતે થોડે દિવસે વારવાર અટકાવ આવે. આ માટે તેમણે બધી પદ્ધતિના ઉપચાર અજમાવ્યા તેનાથી તેમને કાંઈક ફાયદો જણાતો; પણ દિવસે દિવસે તેમનુ શરીર ક્ષીણ થવા માંડ્યું અને તે દરદના પરિણામે તેમના મન પર અસર થવાથી ચિત્તનું સમતોલપણુ પણ ભયમાં આવી પડ્યું તેના લાંબા હપતા પૈકીના એક હપતામાં, જેમાં પદર દિવસ વીતી ગયા હતા, તેમા તેણે મૂત્રચિકિત્સા અજમાવવાનો સંકલ્પ કર્યો. જોકે શરૂઆતમાં તેનો પેશાબ માસિક સ્રાવના લોહીથી મિશ્ર હતો, છતાં તે પેશાબ પી જવા જેટલી હિંમત તેણે કરી. ઉપવાસ દરમિયાન દરરોજ બેથી ત્રણ પિન્ટ ઠંડું પાણી તે ધીમે ધીમે પી જતી. ત્રણ દિવસમાં તેનો પેશાબ સ્વચ્છ—સામાન્ય થઈ ગયો. તેણે ૨૮ દિવસ સુધી ઉપવાસ ચાલુ રાખ્યા. તે દરમ્યાન ગમે તે તંદુરસ્ત માણસના પેશાબથી તેના શરીર પર દરરોજ કેટલાક કલાકો સુધી માલિસ કરતી આ દરદીને તદ્દન આરામ થયો. તેના માસિક

સ્રાવ અંગેનું દરદ એકલું જ નહીં પણ તે સાથે નાકમાં મસા હતા તે પણ ગયા અને દિનપ્રતિદિન કાનનો બહેરાટ વધતો હતો તે પણ નાબૂદ થયો

મૂત્રપિંડનો સોજો: એક દરદી બાઈને મૂત્રપિંડના સોજા સાથે બીજી કેટલીક પીડા હતી. કેટલાક અઠવાડિયાં સુધી બે ડૉક્ટરોની દેખરેખ નીચે તેની સારવાર થતી હતી અને રોગના નિષ્ણાતની સલાહ લીધેલી. તેમણે દરદી બાઈની માને કહી દીધેલું કે, દરદીને આરામ થાય એવી કોઈ આશા નથી અને મોટે ભાગે આવાં દરદીઓ અને ખાસ કરીને આ દરદી બાઈ નાતાલના દિવસો ન દેખે આવો અભિપ્રાય મળ્યા પછી તે બાઈને શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગ પાસે લઈ જવામાં આવી. તે બાઈ મૂત્રચિકિત્સાનો પ્રયોગ કરે તે માટે લલચાવવા શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગે તે બાઈના ચીતરી ચઢે એવા દેખાવવાળા પેશાબમાંથી થોડો પોતે પી લીધો પછી દરદીએ ઉપવાસ શરૂ કર્યા મૂત્ર અને સારા ઠંડા પાણી સાથે ત્રીસ દિવસના ઉપવાસ અને તે સાથે તંદુરસ્ત પેશાબના આખા શરીર પર માલિસ થયા પછી દરદી બાઈ પોતાની દુ:ખદાયક બીમારીમાથી મુક્ત થઈ અને કોઈ પણ પ્રકારનો બીજો વ્યાધિ રહ્યો નહીં પહેલાં તેનુ વજન એકસો છ રતલ હતું. ચૌદ માસ સુધી દરરોજ પેશાબ પીવાનું ચાલુ રાખ્યું અને શરીર પર ચોળવાનું પણ કાયમ રાખ્યું. સાથે સાથે દિવસમાં બે ટાણાં પથ્ય ખોરાક ખાય. પરિણામે તેનુ વજન તેના બાધા અને ઊંચાઈના હિસાબે જોઈએ તેટલું—૧૩૬ રતલ થયેલું.

મ્યુકસ કોલાઈટિસ, આંખની અંદર થયેલી ઈજા, શરીર ઉપરની ખજવાળને કારણે ચામડી ઊપસી આવવી, ખસ, દરાજ, ખરજવું—સૂકું અને લીલુ, ઇન્ફ્લુએન્ઝાને કારણે સંધિવાનો તાવ, વૃષણનું સૂજી જવુ, હાથ પર ગરમી ફૂટી નીકળવી, વાળ ઊતરી જવાનો રોગ, ઍપેન્ડિસાઈટિસ, સંધિવા, આંખના મોતિયા, આંખનું દરદ, આર્થરાઈટિઝ, મૂત્રપિંડની બીમારી વગેરે અનેક દરદો શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગે હજારો દરદીઓના મટાડ્યાં હતાં, તે પૈકી નમૂના દાખલ નોંધ કરવા જેવા કેસો હું નીચે આપુ છું.

મેદ ઓછો કરવો: ત્રીસ વરસની પરણેલી સ્ત્રી જેનું વજન એકસો ચુમોતેર રતલ હતું તેને કોઈ સંતાન ન હતું. સામાન્યપણે અયુક્ત ખોરાક ખાતી. અકરાતિયું ખાનારી નહોતી, બરોબર ચાવીને ખાનારી હતી; તેમ જ

જમતાં કે જમ્યા પછી કેવળ પાણી પીતી. પહેલાં તો પોતાનું વજન ઓછું કરવા જુદા જુદા ખોરાક બદલ્યા કર્યા પણ કાંઈ વળ્યું નહીં. તેણે કેવળ પાણી પીને ઉપવાસ કર્યા. પણ તે ખાવા માડે તો પાછું બહુ ઝડપથી તેનું વજન વધ્યે જાય. છેવટે તે બાઈએ શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગની સલાહ લીધી. મૂત્ર અને નળના પાણી સાથેના ઉપવાસ કરવાની અને મૂત્રથી શરીર પર માલિસ કરવાની સલાહ મળી. તે સલાહનો તેણે અમલ કર્યો. ૧૪ દિવસના ઉપવાસને અંતે તેનું વજન ઘટીને ૧૪૦ રતલે આવ્યું. પછી શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગે તેના ખોરાકમાં ફેરફાર કરાવ્યો. શરીરને પોપક એવા યુક્ત ખોરાક પર તેને મૂકી દિવસમાં બે જ ટંક ખાવાનું સૂચવ્યું. આ રીતે જીવન ગાળવાથી તેમ જ રોજ પોતાનો પેશાબ લેવાથી તેનુ વજન ૧૪૦ રતલની આસપાસ રહ્યું; અને તે ૫૦ વરસની થઈ છતા ૩૩ વરસની જુવાન દેખાતી.

એક ભેદભર્યો કેસ: ૫૮ વરસનો પુરુપ કેટલાંય અઠવાડિયાંથી ચિકિત્સા અને સારવાર માટે દવાખાનામાં હતો. પણ તેની મુદતને અંતે તેને કહેવામાં આવ્યું કે, દરદ અસાધ્ય છે અને તેને મૃત્યુને શરણે થવાને તેને ઘેર મોકલવામાં આવ્યો. તે દરદીએ ઘેર રહીને એક સ્થાનિક દાક્તરના સંપર્કમા રહી તેની પાસેથી ખાધેલો ખોરાક પચાવવાની દવા લેવા માંડી. એક સદ્‌ગૃહસ્થની ભલામણથી શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગે તે દરદીની સારવાર હાથમાં લીધી ત્યારે તેમણે દરદીને જોઈને સમજી લીધું કે દરદી જો મરી જવાનો હોય તો રોગને કારણે નહીં, પણ તેને જે ઝેરી દ્રવ્યો દવા તરીકે આપવામાં આવતાં તેનાથી જ મરી જશે તેની આંખોના ડોળા મોટા થઈ ગયા હતા. તે શરીરે એકવડા બાંધાનો હતો પણ ક્ષીણ શરીરવાળો ન હતો. તે ખાવામાં ચીવટવાળો હતો. ખૂબ કામ કરનારો હતો તેને કદી શરદી થઈ નહોતી તેને બધકોશ ન હતો કે ઝાડા નહોતા થતા તેનામાં એક જ કુટેવ હતી અને તે અતિશય તમાકુ સૂંઘવાની. તે પણ બીમાર થયા પહેલા એક વરસથી બધ કરી હતી હતી. શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગ શરૂઆતમાં થોડી જ મિનિટ તેની પાસે રહ્યા અને સૂચવ્યું કે રાતદિવસનો જેટલો પેશાબ થાય તેટલો અને ઠંડુ પાણી પીવું. વળી તેને અને તેની સ્રીને સૂચના આપવામાં આવી કે એ પ્રયોગ દરમ્યાન જે કાંઈ

ક્રિયાપ્રક્રિયા થાય તેથી મૂઝાવુ નહીં. તેમ જ તેનો ઝાડો તેમ જ ઊલટી થાય તે જોવા માટે સઘરી રાખવાનું કહ્યું. દરદીએ મૂત્રપ્રયોગ શરૂ કર્યો. પહેલો કોગળો પેશાબનો લીધો કે તેને ઊલટીઓ શરૂ થઈ અને ચોવીસ કલાકમાં બે બાલદીઓ ભરીને ગંધાતો જથ્થો નીકળ્યો તેનાં આંતરડા-માથી બહુ કચરો નીકળ્યો તેમ જ તેના નાકમાંથી ચીકણો પદાર્થ નીકળ્યો. તેણે આશરે ડઝનેક રૂમાલ નાક સાફ કરવામાં બગાડયા. તે સાફ થયેલા પદાર્થમા લીંટ કે ચીકણા પદાર્થ સાથે છીંકણીનો પણ ભાગ હતો. ઉપવાસ તો ચાલુ રહ્યા અને એક અઠવાડિયામાં નાકનું વહેવું બધ થઈ ગયુ. દસ દિવસને અતે તેણે ઉપવાસ છોડયા અને દરદીને સાચી રીતે આરામ થયો. ત્યાર પછી બાર વર્ષે તે માણસ સિત્તેર વરસની ઉમરે પણ જીવતો હતો.

આ કેસ બહુ રસપ્રદ છે, કારણ કે એનાથી આપણને એવી ખાતરી થાય છે કે મૂત્રચિકિત્સાથી દરદીઓની સારવાર કરવામા તેને શુ દરદ થયું છે તે પણ જાણવાની જરૂર નથી વળી વધારે રસપ્રદ તો એ છે કે આ કેસથી આપણને પણ એવી ખાતરી થાય છે કે શરીરમાં તેની બહારનો કોઈ પણ પદાર્થ, દાખલા તરીકે આ કેસમા છીંકણી મહિનાઓ પહેલાં લીધી હોય તે પણ શરીર અંદર માંસની ગ્રંથિઓમા ભરાઈ રહે છે અને શરીરને નુકસાન કર્યા કરે છે તે નુકસાનકારક પદાર્થ ઉપવાસથી શરીરને સાફ કરવાની ક્રિયા થાય ત્યારે જ બહાર નીકળે છે.

કમળો: કમળો એ સ્વતંત્ર રોગ નથી પણ લીવર(યકૃત)માં લાબી મુદતનો કે તાત્કાલિક કાંઈ બગાડ થયો હોય તેની અસરથી માણસને કમળો થાય છે શ્રી આર્મસ્ટ્રોગ પાસે કમળાનો કેસ સને ૧૯૧૯માં પ્રથમ આવ્યો તે સમયમાં જ તેમણે મૂત્રચિકિત્સાની પદ્ધતિની શરૂઆત કરેલી. આ કમળાનું દરદ પેશાબ અને નળના પાણીના ઉપવાસથી દસ દિવસમાં નાબૂદ થયુ. તેમણે આવા કમળાના સંખ્યાબંધ દરદીઓની સારવાર કરી છે. અને તેમા નોંધપાત્ર હકીકત એ છે કે મૂત્રપ્રયોગના પહેલા બે ત્રણ દિવસમાં જ દરદીનો રગ બદલાતો જણાય છે અને જેમ જેમ પ્રયોગ લબાય છે તેમ તેમ મૂળ તંદુરસ્ત માણસના જેવો રગ થઈ છેવટે તદુરસ્ત સુદર યુવતીના રંગ જેવો તેજસ્વી થાય છે. લીવરને કૅન્સરનો રોગ લાગુ ન પડયો હોય એવા દરદીનો કમળો દસ દિવસમા નાબૂદ થાય છે.

આંખનો મોતિયો: ઈંગ્લંડમાં તો એવો કાયદો છે કે જે દાક્તર ન હોય તે આંખનો મોતિયો કાઢી શકે નહીં અને જો કોઈ કાઢે તો ગુનેગાર ગણાય. આપણા દેશમાં એવો કાયદો નથી. પણ અહીં એવું છે કે કોઈ આંખના દાક્તરના કે શસ્ત્રવૈદના પ્રમાણપત્રવાળા આંખનું ઑપરેશન કરે અને નિષ્ફળ નીવડવાથી નુકસાન થાય તો દરદી તેની નુકસાનીનો દાવો કરી શકે અને સામેનાને સજા થાય.

શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગ કાઈ પ્રમાણિત દાક્તર નહોતા. તેમનાથી મોતિયા જેવા આંખના દરદીનો કેસ લેવાય જ નહીં; પણ તેમને ક્યાં ઑપરેશન કરવાનું હતું? તેમની મૂત્રચિકિત્સામાં ઑપરેશન કર્યા વિના આંખના મોતિયા કાઢવાની કરામત હતી. આંખને તો અડવાનું પણ નહીં, કારણ કે આંખ એ શરીરનો ભાગ છે અને આંખનો કોઈ પણ રોગ સમગ્ર શરીરની કોઈ નાદુરસ્ત દશાને કારણે ઉદ્‌ભવે છે, એ જ મુદ્દો સાચો છે. શરીરના એક અંગના નિષ્ણાત હોવાનો દાવો કરનારા જે તે ભાગની રચનાના માહિતગાર બીજાઓ કરતાં વધારે ભલે હોય, પણ આંખ, કાન, નાક, માથું, દાંત વગેરે શરીરના ભાગોના રોગો સ્વતંત્ર નથી હોતા. તેનો આધાર તો સમગ્ર શરીરની તંદુરસ્તી કે નાદુરસ્તી પર છે. તેમ આંખને સોજો આવ્યો કે તેનું તેજ ગયું કે તેને મોતિયો આવ્યો તે સમગ્ર શરીરની અનારોગ્ય સ્થિતિને કારણે થાય છે. આંખને અડયા વિના આંખનો મોતિયો કાઢવાની કરામત મૂત્રચિકિત્સામાં છે. શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગ દાવો કરે છે કે ઘણા દાખલાઓમાં આંખની કીકી પર જે મોતિયો બાઝે છે તેને ઓગાળી નાખવા માટે પેશાબ અને ઠંડા પાણી સાથેના દસ દિવસના ઉપવાસ પૂરતા છે. તેમના અનુભવમાં એક કેસમા લાંબામાં લાંબો સમય અઠ્ઠાવીસ દિવસના ઉપવાસનો હતો.

મૂત્રપિંડમાં બગાડ: શ્રી જી. ડી. નામના એક ગૃહસ્થ સને ૧૯૪૪ની સાલમાં તેમની જમણી બાજુની કીડની (મૂત્રપિંડ)મા બગાડ હોવાને લીધે દાક્તરની સલાહથી ઑપરેશનથી તેને દૂર કરાવવાને હૉસ્પિટલમાં દાખલ થયા. તેમણે અતિશય પીડા સહન કરી. પેશાબ લાલ રંગનો થતો અને ઍક્સ-રેથી એવુ માલૂમ પડ્યું કે મૂત્રપિંડની અંદર મોટી પથરી છે. દાક્તરનુ એવું કહેવું હતું કે બગડેલી કીડનીને ઑપરેશનથી

કાઢી નાખવામા નહીં આવે તો જીવન જોખમમાં છે. પણ દરદી ગૃહસ્થે ઑપરેશનની ના પાડી અને શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગ પાસે ગયા. તેમની પાસે તો એક જ સમર્થ સાધન હતું. તે કાંઈ છૂપુ ન હતું. તેને તેમણે સલાહ આપી. દરદીએ પેશાબ અને પાણી સાથેના ઉપવાસ કરવા માંડયા. થોડાક અઠવાડિયામાં દરદીની સ્થિતિમા સુધારો થયો દુખાવો બંધ થઈ ગયો અને પેશાબ પણ સામાન્ય રગનો થવા લાગ્યો ત્રણ માસની સારવારથી તદ્દન આરામ થયો તે પોતાના શરીરની તપાસ માટે હૉસ્પિટલમાં ગયો. અને જે ઍક્સ-રેથી પથરી દેખાતી હતી તે ઍક્સ-રેએ સાક્ષી પૂરી કે પથરી ઓગળી ગઈ છે, અને દાક્તરોએ નિર્ણય આપ્યો કે કીડની હવે સાવ સારી થઈ ગઈ હતી.

સમાજમાં કેટલાક પ્રચલિત ઝેરી રોગોથી પીડાતા દરદીઓએ મૂત્રચિકિત્સાની સારવારથી પોતાનુ સ્વાસ્થ્ય કેવી રીતે મેળવ્યું તે મેં શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગના 'વૉટર ઑફ લાઈફ' નામના પુસ્તકમાથી સાર રૂપે આપ્યુ છે. વધારે આપવામા કાઈ વધુ ઉપયોગી નીવડે એવું મને ન લાગ્યું, જેથી આટલાથી હું સંતોષ માનું છું. શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગે પશુઓ અને પક્ષીઓનાં દરદ પણ મૂત્રચિકિત્સાથી મટાડયાં છે. કેટલાક ગાય, ઘોડા જેવાં પશુઓના ઘા રૂઝવ્યા છે, તેની હકીકત મેં નથી આપી

હું માનુ છું કે ઉપરની હકીકતથી જ ગુજરાતની જનતાને સતોષ થશે. પુનરુક્તિનો દોષ કરીને પણ આ પ્રકરણને અંતે જણાવું છું કે, કુષ્ઠરોગ (લિપ્રસી)ના દરદી સિવાય બધા રોગના દરદીઓએ મૂત્રપ્રયોગથી પોતાનુ શરીરસ્વાસ્થ્ય મેળવ્યુ છે. કુષ્ઠરોગના રોગી ઇંગ્લંડમાં ભાગ્યે જ હોય છે અને તેમની પાસે એવો કોઈ દરદી નહીં આવેલો તેથી તેવા દરદીની સારવાર કરવાનો મોકો જ તેમને મળ્યો નહોતો.

ઉપર જે કેસો વર્ણવ્યા તે દિવેલના દીવા જેવો ઝાંખો પ્રકાશ નથી પણ સૂર્યનો ઝળહળતો પ્રકાશ છે. છતાં જેને પ્રકાશ દેખાતો ન હોય તે સૂર્ય સામે પોતાની આંખો બંધ કરી ફરે છે એમ ન કહેવાય?

૧

મૂત્રચિકિત્સાનો સ્વાનુભવ

મૂત્રચિકિત્સા વિષે મારી માંદગી દરમ્યાન મેં જાણ્યું, વાચ્યું, મનન કર્યું, પણ મને લાગ્યું કે સ્વાનુભવ સિવાય વાંચેલું, લખેલું કે ઉપદેશેલું કોડી કિંમતનું નથી. આત્મા અમર છે અને સર્વત્ર વ્યાપ્ત છે એમ વાચીએ, તેના પર તેવા લેખો લખીએ અને પ્રવચનો કરીએ પણ જ્યાં સુધી તેનો જાતે અનુભવ ન કરીએ ત્યાં સુધી તેની કેવળ માહિતી શા કામની? માટે મારે સ્વાનુભવ કરવો રહ્યો જ્યાં સુધી તટસ્થ દૃષ્ટિએ કોઈ પણ સત્યનો જાતઅનુભવ ન થાય ત્યાં સુધી તેને વિષે કોઈ પ્રચાર કરવાનો અર્થ નથી, એવું સમજી મેં તેનો પ્રયોગ કર્યો તે શી રીતે તે નીચેના વર્ણનથી સમજી શકાશે

સને ૧૯૫૪ના ઉનાળામાં હું આરામ માટે આબુ ગયેલો ત્યાં મને હૃદયરોગનો પ્રથમ હુમલો થયો હૃદય નબળુ પડવાને કારણે તે જોઈએ તેવા જોસથી કામ ન કરી શકે, તેથી શ્વાસની નળીઓમાં પાણી ભરાય. જેમ પાણી ભરાય તેમ તે હાંફતા એંજિનની જેમ વધારે ઝડપ કરે અને અંતે તેનું જોર તૂટી જાય કુદરતે માનવશરીરરચનામાં હૃદયની રચના એવી કરી છે કે માણસ જાતે આરામ લે પણ હૃદયને તો ચોવીસે કલાક કામ કરવાનું રહ્યું. તે અટકે તો જીવન ખતમ થાય, એટલે પ્રાણીના શરીરમાં બીજાં અંગો પૈકી કોઈને જન્મ સાથે કોઈ રોગ હોય એમ બને, પણ હૃદય તો નીરોગી જ હોય છે માણસની અનેક બૂરી આદતોથી, સંયમના અભાવથી કે ખાવાપીવાના અવિવેકથી પેટના જે રોગો થાય તેની અસર હૃદયને થાય; તેથી તેની શક્તિ હણાય. મારા આવા કોઈ પણ દોષને કારણે તીવ્ર અમ્લપિત્ત (હાઈપર એસિડિટી)ની પીડા પેદા થયેલી અને તેણે હૃદયને અસર કરી એમ મારુ માનવુ છે. અમ્લપિત્તના દરદને તો મેં ટાળ્યું પણ હૃદયની નબળાઈ ઊભી રહી

એ હૃદયરોગનો હુમલો ગયા વરસે ફેબ્રુઆરી માસમાં વધારે તીવ્ર થયો. એવો થયો કે દાક્તરોએ અને સ્નેહીઓએ મારી આશા છોડી દીધેલી. પણ ધાર્યું તો ધણીનું થાય; તેની ઇચ્છાથી હું બચ્યો. છતાં હૃદયની નબળાઈને કારણે શ્વાસ, કફ અને ઉધરસ તો ચાલુ જ રહ્યાં. દાક્તરો એને હૃદયનો દમ કહે છે. એમાં વધારે પડતો શ્રમ કરવાથી, ખાવા-પીવામાં સંયમ ન રાખવાથી અને લાગણીવશ-થઈ વિવશ થવાથી એકએક હૃદયનું હલનચલન વધે અને એકાએક તૂટી પડે; એટલે દાક્તરો મને ચેતવણી આપતા કે મારે હવે કોઈ જાહેર પ્રવૃત્તિમાં પડવું નહીં. હું તેમની સૂચના અનુસાર કાળજીથી વર્તતો પણ કફ અને ઉધરસે મને હેરાન કરવા માંડયા.

તા. ૮મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૫૮ને દિવસે મેં મારા ડોક્ટર શ્રી જશુભાઈ ભટ્ટને ફોન કર્યો અને મારી સ્થિતિ જણાવી.

હું તા. ૯મી ફેબ્રુઆરીને દિવસે મણિનગર શેઠ લલ્લુભાઈ ગોરધનદાસના દવાખાનામાં ગયો. તેમણે મને તપાસ્યો મારા હૃદયનું, ફેફસાંનું સ્ક્રિનિંગ કર્યું અને જણાવ્યું કે, "જમણી બાજુના ફેફસામા ભીનાશ છે અને તેથી ઉધરસ અને કફનું જોર છે. સ્થિતિ ચિંતાજનક નથી માટે મારે નેપ્થોલનું એક ઇન્જેક્શન લેવું, જેથી શરીરમાંથી ૬૦–૭૦ ઔંસ પાણી પેશાબ મારફત નીકળી જાય તો ફેફસાં કોરાં થાય અને ઉધરસ કે કફ થાય નહીં. હૃદયની સ્થિતિ ચિંતાજનક નથી." તા. ૧૦મી ફેબ્રુઆરીએ મેં નેપ્થોલનું ઇન્જેક્શન્ લીધું અને ખરેખર ઇન્જેક્શન લીધા બાદ ચોવીસ કલાક દરમ્યાન ૮૦ ઔંસ પાણી પેશાબમાર્ગે નીકળી ગયુ, છતાં મારી ઉધરસ અને કફમાં કાંઈ ફેરફાર થયો નહીં.

એવામાં એક અણચિંતવ્યો પ્રસંગ બન્યો. સાબરમતી હરિજન આશ્રમમાં રહેતા ભાઈ શ્રી જૂઠાભાઈ અમરશી શાહ મને મળવા આવ્યા. વાતવાતમાંથી તેમણે પેશાબના અખતરાની વાત કરી. ગયા ફેબ્રુઆરી માસમાં જ્યારે હું દવાખાનામા બીમાર પડયા હતો ત્યારે મારા એક સ્નેહીએ મને પત્ર લખી સૂચવ્યું હતુ કે, હુ પેશાબનો પ્રયોગ કરું તો મને આરામ થાય. પણ તે વખતે હું લાચાર હતો. હું ભરદરિયે ડૂબકાં મારતો હતો અને મારાં સ્વજનો કે ડૉક્ટરો કોઈ આ વાત સ્વીકારે નહીં, જેથી હું

ચૂપ રહ્યો. ત્યાર પછી દસ માસે મારી પાસે આ વાત આવી અને તેના સંબંધમાં એક અંગ્રેજી પુસ્તક જેનું નામ 'ધી વૉટર ઑફ્ લાઈફ્' (જિંદગીનું જળ) છે, તે પુસ્તક શ્રી જૂઠાભાઈએ મને આપ્યું અને તેમણે આ અંગે જે કાંઈ અખતરો કરેલો અને તેમાં સફળતા મળેલી તે મને કહ્યું એ પુસ્તક મેં વાંચવા માંડયું જેમ જેમ વાંચતો ગયો તેમ મને વધારે રસ પડયા. મારા હૃદયની વાતો જાણે એમાંથી વાંચતો હોઉં તેમ મને લાગ્યું. પેશાબ અંગેની મારી કેટલીક સ્મૃતિ તાજી થઈ. ગાયના પેશાબથી આપણા ઘણા રોગો મટે છે તેમ આયુર્વેદ કહે છે અને આધુનિક ડૉક્ટરો પણ માને છે. આપણા યોગીઓ હઠયોગના અભ્યાસમાં શરીરને નીરોગી રાખવામા પેશાબનો ઉપયોગ કરતા હતા એવું જાણ્યું છે. આવી બધી સ્મૃતિઓ તાજી થઈ અને મનમાં વસી ગયું કે આ હકીકતમાં ભારે તથ્ય હોવું જોઈએ. પણ હાલ તેનો ઉપયોગ અમલમા નથી અને આપણાથી તે ન થાય એવી દૃઢ માન્યતા હોવાથી આપણે તે કરતા નથી, એટલું જ નહીં પણ સ્વચ્છ અને સભ્ય ગણાતા લોકોમાં તો તેવી વાત કરવાની પણ કોઈ હિંમત ન કરે વાત કરનારો અઘોરીમાં કે જંગલીમાં ગણાઈ જાય તેનો તેને ડર લાગે, એટલે કોઈ વાત કરવાની પણ હિંમત ન કરે આ વાતાવરણમાં મેં નિર્ણય કર્યો કે મારે તે હિંમત કરવી. પણ મારી હિંમતને આંધળાની હિંમતનું બિરુદ મારે નહોતું આપવું. મારે જે કાંઈ કરવું હતું, તે શાસ્ત્રીય રીતે કરવુ હતું. એટલે મેં એક ડૉક્ટરને કે જેમની ખેલદિલી વિષે મને વિશ્વાસ હતો, તેમને બોલાવ્યા. મેં પેશાબના પ્રયોગો વિષે તેમને વાત કરી. તેમની સાથેની વાતચીત પછી મેં ઉપચાર શરૂ કરવાનો નિર્ણય કર્યો.

આ ઉપચારનાં ત્રણ અંગ છે: (૧) શરીરની અંદરના રોગો માટે પોતાનો જ પેશાબ પીવો. તે ઉપરાંત જરૂર લાગે તો પાણી લઈ ઉપવાસ કરવા. (૨) ઉપવાસ દરમ્યાન દરરોજ બે કલાક આખા શરીરે પોતાનો પેશાબ ચોળવો. ધીમે ધીમે માલિસ કરવું. (૩) શરીરના ઉપરના દરદ અગર ઘા માટે આ ઉપરાંત પેશાબનાં પોતાં મૂકવાં. પીવામાં પોતાના પેશાબનો ઉપયોગ થવો જોઈએ. આખા દિવસનો એટલે ચોવીસેય કલાકનો પેશાબ પીવાના કામમાં લેવો. ત્યાં સુધીમાં જેટલો પેશાબ થાય તે બધો

પી જવો. રાત્રીનો પેશાબ પીવાના કામમાં ન લેવાનો હોય તો તે જૂનો થાય ત્યાર બાદ તે પેશાબ શરીર પર ચોળવાના કામમાં લેવો તે પેશાબ પાંચ-સાત દિવસનો વાસી હોય તો વધારે ફાયદાકારક છે. ગડગૂમડ કે ઘા પર પણ તે પેશાબ વધારે અસરકારક છે. ચોવીસેય કલાકનો પેશાબ પીવાના કામમાં લેવાનો હોય ત્યારે માલિસ માટે બીજા તદુરસ્ત માણસનો પેશાબ વાપરવામાં વાંધો નથી. પેશાબ ચોળતાં પહેલાં ગરમ કરવો પણ ઉકળવા ન દેવો. એ પેશાબને સપાટ થાળીમાં નાખી બંને હાથ બોળી હળવે હાથે માલિસ કરવું.

પેશાબ અને પાણી લઈને ઉપવાસ કરવાનો અખતરો મેં શરૂ કર્યો નહીં. એકદમ એ અખતરો કરવાનું જોખમ ખેડવા કોઈ પણ અનુભવીની દોરવણી વિના મેં આગ્રહ રાખ્યો નહીં. પરંતુ પાંચ સાત દિવસના વાસી પેશાબથી શરીર પર માલિસ કરવાની મેં તા. ૧૮મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૫૮થી શરૂઆત કરી. મારા ચિ. શશિકાંતે પ્રેમભાવે સેવા બજાવી અને જાણે ચંદનના તેલથી માલિસ કરતો હોય તે પ્રમાણે કોઈ પ્રકારની સૂગ સિવાય માલિસ કરવા માંડ્યું. દરરોજ દોઢ કલાક માલિસ થાય તેમાં જુદાં જુદાં અંગોના માલિસમાં નીચે પ્રમાણે સમય જતો:

(૧) પગનાં તળિયાં માટે ૧૦ મિનિટ. (૨) બાકીના બે પગ માટે ૨૦ મિનિટ. (૩) બંને હાથ માટે ૧૨ મિનિટ; હાથના પંજામાં વધારે સમય લેવાનો. (૪) છાતી, પેટ અને પેઢુ ૧૫ મિનિટ (૫) બરડો, કમર અને બંને પાસાં ૧૩ મિનિટ. (૬) માથું, ગળું અને મોં ૨૦ મિનિટ; આમ કુલ ૯૦ મિનિટ માલિસ ચાલતું. અનુભવે મને લાગ્યું કે આ માલિસ કે પેશાબ ચોળવાનું કામ અંગત પ્રેમભાવે થાય તે ઉત્તમ છે. ઉપર પ્રમાણે માલિસનો કાર્યક્રમ સવારના ૭ા થી ૯ વાગ્યા સુધી ચાલે. વાસી પેશાબ ગંધ વધારે મારે તે સાથે ફાયદો વધારે કરે. સૂગ કે દુર્ગંધ વ્યક્તિગત ઘ્રાણેન્દ્રિયનો વિષય છે. કેટલાકને અમુક ગંધ સારી લાગે. કેટલાકને અમુક ગંધ સારી ન લાગે.

આ પેશાબના માલિસથી મારા શરીર પર નીચે પ્રમાણે અસર થઈ.

(૧) તા. ૨૦મીથી છૂટથી પેશાબ થવા માંડ્યા, જે માટે ઉપચાર પહેલાં રાયમોક્સની ટીકડી લેવી પડતી અને તેની અસર બે ચાર દિવસ

રહેતી. ઇન્જેકશન સામટો પેશાબ શરીરની ગ્રંથિઓને નિચોવીને ખેંચી કાઢતુ એથી નબળાઈ પણ દાખવી જાય અને ગ્રંથિઓને પાછી દુરસ્ત થતાં દિવસો થાય. તેને બદલે કેવળ પેશાબના માલિસથી આરોગ્યની દૃષ્ટિએ નીકળવા જેટલુ જ પાણી પેશાબ મારફતે નીકળવા માંડયું.

(૨) સાત દિવસમા બીજો એક ફેરફાર જણાયો. પહેલા મારી કમ્મર એવી દુખે કે બેઠો હોઉ ત્યા સુધી ધીમે રહીને ટેકા સાથે ઊઠુ. કમ્મર પર બે-ચાર મુક્કા મારુ, ટટ્ટાર થાઉ અને પછી ધીમે ધીમે પગલાં માંડું તેને બદલે વિના ટેકે એકાએક ઊભો થઈ ચાલતો થયો

(૩) તેવી જ રીતે બરડો ખૂબ ફાટતો હતો તે મટી ગયો. એટલે કમ્મર કે બરડો દબાવરાવી રાહત મેળવવાની જરૂર ન રહી

(૪) નવમે દિવસે નવાઈ સાથે બીજુ પરિણામ અનુભવ્યુ. મારા બંને પગના ઉપરના ભાગમા અમુક અમુક ભાગમાં ચળ આવે, ખૂજલી આવે, સણકા નાખે, ધીમે ધીમે તેના પર જાણે અંગાર ચાપ્યો હોય તેવી પીડા થાય અને તેટલી જગાની ચામડી જુઠ્ઠી થઈ ગઈ હતી. મને ભય હતો કે આખા શરીરનો લોહીબગાડ ત્યા જમા થશે અને છેવટે ખરજવું અગર એવી પીડા પેદા થશે તે બધો દુખાવો, ચળ, અંગારા ચાંપ્યાના સણકા બધ થયા અને ચામડી પણ પાછી સતેજ થઈ.

(૫) બાર-ચૌદ દિવસમાં ભારે ચમત્કાર થયો. મારી ઉધરસ બંધ થઈ ગઈ મારો કફ બધ થઈ ગયો પેશાબ નિયમિત થતા આપોઆપ ફેફસા કોરા રહેવા માંડયા આખો દિવસ મો ચીકણા થૂકવાળુ રહેતું, ગળુ પણ કફમિશ્રિત થૂકવાળુ રહેતુ. તેને કારણે વારવાર થૂકવું પડે, ઉધરસ આવ્યા કરે, કફ કાઢવો પડે. તે બધુ તાત્કાલિક દૂર થયું અને મો સ્વચ્છ ને કોરુ રહેવા માંડયું. મારા મનથી આ ફેરફાર ચમત્કારિક હતો. ઓશીકા પર નિરાતે છ-આઠ કલાક ઊઘવા માડયું.

(૬) આ ઉપરાંત મારા શરીરની ચામડી પર જે ચળકાટ આવ્યો, સુવાળાપણુ આવ્યુ અને શરીરમા જે સ્ફૂર્તિ આવી, મો ઉપર જે તેજ આવ્યુ તેથી તો બધા તાજુબ થયા ડોકટર પણ વિસ્મય પામ્યા. આમ મારા હૃદયરોગના ટેકામા જે જે દરદ હતા તે નાબૂદ થયા. મને મારુ શરીર હળવુ જણાયુ. મારુ દિલ અને શરીર સ્ફૂર્તિવાળુ લાગ્યુ.

હવે મને આગળ ધપવાનો ઉત્સાહ આવ્યો. મારી હિંમતને આંધળાની હિંમતનું બિરુદ મારે નહોતુ આપવું એટલે આગળ ધપતાં પહેલાં ડૉક્ટર શ્રી જસુભાઈ ભટ્ટ પાસે રજૂ થઈ શરીર તપાસરાવી તેમની સલાહ પ્રમાણે આગળ પગલું ભરવાનો મેં નિર્ણય કર્યો.

તા. ૭ મી માર્ચના રોજ હું પાછો મણિનગર હૉસ્પિટલમાં ડૉક્ટર પાસે ગયો. મેં અખતરો શરૂ કર્યો. ત્યાર બાદ પેલું પુસ્તક ધી વૉટર ઑફ લાઈફ મેં તેમને વાંચવા મોકલેલુ અને તેમણે તે વાંચી લીધેલું પણ ખરું. તેમણે મારું શરીર તપાસ્યું. તેની વિગત નીચે પ્રમાણે હતી: (૧) હૃદય પહેલાં વધેલુ હતું તે કાંઈક સંકુચિત થયેલું જણાયુ. (૨) ફેફસાં કોરાં અને સ્વચ્છ હતાં. (૩) કફ કે ઉધરસ બિલકુલ ન હતી. (૪) હૃદયના ધબકારા ૮૦ હતા. (૫) નાડીના ધબકારા ૭૨ ગણાતા હતા. (૬) લોહીનું દબાણ ૧૪૦ હતું. (૭) ટેમ્પરેચર નૉર્મલ હતું.

હૃદયના ધબકારા ૮૦ હતા પણ તે અનિયમિત હતા. તે હૃદયરોગની નિશાની હતી. વળી કામ કરતા મને શ્વાસ ચાલુ થાય એ પણ હૃદયરોગની નિશાની હતી. આ તપાસથી ડૉક્ટર સાહેબને સતોષ થયો. અને તેમણે મને જણાવ્યુ કે શારીરિક સ્થિતિ સારી ગણાય. હૃદયની નબળાઈ તો હજી છે. છતાં સતત કફ અને ઉધરસને કારણે હૃદયને જે તકલીફ થતી હતી તે હવે નહીં થાય એટલે હૃદયને આરામ મળશે અને તેને લાભ પણ થશે.

આવો અભિપ્રાય સાંભળીને મેં મારા દિલની વાત ડૉક્ટરસાહેબને કહી. જે પ્રયોગ મેં કર્યો તેની વિગત તેમને કહીને જણાવ્યુ કે, પંદરેક દિવસના મૂત્રના માલિસથી આ પરિણામ આવ્યું છે, એટલે મારે આગળ વધવું છે, હૃદયના દરદમાંથી મુક્ત થવાના હેતુથી હવે મારે પેશાબ અને પાણી લઈને પાંચ ઉપવાસ કરવા છે; મને ખાતરી છે કે આવા પાંચ ઉપવાસથી હૃદયનું દરદ નાબૂદ થશે; પણ તે તમારી મંજૂરી સિવાય નથી કરવા મારા આ પ્રયોગની સફળતાનો યશ આપને ફાળે જશે, કારણ કે ઉપવાસ હું આપની સંમતિથી કરવાનો છુ. આવી ડૉક્ટર સાથેની ખૂબ જ ચર્ચા પછી તેમણે મને પાંચ દિવસની નહીં પણ માત્ર બે દિવસની સંમતિ આપી અને તે પણ એ શરતે કે પહેલા દિવસના અંતે તેમને મારી

પરિસ્થિતિનો હેવાલ રાત્રે નવ વાગ્યે આપવો. અને તે હેવાલ સંતોષ-કારક હશે તો બીજા દિવસે તેઓ મને રજા આપશે. આ શરત કબૂલ કર્યા પછી મને ઉપવાસની રજા મળી

મેં પ્રયોગ શરૂ કર્યો અને બીજા દિવસથી સવારના સાત વાગ્યે પ્રથમ પેશાબ ત્રણ ઔંસ થયો તે મેં પીધો. ત્યાર બાદ જે સમયે જેટલા પ્રમાણમાં પેશાબ થયો તે હું ટીપેટીપું પી ગયો. સવારે ઉપવાસની શરૂઆત ડૉક્ટર શ્રી પુષ્પેન્દ્ર ભટ્ટની ડૉક્ટરી તપાસ પછી શરૂ કરી. રાત્રે દસ વાગ્યે તેમણે મને ફરી તપાસ્યો અને એ હેવાલ ડૉક્ટર શ્રી ભટ્ટને મોકલ્યો તેમણે મને બીજે દિવસે ઉપવાસ કરવાની રજા આપી બીજા ઉપવાસે સવારના સાત વાગ્યે પેશાબની હાજત ન થઈ પણ તરસ લાગી; એટલે પાણીથી ઉપવાસ શરૂ કર્યો. તે પછી પેશાબ થયો તે મેં લીધો અને જ્યારે પાણી પીવાની જરૂર જણાઈ ત્યારે પાણી લીધું. રાત્રે ડૉક્ટરે તપાસ્યો અને તે હેવાલ ડૉક્ટર ભટ્ટને આપ્યો મેં ત્રીજા દિવસના ઉપવાસની માગણી કરી. પણ તેમણે ના કહ્યું એટલે ત્રીજે દિવસે મેં સવારે મગનું પાણી લઈ ઉપવાસ છોડયા. ત્યારથી પેશાબ શરીરે ચોળવાનું પણ બંધ કર્યું. ફક્ત સવારે ઊઠતાં જે પ્રથમ પેશાબ આશરે ત્રણ ચાર ઔંસ થાય તે પીવાનો મેં ચાર દિવસ માટે જારી રાખ્યો.

ઉપવાસના ચારેક દિવસ પછી હું ફરી હૉસ્પિટલમા ગયો બે દિવસના ઉપવાસની શી અસર થઈ તે જાણવાની મને તેમ જ શ્રી ભટ્ટને ઇંતેજારી હતી તેમની રૂમમાં દાખલ થતા મને જોઈને જ તે બોલી ઊઠયા : "તમને તપાસ્યા પહેલાં હું કહી શકું કે તમારા પ્રયોગથી તમારા શરીરની કાંતિ પલટાઈ ગઈ છે અને ચામડી તો એવી તેજસ્વી થઈ છે કે હુ તે જોઈને તાજુબ થાઉ છું. હું પ્રમાણપત્ર આપવા તૈયાર છુ કે તમારો પ્રયોગ સફળ થયો છે." મેં કહ્યુ કે, હજી પ્રયોગ પૂરો થયો નથી. મારો હૃદયરોગ નિર્મૂળ થાય ત્યારે જ મારો પ્રયોગ સફળ થયો એમ હું માનુ. પૂરો પ્રયોગ કરવા દીધો હોત તો કામ પતી ગયું હોત.

તેમણે મને ફરી તપાસ્યો કાર્ડિયોગ્રામ લીધો તો હૃદયમાં થોડો ફેર જણાયો. મેં ચારેક દિવસ માટે તેમની પાસે બહારગામ જવાની

રજા માગી અને તેમણે તે ખુશીથી આપી. ગામ જતાં કે પાછાં આવતાં મને બિલકુલ શ્રમ જણાયો નહીં

મારા પ્રયોગનો આ પ્રથમ ભાગ છે. તેને પૂરો થયો હું માનતો નથી; પણ જેટલો પ્રયોગ કર્યો તેટલો સફળ નીવડયો એટલુ હું કહી શકું. આ કોઈ દવા નથી. આ તો કુદરતની સપૂર્ણ કરામત છે. એટલુ તો હું આગ્રહપૂર્વક કહેવા માગુ છું કે આ પ્રયોગ જેને કરવાની ઇચ્છા હોય તેણે શાસ્ત્રીય રીતે કરવો જોઈએ કુદરતનો સહારો લેવો હોય તો કુદરતના પવિત્ર નિયમને અનુસરવુ જોઈએ. આપણો નિત્ય નિયમ, આપણુ વર્તન, આપણો ખોરાક અને આપણી જરૂરી ખાસિયતો કુદરતને અનુકૂળ હોવી જોઈએ. મને જે જલદી લાભ જણાયો તેનુ કારણ હું એમ સમજું છુ કે મારા સ્વાસ્થ્યને નુકસાન કરતી તમામ ચીજો પર મેં કાબૂ મેળવ્યો હતો તે છે.

ઉપર પ્રમાણે જેટલા પ્રમાણમા મેં પ્રયોગ કર્યો તેટલા પ્રમાણમાં તે સફળ નીવડયા છે આ લખતી વખતે આઠ માસ વીતી ગયા; પણ સાંપડેલા શુભ પરિણામમાં કાંઈ ફેરફાર થયો નથી મારી મહત્ત્વાકાક્ષા તો હૃદયરોગને નાબૂદ કરવાની છે અને તે માટે એક માસ સુધી પેશાબ અને પાણી સાથે ઉપવાસ કરવા જોઈએ. પણ મારી સિત્તેર વર્ષથી પણ વધારે ઉંમર, છેલ્લાં ચાર પાચ વર્ષની બીમારીથી ક્ષીણ થયેલુ શરીર, સાથે લોહીનું નીચું દબાણ, વજનમાં પહેલાં કરતાં ૬૦ રતલનો ઘટાડો, આવી સ્થિતિમાં મારા પ્રયોગ પ્રત્યે સહાનુભૂતિવાળા ડૉકટરોની સલાહ છે કે મારા માટે ચાર પાંચ દિવસથી વધારે ઉપવાસ કરવામાં જોખમ છે; કારણ કે લોહીનું દબાણ અશક્તિને કારણે બહુ ઓછું થઈ જાય તો કારમી સ્થિતિ ઊભી થાય. મને પણ તેવો અનુભવ થયો છે. આવા કારણે સ્વજનો જોખમ ખેડવામાં ભારે વિરોધ કરે છે અને હું તેમની લાગણીને વશ થયો છું.

છતા આજ પણ હું પેશાબનો એ રીતે ઉપયોગ — પીવામાં અને જરૂર પડે તો માલિસ કરવામાં કરુ છું. તેથી મારુ હૃદય અને કીડની (મૂત્રપિંડ) એટલું સારું કામ આપે છે કે વરસાદના પાણી જેવો સ્વચ્છ અને સ્વાદ વગરનો પેશાબ છૂટથી થાય છે. કોઈ પણ જાતની બેચેની શરીરમાં નથી. કાઈ દરદ જેવું નથી. શરીરે સ્ફૂર્તિ અને તાજગી રહે છે.

ઝાડો સાફ આવે છે અને કબજિયાત રહે તો દશ પંદર દિવસમાં એક વખત પાણી અને પેશાબ મિશ્ર કરી તેનાથી એનિમા લઉં છું એટલે પેટ સાફ થાય છે. ભૂખ નિયમિત લાગે છે. રાતદિવસ થઈ છ સાત કલાક ઊંઘું છું અને સારી રીતે લખવાનું અને વાચવાનું કામ કરું છું. હાલ દિવસમાં બે વખત સવારે પાંચ છ ઔંસ અને સાંજના પાંચ છ ઔંસ પેશાબ પીઉં છું. વચ્ચે વચ્ચે થોડા દિવસ માલિસ કરાવું છું. ખોરાક એક દિવસ મીઠા-વાળો અને એક દિવસ મીઠા વગરનો એમ હળવો છતાં પૌષ્ટિક લઉં છું. અને તેવી આશા છે કે રામજી જિવાડે ત્યાં સુધી કામ કરતાં કરતાં જીવવું અને

પ્રભુને ગમે તે સમે સહુ સહેવુ,
સદા રાજી રાજી રૂદેમા રહેવું.

આમ છતાં હું હજી એમ નહીં કહી શકું કે મારો હૃદયનો રોગ નાબૂદ થયો છે અગર મેં ક્યાંયે તેવો દાવો કર્યો નથી; પણ મને શ્રદ્ધા છે કે આ પ્રયોગથી જ મારો હૃદયરોગ નાબૂદ થઈને મારું હૃદય સારા હૃદય જેટલુ કામ આપી શકે એવું શક્તિશાળી થશે. તે માટે મેં જોખમ વહોરીને પણ બે વખત ઉધામા માર્યા પણ હું નિષ્ફળ નીવડ્યો, એટલું જ નહીં પણ જીવના જોખમમાં આવી પડ્યો. પાછો સાજો થયો. મારા દાક્તર મિત્રો તરફથી બુદ્ધિ વિનાનો, મૂર્ખ, ખોટો પ્રચારક વગેરે વિશેષણો મળ્યાં. છતાં મને જે સાચો અનુભવ થયો, તેની વિરુદ્ધ મોટો દાક્તર હોવાનો દાવો કરનાર કે નિષ્ણાત ગણાતા વૈજ્ઞાનિક મને કહ્યા કરે તેથી હું ચલિત થયો નહીં. મેં મારી શ્રદ્ધા ખોઈ નહીં. સાચા સાધનના ઉપયોગમાં કાંઈ ખામી હોવી જોઈએ, નહીં કે સાધનમા, એવું મને લાગ્યા કર્યું; તેથી મેં મારા શરીર પર પ્રયોગ કરવા માંડ્યા. છેલ્લો પ્રયોગ મેં સને ૧૯૫૯ની શરૂઆતમાં કર્યો. રાત અને દિવસનો પેશાબ પીને ત્રણ દિવસનો ઉપવાસ કર્યો તેમાં મારું લોહીનું દબાણ ૧૩૫ હતું તે ત્રણ દિવસના ઉપવાસથી ઘટીને ૧૦૮ સુધી નીચું ગયું. મને અશક્તિ બહુ જ આવી ગઈ. હૃદયની ગતિ ધીમી થઈ ગઈ તેને કારણે લીવરમા સોજો આવ્યો અને તે ચાર આંગળ વધ્યું. તેની અસર કીડની પર થઈ. તેણે પણ બરોબર કામ ન આપ્યું. પરિણામે પેશાબ શરીરમાં ભરવા માડ્યો

અને કેડથી નીચેના ભાગે સોજા આવી ગયા. મેં મારો પ્રયોગ બધ કર્યો. મૃત્યુ તો ભગવાનના હાથમાં છે. મરાયુ તો નહીં પણ પીડા પામ્યો અને જૂની દાક્તરી સારવારથી પાછો હતો તેવો થઈ ગયો. અર્ધબીમાર દશામાં પથારીમાં પડયો પડ્યો જીવવા જીવતો રહ્યો આ દશા મને અસહ્ય લાગી. મને ચેન ન પડ્યું. છતાં લાચારી સ્વીકારી ગમ ખાધી. મારી છેલ્લી બીમારી પરથી વિચાર કર્યા જ કરું. એકાએક મારી ભૂલ જણાઈ. મારું હૃદય નબળુ છે એટલે ઉપવાસ કરી તેને વધારે નબળું ન બનાવવુ. મારે મારી શક્તિ જાળવી રાખવી જોઈએ. પછી તો મને યાદ પણ આવ્યુ કે અંગ્રેજી લેખક ડૉક્ટર આર્મ સ્ટ્રૉંગે પણ હૃદયના દરદીનો હૃદયરોગ મૂત્ર-પ્રયોગથી ચોવીસેય કલાકનો પેશાબ પાઈને અને તે સાથે માલિસ કરાવીને – બાર અઠવાડિયાંમાં મટાડયો હતો, પણ તેને દિવસમા એક ટંક ખાવાની રજા આપી હતી, ઉપવાસ કરાવ્યા નહોતા. બધા રોગો માટેના પ્રયોગ કરતાં આ હૃદયરોગ માટે તેણે આટલો અપવાદ રાખ્યો હતો. ઉપરની હકીકત યાદ આવતાં મેં ખાતરી કરી જોઈ અને વળી તે પ્રમાણે કરવાનો નિર્ણય કર્યો. હું દરરોજ ડીજેકશનની (ડીજીટાલીટની) બે ટીકડી લઈ મારા હૃદયની ચાલુ સ્થિતિ નિભાવી રાખતો હતો હવે મેં ધીરજથી લાંબો પ્રયોગ શરૂ કરવા માંડયા ઉપવાસ કરવાનો વિચાર બધ કર્યો શરૂઆત-માં દિવસમાં બે વખત ટીકડી લેતો હતો: એક સવારે અને બીજી સાંજના. એને બદલે સવારની ટીકડી બધ કરી તેને બદલે નિયમિત પેશાબ લેવા માડયો. એક ટીકડી સાંજની જ લેવા માંડી. બે માસ લાગલાગટના અનુ-ભવથી જણાયું કે મારા હૃદયની દશા કાયમ રહી. એટલે કે તેનું હલન-ચલન રાબેતા મુજબ ચાલુ રહ્યું. એક ટીકડીની જગા પેશાબે લીધી છતા તેની આ કાર્યશક્તિ હતી તેના કરતાં ઘટી નહીં. આમ બે માસના અનુભવ પછી મેં બીજી ટીકડી પણ બંધ કરી અને તેની જગા પેશાબને આપી. તેને પણ હવે ચાર માસ થઈ ગયા. છતાં મારું શરીર સારુ રહ્યુ છે. વૈદ્ય કે ડૉક્ટરની કોઈ પણ દવા લેતો નથી છતાં મારા હૃદયની સ્થિતિ નભી રહી છે. ડીજેકશન જે હૃદયને ચાલુ સ્થિતિમા રાખવા માટેનુ એક જ અસરકારક દ્રવ્ય છે એવું દાક્તરી આલમમાં મનાય છે, તેને સદંતર બંધ કરી તેની જગા મેં પેશાબને આપી, છતા મારું હૃદય પહેલાં કરતા

સારું કામ આપી રહ્યું છે એમ હું અનુભવુ છું. આ ચોમાસામા ત્રણ માસ ભારે વરસાદ અને ભારે શરદીના ગયા અને તેથી ભલભલા શરીરને શરદી થઈ છતાં મને શરદી સરખી પણ થઈ નથી. મારુ હૃદય પોતાની શક્તિ ટકાવી રહ્યુ, એટલુ જ નહીં પણ છેલ્લા ત્રણ વરસમા હતો તેના કરતા મારામાં વધારે સ્ફૂર્તિ અને શક્તિ છે એ હુ એકલો નહીં પણ બધાયે જુએ છે. આમ છતા મારો પ્રયોગ પૂરો થયો છે એમ હું નહીં કહું હજી મારો હૃદયરોગ નિર્મૂળ થયો નથી. પણ છેલ્લા ચાર છ માસથી મને જે અનુભવ થયો તે પરથી મારો વિશ્વાસ વધ્યો છે કે મારો હૃદયરોગ આ પ્રયોગથી જ નિર્મૂળ થશે. છતા એટલુ તો ચોક્કસ કહી શકુ છુ કે મારી પ્રવૃત્તિમાં હવે મારું દરદ જે કાઈ હજી બાકી છે તે વચ્ચે આવતું નથી. ધીમે ધીમે હુ મારી પ્રવૃત્તિ મારી શારીરિક સ્થિતિ સાચવીને આગળ ધપાવતો જાઉ છું

આટલી સ્પષ્ટતા એટલા માટે મેં કરી કે જેને હૃદયરોગ એટલે હૃદયની નબળાઈનો રોગ હોય તેમણે આ પ્રયોગમા ઉપવાસ કરવા નહીં —શરીરની શક્તિ સાચવીને પ્રયોગ કરવો. અને બીજી વાત એ સાબિત થઈ કે દાક્તરી આલમમાં હૃદયની નબળી હાલત વધારે ન બગડે તે માટે ડીજીટાલીટ અગર જેનુ બીજું નામ ડીજોકશન છે જે શુદ્ધ વનસ્પતિદ્રવ્ય છે, તે દ્રવ્યનો વ્યાપક ઉપયોગ થાય છે, અને મને પણ એવો અનુભવ છે કે તે હૃદયરોગમા ભારે રાહત આપનાર છે, તે દ્રવ્યની જગા પેશાબે એટલી જ સફળતાથી સાચવી છે. હવે તેના વિશેષ પ્રયોગથી કેવી સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે તે પ્રભુકૃપાથી ભવિષ્યમા જોઈશું.

૨

બાર વરસનો દમ ગયો

મેં સ્વાનુભવ તો કર્યો પણ તેટલું બસ નહોતું. મારી ઇંતેજારી તો એ છે કે મારા અનુભવનો લાભ ઘેર ઘેર લેવાય. ઘરની વૃદ્ધ દાદીઓ અને માતાઓ પોતાનાં નાનાંમોટાં છોકરાંનું શરીરસ્વાસ્થ્ય આ અમૂલ્ય સાધનથી સાચવી રાખતાં થઈ જાય બધાં શરીર પ્રભુએ એક જ સરખાં તત્ત્વોથી બનાવેલા છે અને તેના સ્વાસ્થ્ય માટે એક જ દ્રવ્ય તે જ શરીરમાં કુદરતે આપેલું છે, તો પછી તે દ્રવ્ય બધાંય શરીરના બધાય દોષોને નિવારવાને શક્તિમાન હોય જ. એટલે મને જે સ્વાનુભવ થયો તેવો જ સ્વાનુભવ જે જે તેનો પ્રયોગ કરે તે બધાને થવો જ જોઈએ, એવી મારા દિલમાં પ્રતીતિ થઈ. અલબત્ત કાંઈક અંશે પ્રકૃતિમાં કે દોષની ગભીરતામાં વધુઓછું પ્રમાણ હોય તો તે પ્રયોગની રીતમાં, તેના સમયમાં અને તેથી થતી ક્રિયાપ્રક્રિયામાં તફાવત હોય; પણ પરિણામ તો એક જ હોય. છતાં એક વાત વિચારવા જેવી છે કે, કોઈએ એક સત્ય વસ્તુનો સ્વાનુભવ કર્યો તે પ્રમાણે તે જ સત્ય વસ્તુનો સર્વાનુભવ પણ ન થઈ શકે અને તેથી એમ કહેવું કે સત્યનો સર્વાનુભવ ન થયો માટે 'સત્ય' તત્ત્વ ખોટું છે તે યોગ્ય નથી. સત્યનો સ્વાનુભવ મહાત્મા ગાંધીજી જેવા સંત પુરુષોને થાય, આત્માના અમરત્વનો અનુભવ શ્રી રામકૃષ્ણ પરમહંસ જેવા પરમ જ્ઞાનીને થાય, તેવો અનુભવ સંસારમાં થોડા જ પુરુષોને પ્રપ્ત થાય છે. આવા અનુભવ સર્વને થતા જ નથી; કારણ કે બધામાં એવી અધ્યાત્મશક્તિ હોતી નથી. તેને કારણે આવા અનુભવો સર્વાનુભવી ન જ બને. આમ માણસોની આધ્યાત્મિકતાની અને શ્રદ્ધાની ખામીના કારણે સત્ય અને આત્માના અમરત્વનો અનુભવ થાગ નહીં તો તેમાં સત્ય કે આત્માના અમરત્વની ખામી છે એવું માનવામાં અજ્ઞાનતા છે અને એવું માનનારની બુદ્ધિ ભ્રામક ગણાય. સંસારમાં કેટલાંક કાર્ય એવાં હોય છે કે જે શ્રદ્ધાથી જ સિદ્ધ થઈ શકે. અલબત્ત જો વિજ્ઞાન તેની મદદમાં હોય તો કદાચ તે કાર્ય જલદી સિદ્ધ થાય એ વાત હું સ્વીકારી લઉં છું.

મૂત્રને શારીરિક સ્વાસ્થ્યના એક સંપૂર્ણ સાધન તરીકે સ્વીકારવામાં મારો એ જ મદાર છે. તે સંગીન પાયા પર જ મારી વિચારસરણીનો અને તેના પ્રયોગનો મહેલ ચણાયો છે. અંગ્રેજ લેખક સ્વ. જોન આર્મ-સ્ટ્રોંગે પણ પોતાના ધર્મપુસ્તક પ્રત્યેની શ્રદ્ધાનો જ મૂળે આશરો લીધો હતો અને તે જ શ્રદ્ધાના બળે તેણે હજારો દરદીઓને રાહત આપી અને મૂત્રપ્રયોગના પ્રાબલ્યનાં દૃષ્ટાંત આપ્યા છે. દૂધ અને દહીંમા પગ રાખનાર અર્ધશ્રદ્ધાળુ, ધીરજ વગરના અને અસંયમી માણસોનું આ પ્રયોગમા કામ નહીં તેમણે કૃપા કરીને આ પ્રયોગ કરવો નહીં એવું હું વારવાર કહુ છું. "સર્વાનુભવ જેનો થયો હોય તે જ સાચુ" એ વિચાર કેવો ભ્રામક છે તે ઉપરની લીટીઓમાં જણાવીને હવે હું આગળ ધપીશ.

મારો આ પ્રયોગ કર્યા પછી બીજો પ્રયોગ ક્યાં કરવો, તેના વિચાર-માં હું પડ્યો 'આપ મૂઆ વિના સ્વર્ગે ન જવાય' ઘરમાંના દરદીને મૂકીને હું બહાર દરદી શોધવા જાઉં તે યોગ્ય ન હતું. પ્રભુએ એવો મોકો પણ મને આપ્યો જેથી બીજો પ્રયોગ મારી પુત્રવધૂ માટે કર્યો. તેને છેલ્લાં બાર વરસથી દમનો વ્યાધિ હતો. ચોમાસુ આવે અને વાદળાં ચઢી આવે એટલે તેની દુર્દશા બેસે. ચોમાસામાં અને શિયાળામાં તેનુ દરદ અમારાથી જોયું જાય નહીં ઘરના બધાંયે વારાફરતી તેની સારવારમાં બેસીએ. દમમાં છાતીએ અમૂંઝણ થાય ત્યારે તો અવધિ થાય. ઘણી દવાઓ કરી સોમલના ઇંજેકશનો ઘણાં આપ્યા. બીજાં ઇંજેકશનો, ટીકડીઓ અને શીશીઓનો પાર ન હતો દોઢેક વરસ તો હોમિયો-પથીની દવા કરી આયુર્વેદ પણ અજમાવ્યો. પણ તેનું દરદ ગયું નહીં.

ગયા મે માસમાં તે મુંબઈ ગઈ. ત્યાંની ભેજવાળી હવાને કારણે ખરા તાપમાં પણ ત્યા દમનાં ચિહ્નો જણાયા. તા. ૭મી જૂન, ૧૯૫૮ને રોજ તે અમદાવાદ આવી ત્યારે અમદાવાદમા ૧૧૧°–૧૧૨° ગરમી હતી તેવા ગરમ દિવસોમાં અહીં તેને અસહ્ય દમ ઊપડ્યો. તા. ૯મીએ બપોરે તેને ભારે અમૂંઝણ થઈ. મને સૂઝી આવ્યું અને ચિ. શશિકાન્તને બોલાવી તેની પાસે તેની છાતી પર માલિસ કરાવ્યું. અર્ધા કલાકના મૂત્રના માલિસથી અમૂંઝણ શમી ગઈ. તુરત મેં નિશ્ચય કર્યો કે તા. ૧૦મીથી તેણે પ્રયોગ શરૂ કરવો. ઘરમાં મારો પ્રયોગ ચાલેલો અને તે પણ મારી

સારવારમાં વારંવાર હાજર રહેતી એટલે તેની સૂગ ટળી ગઈ હતી. તા. ૧૦મી જૂનથી તેનો પ્રયોગ શરૂ થયો. અહીં એક સ્પષ્ટતા કરવા માગું છું. પેશાબનું માલિસ કરવામાં ભાડૂતી માણસ બહુ અસરકારક નથી નીવડતા. તેમનામાં જડતા હોવાથી, ભલેને ગંદકીમા રહે પણ પેશાબથી માલિસ કરવા માટે તૈયાર નથી હોતા અને કોઈ હોય તોપણ જેમ માલિસ કરનારની શક્તિનો વિનિમય સામાના શરીરમા થાય છે તેમ તેના હૈયાના હેતનો પણ વિનિમય થાય, તો પરિણામ અદ્ભુત આવે છે. એક ભાઈએ મને પૂછ્યું કે, મારી પત્નીને આ પ્રયોગ કરવો છે પણ તેને માલિસ કરનાર કોઈ બાઈ મળતી નથી. મેં તેમને કહ્યું, પ્રભુએ તેમને તમારા જેવા ધણી આપ્યા છે ને? તમારા હાથપગનો વા તો ગયો છે. તમે જ માલિસ કરોને? તમારા જેવું રસાળુ માલિસ તેમને બીજું કોણ કરશે? અને તેમણે કરવા માંડયું. તેની અસર થયા વગર રહે ખરી કે? તેવા હેતુથી ચિ. શશિકાન્તને ધંધામાંથી સમય મેળવીને પણ તેની પત્નીની સારવારમા રહેવાનું મેં કહ્યું અને તેણે તે સ્વીકારી લીધું.

સૌ. કુમુદને સૂગ નહોતી એટલે તા. ૧૦મીથી દરરોજ સવારમા એક વખત પેશાબ પીવાનું શરૂ કર્યું અને તા. ૧૪મીથી ઉપવાસ શરૂ કર્યા. ઉપવાસ કેટલા કરવા પડશે તેની મને ખબર નહોતી. પણ મને ખાતરી હતી કે કુદરત એની અવધિ પણ બતાવશે. પેશાબ અને પાણી પર ઉપવાસ શરૂ કરવામાં મૂત્રપિંડ(કીડની) બરોબર કામ કરતું હોય અને પેશાબ જોઈતા પ્રમાણમાં થતો હોય તો પેશાબમાં પૌષ્ટિક તત્ત્વો હોવાથી ઉપ-વાસીને નબળાઈ દાખવતી નથી; છતાંય તેની શક્તિ જાળવવાની ખાતર શરૂઆતના બે દિવસ સાંજ-સવાર ખજૂરનું પાણી આઠ આઠ ઔંસ મેં તેને આપ્યું. (મધુપ્રમેહના દરદવાળો આવો પ્રયોગ કરે તો તેને ખજૂરનું પાણી ન અપાય તેની નોંધ લેવી.) તા. ૧૬ અને ૧૭ બે દિવસો દરરોજ તેને સાત આઠ ઝાડા થયા અને તેની મારફતે તેના પેટનો અને પેડુનો અને આંતરડાંમાં રહેલો કફમિશ્રિત મળ નીકળી ગયો. તા. ૧૭મી સાંજે ઝાડા આપોઆપ થમી ગયા. તા. ૧૮મીની સવારથી ઊલટીઓ થવા માંડી. ઊલટીઓમાં કફ અને ચીકણો પદાર્થ નીકળ્યો. થૂંકદાનીઓ ભરાવા માંડી. જેમ જેમ ઊલટીઓ થાય તેમ તેમ શાંતિ થાય.

તા ૧૯મીની સાંજે ઊલટીઓ તેની મેળે શમી ગઈ. એમ બે દિવસની ઊલટીઓમાં છાતી, ફેફસાં અને પડખાનો કફ સાફ થયો. હવે શુ થશે તેની શી ખબર? પણ ૨૦મીએ સવારે છીંકો શરૂ થઈ છીંકો કેમ આવે? તે તો સળેખમની હોય પણ તેણે મને કહ્યું કે સળેખમની છીંકો સાથે નાકમાંથી પાણી ઝરે આ છીંકો કોરી આવે છે. તેનું પરિણામ તુરત જ જણાયુ ગળાની ઉપરના ભાગમાં તાજો કે જૂનો જે કફ પડયો હશે તે છીંકોથી છૂટો પડી ગળા દ્વારા નીકળવા માંડયો આખો દિવસ છીંકો રહી. તા. ૨૦મીએ છીંકો પણ આપોઆપ બંધ થઈ ગઈ તા ૨૧મીએ બપોરે મને સૌ કુમુદે કહ્યુ કે, 'કાકા, હવે મારુ શરીર સારુ થયુ હોય એમ મને લાગે છે અને દમનુ મૂળ ગયું. તમે કહો તો કાલે સવારે ઉપવાસ છોડું. ઉપવાસ છોડવા છતા પણ હું લાંબી મુદત સુધી સવારે રોજ એક વખત પેશાબ લઈશ અને અઠવાડિયામા એક દિવસ ઉપવાસ કરીશ એટલે નિર્ભય થવાશે ' મેં સમતિ આપી આઠ દિવસના ઉપવાસ કર્યા પછી તા ૨૨ મીએ સવારે તેણે ઉપવાસ છોડયા સવારે ખજૂરનુ પાણી, બપોરે ચીકુ અને દાડમનો રસ તથા પપૈયુ, સાંજે મગનુ પાતળુ પાણી, બે દિવસ પછી ફળ અને પ્રવાહી ખોરાક આપ્યા પછી તા ૨૬મીના દિવસથી સાદા અને પથ્ય ખોરાક પર તે આવી ગઈ.

આ રીતે તેનો દમ ગયો વજન ૧૪૦ થી ૧૨૦ પર આવ્યું પણ તે તો સારુ લાગ્યુ શરીરમા સ્ફૂર્તિ વધી છે ચામડી તેજસ્વી થઈ છે પ્રયોગ પછી તો અમદાવાદમાં ભારે વરસાદ પડયો. ગાજવીજ થઈ, અઠવાડિયા સુધી વાદળાની ભીનાશ રહી અને તેવા વાતાવરણમા પણ તે મોટરમા ડાકોરની મુસાફરીએ જઈ આવી. બહાર ફરવા તો દરરોજ જાય છે. અને ઉપવાસ છોડયા પછી બે ચોમાસા ને બે શિયાળા વીતી ગયા છતા દમનો હુમલો તેના પર થયો નથી હવે તે નિર્ભય થઈ છે, છતા તે હુમલા સામે ફત્તેહમદ જીત મેળવવાને તેની પાસે તેનુ હથિયાર તૈયાર છે. કુદરતની આવી વાત છે. તેને જગતભરની ફાર્મસીની દવાઓ શી રીતે પહોંચી વળે? તેમાં જગતભરના ડૉકટરોની ચાચ શી રીતે ખૂપી શકે? છેલ્લા દશબાર વર્ષમા સેંકડો ખર્ચ્યા અને હજારો ખર્ચાત છતા તેની પીડામાથી કોઈ કમી ન કરી શકત, તે પેશાબે દશ દિવસમા કર્યુ. આ

કુદરતનો પ્રતાપ! તેના સહકારથી સંસાર સુખપ્રદ અને રમ્ય બને! તેની સામે બાખડી બાંધવાથી સંસાર મરુભૂમિ બને. હાલની તબીબી ચિકિત્સા સંસારને દિનપ્રતિદિન મરુભૂમિ બનાવી રહી છે. પ્રભુ તેનાથી આપણને બચાવે!

દમનો આવો બીજો દાખલો આપું. માધવલાલ પાનની દુકાનવાળા, ગાંધી રોડ, અમદાવાદ. ઉંમર વર્ષ ૫૦. છેલ્લાં આઠ વરસથી સખત દમ હતો. ઉધરસ અને કફ કાઢ્યા જ કરે. અઠવાડિયાનું એક ઇંજેકશન લેવું જ જોઈએ. માથે હાથ ટેકવીને દુકાને બેઠા બેઠા ધંધો ચલાવે. તેમણે મૂત્રપ્રયોગની વાત જાણી. જરૂરી સૂચના મેળવી અને શરૂ કર્યો. પંદર દિવસ વીસ દિવસના પેશાબના માલિસથી અને દરરોજ બેત્રણ વખત પીવાનું રાખ્યું તેથી તે ભાઈનો દમ ગયો. આજે પાંચ માસમાં ચોમાસાનાં વાદળ અને વરસાદની અસર પણ તે ભાઈને ન થઈ. તે મને બેત્રણ વખત મળી ગયા અને પોતાનો સંતોષ જાહેર કર્યો અને આશીર્વાદ આપતા ગયા. આ ભાઈને ઉપવાસ પણ ન કરવા પડ્યા. માલિસ રોજ કરે અને દિવસમાં બેત્રણ વખત પેશાબ પીએ. એટલા પ્રયત્નથી જ દમ ગયો. આ કારતક માસમાં, હું આ લખી રહ્યો છું ત્યારે, પણ તે તંદુરસ્ત રહી પોતાનો ધંધો કરે છે.

૩

મુંબઈગરા દમને દેશવટો

આ પુસ્તકની પ્રથમ બે આવૃત્તિમાં દમની બીમારી મૂત્રપ્રયોગથી નાબૂદ થઈ છે એવાં દૃષ્ટાંત આપ્યા પછી મુંબઈગરા દમ માટે જુદું લખાણ લખવાની મને જરૂર નહોતી લાગી, પણ મારી પુત્રવધૂનું દમનુ દર્દ મૂત્રપ્રયોગથી ગયું છે એવી હકીકત સાંભળી મુંબઈમાં રહેતા મારા એક દાક્તર મિત્રે ઉદ્‌ગાર કાઢ્યા કે, "એમાં શી નવાઈ? મુંબઈમા રહેતા આદમીને થયેલો દમ મૂત્રપ્રયોગથી મટે તો ખરું!" તેમની વાત સાચી છે. મુંબઈમાં રહેતા દમના દરદીઓનો દમ અસાધ્ય થઈ પડ્યો છે. ત્યાંની ભેજવાળી હવાથી દમ થાય છે, તે પોષાય છે અને મૃત્યુ પર્યંત ઘર કરી બેસે છે.

આ દુ:ખ દાક્તર મિત્રે પોતે જોયેલું—અને અનેક દવાઓથી પણ મટેલું નહીં, એટલે તેમનો ઉપરનો ઉદ્‌ગાર સ્વાભાવિક હતો. આ અંગે મારે તો કંઈ પ્રયત્ન કરવાનો નહોતો, કર્યો પણ નહીં. હું આ બાબતમાં નિરારંભી રહ્યો છું જે કાંઈ આવી પડે તે સ્વીકારવું. કાંઈ પામવા પ્રયત્નશીલ ન થવું. એટલે હું તો નિશ્ચિંત બેઠો હતો તેવામા અચાનક મને સ્વપ્નેય ખ્યાલ નહીં એવો એક ઉત્સાહજનક પત્ર મારા પર આવ્યો, જે હું શબ્દેશબ્દ નીચે આપું છુ. સંપૂર્ણ પત્ર આપવામાં થોડીક હકીકત બિનજરૂરી લાગે તો વાચક મિત્રો દરગુજર કરે. પણ પત્રની સ્વાભાવિકતા સચવાઈ રહે તેટલા માટે શબ્દેશબ્દ પત્ર ઉતારું છુ:

મધુકર ગોપાળ દાતે,
ઈન્દુબાગ નં. ૨, સનમિલ લેન,
લોઅર પરેલ, મુંબઈ ૧૩.
૧૩–૧૨–'૫૯

શ્રી. રા. રા રાવજીભાઈ પટેલ,

સા. ન વિ. વિ. મેં આપે છપાવેલ પુસ્તક 'માનવમૂત્ર' વાંચીને મારા દમ માટે આપે તેમાં બતાવ્યા પ્રમાણે આઠ દિવસના ઉપવાસ કરીને નવજીવન પ્રાપ્ત કર્યું, તે હકીકત આપને જણાવતાં મને અનહદ આનંદ થાય છે.

મારું નામ મધુકર ગોપાળ દાતે. હાલ મુ. મુંબઈ. જન્મ તથા અભ્યાસ સૌરાષ્ટ્રમાં, ભલગામ, અમરેલી. હાલ મારી ઉંમર ૪૫ વર્ષની છે. નાનપણથી જ કસરતનો વધારે શોખ. તેથી શારીરિક બાંધો બહુ જ મજબૂત. પણ જ્યારે હું પચીસ વર્ષનો નવજુવાન હતો, ત્યારે પણ કદાચ બપોરના એકાદ કલાક સૂતો, તો મને ઉધરસ આવે અને કફ સાથે જરા લોહી જતું, ત્યારે મેં તે તરફ દુર્લક્ષ કરેલું; પરંતુ કફ પ્રકૃતિ તો મને બચપણથી જ હતી એ મને યાદ હતું. પછી વધતાં વધતાં ઉધરસ ખૂબ વધી ગઈ અને ઘણા દેશી વિદેશી ઈલાજ કર્યા. છતાં ઉધરસ મટી નહીં. પણ તેનું રૂપાંતર દમમાં થયું, અને છેલ્લા પાંચ સાત વરસમાં દમે તો મારો

/

દમ જ કાઢી નાખ્યો. લગભગ બે હજાર રૂપિયા ખર્ચ કર્યા હશે. છતા તે જવા તૈયાર નહીં. મારા ડૉક્ટરે પણ મારા માટે ઘણા ઇલાજ કરેલા, પણ દમ વધતો જ ગયો. અને છેવટે મને જણાવવામાં આવ્યું કે કોઈ પણ દેશે દમ મટાડવાની દવા હજી સુધી શોધી નથી. દમ બેસાડવાની જ દવાઓ મળે છે. ત્યારે બહુ જ હતાશ થયો.

પછી તો હું બહુ જ પરેજીમા રહેતો. અને છતાં દમ ભૂતની જેમ, ગમે તે વખતે એકદમ આવીને મને ત્રાસ આપવા માંડયો. ત્યારે મને પછી તો રોજ એક જ ચિંતા થવા લાગી કે મારા જેવો અભાગી અને પાપી આ દુનિયામાં બીજો કોઈ નથી. અને હતાશાએ મને કાયમનો ઘેરી-લીધો

એ દરમ્યાનમાં મારા પ્રિય મિત્ર તથા પાડોશી શ્રી ખેતશી માલશી સાવલાએ આપે લખેલું પુસ્તક મારા હાથમાં મૂકયું, અને મને વાચી જવા કહ્યું હું તે બે વખત વાંચી ગયો અને મને વિશ્વાસ બેઠો. રોજ સવારમા હું મારો પેશાબ એક વખત પી જતો એક મહિના સુધી એમ કર્યું. પણ એનાથી મને કંઈ જ ફાયદો દેખાયો નહીં હું થોડો નિરાશ થયો પણ પછી નક્કી કર્યું કે, આઠ દિવસના ઉપવાસનો પ્રયોગ પૂર્ણ કરવો, કારણ કે તેમા જુલાબ, ઊલટી, છીંકો વગેરે થાય જ એમ લખેલુ. તેથી મને તે પ્રયોગ કરી જવા માટે પ્રોત્સાહન થયુ. મેં ૧૮–૧૧–'૫૯થી પ્રયોગ શરૂ કર્યો આખા દિવસ અને રાતનો બધો પેશાબ પીતો. તેમ જ જૂનો પેશાબ રાખેલો તે, મારી પત્ની રોજ ગરમ કરીને દિવસમાં બે વખત થઈને ત્રણ કલાક માલિસ કરતી. આમ બેચાર દિવસ થયા પણ જુલાબનુ નામ નહીં. તેથી હું ગભરાયો. છેવટે પાચમે દિવસે મેં કડવા લીમડાના પાન ઉકાળીને પછી તે પાણીનો એનીમા લીધો. પણ પેટમાંથી તે પાણી સિવાય કઈ જ ન નીકળ્યું. છતા પ્રયોગ ચાલુ જ રાખ્યો. કીધું ઊલટીઓ તો થશે જ પણ આઠ દિવસમા ન તો ઝાડા થયા ન ઊલટી કે ન છીંક આવી ! નવમે દિવસે એટલે તા ૨૬ નવેં. મેં ઉપવાસ છોડયા. ઉપવાસ પહેલાં મેં મારું વજન કરેલું ત્યારે ૧૩૫ પાઉંડ હતુ અને ઉપવાસ પછી તે ૧૧૬ પાઉંડ થયું.

હું તે જ દિવસે મારા કાયમના ડૉક્ટર પાસે ગયો. તેણે મારું આખું શરીર તપાસ્યું અને કહ્યું : "તારા શરીરમાં જરા પણ કફ નથી." મેં

તેમને કહ્યું કે જોઈએ તો હું ફેફસાનો ફોટો પડાવી આવું, પણ તેમણે મને ના કહી. કઈ જરૂર નથી આજ દસ વરસ થયા તેઓ મારો ઈલાજ કરતા હતા. અને મારે માટે ખૂબ મહેનત લીધેલી તે ખુશ થયા. મેં તેમને આ પ્રયોગ વિષે કહ્યું તે જાણીને તે ખુશ થયા, અને કહ્યુ "બેચાર મહિનામા જો તમોને પાછો દમ ન જ થાય તો આપણે આ પ્રયોગ બીજાને પણ કરવાનું કહેશુ."

મને તો પૂર્ણ વિશ્વાસ છે કે મને હવે કફ કે દમ નહીં જ થાય. પરંતુ જેમ જુલાબ, ઊલટી, છીંક વગેરે ક્રિયા થયા સિવાય આ દમ ગયો તેથી શકા રહે છે તો આપ એ શકાનુ નિરાકરણ જરૂર કરશો, એ પ્રાર્થના.

બીજુ મારા શરીરને મેં ખાસ તાલીમ આપીને તૈયાર કરેલુ, પણ આ દમે તેને ઘણું જ હલકું કરી નાખેલુ પણ હવે હુ રોજ પ્રાણાયામ આસનો વગેરે કરીને પાછુ મજબૂત બનાવી શકીશ, એમ મને પૂર્ણ ખાતરી છે હવે આપ પણ મારા દમ જવા માટે કારણભૂત થયા તે બદલ આપનો અત્યત આભાર માનુ છુ! પરમકૃપાળુ પરમેશ્વર વિષે શું કહેવાય, જેણે આ અમૂલ્ય દ્રવ્ય જે શરીરના દરેક રોગ માટે સર્વ પ્રાણીમાત્રને કાયમનુ આપી રાખેલુ છે એવી તો પ્રભુની લાખો કરામતો છે જેમાથી આપણને એકાદ માલૂમ પડે તેમ પરમકૃપાળુ પાસે હું રોજ પ્રાર્થના કરુ છુ અને ઈચ્છુ છુ કે મારો રોગ જેવી રીતે તેણે મટાડયો છે તે જ રીતે મારા તન મનને એવી રીતે તૈયાર કર કે હું કાયમ ગરીબ માણસોની સેવા કર્યા જ કરુ અને તેનો બધો યશ તેમને અર્પણ કરુ એવી બુદ્ધિ મને આપે કે મને તે બાબતનુ કદી જ અભિમાન ન થાય કે ન આળસ આવે ઈશ્વરે ખરેખર આ દૈવી ચીજ આપેલી છે તેનો વિશ્વાસપૂર્વક ઈલાજ કરવાનુ હવે હું ઘણાને સમજાવુ છું તેઓમાંના હજી કેટલાકને સૂગ છે જ્યારે કેટલાક અધશ્રદ્ધાથી તેનો ઉપયોગ કરતા ડરે છે ઈશ્વર તેમને સદ્બુદ્ધિ આપો ઈશ્વર મને મારી જિંદગી ગરીબ માણસોની સારવારમા, ઉપયોગમા લેવરાવે એવી મારી રોજની અને બધાથી પહેલી માગણી છે અને એ જ મારી મોટામાં મોટી અભિલાષા છે મને આશા છે કે ઈશ્વર મારી અભિલાષા પૂર્ણ કરશે

હવે ઉપવાસ દરમ્યાન મને જે મારા સ્નેહીઓ જોવા આવતા તે મને મારા ઉપવાસ પરથી, તેઓએ જોયેલા અને ઘણાં વરસો પહેલાં સાંભળેલા અહેવાલો કહેતા, જેમાંના કેટલાંક આપની જાણ સારુ લખી મોકલું છું.

૧. શ્રી જાધવ માસ્તર મારા સહાધ્યાયી છે અને મારી ઉંમરના જ છે. તેઓ જ્યારે આઠ દસ વરસના હતા ત્યારના એક પ્રસંગની તેમણે વાત કીધી. એક ખૂબ જ મજબૂત બાંધાના સાધુ પુરુષ અમારા ગામમાં રહેતા હતા. તેમના જેવું શરીર બહુ જ થોડા માણસનુ આજે જોવામાં આવે છે. તેમના શરીરની તંદુરસ્તી અંગે તેમને કુતૂહલ થયું. અને જ્યારે પૂછ્યા વગર તેમનાથી ન રહેવાયુ ત્યારે જાણવા મળ્યુ કે તેઓની તદુરસ્તી તેઓ પોતે પોતાનું મૂત્ર નિયમિત પીતા હતા તેને આભારી હતી.

બીજો એક પ્રસંગ. અમારી પડોશમાં એક જૈન સાધુ આવેલા. હમેશા તેઓના ઉપવાસ ચાલુ જ હોય. તેમની આકર્ષક કાંતિ અને તંદુરસ્તી અગે પૂછવામાં આવ્યું ત્યારે જાણવા મળ્યું કે તેઓ ઉપવાસ દરમિયાન પોતાના જ મૂત્રનો પીવામાં ઉપયોગ કરતા.

ત્રીજો પ્રસંગ. ઉત્તર પ્રદેશના એક ભૈયાજીનો છે. જ્યારે મેં મારા મૂત્રપ્રયોગની ચમત્કારિક અસર વિષે તેને વાત કરી ત્યારે તેની પાસેથી જાણવા મળ્યું કે નાગા બાવાઓ પોતાનુ જ મૂત્ર પીને પોતાની તંદુ-રસ્તી જાળવી રાખે છે, જેથી મારા પ્રયોગથી તેને કાંઈ નવાઈ ન લાગી.

મારા મિત્ર બાવકર પાસેથી એક 'દાદા' વિષે વાત જાણવા મળી. પચ્ચીસ વર્ષ પહેલાંની વાત છે. તે વખતે મારામારીમાં ચાકુનો ઉપયોગ ન હતો. પણ લાઠી કે ડાંગનો જ ઉપયોગ કરવામાં આવતો તેનું શરીર પણ દૃઢ અને મજબૂત હતું. આઠદસ માણસોનો એકલે હાથે સામનો કરતો. માર ખાતો અને મારતો. પણ આશ્ચર્યની વાત તો એ છે કે તેના પર જે માર પડતો તેની કશી જ અસર તેને થઈ હોય તેમ લાગતું નહીં તેને પૂછવાથી જાણવા મળ્યુ કે માનવમૂત્રનો પ્રયોગ કેવળ આનો અકસીર ઉપાય છે. મૂત્ર પીધા બાદ અઠવાડિયામાં તો તેની તબિયત પહેલાંના જેવી જ તંદુરસ્ત જણાઈ આવતી.

આ બધા પ્રસંગો કેવળ આપની જાણ સારુ લખી જણાવ્યા છે.

મારી બીજી એક વિનતી છે કે હું એક વરસ પછી પંદરેક દિવસના ઉપવાસ કરવાનો વિચાર કરું છું તો તે બાબત આપ આપનો કીમતી અનુભવ મને લખીને સલાહ આપવા મહેરબાની કરશો. આપનો ફરી એક વાર અત:કરણપૂર્વક આભાર માનું છું.

તા. ૧૩–૧૨–'૫૯

લિ. તમારો
મધુકર ગોપાળ દાતે

૪

કરોડરજ્જુનું ગંઠાઈ જવું

(સંધિવા)

શ્રી અંબાલાલ કે પટેલ, બી. એસસી. એલએલ. બી., સ્ટોર સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ, અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટી. તેમનો પત્ર છે. તેમાંથી નીચેનુ ટાંચણ કરું છું:

આપના સ્વાસ્થ્ય' પર પેશાબચિકિત્સાથી જે અસર થઈ તેથી પ્રેરાઈ મેં મારા ઉપર તેની અજમાયશ તા. ૧૫–૫–'૫૮ની વહેલી સવારે પ્રભુપ્રેરણાથી શરૂ કરી.

દાક્તરી તપાસમાં જેને પ્લુરસી, સંધિવા અને કરોડના મણકાનું ગઠાઈ જવું (સ્પેડીલીટીઝ) કહે છે તેનો હું દરદી હતો. કફ પણ સારા પ્રમાણમાં સફેદ, સહેજ ભૂરા રંગનો અને વાદળીના જેવો છિદ્રોવાળો નીકળતો, કામમાંથી નિવૃત્ત થાઉ એટલે હું ઝડપાઈ જતો. આવી સ્થિતિ સને ૧૯૫૨ના વર્ષથી ચાલતી...પ્રથમ તો તા. ૧૫–૫–'૫૮ થી તા ૨૧–૫–'૫૮ સુધી સારાયે શરીર પર માલિસ કરવાનું શરૂ કર્યું. તા ૨૨–૫–'૫૮ થી ૨૭–૫–'૫૮ માલિસ સાથે પ્રાત:કાળે ઊઠતાં થતા પેશાબને પીવાનું શરૂ કર્યું. આ દરમ્યાન મને આખે શરીરે સારી પેઠે ગરમી નીકળી. મને લાગ્યું કે આ પ્રયોગની પ્રક્રિયા હશે જેથી હું ગભરાયો નહીં; પણ વહેલીમોડી તે બધી ગરમી પેશાબના માલિસથી શમી ગઈ. પેશાબના ઘસવાથી અને પીવાથી અસર તો બહુ અલૌકિક થઈ છે. 'પેશાબ ઝેરી છે, તે પીવાય નહીં' તેવો જે રૂઢિગત ખ્યાલ છે તે તદ્દન ખોટો છે

તે સ્વાસ્થ્ય પ્રાપ્ત કરવાનું અલૌકિક સ્વપ્રાપ્ત સ્વયંભૂ દૈવી સાધન હોવાની મને ખાતરી થઈ છે ઉપવાસમાં છેલ્લા દિવસે અને આગલે દિવસે એટલે કે તા. ૩૦ તથા ૩૧ ના રોજ પેશાબ ડિસ્ટિલ્ડ વૉટરના જેવો સ્વાદ વગરનો મેં અનુભવ્યો. મને જે કફ થતો હતો તે જે દિવસથી પેશાબ પીવાનું શરૂ કર્યું તે જ દિવસથી બંધ થયો શરદી અને પાંસળીઓનો દુખાવો દૂર થયો શરીરમાં તાજગી આપનાર ગરમી આવી અને હું રાત્રે પણ ઓઢયા વગર ઉઘાડા શરીરે સૂઈ રહેવા શક્તિમાન થયો આ અગાઉ તો મારે શરીરની ગરમી સાચવવા ગરમ કપડા વીંટાળી સૂઈ રહેવુ પડતુ. શરદી, કફ અને પ્લુરસી જેવુ દરદ દૂર થઈ, વાના રોગો પણ ખૂબ જ હળવા થયા મારી ડોક જે પકડાયેલી રહેતી તે છૂટી થઈ અને હલનચલન કરતી થઈ ગઈ. ચામડીની શિથિલતા દૂર થઈ. અને મુલાયમતા પ્રાપ્ત થઈ, રોગમુક્ત થઈ. ટૂંકમાં પેશાબના પ્રયોગથી જે અસર થઈ તે અલૌકિક જ છે. મેં અવારનવાર પેશાબનું માલિસ અને પીવાનુ રાખ્યુ છે અને તેથી સ્વાસ્થ્ય ખૂબ જ સારુ જણાય છે. સ્વાસ્થ્ય માટેની અણમોલ, સ્વયંભૂ, અલૌકિક જડીબુટ્ટી સ્વપેશાબ હોવાનું કહેવામાં મને અતિશયોક્તિનો દોષ જણાતો નથી. સૌ કોઈ પીડિત સમાજ દાક્તરી કે વૈદકીય સલાહ બાજુ ઉપર મૂકી આવી અજમાયશ કરે અને સત્યનો અનુભવ કરે તેવી અભિલાષા હું સેવુ છું.

૫

અમ્લપિત્ત – પેટનો દુખાવો અને પેટના ચાંદાનો રોગ

અમદાવાદમાં નવરંગપુરા શ્રીમાળી સોસાયટીમાં રહેતા શ્રી. જી. બી. કેળકર નામના મહારાષ્ટ્રીયન ગૃહસ્થે પોતાનો અનુભવ મને લખી મોકલ્યો છે. તેનો જરૂર પૂરતો ભાગ હું નીચે આપું છું:

મને પેટનુ ભારે દરદ હતું. મારા હાથ ધ્રૂજતા હતા મને પેશાબનો પ્રયોગ કરવાનુ એક મિત્રે સૂચવ્યું એટલે મેં પેશાબને મારી હથેળીઓ ઉપર ઘસવાનું નક્કી કર્યું. બે ત્રણ દિવસમાં માલિસથી હથેળીઓ ધ્રૂજતી બંધ થઈ. આનાથી મને આ પ્રયોગને આગળ વધારવાની શ્રદ્ધા જાગી.

હું આજે કહું છું કે ત્યારે હું તીવ્ર અમ્લપિત્ત (હાઈપર ઍસિડિટી)થી પીડાતો હતો મારી હોજરીમા ચાંદા પડી ગયા હતાં પચીસ વર્ષ સુધી બધી જ જાતની દવા કરી ચૂક્યો હતો છતાં તબિયતમાં કંઈ સુધારો થયો ન હતો. મેં પેશાબના કોગળા કરવા માંડ્યા અને શરીર પર પેશાબનુ માલિસ કરવા માડ્યું અઠવાડિયાના ગાળામા તો મારામા ગણનાપાત્ર શક્તિ આવી. મારી તબિયતના આ સુધારાથી પ્રેરાઈને મેં પેશાબ પીવાનું નક્કી કર્યું. દિવસમા ત્રણથી ચાર વખત થઈને એક આખો ગ્લાસ પેશાબ પીતો. એક જ અઠવાડિયામાં પરિણામે મને એટલી બધી રાહત મળી કે જેને શબ્દોમા વ્યક્ત કરી શકાય તેમ નથી. મેં મહિના સુધી પેશાબનુ સેવન ચાલુ રાખ્યુ અને આજે હુ તીવ્ર અમ્લપિત્તથી મુક્ત થયો છું. હોજરીમાં ચાંદા પણ હવે નથી રહ્યાં. મને સારી જેવી ભૂખ હવે લાગે છે.

હું મારા અનુભવથી માનતો થયો છું કે જેને જીવનની છેલ્લી ઘડી સુધી તદુરસ્ત જીવન જોઈતુ હોય તેમને માટે પેશાબ અમૃત કરતાં જરાય ઊતરતી ચીજ નથી. પેશાબ આપણને ઉત્તમ આરોગ્ય બક્ષે છે. તેમ જ અસાધારણ ચેપી રોગો સામે સંરક્ષક બની રહે છે. અતરની શ્રદ્ધા અને વિશ્વાસ સિવાય બીજી કાંઈ જ કિંમત બેસતી નથી એ રીતે ગરીબ જનતા માટે ખૂબ જ ઉપકારી ઔષધ છે એનાં પરિણામો ત્વરિત અને કાયમી હોય છે.

અત્યારે મારી ઉંમર ૬૭ વરસની છે. છતા હું સ્વાભાવિક કામ કરવા જેટલી શક્તિ ધરાવું છુ તે મેં કરેલા મૂત્રપ્રયોગને જ આભારી છે.
મે, ૧૯૫૮.

૬

લકવાને અટકાવનાર મૂત્ર

મુંબઈના શ્રી ચતુર્ભુજ જીવરાજ સોનેજી બી. એ. બી. એસસી. જે મુંબઈ સરકારે નીમેલી વેજ બોર્ડના સભ્ય છે અને ભારત સરકારની ખાદી રીસર્ચ બૉર્ડના સભ્ય છે તેમ જ વેપારને લગતી અનેક પેઢીઓમાં છે; તેમને રોગોના કુદરતી ઉપચાર માટે પહેલેથી રસ ખરો જેથી વારંવાર ઉરૂલીકાંચનના નૈસર્ગિક ઉપચાર કેન્દ્રની મુલાકાત લેતા. તે દરમ્યાન તેમના હાથમાં તેમના એક મહેમાને 'વૉટર ઑફ લાઈફ' નામનું પુસ્તક મૂકર્યું. તે તેમણે વાંચ્યું. થોડા દિવસ પછી તેમના એક સ્નેહીએ તેમને ચેતવણી આપી કે તેમને લકવાનું દરદ થાય એવાં ચિહ્નો જણાય છે. આ ઉપરથી તેમણે જે સાવચેતીનાં પગલાં લીધાં તેનું બયાન શ્રી સોનેજી મને તેમના તા ૨૩–૯–'૫૮ના પત્રમાં નીચે પ્રમાણે આપે છે:

"મને લકવાનું દરદ થવાનાં ચિહ્ન છે એવી મને સૂચના મળી, પણ મેં જાણે તે વાત સાંભળી જ નથી તેમ દેખાવ કર્યો; પણ મેં પેલા મૂત્રચિકિત્સાના પુસ્તકમાં વાંચેલા ઉપચારો કરવાનો વિચાર કર્યો અને મૂત્રથી આખું શરીર માલિસ કરવાનો પ્રયોગ શરૂ કર્યો. તા. ૧–૩–'૫૪ થી (મૂત્ર) પીવાનો પ્રયોગ શરૂ કર્યો. રાતની ઊંઘમાંથી ઊઠયા પછીનું પહેલું મૂત્ર આખા શરીરને માલિસ કરવામાં વાપરવાનો નિર્ણય કર્યો. અને માલિસ કરેલું મૂત્ર શરીરની ગરમીથી સુકાઈ જાય ત્યાર પછી સ્નાન કરી લેવું. ત્યાર પછીનું મૂત્ર જે થાય તે . . . લગભગ ચાર ઔંસ કાચના ગ્લાસમાં ઝીલી લઈ તુરત પીવાનું રાખ્યું. સવારના દશ કે સાડાદશના ભોજન પહેલાં એક કલાકે પીવાની વિધિ પૂરી થતી. ખોરાકમાં નિર્દોષ અને હળવો ખોરાક લેવા માંડયો, તળેલો ખોરાક બિલકુલ બંધ કર્યો. પરિણામે કબજિયાત જે હતી તે તદ્દન જતી રહી. શરીર હલકું અને દૃઢ થતું ગયું. શરીર સુધરતું ગયું તેમ તેમ મન પણ સુધરતું ગયું અને કામ

બાબતના માનસિક વિચાર કે ચિંતાનો બોજો નહીંવત્ થઈ ગયો. માલિસનો પ્રયોગ નિયમિત ચાલુ છે. પીવાનો પ્રયોગ એક વર્ષ ચાલુ રહ્યો." આમ મૂત્રપ્રયોગથી તે પોતે લકવાના દરદના ભયમાથી નિર્ભય બન્યા. મને રૂબરૂ મળ્યા ત્યારે એમ પણ કહ્યુ કે માથા પર માલિસ કરવાથી તેમના ધોળા વાળ કાળા થવા લાગ્યા છે

શ્રી સોનેજીએ મૂત્રનો પ્રયોગ કર્યો તે મને અધૂરો અને અશાસ્ત્રીય લાગ્યો મૂત્રપ્રયોગ તો ખરી રીતે ચોવીસેય કલાકનો બધો પેશાબ પીવાનો હોય છે અને તે ઉપરાત દિવસમા બે કલાક પેશાબથી માલિસ કરવાનુ હોય છે રૂબરૂ તેમણે મારી પાસે એકરાર કરેલો કે મૂત્રપ્રયોગ સંપૂર્ણ અને શાસ્ત્રીય રીતે તેમણે કરેલો નથી જ; સાવ અધકચરો ઉપચાર કરેલો છે છતા ધ્યાન ખેંચે તેવી વાત એ છે કે આવા ભાગ્યાતૂટયા પ્રયોગથી જો તેમને તેમના વર્ણવ્યા પ્રમાણે ફાયદો થયો અને લકવાના દરદની સભાવનામા નિર્ભય થયા તો જો તે પ્રયોગ સંપૂર્ણ અને શાસ્ત્રીય રીતે કરવામાં આવે તો તેનુ કેટલુ ચમત્કારી પરિણામ આવે!

૭

બાબાની ઉધરસ અને શરદી ગઈ

મારો પૌત્ર ચિ પ્રશાત જ્યારે જન્મ્યો ત્યારે ૪ા રતલ વજનનો હતો બાળકનું સરેરાશ વજન ૭ રતલ હોય છે. જન્મ્યો ત્યારથી જ ઉધરસ અને શરદી ચાલુ. એમ કહેવાય છે કે ડૉ. અંકલેશ્વરિયાએ બહુ ચીવટથી ઇંજેકશનો આપી આપી જિવાડયો. ત્યાર પછી તેને ત્રણ વર્ષનો થયો ત્યા સુધી ઠંડીમાં, તાપમા કે વર્ષામાં શરદી અને કફ સાથે ઉધરસ રહ્યા જ કરે અને પદર દિવસ-મહિને દવા અને ઇંજેકશન આપવાં પડે, શેક કરવો પડે તેમ જ ગરમ કપડામા વીંટાળી રાખવો પડે તેને દવા અને ઇંજેકશનોને બદલે મૂત્ર પાવાથી આરામ થાય જ એવો વિશ્વાસ હોવા છતા તે પીએ જ નહીં. "એ ભૂ ન પિવાય" એમ કહી મોં અવળું કરી નાખે તેની મરજી વિરુદ્ધ તેનુ મૂત્ર ન પાવાની મેં સલાહ

આપી, પણ પેશાબથી તેના શરીરે માલિસ કરવાની સૂચના મેં તેની માને આપી; અને તેણે તે પ્રમાણે નિયમિત અમલ કરવા માંડ્યો અને અનુભવ્યું કે છેલ્લા ચાર છ માસથી ગયા ચોમાસામાં ભરવરસાદ અને ચાલુ શરદીમાં પણ તેને શરદી કે ઉધરસ કે તાવ આવ્યો નથી. શરીર પણ સારુ થયુ છે. મેં તેને કહ્યું: "જો તારા શરીરે ઇન્દુમતિ ભૂ ચોપડે છે ત્યાર પછી તને ઉધરસ કે શરદી નથી થતી. પણ તુ ભૂ પીએ તો તને કોઈ રોગ થાય નહીં." ત્યારે તેણે કહ્યુ: "મારા ભાઈબંધોને કહું છું કે મારા દાદા કહે કે ગમે તેવો રોગ હોય તો ભૂ પીવાથી સારું થાય."

હુ હસ્યો અને પૂછ્યું: "ત્યારે તું પોતે કેમ પીતો નથી?" તેણે હસતા હસતાં જવાબ આપ્યો કે, "એ તો બીજાને કહેવાય તો ખરૂ; પણ આપણાથી પિવાય ખરું?"

મેં કહ્યું: "હા, જે બીજાને કહીએ તે પહેલાં પોતાએ તો કરવું જ જોઇએ ને? જો, હું તને કહું છું તે પીઉં છુ અને તે પછી જ તને કહું છું. જો, મારા હાથના આ પ્યાલામા શું છે?" તેણે જોયુ અને કહ્યુ "એ તો ભૂ છે." "જો તે હું પી જાઉં છુ; કાંઈ ખોટુ નથી. તને દવા પાય છે તેના કરતા સ્વાદ સારો છે અને ગંધ પણ સારી છે" એમ કહી તેના દેખતાં હું આશરે ચારેક ઔંસ પેશાબ પી ગયો તે તુરત ગયો. તેની મા પાસેથી લોટી લીધી, તેમાં પેશાબ કર્યો અને તેમાંથી એક ઘૂટડો પી ગયો. તેની ભડક ભાંગી ગઈ. હુ માનું છુ કે હવે તેના સ્વાસ્થ્યનુ સાધન તેણે મેળવી લીધુ.

ત્યાર પછી એક બે મિત્રોએ મને કહ્યુ કે મૂત્રના માલિસથી બાળ-લકવા પર અદ્ભુત અસર થાય છે. બાળલકવા મટી જાય છે તેમણે પોતાની માહિતી કહી પણ જ્યાં સુધી તેની ખાતરીપૂર્વકની માહિતી મારી પાસે ન આવે ત્યાં સુધી હું જાહેર કરવા માગતો નથી

૮

ચામડીની ગરમી અને કફ

ગયા એપ્રિલ માસની આખરમાં મારા એક મિત્ર આણંદવાળા ભગવાનદાસ કાશીભાઈ પટેલ મને અહીં મળવા આવેલા. તેમના શરીરે નીલારંગનાં મોટાં મોટાં ગોળ ચકામાં ઊપસી આવેલાં તેને માટે તેમને ભારે ચિંતા હતી. મેં તેમને મૂત્રચિકિત્સાનો પ્રયોગ કરવાનુ સૂચવ્યુ અને પ્રયોગની રીત બતાવી. તેમણે ઘેર જઈને શરીર પર પેશાબથી માલિસ કરવાનુ શરૂ કર્યું સાત દિવસ કર્યા બાદ તેમણે મને પત્ર લખ્યો કે સાત દિવસના માલિસથી ૭૫ ટકા ફાયદો થયો છે બધાંય ચાદા રુઝાવા આવ્યા છે. હવે મારે આગળ શુ કરવુ? મેં જણાવ્યું કે હજી માલિસ કરો અને પેશાબ ને નળનું પાણી લઈ બે ઉપવાસ કરો ઉપવાસ દરમ્યાન ઝાડા કે ઊલટી થાય તો ગભરાવું નહીં બીજી કાંઈ દવા લેવી નહીં આપો-આપ શમી જશે તેમણે તેમ કર્યું અને તા. ૧૨–૫–'૫૮ના રોજ તેમનો પત્ર આવ્યો કે, મેં સોળ દિવસ માલિસ કરાવ્યુ અને શનિ-રવિવારે તમારા કહેવા પ્રમાણે ઉપવાસ કર્યા ઉપવાસમા બને દિવસ શરીરમાં શક્તિ હતી. ખાસ બેચેની જણાતી ન હતી. રવિવારે ઝાડો પાતળો થયો હતો અને આજે સવારે દાતણ કરતી વખતે થોડી ઊલટી થઈ હતી પેટમાં કાઈ ગરબડ થઈ નથી કે માથુ દુખ્યુ નથી ઉપવાસમા બીજે દિવસે કફ થઈ ગયો અને તે બહાર નીકળી ગયો હતો. પણ આજે બિલકુલ જ કફ નથી. હવે મારે શું કરવુ? એક ચાદું હજુ થોડુ થોડુ રહ્યુ છે. તેને હું માલિસ કરીશ. બધી જગાએ માલિસ કરવાની જરૂર છે?

તેમને મેં જવાબ આપેલો કે, "એક ચાદુ હજી પૂરું ન મટ્યું હોય તો તે શરીરના વ્યાધિનું પ્રતીક છે, માટે તમારે હજુ થોડાક દિવસ આખા શરીરે માલિસ કરવું અને એક દિવસનો પાછો ઉપવાસ પેશાબ અને પાણી સાથે કરવો"

તેમણે તેમ કર્યું. બીજા અઠવાડિયે પૂજ્ય રવિશંકર મહારાજ બોચાસણથી આણંદ થઈ પગપાળા અમદાવાદ આવ્યા અને મારે ત્યાં આવ્યા ત્યારે વધાઈ આપી કે, ભગવાનદાસની સિકલ બદલાઈ ગઈ. શરીર સારું થયુ છે. આ હકીકત સાભળી મને આનંદ થયો.

૯

શ્રદ્ધા અને ઉત્સાહનું પ્રતીક

મૂત્રચિકિત્સા અંગેનો સ્વાનુભવવાળો લેખ વાંચીને આણંદ પાસેના મોગરી ગામના શ્રી ચતુરભાઈ ભાઈલાલભાઈ મે માસની અધવચમાં મારી પાસે આવ્યા. આણદના એક ભાઈને હૃદયરોગ હતો તેને માટે પ્રયોગ શી રીતે કરવો તેની હકીકત મેળવવાને તે ભાઈને લઈને આવેલા મેં તેમને બધી હકીકત કહી તેમની સાથે તેમની સોળેક વર્ષની દીકરી હતી. મેં પૂછ્યુ કે, આ છોડીને કેમ લાવ્યા છો? તેમણે કહ્યું કે તેનો કાન ઘણા દિવસથી પાકે છે, ખૂબ સણકા નાખે છે અને પરુ નીકળે છે. એટલે કાનના સ્પેશિયાલિસ્ટને બતાવવા આવી છે.

મેં કહ્યું, "કાન પાકવા જેવા દરદને માટે હવે કાનના સ્પેશિયાલિસ્ટ શોધવાના રહ્યા? પહેલાં ડમરાનો રસ નિચોવી કાનનું દરદ મટાડતા તમે તો ગામડામાં રહો છો પણ છોડીના મનમાં એવું તો ખરુ કે મારા બાપ લક્ષાધિપતિ છે અને સો દોઢસો રૂપિયા ખર્ચે તેમાં જ તેમની શોભા" ભાઈ ચતુરભાઈ ચમકયા અને પૂછ્યું· "એવુ કેમ કહ્યું?" મેં હસતાં હસતા કહ્યું કે, "એને ઘેર લઈ જઈને તેના જ પેશાબનાં ટીપા ચાર દિવસ નાખજો એટલે કાનનુ દરદ મટી જશે." તે બહેન પણ સમજી ગઈ, મોગરી પાછી ગઈ. અને ચોથે દિવસે પત્ર આવ્યો કે, ત્રણ દિવસ પેશાબનાં ટીપા નાખવાથી કાનના સણકા મટી ગયા છે પણ હજી થોડું ઘાડું પરુ નીકળે છે, તેનુ શું કરવું? મેં જણાવ્યુ કે, પેશાબને થોડો ગરમ કરી નાની પિચકારીથી કાન ધોઈ નાખવો અને પછી તે જ ગરમ પેશાબનાં

ટીપાં મૂકી રૂનું પૂમડું મૂકી દેવું અને તેમણે તેમ કર્યું. તુરત ચોથે દિવસે પત્ર આવ્યો : બેબીના કાનનું દરદ સાવ મટી ગયુ છે.

પણ ચતુરભાઈને મનમાં વસી ગયુ કે આ તો દૈવી દવા! તેમના ઘરમા ત્રણ દરદી હતાં :

(૧) તેમના પત્ની, તેમનુ શરીર વધારે સ્થૂલ અને પેટમાં દુખાવો થાય

(૨) તેમના ભાઈનાં પત્નીને પાચ સાત વરસથી મધુપ્રમેહનો રોગ.

(૩) અને તેમના પુત્રવધૂની કરોડનો ચોથો અને પાંચમો મણકો ગઠાઈ જઈ, સોજો થયેલો અને કરોડ ઉપર ગંઠો જામેલો; તેથી દુ:ખથી ઊચુ જોઈ ચલાય નહીં તેમ જ આડુંઅવળુ પણ જોવાય નહીં ચતું સુવાય નહીં, એક બાજુ જ સૂવુ પડે સતત દુખાવાને લીધે ઊંઘ પણ આવે નહીં; આમ ભારે પીડા હતી તે બહેનને મુબઈ લઈ જઈ ડૉક્ટરની સલાહથી ઊડા કિરણોની સારવાર પણ આપેલી પણ કાઈ રાહત મળી નહીં, ત્યાથી પાછા આવી આણદ મિશનની હૉસ્પિટલમા સાડાત્રણ માસ પ્લાસ્ટર ઑફ પેરિસના પાટામા સૂતા રહ્યા, પણ કાઈ ફેર પડયો નહીં દિનપ્રતિદિન તેનુ દરદ અસહ્ય થઈ પડ્યું. ઘરના આ ત્રણે દરદીઓ હતા પેલી દીકરીના કાનને તદ્દન આરામ થયાનો અનુભવ પામેલા ચતુરભાઈને શ્રદ્ધા બેસી ગઈ અને ઉપરના ત્રણે દરદીને પેશાબથી આખા શરીર પર માલિસ કરવાની શરૂઆત કરી માલિસ કર્યાને અઠવાડિયુ થયુ હશે ને ત્રણે દરદીને ફેર લાગ્યો તેમની કાતિ તેજસ્વી થવા લાગી, દુ ખ ઓછુ થવા લાગ્યુ. પેટ સાફ થઈ ખોરાક પચી જાય શરીરે સ્ફૂર્તિ રહે અને દરદનુ દુ.ખ ઓછુ જણાય પદર દિવસના માલિસ પછી પુત્રવધૂની કરોડરજ્જુના મણકાનો ગઠ્ઠો ઓગળી જવા લાગ્યો આમ ફેરફાર થાય તેથી તેમણે મને પૂછીને હુ સૂચના આપુ તે પ્રમાણે કરવા માડયું ત્રણે દરદીઓએ પેશાબથી જરૂર પૂરતા ઉપવાસ પણ કર્યા અને એક માસના ગાળામા તો માલિસ અને ઉપવાસથી પુત્રવધૂને આરામ થયો અને પોતાના પતિ સાથે કલકત્તા ગયાં ચતુરભાઈની પત્નીનુ શરીર સારું થયુ. દુ:ખ દૂર થયુ સ્ફૂર્તિ વધી અને તેમના ભાઈના પત્નીનુ મધુપ્રમેહનુ દરદ પણ

મટી ગયુ. શરીર સારું થયું. હાથપગના વેણાચૂથા શમી ગયા. શરીરની ફીકાશ જતી રહી, મોં પર તેજ આવ્યુ અને શરીરમાં શક્તિ આવી.

શ્રી ચતુરભાઈનો ઉત્સાહ વધ્યો આણદ સાથે સબંધ વધારે. ત્યા તેમણે મીઠો પ્રચાર શરૂ કર્યો, એટલુ જ નહીં પણ એવું આમંત્રણ પણ આપ્યુ કે જેને દૈવી પ્રયોગ કરવો હોય તેમણે મારે ત્યા આવવુ હું બધી વ્યવસ્થા કરી આપીશ. આરામ થયે જજો

મોગરીના ઉપરનાં ત્રણ-ચાર દરદીઓને આરામ થવાથી આણંદ અને આજુબાજુનાં ગામોમાં છૂટાછવાયા પ્રયોગો શરૂ થયા. કરમસદના મારા એક સગા ડૉકટર છે. તેમની દોરવણી નીચે એક સાઠ વર્ષની ઉમરના ગૃહસ્થને દસ વરસનો દમ મટી ગયો એ વાત તે ડૉકટર શ્રી પ્રભુદાસ પટેલ મને મળ્યા ત્યારે કહી.

૧૦
હૃદયરોગનો દરદી

શ્રી પ્રાણલાલ નથુભાઈ મોદી, મુંબઈ, ઉંમર વર્ષ ૩૬. 'સંસાર' માસિકમા મૂત્રચિકિત્સાનો મારો અનુભવવાળો લેખ વાંચી મને પત્ર લખ્યો. પોતાના શરીરનુ વર્ણન કરતા લખે છે કે, તમારો લેખ વાંચી મને ઘણો આનંદ થયો; કારણ કે મને આશા બધાઈ છે કે હવે મારા પણ દુ.ખનો અત આવશે તમોએ રોગ પર જે ચિહ્નો બતાવેલ છે અને શરૂઆતમા તમોને ડૉકટરે જે દવા બતાવેલ તે લગભગ બધી રીતે મને પણ લાગુ પડે છે. આ રોગની જાણ મને પહેલા-૧૯૫૫માં થયેલ અત્યારે બીજી વખત આ રોગ માટે સવા મહિનો થયા હુ પથારીવશ છું આ વખતે તો ઈશ્વરે મને બચાવેલો છે; કારણ કે તા. ૨-૬-'૫૮ ના રોજ હું સખત બીમાર પડેલ. રોગનુ નામ ડૉકટરના કહેવા પ્રમાણે Mitral Heart Disease Rheumatic Aetlogy Congestive Cardiac Failure છે. બીજા એક દાક્તરે તેનુ નામ Rheumatic Mitral Stendcis With Congestive Cardiac Failure કહેલ છે, ત્યારે તમોને

હૃદયનો દમ કહેવ છે. અત્યારે આ રોગ ઉપર મને Digoxine Diomox, T. C. F. Vitamin B Complex, Forte Capsules તથા Mersalyl. B. D. H. (પેશાબનાં ઈન્જેક્શન), Uni B 12 E Folic, Uni B Complex નાં ઈન્જેક્શનો આપે છે. ડૉક્ટરના કહેવા પ્રમાણે હૃદયની અંદરનો વાલ્વ સંકોચાઈ ગયો છે. નાનપણમાં સંધિવા હશે તેથી આમ થયું છે ને ફેફસાંમાં પાણી ભરાય છે.

મને જરા પણ ઝડપથી ચાલતાં અથવા કામકાજ કરતાં સખત શ્વાસ ચડે છે. જમણું પડખું ભારે રહે છે. ખભામાં સણકા મારી જાય છે ને દુખાવો રહે છે. શરીર નબળું અને ફિક્કું પડી ગયું છે. ઉંમર વર્ષ ૩૬ છે.

આ બધું લખવાનો હેતુ એ છે કે મારે પણ તમારા જેવો પ્રયોગ કરવો છે. પણ અમારા ડૉક્ટરને તમારો લેખ વંચાવી સલાહ લેતાં તેમણે ચોખ્ખી ના પાડેલી છે. આ રોગ અસાધ્ય છે તેમ તેમનું પણ કહેવું છે; તેથી આ દરદથી હું કંટાળી ગયો છું.

છેલ્લે એટલું જ લખવાનું કે આપના દરદનાં જે ચિહ્નો હતાં તેવાં જ ચિહ્નો મને પણ છે. દવા પણ મળતી આવે છે. માત્ર રોગના નામ વચ્ચે જરા ફરક પડે છે. અમારા ડૉક્ટર પ્રયોગ કરવાની ના પાડે છે. માટે તમારી જરા પણ જવાબદારી વગર હું કરી શકું કે નહીં તે મને લખશો તો તમારો મોટો ઉપકાર માનીશ.

તેમના પત્ર પરથી મેં તેમને મારી જાણ મુજબની હકીકત લખી. તે પરથી તેમણે પ્રયોગ શરૂ કર્યો. વચ્ચે પત્ર લખી પૂછવા જેવું લાગ્યું તે મને પૂછ્યું. હું જાણતો હતો તે મેં જણાવ્યું. દિવસે દિવસે તેમને ફાયદો જણાયો. માલિસથી શરૂ કર્યું. પછી પેશાબ પીવા માંડ્યો. તેથી તેમને ઝાડા થયા. પેશાબની છૂટ થવા માંડી એટલે ઉપવાસ પણ શરૂ કર્યા. છેવટે તેમણે મને ઑગસ્ટ માસમાં જણાવ્યું કે, "મને ઘણો આરામ થઈ ગયો. શરીરે સ્ફૂર્તિ આવી છે. શક્તિ વધી છે. ઑફિસે રોજ જાઉં છું. ઓળખીતા બધા મને કહે છે તમારું શરીર ઘણું સારું થયું. છતાં હું હજી ઑફિસ જતાં ઢાળ કે સીડી ચડવાની હોય છે તે ઉતાવળે ચડું છું ત્યારે થોડો થોડો શ્વાસ ચડે છે." તે ભાઈને તે દિવ્ય ઝરણનું રોજનું સેવન કરવાનું મેં જણાવ્યું અને વીનવ્યા કે, તમે હમણાં તાજી બીમારીમાંથી ઊઠ્યા તેમ તમારું

હૃદય પણ તાજી બીમારીમાંથી સાજું થયું હશે. તેના પર આકરી કસોટી કરી તેને થકવશો નહીં તમે તમારા હૃદયરોગથી છૂટયા તે બદલ તમને અભિનંદન. પણ હજી હું વૃદ્ધાવસ્થાને કારણે તમારા જેવા ઉપવાસ કરીને હૃદયરોગને નિર્મૂળ કરી શક્યો નથી.

ઉપરની હકીકત વાચકમિત્રને પૂરી વાંચવાથી કંટાળો આવે એવો ડર હોવા છતાં મેં વિગતે લખી છે; છતાં તે ભાઈએ પોતાના પ્રયોગની ઘણી વિગત લખી છે તે મેં લખી નથી. આ ચિકિત્સામાં જે વિધિ કરવાની હોય છે તે હજી મારી સખત સૂચનાઓ હોવા છતાં કોઈએ કરી નથી. ચોક્સાઈથી પ્રયોગ થાય તો તેનું પરિણામ થોડા સમયમા રોગની સપૂર્ણ નાબૂદીમાં આવી જાય .એમ મને અનેકોના અનુભવો ઉપરથી ખાતરી થઈ છે. આપણને છેલ્લી બે પેઢીઓથી જેમ તેમ જિંદગી જીવવાની ટેવની ખાસિયત પડી ગઈ છે તેવી જ કઢંગી ખાસિયત રોગની સારવાર વિષે પણ પડી છે. હાલની તબીબી પદ્ધતિમાં દાક્તર કે વૈદ પોતાના દરદીને લોકશાહીના સિદ્ધાન્તોને અનુસરીને પૂરેપૂરી સ્વતંત્રતા—સ્વછંદે વર્તવાની છૂટ આપે છે અને એ રીતે આપણી સયમશક્તિ ઘટી ગઈ છે. આ ચિકિત્સાની સારવાર જે જે લોકોએ લીધી છે તેમણે મને એમ જ કહ્યું કે, તમે ના કહો છો પણ અમે બીડી ચાલુ રાખી છે, શિખંડ ખાવાનો ચાલુ રાખ્યો છે તેમ જ માલિસમાં કે ઉપવાસમા પણ અનુકૂળતા પ્રમાણે વર્ત્યા છીએ, છતા અમને તો પૂરો લાભ થયો છે. જ્યારે આ વાત કેટલાકો તરફથી મેં જાણી ત્યારે મને મારી જવાબદારી સમજાઈ. તે સાથે મૂળ દ્રવ્ય પેશાબ, તેની અમોઘ શક્તિ પણ સમજાઈ. અને ગીતાજીમા શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનનુ કહેલુ યાદ આવ્યુ. આપણો કર્તવ્યધર્મ બજાવવાનો અલ્પ પ્રયત્ન પણ અનેક મોટા ભયમાંથી આપણને બચાવે છે, તો પછી પૂરો પ્રયત્ન કરવાથી આપણું કલ્યાણ કેમ ન થાય?

૧૧

અતિશય લોહીનું દબાણ

ગયા મે માસની આખરમાં અમદાવાદના એક પ્રતિષ્ઠિત ગૃહસ્થ શ્રી અનુભાઈ શાહ મારી પાસે આવ્યા હુ તેમને પિછાણતો હતો તેમણે મને પોતાના દુ:ખની વાત કરી તેમના પત્નીને ભારે લોહીનું દબાણ હતું તેમણે તેની પીડાનું વર્ણન કરવા માડયુ એ બહેનની ઉંમર ૪૫ વરસની પણ લોહીનું દબાણ ૨૭૦ એ બહેન જીવી શી રીતે શકે? મગજ ભમતું રહે માથે સણકા નાખે છ માસથી સહેજ પણ ઊંઘી શકાય નહીં આખી રાત બૂમબરાડા અને દુ:ખદ ચિત્કાર નાખ્યા કરે ખવાય નહીં મેં તે ભાઈને પૂછ્યું કે, "દાક્તરની દવા તો કરી હશે ને?" તેમણે નિસાસો નાખતા કહ્યુ, "અરે શી વાત કરું! તેને સામાન્ય શરદી થયેલી તેને લીધે કોઈ વખત તાવ પણ આવતો ડૅાકટરે તે શરદી કાઢવાને ભારે ઇંજેકશન આપ્યા સ્પેકટોમાઈસીનનાં કોર્સ આપ્યા કર્યા. બીજાં ઇંજેકશનો પણ આપ્યાં, પણ શરદી મટી નહીં દિનપ્રતિદિન તેનું દુ:ખ વધ્યે ગયુ શુ દુ:ખ છે તે જ અમને સમજાયુ નહીં એટલે એક સારા દાક્તરને બતાવી. તેમણે તપાસતાં લોહીનું દબાણ જોયુ અને તે તો હબકી ગયા! તેમણે પેલા ડૅાક્ટરને ઠપકાર્યા કે તમે શરદી માટે ઇંજેકશન તો આપ્યા કર્યા, પણ લોહીનુ દબાણ કોઈ દિવસ જોયું નહીં? આ તો ગજબ થઈ ગયો છે આ બાઈ જીવે છે શી રીતે તે જ સમજાતુ નથી તેને લોહીનું દબાણ હાલ ૨૭૦ છે આવા લોહીના દબાણવાળો દરદી જીવી શકે એ જ નવાઈની વાત છે લોહીનુ દબાણ ઓછું થાય તો સમજણ પડે. એટલે શરદી કે તાવ એક બાજુ રહ્યા અને લોહીનુ દબાણ ઉતારવાનો પ્રયત્ન થવા માડયો." આગળ વાત કરતા ભાઈ અનુભાઈએ દુ:ખી દિલથી વર્ણવ્યુ કે, "લોહીનું દબાણ ઉતારવાના અથાગ પ્રયત્ન કર્યા આજ સુધી ઓછામા ઓછા એક હજાર ઇંજેકશનો તેને આપ્યા હશે પણ કાઈ વળ્યુ નહીં. એટલે નિષ્ણાત ડૅાકટરોએ એવુ નક્કી કર્યું કે, 'ઓપરેશન

કરી શરીરના મધ્ય ભાગના જ્ઞાનતંતુ કાઢી નાખવામાં આવે તોપણ ચાળીસ ટકા આશા રખાય કે લોહીનું દબાણ ઓછું થાય અને ૬૦ ટકા આશા અમે ના આપીએ છેવટે તે પણ સ્વીકાર્યું. વાડીલાલ હૉસ્પિટલમાં ઑપરેશન થયું. છ કલાક ઑપરેશન ચાલ્યું અને એક બાજુના જ્ઞાનતંતુઓ કાઢી નાખ્યા. તે ઑપરેશન રુઝાતાં પંદર દિવસ પછી બીજી બાજુનું ઑપરેશન કરી તે બાજુના જ્ઞાનતંતુઓ કાઢી નાખ્યાં. ઑપરેશન રુઝાયું પણ લોહીનું દબાણ ૨૪૦ થી નીચે ઊતર્યું નહીં અને તે પણ દરરોજ લોહીનું દબાણ નહીં વધવાની ટીકડીઓ આપીએ તો ૨૪૦ રહે ટીકડીઓ ન આપીએ તો ૨૬૦ થાય. આટલા સુધારાથી કાંઈ દરદીને બીજું દરદ ઓછું થયું નહીં. શરીરના સણકા, ચક્કર આવવાં, અનિદ્રા અને ખોરાક ખવાય નહીં. બૂમબરાડા અને ચિત્કાર તો હતા તે જ રહ્યા."

તે ભાઈએ વળી આગળ ચલાવ્યું: "એટલા માટે છેવટે હું તમારી પાસે આવ્યો છું. તમારો મૂત્રચિકિત્સાવાળો લેખ વાંચી મને એમ આશા લાગી કે તમારા પ્રયોગનો એકલો જ ઉપાય બાકી રહ્યો અને મને શ્રદ્ધા છે કે તેના પ્રયોગથી તેનું લોહીનું દબાણ ઓછું થશે."

મેં તેમને કહ્યું કે, તમો જાણો છો કે હું દાક્તર કે વૈદ નથી. હું તેનો ધંધો કરતો નથી. પણ કુદરતી સાધન પ્રત્યેની શ્રદ્ધાથી મેં તે સાધન અજમાવ્યું અને મને તેથી સારી રાહત મળી એટલે તમને શ્રદ્ધા હોય તો તમે પણ તે પ્રયોગ અજમાવો. પણ હવે દાક્તરોની દવાથી તમને મટશે, એવી આશા તમે છોડી દીધી છે?

તે ભાઈએ નિશ્ચયાત્મક ભાવે કહ્યું. "હાજી, મેં તો આશા છોડી દીધી છે, એટલું જ નહીં પણ દાક્તરો પણ એવું જ કહે છે કે કેસ આશાજનક નથી. તેમણે તો હાથ ધોઈ નાખ્યા છે. તેથી હું તમારી પાસે આવ્યો છું."

મેં તેમને પૂછ્યું કે, "એટલે તમે એમ કહેવા માગો છો કે તમારાં પત્નીને તમે મરી ગયેલાં માનો છો?" તેમણે નિરાશાથી જવાબ આપ્યો: "હું તો તેને મરી ગયેલી જ માનું છું, નાહક રિબાય છે અને તેની રિબામણીને કારણે અમે ઘરમાં કોઈ ઊંઘી શકતા નથી અને દુ:ખી થઈએ છીએ."

તે ભાઈનો નિશ્ચય જોઈને મેં તેમને કહ્યુ કે, "ઠીક ત્યારે, આ પ્રયોગમા રસ લે છે તેવા દાક્તર પુષ્પેન્દ્ર ભટ્ટને મળો અને પ્રયોગની વિધિ જાણી લો. તમારે તેમને કાઈ ફી આપવાની નહીં. તમને પ્રયોગની રીત સમજાવશે તે પ્રમાણે શરૂ કરો પણ પ્રયોગ દરમ્યાન કોઈ પણ જાતની બીજી દવા તેમને આપવી નહીં, એટલું સાચવજો"

તેમણે વળી પૂછ્યું "પણ તમારા ધોરણે માલિસ કરવાનું કહો છો તે સમયમા તેમને દાક્તરની ટીકડીઓ ન આપું તો લોહીનુ દબાણ વધશે નહીં ને?" મેં જવાબ આપ્યો કે, "બે ત્રણ દિવસ માલિસ કર્યા પછી ટીકડીઓ બંધ કરજો અને શુ થાય છે તે મને જણાવજો"

મારી સૂચના પ્રમાણે તે ભાઈએ પોતાના ડૉક્ટરને ડૉ. પુષ્પેન્દ્ર ભટ્ટ પાસે જઈ પ્રયોગવિધિ પૂછી લાવવાનું સૂચવ્યું. તેમના ડૉક્ટર રૂબરૂ ગયા નહીં પણ ફોનથી પૂછ્યું અને શ્રી અનુભાઈને કહ્યું કે, "ડૉ પુષ્પેન્દ્ર ભટ્ટે પગના તળિયે દિવસમાં બે વખત પેશાબથી માલિસ કરવાનું કહ્યુ છે" ખરી વાત એ હતી કે દિવસના બે કલાક આખા શરીરે માલિસ કરવાની સૂચના તે ડૉક્ટરને પુષ્પેન્દ્ર ભટ્ટે આપેલી, પણ તેમણે ધ્યાનથી સાંભળ્યુ ન હોય કે ગમે તે કારણે પગને તળિયે જ માલિસ કરવાની સૂચના આપી, છતાં મૂળ વસ્તુમા શક્તિ એવી વિચક્ષણ છે કે તેનો પરચો તુરત બતાવ્યો કેવળ પગને તળિયે જ ત્રણ દિવસ માલિસ કર્યા પછી પેલી ટીકડીઓ બંધ કરી છતા તે બહેનનું લોહીનુ દબાણ વધ્યું નહીં તેની ખાતરી થતા ભાઈ અનુભાઈએ રાજી થઈ મને ફોન કર્યો અને જણાવ્યુ કે, "પેલા ડૉક્ટરની સૂચના પ્રમાણે પગને તળિયે ત્રણ દિવસ પેશાબથી માલિસ કર્યા બાદ પેલી ટીકડીઓ આપવાની બધ કરી તોપણ લોહીનું દબાણ વધ્યું નથી, પણ સ્થિર રહ્યુ છે, એટલે હવે તો મારી શ્રદ્ધા વધી છે કે આ ઉપચારથી તેને મટશે જ. મને તમે વારંવાર દોરવણી આપજો"

ઉપરની તેમની હકીકત સાભળી મને આનદ થયો આજકાલ જોઈએ ત્યા લોહીના દબાણની ફરિયાદ વધી પડી છે, છતાં આવા ભારે લોહીના દબાણનો દાખલો તો જવલ્લે જ હશે આવી ગંભીર બીમારી સુધરી જાય તો આ પ્રશ્ન પ્રત્યે જનતાનુ લક્ષ જરૂર ખેંચાય એમ લાગવાથી મેં આ

પ્રયોગનાં એક અનુભવી જુવાન ભાઈ રણજિતભાઈ પરીખ જેણે કેવળ યોગની દૃષ્ટિથી આ પ્રયોગ છેલ્લા પાંચ વરસથી કરવા માંડયો હતો, તેમને આ દરદી બહેનની સંભાળ લેવાનું કામ સોપ્યું. પેલાં બહેનને પેશાબ પણ બહુ થોડો થાય. ઉપવાસમાં પેશાબનો જથ્થો ઓછો હોય તો તેમાના પૌષ્ટિક ક્ષારો દરદીને ઓછા મળવાથી અશક્તિ વધે જેમ વધારે પેશાબ પીવામાં આવે તેમ શરીરને વધારે પોષણ મળે અને વહેલો આરામ થાય. એટલે આ ભાઈએ પોતે દૂધ પર રહીને પોતાનો પેશાબ બહેનના માલિસ માટે વાપરવા માડયો અને બહેનનો પોતાનો પેશાબ પાવા માડયો આમ તો તે બહેન કાંઈ ખાઈ શકતાં નહોતાં. દૂધ સરખુ પણ પેટમા ટકે નહીં પણ પહેલા દશ દિવસમાં આખા શરીરના માલિસથી લોહીનુ દબાણ ૨૪૦ થી ૨૨૫ ઉપર આવ્યુ. છ માસની સતત અનિદ્રા પછી બે ચાર કલાકની ઊંઘ આવવા માંડી અને દૂધ પેટમાં ટકવા માંડયું, બીજા દશ દિવસમા શરીરમા કોઈ જાતનો દુખાવો રહ્યો નહીં, લોહીનુ દબાણ ૨૦૦ સુધી ઊતર્યુ. તે બહેનને ભારે રાહત થવા માંડી. બેઠું થવાય, તકિયે બેસી રહેવાય, ઝાડા વાટે ખૂબ મળ નીકળવા માડયો; અને રાત્રે ને દિવસે ઊંઘ સારી રીતે આવવા માંડી દુ:ખને કારણે થતા બૂમબરાડા તો બધ થઈ જ ગયા. આ બધુ છતાં એક ચિંતા રહેવા માડી હાથના અને પગના સોજાને કાંઈ અસર ન થઈ. તે સહેજે ન ઊતરે. શ્રી અનુભાઈનુ એવુ કહેવુ હતુ કે વિધવિધ પ્રકારનાં ઝેરી ઈંજેકશનોના કારણે શી, શી અસર નહીં થઈ હોય, તેની શી ખબર? વૈદકના જાણનારાઓને એમ પણ લાગ્યુ કે બહારનાં ઝેરી દ્રવ્યોના જમાવને કારણે કઠોદરનુ દરદ લાગુ પડયું હોય. હૃદય અને કીડની (મૂત્રપિંડ) પણ નિયમિત કામ નહોતા આપતાં. એટલે લોહીનુ દબાણ ઓછું થવા માડયું પણ હાથપગના સોજા ઊતરે નહીં છતા પ્રયત્ન ચાલુ રહ્યો. છ અઠવાડિયાના અંતે લોહીનું દબાણ ૧૫૦ પર આવ્યુ ૪૫ વરસની ઉંમરના પ્રમાણમા એ વધારે ન ગણાય એટલે હવે લોહીનું દબાણ સામાન્ય થયા પછી સોજાનુ દરદ મુખ્ય બની ગયુ. ઉપવાસ તો બહુ ખેંચાય તેમ નહોતું. એટલે થોડું થોડું મગનુ પાણી અને દૂધ આપવા માડયું માલિસ તો ચાલુ હતું. પણ તેમણે પાણી બિલકુલ નહોતું પીવાનું; કારણ કે પાણી તો કાઢવાનુ હતુ પણ લાબા દિવસમા દરદીને પણ ઉતાવળ

થઈ આવી અને જે ભાઈ તેમની સારવારમાં હતા તેમણે મને કહ્યું કે, "કાકા, આ તો ગજબ થાય છે. છાનુછપનું પાણી વગેરે ખૂબ પિવાય છે અને દરદી સંયમમાં રહે એમ લાગતુ નથી" મેં ભાઈ અનુભાઈને આ અંગે પૂછ્યું ત્યારે તેમણે પણ કહ્યું કે, "કાકા, શુ થાય? હુ તો આખો દિવસ ઑફિસમા હોઉં, ઘેર શું થાય છે તેની મને ખબર નથી. હું વારંવાર ચેતવણી આપુ છું"

આ પ્રસંગે મને લાગ્યું કે આવી રીતે કામ થાય નહીં. નામોશી આવે. ભાઈ રણજિતભાઈને સૂચના કરી કે, "સારવાર છોડી દો લોહીનું દબાણ ૨૬૦ થી ૧૫૦ આવી ગયુ એટલે આપણો પ્રયોગ તો સપૂર્ણ સફળ ગણાય." ત્યાર બાદ કોઈ વૈદ્યની સારવારમાં સવા મહિનો તે બહેન રહ્યાં અને કમનસીબે મૃત્યુ પામ્યાં. આ પ્રયોગ મારી દૃષ્ટિએ તો સફળ ગણાય. મૃત્યુ રોકવાની શક્તિ પણ મૂત્રમાં છે તેવો મારો દાવો નથી અને કેવળ લોહીનું દબાણ ઓછુ એટલે ૧૭૦–૧૭૫ થાય તોપણ દરદીને આરામ થઈ જાય એવી નિષ્ણાત દાક્તરોની માન્યતા હતી. અને તે હેતુથી બાર કલાકના ઑપરેશનથી જ્ઞાનતંતુઓને કાઢી નાખ્યા છતાં તે લોહીનું દબાણ ઓછુ ન થયુ. તેને કારણે દાક્તરોએ પણ હાથ ધોઈ નાખ્યા હતા. તે લોહીનું દબાણ ૨૬૦ થી ૧૫૦ સુધી આવી ગયુ અને દરદીનુ બધુ દુ ખ મટી ગયુ એ કાઈ મૂત્રની જેવી તેવી શક્તિ ન ગણાય અને વળી નિરાંતે, વગર પીડાએ મૃત્યુ પામ્યાં. આ પ્રયોગને પૂરો યશ નહીં મળવાનો હોય એટલે અગર તો તે દરદીના મૃત્યુનો અપયશ આ પ્રયોગને શીરે નહીં આવવા દેવો હોય એટલે તે દરદીની સારવાર છોડી દેવાની બુદ્ધિ પ્રભુએ મને સુઝાડી, કારણ કે મને તેમાં મમત્વ ન હતુ આ કેસ બરોબર સમજાય એટલા માટે વિગતે મેં આપ્યો છે. આવા કેસોમાથી આ મૂત્રચિકિત્સાની વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિ આપણે ઊભી કરવાની છે આવા કેસો ભવિષ્યમાં મૂત્રચિકિત્સાના કોઈ પણ ઉત્સાહી સંશોધકોને માર્ગદર્શક થઈ પડે

૧૨

ગળાની ગાંઠો

ઘણાં નાના મોટાંઓને ગળામાં ગાંઠો થાય છે કેટલીક વખતે તે ક્ષયની હોય છે, કેટલીક વખત કૅન્સરની હોય છે અને કેટલીક વખત સાદી હોય છે, છતાં તેનાથી દરદીનુ ગળુ સૂજી જાય છે. ખાવામાં મુશ્કેલી પડે છે. તેના મો અને આંખો પણ સૂજી જાય છે. આવી ગાંઠોને ઇન્જેક્શનો કે ઑપરેશનથી છછેડવામા આવે અને તાત્કાલિક સાદા ઉપચારોથી મટાડી ન દેવાય તો તે કૅન્સરનુ રૂપ પકડે છે એમ ઘણાંનો અનુભવ છે સાબરમતી હરિજન આશ્રમમા રહેતા શ્રી જૂઠાભાઈ અમરશી શાહનો છોકરો નામે ભરત, ઉમર વર્ષ ૧૪ની, તેને ગળામા બને બાજુએ બે ગાઠો થયેલી. મોઢુ સૂજી ગયું હતું અને પાણી પીતાં પણ તકલીફ પડતી તેથી ગભરાઈને ઓળખીતા ડૉકટર પાસે તેને લઈ ગયા. ડૉકટરે તેને તપાસીને તુરત સૂચના કરી કે તેને તાત્કાલિક ગુલાબબાઈ હૉસ્પિટલમાં જ્યા ડૉ સુમન શાહ તે વખતે હતા, તેની પાસે લઈ જવો તે ડૉક્ટરે જૂઠાભાઈને એમ કહ્યુ કે તે પોતે તે છોકરાને દવા આપે પણ એ ગાઠો ગળાની અદર પાકી જાય અને ફૂટી જાય તો શરીરનુ જોખમ આવી જાય માટે ડૉ સુમનની સલાહથી તે જે ઇન્જેકશન કે બીજી સારવાર સૂચવશે તે મુજબ પછી કરીશુ. ડૉકટરની વાતથી ગભરાઈને શ્રી જૂઠાભાઈ પોતાના છોકરાને લઈને તે હૉસ્પિટલમા ગયા ત્યારે જાણ્યુ કે ડૉકટર પોતે બહાર નીકળી ગયા હતા. પણ બીજા માણસોએ કહ્યુ કે બપોરે બીજા કોઈ ડૉકટર મળશે. તેને એ છોકરાને બતાવજો, કારણ કે ડૉ સુમન શાહ હવે બે ત્રણ દિવસ પછી આવશે. બીજા ડૉકટરને બતાવવાની તેની ઇચ્છા ન હતી એટલે એ ભાઈ પોતાના છોકરાને લઈને ડૉ સુમનના ખાનગી દવાખાનામાં ગયા. બપોરના બાર વાગી જવાથી ડૉકટર ત્યાથી પણ પોતાને ઘેર જવાને નીકળી ગયા હતા એટલે બાપ–દીકરો થાકીને ઘેર પાછા ગયા શ્રી જૂઠાભાઈ પાસે તે વખતે ડૉ. આર્મસ્ટ્રૉગનુ પુસ્તક 'વૉટર ઑફ લાઈફ' હતું તે તેમણે ચીવટથી વાચવા માડયુ પુસ્તકમા ગળાની આવી જાતની ગાઠો માટે બહુ જ

ખાતરીપૂર્વક લખેલુ છે કે, તે મૂત્રચિકિત્સાથી જલદી ઓગળી જાય છે તેથી તેમણે પોતાના દીકરાને એ મૂત્રપ્રયોગની વાત કરી અને તેને સમજાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો રોજ દવાખાને જવુ, રોજનાં પાચસાત ઈન્જેક્શનો લેવાં અને મોટા ખર્ચમા ઊતરવુ, તેના કરતા મૂત્રપ્રયોગ કરવો એ જ સારું છે. બધી તકલીફોમાથી બચી જવાશે. કદાચ ઓપરેશન કરવાનુ પણ કહે એમ થાય તો જોખમ પણ ખરુ બાપની વાત છોકરો સમજ્યો અને આ પ્રયોગ કરવાનુ સ્વીકાર્યુ. ભરતભાઈ પોતાના પેશાબનો એક ઘૂટડો મો બગાડીને પી ગયો. પરતુ માની લીધેલી સૂગને લીધે તુરત ઊલટી થઈ. ઊલટીથી કેટલોક પેશાબ બહાર નીકળી આવ્યો છતાં તે દિવસે તેને કાઈ પીડા નહીં થવાથી અને તેના પિતાના વારંવાર કહેવાથી બીજે દિવસે તેણે વધારે પેશાબ લીધો તેને ઊલટી ન થઈ અને દરદમા ઠીક રાહત મળી આને કારણે તેને શ્રદ્ધા આવી કે તેને ઠીક થશે. ત્રીજે દિવસે તે ભાઈ છથી આઠ ઔંસ પેશાબ આખો મીંચીને ગટગટાવી ગયો ત્રણ જ દિવસમા આઠ આની દરદ ઓછુ થઈ ગયુ બીજા પાચ છ દિવસ વધુ આ પ્રયોગ ચાલુ રાખવાથી છઠ્ઠે દિવસે તો તેના ગળાની બને ગાઠો ઓગળી ગઈ શ્રી જૂઠાભાઈ જણાવે છે કે, આ પ્રસગથી અમને આ પ્રયોગ ઉપર ઘણી શ્રદ્ધા ચોટી છે આમ આ પ્રયોગ તેની બાબતમા સફળ થયો છે.

૧૩

ચામડીનું દર્દ

ઉપરના જ શ્રી જૂઠાભાઈ શાહે પોતાના શરીર પર ભયકર ગરમી ઊપસી આવેલી તે પર સફળ પ્રયોગ કર્યો તેનો હેવાલ તેમણે પોતે આપ્યો છે તેમની ઉમર ૭૭ વર્ષની છે ત્રણેક માસ ઉપર તેમણે શરીર પર પેશાબથી માલિસ કરવાનુ અને પેશાબ દરરોજ એક બે વખત પીવાનુ શરૂ કરેલું તે દરમ્યાન આખા શરીર પર શીતળાની માફક મોટા પીલુ જેવા ફોલ્લા ઊપસી આવ્યા આખા શરીર પર આગળી મૂકવા જેવી પણ જગા ખાલી નહીં હાથે અને પગે ઘણો દુખાવો શરૂ થયો.

તેથી તેમણે મૂત્ર અને પાણી સાથેના ત્રણ ઉપવાસ કરવાનો નિર્ણય કર્યો. ફોલ્લાના કારણે શરીર પર માલિસ તો થઈ શકે નહીં, જેથી મૂત્ર ચોપડવાનો નિશ્ચય કર્યો. આ પ્રયોગમા તેમને ભારે શ્રદ્ધા હોવાથી તે મુજબ સારવાર ચાલુ રાખી. શરીરની સ્થિતિ એવી હતી કે બીજો કોઈ માણસ જુએ તો એમ જ કહે કે તેમને ચેપી રોગની હૉસ્પિટલમા લઈ જવા જોઈએ, પણ તેમણે કોઈ પણ વૈદ-ડૉક્ટરની સલાહ લીધા સિવાય સપૂર્ણ શ્રદ્ધાથી પ્રયોગ ચાલુ રાખ્યો.

ઉપવાસ દરમ્યાન દિવસમાં જેટલો પેશાબ થાય તે બધો તે પી જતા અને બે ત્રણ દિવસનો વાસી પેશાબ રાખી મૂકેલો તેનો ઉપયોગ શરીર પર ચોપડવામાં કરતા. વચ્ચે છઠ્ઠે દિવસે રોગનો ઉપદ્રવ ખૂબ જ જણાયો અને પગે સોજા પણ આવી ગયા. એમણે જોયુ કે શરીરની ગરમી ઉપર કેવળ પેશાબ સીંચવાથી પેશાબનો ગુણ દાખવતો નથી, તેથી તેમણે પોતાના એક મિત્ર પાસે પેશાબનું ચોળીને શરીર પર માલિસ કરાવ્યુ તેને લીધે પાકેલા ફોલ્લા બધા ફૂટી ગયા આખા શરીરે જાણે પરુ-પાચ ચોપડ્યું હોય એવો સફેદ લેપ જણાયો. પણ પછી તુરત નવશેકા પાણીથી નાહી નાખી શરીર સ્વચ્છ કર્યુ. આથી ઘણી જ રાહત થઈ. પાંચ છ દિવસ સુધી જૂના નવા ફોલ્લામાથી પરુ નીકળી જવાથી રૂઝ આવવા લાગી અને શરીર સારું થઈ ગયુ. બે દિવસ પછી તો તેમની હમેશની કામગીરી શરૂ કરી દીધી.

આ કિસ્સામાં વિશેષ વિગત આપતા શ્રી જૂઠાભાઈ જણાવે છે કે, મેં મારી જિંદગીમાં કોઈ દિવસ ઉપવાસ કરેલા નહીં, કેમ કે જો એક જ દિવસ ખાધા વિનાનો જાય તો શરીરે પુષ્કળ અશક્તિ આવી જતી. પરતુ પેશાબ સાથેના આ ત્રણ દિવસના ઉપવાસ વખતે મને જરાય અશક્તિ જણાઈ નહોતી અને થોડું થોડુ ફરી પણ શકતો હતો. આથી મને શ્રદ્ધા ઊપજી છે કે ચામડીના દરદોમા આ મૂત્રપ્રયોગ રામબાણ અને સહેલો ઉપાય છે. મારી સર્વને ભલામણ છે કે આ સચોટ અને બિનખર્ચાળ ઉપાય અજમાવીને ચામડીના દરદોમા ફાયદો ઉઠાવે અને બીજી ખરચાળ દવાઓ અને હેરાનગતિથી બચે.

જો હુ ડૉક્ટરી'દવાઓ પાછળ પડ્યો હોત તો મોટા ખર્ચમાં ઊતરત આખુ કુટુંબ મારી સારવાર પાછળ હેરાન હેરાન થઈ જાત' આ દરદમાં તો મેં મારા સગાઓને કે દીકરીઓને પણ ખબર જાણી જોઈને આપી ન હતી, કેમ કે મારે તેમને હેરાનગતિમાંથી બચાવવા હતા આ રીતે મેં મારુ ચામડીનુ ભયકર દરદ શાન્તિથી મટાડ્યું.

તા ૧૦–૧૦–'૫૮.

ઉપરના હેવાલનો હુ પોતે સાક્ષી છુ. એક દિવસ હું આશ્રમ તરફ ફરવા ગયેલો. ત્યા મેં તેમની બીમારીની વાત જાણી હુ તેમને જોવા ગયો તેમની ભયંકર દશા જોઈને હુ ત્રાસી ગયો અને મને ચિંતા થઈ કે આનુ પરિણામ શુ આવશે! પણ પાચ દિવસ બાદ જ્યારે મેં ભાઈ જૂઠાભાઈને જોયા ત્યારે મને તેમનું શરીર જોઈને આશ્ચર્ય થયુ. શરીરના કોઈ ભાગ ઉપર દરદની નિશાની નહીં અને ચામડી તેજસ્વી તથા સુવાળી જણાઈ. ૭૭ વર્ષની ઉંમરે આવી બીમારી પછી પણ પાચ પાંચ માઈલની મુસાફરી કરીને ખરા ધીખતા તાપમા મોટી તાલવાળા ખુલ્લા માથે માથા ઉપર વસ્ત્રનો ટુકડો નાખીને શ્રી જૂઠાભાઈને પાછા મારી પાસે આવેલા જોયા ત્યારે મેં તેમનુ ખમીર તો જોયુ પણ સાથે સાથે માનવ-મૂત્રના ખમીરની પણ મને વિશેષ ખાતરી થઈ.

૧૪

પેટનો દુખાવો

અસલાલીના રહીશ અને અમદાવાદમા રહેતા ભાઈ લાલજીભાઈ હીરાભાઈ પટેલ ઉંમર વર્ષ ૪૩ની વર્તમાનપત્રોમા મારા મૂત્રચિકિત્સાના સ્વાનુભવની કથા વાચીને તેમણે પોતાની મેળે પોતાને જેમ સૂઝ્યું તે પ્રમાણે પોતાનુ દુ ખ દૂર કરવાનો નિશ્ચય કર્યો તેમને સારુ થયા બાદ બે માસે મારા એક પરિચિત ભાઈ સાથે મને મળવા આવ્યા અને પોતે જે પ્રયોગ કર્યો અને તેનાથી જે આરામ થયો તેની વાત કરી પછી પોતે પોતાના દરદને નિર્મૂળ કરવાને મૂત્રચિકિત્સાનો ઉપચાર કર્યો તેનો હેવાલ મને લખી મોકલ્યો તે ભાઈને પાચ વર્ષથી આતરડાની તથા પાચનશક્તિ

મદ હોવાની ફરિયાદ હતી. દર વર્ષે ડૉક્ટરની દવા કરાવવી પડતી અને એક બે માસની દવાથી કદાચ આરામ થતો, પણ પાછું એનુ એ જ દરદ ઊભરાયા કરતુ. આખરે તે ભાઈ આર્થિક રીતે અને શારીરિક દૃષ્ટિએ ઘણા કંટાળી ગયા અને અતે ગઈ દિવાળીએ તેમણે ડૉક્ટરની દવા લેવાની બંધ કરી. પણ ઉનાળામાં વળી પાછા તે બીમાર પડયા. તે દરમ્યાન મારા પ્રયોગવાળો લેખ તેમના વાચવામાં આવ્યો તેમણે મારી સલાહ કે સૂચના વગેરે મેળવ્યા સિવાય પોતાની જાત ઉપર તે પ્રયોગ શરૂ કર્યો અને તેમને બરાબર દોઢ માસમાં સંપૂર્ણ આરામ થયો.

વિશેષમાં આ ભાઈ લખે છે કે, "આ પ્રયોગથી મને દમની જે સાધારણ અસર હતી તે મટી ગઈ છે. ફક્ત આ મૂત્રપ્રયોગમા શ્રદ્ધા અને આત્મસંયમની જરૂર છે. મને પોતાને તો અનુભવે લાગ્યુ છે કે શાસ્ત્રીય રીતે મુ. રાવજીકાકાએ જે સલાહ-સૂચના પોતાના લેખમાં આપી છે તે પ્રમાણે મેં પ્રયોગ કર્યો હોત તો આટલો લાબો વખત આ પ્રયોગ મારે કરવો પડયો ન હોત.

મારા મનની નિર્બળતાને કારણે હું બીડી તથા ખાંડ છોડી શક્યો નહોતો. જો આ બે વસ્તુ છોડી હોત તો મને અવશ્ય વહેલો ફાયદો થયો હોત એમ મને લાગે છે. મેં નીચે પ્રમાણે પ્રયોગની શરૂઆત કરી હતી.

શરૂઆતમાં આઠ દિવસ સુધી સવારથી સાજ સુધી બધો જ પેશાબ મેં પીધો હતો. પછી ધીમે ધીમે ચાર વખત દિવસમાં પીતો હતો અને છેલ્લા દશ દિવસમા તો સવારમાં વહેલો એક જ વખત લેતો હતો તેનાથી પેટમાનો ગૅસ તથા કબજિયાત રહેતી હતી તેમાં ઘણો ફાયદો જણાયો. અને એક માસ સુધી દરરોજ રાતનો પેશાબ રાખી મૂકીને બીજે દિવસે રાત્રે તથા સવારમાં અડધો અડધો કલાક આખા શરીરે માલિસ કરતો હતો જેટલો પીવાથી ફાયદો થયો હતો તેટલો જ માલિસથી પણ ફાયદો થયો હતો માલિસથી મારી ચામડીના રગમાં ફેર જણાયો અને પગનાં તળિયામા પહેલાં ખૂબ જ પસીનો થતો હતો તે હવે બિલકુલ થતો નથી અને પગના તળિયાંની ચામડી પણ સુંવાળી અને સારી થઈ ગઈ મોઢા ઉપર ગરમી અને ફોલ્લીઓ હતી તે પણ મટી ગઈ.

બીજું કેડમા જે કળતર થતુ હતુ તે પણ નાબૂદ થયુ. આજે હું સપૂર્ણ સારી રીતે કામ કરી શકું તેવી સ્થિતિમા છું અને આજે દિવસના ચૌદ કલાક કામ કરુ છુ.

મારી બીમારીના ટાઈમે હું નિરાશ અને સુસ્તપણે બેસી રહેતો હતો. આજે કોઈ પણ જાતની નબળાઈ નથી અને સપૂર્ણ સ્ફૂર્તિથી કામ કરુ છુ."

તા ૧૫–૧૦–'૫૮

સદરહુ ભાઈએ આપેલા હેવાલનો છેવટનો ભાગ—તેમણે પ્રયોગ કેવી રીતે કર્યો તે વર્ણન તેમની જ ભાષામા શબ્દેશબ્દ મેં ઉપર આપેલ છે. તેમાં તેમણે કરેલા એકરારથી તેમની નિખાલસતાનાં દર્શન થાય છે મૂત્રચિકિત્સાના પ્રયોગમાં રાખવી જોઈતી ચોકસાઈ અને પાળવી જોઈતી પરહેજીમાં તે બિલકુલ બેદરકાર રહ્યા છે અને આપણા લોકોમાં ચોકસાઈની જે ખામી છે તેનુ દૃષ્ટાત તેમણે પૂરું પાડ્યુ છે છતાયે તેમણે કરેલા પ્રયોગથી લાભ તો થયો જ. તેમનુ કહેવુ તેદ્દન વાજબી છે કે, જો તેમણે સૂચવેલી પરહેજી પાળી હોત તો તેમનુ જે દરદ દોઢ માસમાં મટ્યું તેનો આઠ દસ દિવસમાં નિકાલ આવી ગયો હોત આ ઉપરથી જેમને અનુભવ થયો હોય તે મૂત્રની અમોઘ શક્તિ સમજી શકે પણ જગતભરના વૈદકીય મહાવિદ્યાલયોમાં નિષ્ણાત થયેલા દાક્તરો આ વાત શી રીતે સમજી શકે? અને એ નિષ્ણાતો તે અણઘડ ગણાતા માણસના અનુભવને મૂર્ખાઈ સમજે તો તે અણઘડ માણસના દિલમા સામેના વિષે જે ભાવ પેદા થાય તેમાં તેનો શો દોષ?

આ વર્ણન પૂરું કરતાં એક જાણવા જેવી વાત જણાવુ. સદર લાલભાઈ પ્રયોગ કરી સારા થયા પછી મને મળવા આવ્યા અને પોતાના અનુભવની મને વાત કરી, ત્યારે મેં તેમને સ્વાભાવિક પ્રશ્ન કર્યો કે, "તમને પેશાબ પીતાં સૂગ ન આવી?" મારો પ્રશ્ન સાભળી તેમણે પોતાની વીતકકથા મને કહી સભળાવી તેમણે કહ્યુ કે, હુ જ્યારે દસ બાર વરસનો હોઈશ ત્યારે મારા શરીર પર બધેય અછબડા જેવા મોટા ફોલ્લા ઊપસી આવેલા મને બહુ દરદ થતુ મારા ગામના એક વૃદ્ધ

વૈદે મારા પિતાને દવા બતાવી કે તેણે ત્રણ-ચાર દિવસ ગધેડાનુ મૂતર પવાય તો તે ફોલ્લા શમી જશે. પણ ગધેડાનું મૂતર છે એવું હુ જાણું તો હું તે નહીં પીઉ એવી મારા પિતાને ખાતરી હતી તેથી એક દિવસ સવારે તૈયાર થઈને તેઓ મને કહેવા લાગ્યા કે હું અમદાવાદ જાઉ છુ, બપોરે પાછો આવીશ. અમુક તમુકને મળવુ છે અને કોઈ ડૉક્ટરને તારા ફોલ્લાની વાત કરી દવા પણ લેતો આવુ; એમ કહી તે ઘર બહાર ગયા અને સીધા કુંભારવાડામા ગયા. એક કુંભારને કહ્યું કે, "હું થોડી વારમાં આવુ છું તે દરમ્યાન ગધેડાનું મૂતર ઝીલીને આ શીશીમાં ભરી મૂકજે." પછી ત્યાથી સીમમાં—ખેતરમાં ગયા અને બપોરના બારેક વાગ્યે શીશો લઈને આવ્યા, અને કહેવા માંડ્યું કે, "ફલાણા ભાઈ ના મળ્યા, ફલાણા ભાઈએ વાયદો કર્યો. છેવટે ડૉક્ટર પાસે જઈને આ પીવાની દવા લેતો આવ્યો છુ. દરરોજ અમદાવાદ જવુ ના પડે એટલે ચાર દિવસની સામટી દવા લેતો આવ્યો છું." એમ કહીને મને ચાના પ્યાલામાં દવા કાઢી આપી. હું મોં કટાણું કરી પી ગયો ચારેય દિવસ એ જ દવા પીધી અને મારી ગરમી શમી ગઈ. મને પૂરો આરામ થયો પછી મેં જાણ્યુ કે મેં જે દવા પીધી તે દાક્તરની દવા નહોતી પણ ગધેડાનુ મૂતર હતું. હવે બોલો, અજાણતાં ગધેડાનું મૂતર પણ પીધુ છે, તો આપમેળે જાણીને મારું પોતાનું મૂતર પીઉ તેમાં સૂગ શાની? મેં તો એના કરતાય વધારે ગધવાળી અને વધારે બેસ્વાદ ઘણી દવાઓ પીધી છે."

૧૫

આંખનો દુખાવો

અમદાવાદના એન્ટિકરપ્શન ખાતાના એક પોલીસ અમલદાર શ્રી દેસાઈ બેઅઢી માસથી આંખના દરદથી પીડાતા. બને આંખો દુખ્યા કરે અને કાયમ માટે લાલચોળ રહે ઘરગથ્થુ દવાઓ કર્યા કરે; પણ કાંઈ જ આરામ ન થયો છેવટે કંટાળીને આંખના નિષ્ણાત પાસે તે ભાઈ ગયા તેમણે આંખ તપાસીને દવા લખી આપી આંખ તપાસ્યાના પાચ રૂપિયા ખર્ચ્યા અને દવાના અઢી રૂપિયા ખર્ચ્યા વીસ દિવસ સુધી તે દવા અજમાવી પણ કાંઈ રાહત મળી નહીં આંખનો દુખાવો અને બળતરા ચાલુ રહ્યાં એક દિવસ તે ભાઈ મને મળવા આવ્યા. તેમની આખો જોઈ મેં તેમને પૂછ્યું તેમણે પોતાની પીડાનું વર્ણન કર્યુ. મેં તેમને સલાહ આપી કે આંખ ધોવાની કાચની પ્યાલી આવે છે તેમાં તમારો તાજો પેશાબ ભરી તેમાં આખો વારાફરતી બોળીને ઉઘાડો અને બધ કરો દરરોજ સવાર, બપોર અને સાજ એમ ત્રણ વખત દરેક આંખ પાંચ પાંચ મિનિટ બોળી રાખો તમને આરામ થઈ જશે. અને તેમણે તેમ કર્યુ. જોકે તેમણે તો મારી સૂચના કરતાં ઓછો સમય તે સારવારમા આપ્યો છે, છતાં તેમને આરામ થયો પોતાનો હેવાલ લખતા તે ગીર્ગાભાઈ દેસાઈ લખે છે કે,

"આપની સલાહમાં શ્રદ્ધા રાખી મેં ત્યાર બાદ દિવસમાં ત્રણ વખત ત્રણથી ચાર મિનિટ માટે પેશાબમાં વારાફરતી બને આખો બોળી રાખવાનો પ્રયોગ શરૂ કર્યો તેનુ અદ્‌ભુત પરિણામ આવ્યું. એક જ અઠવાડિયાના ટૂંક સમયમા આ પ્રયોગથી મને સપૂર્ણ આરામ થયો. આખોમા બળતરા થતી હતી તે બધ થઈ લાલાશ દૂર થઈ હજી મારો પ્રયોગ ચાલુ છે મને તો અનુભવે આ પ્રયોગ આશીર્વાદરૂપ લાગે છે અને તે બાબત હું આપનો અત્યત ઋણી છુ મારી આપશ્રીને પ્રાર્થના છે કે આનો વધારે પ્રચાર થાય અને ફેલાવો થાય તો મારા જેવા અનેક માટે તે આશીર્વાદરૂપ થઈ પડશે"

તા ૧૬–૧૦–'૫૮

૧૬

નાની જીભનું કૅન્સર

મને મૂત્રચિકિત્સાનો સહેજેય ખ્યાલ નહીં તે સમયનો, સને ૧૯૫૪ ની સાલનો, એક કિસ્સો છે. અમદાવાદના નિવાસી શ્રી છન્નાલાલ તુલસીદાસ પટેલ ઉંમર ૫૧ વરસની, હાલ શ્રી ચિમનલાલ મંગળદાસ ઍન્ડ કંપની લાલ દરવાજાની પેઢીમાં મુનીમ તરીકે કામ કરે છે. તેમને મો અંદરની નાની જીભને કૅન્સર થયેલુ એ જ પેઢીમા કામ કરતા ભાઈ બાબુભાઈ સોની નામના જુવાનને વૈદકશાસ્ત્રનો શોખ તેમણે જુદા જુદા અખતરા કરવાનું જ્ઞાન મેળવતાં સ્વ. આર્મસ્ટ્રૉગનુ 'વૉટર ઑફ લાઈફ' નામનું પુસ્તક મેળવ્યું અને વાંચ્યું. તેમને શ્રદ્ધા બેઠી, એટલે પોતાની સાથે કામ કરતા શ્રી છન્નાલાલને મૂત્રચિકિત્સા અજમાવવા સમજાવ્યા. ભાઈ છન્નાલાલ સમજ્યા અને તેમણે તે પ્રયોગ કર્યો. તેમને સારું થયુ ત્રણ વર્ષ પછી મૂત્રચિકિત્સા વિષે મેં મારો અનુભવ લખ્યો તે વાંચીને ભાઈ બાબુભાઈ સોની શ્રી છન્નાલાલને લઈને મારી પાસે આવ્યા અને શ્રી છન્નાલાલે મૂત્રપ્રયોગ અંગે પોતાનો અનુભવ બહુ વિશ્વાસ અને હિંમતથી કહ્યો. પછી તેમણે મને જે કહ્યું તે ચોકસાઈથી મને લખી મોકલ્યું, જે તેમના શબ્દોમાં હું નીચે આપુ છુ:

"સને ૧૯૫૪ની સાલમાં મને મારી ઉપરની જીભ ઉપર એક ચાંદી પડેલી જણાઈ જ્યારે હું ખોરાક લેતો ત્યારે મને બળતરા થતી અને પાણી પીવા જતાં પણ બળતરા થતી. આ બાબત માટે એના ખાસ ડૉક્ટરને બતાવ્યુ અને તેમની સૂચના અનુસાર દવા લીધી, પરંતુ મને કાઈ ખાસ ફેરફાર લાગ્યો-નહીં હું અવારનવાર જુદા જુદા ડૉક્ટરોની સલાહ લેતો, પણ રોગ શુ હતો તે કોઈ કહેતું નહીં ત્યાર બાદ શ્રી બાબુભાઈ ઓચ્છવ-લાલ સોનીએ પેશાબની મહત્તા ઉપરનુ એક અંગ્રેજી પુસ્તક મોકલ્યુ અને પેશાબ પીવા માટે સમજાવ્યુ પહેલાં તો સૂગને કારણે હુ પેશાબ લેવા તૈયાર થયો નહીં. પણ તેમણે મને સમજાવવાનું ચાલુ રાખ્યુ અને

તેમના ત્રણ માસના સખત પ્રયાસ બાદ મેં પેશાબ પીવાનું સ્વીકાર્યું. આથી કાંઈક અંશે મને બળતરા ઓછી લાગી અને મારામાં કાંઈક શક્તિ આવી. ત્યાર બાદ મને સંપૂર્ણ આરામ જલદી થાય તે માટે મેં ડૉક્ટર હરિભક્તિની સલાહ લીધી. તેમણે મને ઑપરેશન કરાવવા સલાહ આપી અને મને કહ્યું કે રૂઝ લાવવા માટે કિરણો લેવાં પડે હું ઘણા વખતથી દરદનો કંટાળેલો હોવાથી મેં ઑપરેશન કરાવ્યું અને ડૉક્ટરે મારો ઑપરેશન કરેલો ભાગ તપાસવા સિવિલ હૉસ્પિટલમાં મોકલ્યો. ઑપરેશન કર્યું તે જ દિવસે શ્રી બાબુભાઈ સોની મને મળ્યા અને મને પેશાબ લેવાની પૂરેપૂરી સલાહ આપી ઑપરેશન કર્યાના ત્રણ ચાર દિવસ ખોરાક લેવાનો ન હોવાથી મને ઉપવાસનો લાભ મળ્યો અને ઉપવાસ દરમ્યાન મેં બને તેટલો વધારે પેશાબ લેવા માંડયો અને તુરત જ ત્રણ દિવસમાં ઑપરેશનના ભાગ ઉપર રૂઝ આવી ગઈ. ડૉક્ટરને હું વારંવાર બતાવતો જતો પણ મને ચમત્કારિક રીતે ત્રણેક દિવસમાં રૂઝ આવી ગઈ અને દુખાવો રહ્યો નહીં તે જાણી ડૉક્ટર સાહેબ પણ વિચારમાં પડી ગયા. મારા શેઠ શ્રી મદનમોહન મંગળદાસને મારા પર ઘણો પ્રેમ છે, તેથી તેમણે મારા દરદ વિષે પૂછ્યું, ત્યારે ડૉક્ટરે સિવિલ હૉસ્પિટલના રિપોર્ટ ઉપરથી મને કૅન્સર છે એમ જણાવ્યાનું મેં તેમને કહ્યું. આથી મને શેઠ સાહેબે તાત્કાલિક મુંબઈ તાતાની હૉસ્પિટલમાં જવા સૂચવ્યું. મને તો ખબર હતી કે આ બવો પ્રતાપ પેશાબનો છે. તેથી મેં બને તેટલો પેશાબ લેવાનુ ચાલુ રાખ્યુ. છતાં હું ડૉક્ટરની ઈચ્છાને માન આપી તાતા હૉસ્પિટલમાં ગયો, અને ડૉક્ટરના રિપોર્ટ ઉપરથી મને ઑપરેશન કરેલા ભાગ ઉપર રેડિયમ લગાડયું. ખરી રીતે મને કશાની જ જરૂર નહોતી, કારણ કે મને રૂઝ આવી ગઈ હતી અને દુખાવો હતો નહીં. તાતા હૉસ્પિટલવાળાએ પછી એક માસ પછી બોલાવેલો અને મેં પેશાબ પૂરેપૂરો લેવાથી મારુ વજન ૧૩ રતલ વધ્યું અને ફરીથી તાતામાં ગયો ત્યારે ત્યાંના લોકો અચંબો પામ્યા. અને કાંઈ પણ દવા કે રેડિયમ આપ્યા સિવાય મને બે માસ પછી પાછું જવાનું જણાવ્યું; પણ તે દરમ્યાન તો મારું વજન કુલ ૨૩ રતલ વધ્યું ખોરાક સારી રીતે લેવાતો અને શરીરમાં અપૂર્વ શક્તિ આવી. અત્યારે એ વાતને અઢીત્રણ વરસ થઈ ગયા; પણ મારુ વજન જે વધેલું તેટલું હાલ પણ છે અને

જોકે મને ૫૧ વર્ષ થયાં છે છતાં હું એકતાળીસ વર્ષનો હોઉં એવી શક્તિ ધરાવું છું. આ વાત માટે શ્રી બાબુભાઈ ઓચ્છવલાલ સોનીનો હું આભાર માનુ છું. જો તેમણે મારા માટે આ પુસ્તક ના મેળવ્યુ હોત અને જો મને પેશાબની મહત્તા ન સમજાવી હોત તો હું અત્યારે કઈ દુનિયામાં હોત તે કહેવુ મુશ્કેલ છે."

તા. ૧૭–૧૦–'૫૮

ઉપરના કેસ વિષે હું કાંઈ અધિકારપૂર્વક કહી શકું એમ નથી. દરદીએ પોતે શ્રદ્ધા અને ચોકસાઈથી મારી રૂબરૂ વાત કરી તેની છાપ મારા પર સારી પડી; પણ મારા પર પડેલી છાપને હું આ કેસમાં પ્રમાણભૂત ગણવાનો દાવો નહીં કરું. છતાં હું એટલું જાણુ છું કે વર્તમાન તબીબી આલમમા કૅન્સર માટે છરી અને રેડિયમના કિરણો એ બે જ સાધનો સ્વીકારાયાં છે. અને કૅન્સરનો રોગ જોકે તે આલમ અસાધ્ય ગણે છે છતા તે માટે તો ઑપરેશન અને રેડિયમનાં કિરણોથી મટે એવું માને છે અને મનાવે છે બંને સાધનોથી પૂરી સારવાર લીધા સિવાય તે મટે જ નહીં એ સ્વીકૃત સિદ્ધાન્ત છે આ કેસ કૅન્સરનો હતો એવો સિવિલ હૉસ્પિટલનો રિપોર્ટ છે; અને દરદી ભાઈ છનાભાઈએ પોતાના પ્રયોગમાં શ્રદ્ધા હોવા છતા અને પેશાબના પ્રતાપથી જ તેમને મટ્યું છે એમ કહેવા છતા ઑપરેશન કરાવ્યુ એમાં ડૉક્ટરને એવો દાવો કરવાનો મોકો મળે છે કે ઑપરેશન ન કરાવ્યું હોત તો રોગ મટત નહીં જોકે કૅન્સરના રોગનો અભ્યાસ (ઇતિહાસ) તો નિરાશાભર્યો છે કે ઑપરેશન અને કિરણોથી પણ જવલ્લે જ કૅન્સરનો દરદી દરદમાંથી મુક્ત થાય છે એટલે ભાઈ છનાલાલે મૂત્રચિકિત્સામાં શ્રદ્ધા હોવા છતાં ઑપરેશન કરાવીને પ્રચલિત તબીબી પદ્ધતિને તેમના કથનનો ઇન્કાર કરવાનો મોકો આપ્યો છે. બાકી તો કેસ સાવ સ્પષ્ટ છે.

૧૭

કૅન્સર નિર્મૂળ થયું

કૅન્સરનો જે કેસ પાછળ આપ્યો તેથી મને સંતોષ નહોતો કાંઈક ખામીને લીધે ચાલુ પ્રચલિત તબીબી પદ્ધતિને પણ તેનો યશ મળે તેવો સભવ છે છતા મને પોતાને ખાતરી હતી તેથી મેં તે નોંધ્યો છે. પણ તે સિવાય કૅન્સરનો બીજો સ્પષ્ટ કેસ જેને ડૅાક્ટરોએ કૅન્સર તરીકે ગણ્યો હોય તેના પર કોઈ પણ પ્રકારની તબીબી ક્રિયા થઈ ન હોય તેવો કેસ જલદી સુધરે એવી મને પૂર્ણ ખાતરી છે પણ આ વૈજ્ઞાનિક જમાનાના લોકો વૈજ્ઞાનિક સારવારને નામે વૈજ્ઞાનિક વહેમો અને તેના ઓજસમાં અજાઈ જાય છે તાતા હૅાસ્પિટલમાં 'આજ સુધી હજારો કૅન્સરના દરદીઓને વીજળીના કરન્ટ આપ્યા હશે અને દાક્તરોએ હજારો કૅન્સરના દરદીઓની કૅન્સરની ગાઠોનુ ઑપરેશન કર્યુ હશે પણ હજી સુધી એક પણ એવો કેસ નથી કે જે કાયમી સુધર્યો હોય વીજળીના કરન્ટ આપીને ગાઠ ઓગાળી દીધા પછી બીજી જગ્યાએ પાછી કૅન્સરની ગાંઠ નીકળે જ છે. અને ઑપરેશન કર્યા પછી પણ કૅન્સરની ગાંઠ બીજી જગ્યાએ નીકળે છે એટલુ જ નહીં પણ પહેલાના દરદ કરતાં અનેક ઘણા દરદ સાથે નીકળે છે. એટલે રોગની સારવારનું દરદ મૂળ રોગના દરદ કરતાં અનેક ઘણું પીડા-જનક હોય છે છતાં દરદીઓ દરદ થયુ એટલે દાક્તર પાસે દોડી જાય છે દાક્તર તેમને જે સારવાર નિષ્ફળ પુરવાર થઈ છે તે જ બતાવે છે દરદી તે સારવાર લે છે, પૈસા ખર્ચે છે, પીડા વધે છે, અને મૃત્યુની વધુ નજીક તે દરદી ધકેલાતો જાય છે

હુ જાતે દાક્તરી ધંધાનો અભ્યાસી નહીં હોવાથી મને અધિકાર-પૂર્વક કહેવાનો હક નથી. પણ જે વાત વિજ્ઞાનના વાડામાથી નીકળીને જનસમૂહના અવકાશમાં અનુભવાતી દેખાઈ તેને માટે જે સાચું હોય તે કહેવાને ઉપાધિ કે અધિકારની જરૂર નથી હવે તો તે વાત સર્વને જાણીતી થઈ પડી છે કૅન્સરના હજારો દરદીઓની સારવાર કરી હશે એવા બ્રેડફોર્ડના

મરહૂમ ડૉક્ટર રાબાગ્લીઆટીએ તો નિખાલસ હૃદયે એવો એકરાર કર્યો છે કે "કૅન્સર અને બેરી ગાંઠોના દરદમાં શસ્ત્રક્રિયા કર્યા પછી ભાગ્યે જ કોઈ દરદી બચ્યો હશે." અને ત્યાર બાદ બધાયને એવો જ અનુભવ થયા કરે છે. કૅન્સરનો દરદી કિરણો લેવા જાય છે ત્યારે પણ એમ જ કહેવામાં આવે છે કે પાછા મહિને બે મહિને કિરણો લેવા આવજો અને જિવાય ત્યાં સુધી જીવજો. કૅન્સરના રોગીને તપાસી દાક્તર કદાચ ઉદ્‌ગાર કાઢશે અગર તેનું મ્લાન મુખ એવું કહેશે કે કિરણો લેજો અને રામનું નામ લેજો. આવો દરદી મૂત્રપ્રયોગથી સારો થાય જ એવી શ્રદ્ધા તો મારા દિલમાં હતી, પણ તે શ્રદ્ધા જ્યાં સુધી ફળદાયી ન થાય ત્યાં સુધી તે શ્રદ્ધા પાંગળી ગણાય. મારી પાસે કૅન્સરના બે દરદીઓ એવા આવ્યા, જેમનું દરદ બહુ જ જામી ગયું હતું મો ઊઘડે નહીં, ખવાય નહીં, ગળું ગૂંગળાઈ જાય. દરેક છ માસે મુબઈ જઈ કિરણ લેવડાવેલાં, ઑપરેશન કરાવેલું. પણ પહેલા હતું તેના કરતાં દરદ ઘણું વધી પડેલું. તેમાંના એક ભાઈએ પ્રયોગ કરવા માંડયો. તેમને સારું થવા માંડયું પહેલાં કરતાં મોં વધારે ઊઘડવા માંડયું એટલે ઉત્સાહમાં આવી ઉપવાસ શરૂ કર્યા પણ આજુબાજુનું કઢંગું વાતાવરણ. પાડોશીઓએ તેમને અને તેમનાં પત્નીને ચૂંટી ખાધાં, ઉપવાસ બંધ કરાવ્યા, અને મૂત્રપ્રયોગ છોડાવ્યો. આ અંગે તે દરદીના નાના ભાઈએ મને લખી જણાવ્યું કે મૂત્ર-પ્રયોગથી દરદ સારા પ્રમાણમા સુધારા પર હતું પણ લોકોએ તે પ્રયોગ છોડાવ્યો. પછી શુ થયું તેની મને ખબર નથી. આ દાખલો એટલા માટે મેં આપ્યો છે કે દરદી તરીકે પણ આપણે નિર્ણયપૂર્વક વર્તનારા નથી જોકે મને આઘાત થયો કે એક સારા દૃષ્ટાંત તરીકે કેસ હતો તે પરિપૂર્ણ ન થયો. છતાં હું તો આશા રાખીને જ બેઠો કે ભગવાન આ દરદના દરદીને પણ મને આપશે. એવામાં મુંબઈથી બે ત્રણ પત્રો કૅન્સરના દરદીઓના આવ્યા તેઓએ મારી દોરવણી માગી હું જે જાણતો હતો તે લખ્યું. તેમણે તે પ્રમાણે પ્રયોગ કરવા માંડયો. પુસ્તક વાંચે અને તેનાથી મનમાં સંતોષ ન થાય તો મને પૂછે. એ રીતે પત્રવ્યવહાર ચાલ્યાં કરે તેમાં મુબઈ લોઅર પરેલમાં સનમિલ રોડ પર ધંધો કરતા શાહ ભીમશી ગોપાળનો પત્ર આવ્યો: તે નીચે પ્રમાણે હતો:

તા ૩૦-૧૧-'૫૯

જત લખવાનુ જે મને ગળાનું કેન્સર ૨૦૧૪ના વૈશાખમા થયુ છે. ત્યારે મને ગળા ઉપર જરા ગાંઠ લાગવાથી બાજુમાં રહેતા ડૉક્ટર પાસે જતા દાક્તર આપણા ઘર જેવા સબંધી હોવાથી પોતાની જરા પણ લાલચ ન રાખતાં બીજે દિવસે જ પોતે સાથે આવીને તાતા હૉસ્પિટલમા લઈ ગયા તાતા હૉસ્પિટલના રિપોર્ટ બાદ મને ત્યા ગળાની જમણી બાજુ ૨૦ લાઈટનો કરટ એક જ બાજુ આપવાથી ગાઠ ગળી ગઈ. ત્યાર બાદ મને વરસ સવાવરસ બાદ તેની બાજુમા જે બીજી ગાંઠે દેખાવ દીધો ત્યારે પણ ત્યાં તે ગાંઠ ઉપર ૯ લાઈટના કરન્ટ આપવાથી તે ગાંઠ મટી ગઈ હાલ મહિનો થયો ત્રીજી ગાંઠ કાનની બાજુમા સોપારી કરતા મોટી થયેલ છે. તેથી માથામાં ક્યારેક ક્યારેક ચસકા મારે છે. તેથી ગભરાટ લાગે છે હવે તો ઉપચારમા તમારું 'માનવમૂત્ર' પુસ્તક મળવાથી મારા પેશાબનો દરરોજ ત્રણચાર વખતે ઉપચાર કરું છુ. તેમ જ દરરોજ સાંજે હળવે હાથે પેશાબથી શરીર પર માલિસ કરાવુ છું ખોરાકમાં સવારમા હમેશા બે રોટલી, અને મગનુ પાણી સાજે પણ તે જ ખોરાક લઉં છું. મારા દિલને ગભરામણ બહુ થાય છે આજ સુધી ગળામા કાંઈ પણ તકલીફ પડી નહોતી પણ હવે માથામાં સણકા મારે છે અને ગભરામણ થાય છે. મારે ખોરાકમા શું લેવુ, પેશાબ સાથે ઉપવાસ કેટલા કરવા વગેરે જે સૂચના આપવા જેવી હોય તે આપશો.

* * *

તમારો દર્શનાભિલાષી
શાહ ભીમશી ગોપાળના રામરામ

ઉપરના તેમના કાગળના જવાબમાં મેં તા ૩-૧૨-'૫૯ના રોજ તેમને જરૂરી સૂચના આપી અને પેશાબના પીવા સાથે બીજા ઉપચાર પણ સૂચવ્યા કાનમાં ગરમ પેશાબના ટીપા નાખવાનુ જણાવ્યું કૅન્સરની ગાંઠ ઉપર પેશાબનાં પોતા મૂકયાં હોય તેના પર શેક કરવાનુ જણાવ્યુ દિવસમા બે ત્રણ વખત મોમા પેશાબ રાખી ખૂબ હલાવી મોંની અદરની બધી ગ્ર થિઓના છિદ્રોમા પેશાબ દાખલ થાય એવી રીતે કોગળા કરવાનુ સૂચવ્યું. તેમ જ ખોરાક અગેની સૂચના આપી.

આ પ્રયોગ તેમણે તા. ૧૦–૧૧ ના અરસામાં શરૂ કર્યો અને તા. ૧૭–૧૨–'૫૯ના રોજ તથા ત્યાર બાદ તેમનો વિગતે પત્ર આવ્યો તેમા તે ભાઈ લખે છે કે:

અમોને કૅન્સરની ગાઠ હતી તે ઓગળી ગઈ છે. પેશાબનો ઉપયોગ કરવાથી ઘણો જ ફાયદો થયો છે. હવે મને કોઈ પણ જાતની તકલીફ નથી. ગાંઠ ગળી ગઈ છે.

* * *

પેશાબનો પ્રયોગ શરૂ કર્યો ત્યારથી પેશાબ પીવાની અને માલિસની શરૂઆત કરી છે. પ્રયોગ શરૂ કર્યો ત્યારે મારું વજન ૧૮૮ રતલ હતુ. હાલ મારું વજન ૧૫૬ રતલ છે. પહેલાં મારું શરીર ઘણુ બેઢગુ હતુ. ગૅસને કારણે પેટનો ઝોળો લબડતો હતો તે ટળી ગયો છે અને શરીરમા સુસ્તી હતી તે પણ પ્રયોગથી નાબૂદ થઈ છે. હવે શરીર એકદમ પ્રફુલ્લિત સરસ રહે છે અને સહેજ પણ થાક જેવુ લાગતુ નથી. આ પ્રયોગથી મારા શરીરમાંની ખોટી ચરબી દૂર થઈ સરખું શરીર થયુ છે. હું પેશાબ પીવાનો મારી જિંદગી સુધી દિવસમાં બે વખત ચાલુ રાખવાનો છુ મને ખાતરી થઈ છે કે તેમ કરવાથી મારી તદુરસ્તી પૂરેપૂરી સચવાશે વળી અમારા ઘરમા આખ દુખતાં પેશાબનાં ટીપાં નાખવાથી આંખને પણ આરામ થઈ ગયો છે અને આ પ્રયોગ પર પૂરો ભરોસો થયો છે અને જિંદગીભર તેનો પ્રચાર કરીશ.

હમેશા આપનો વિશ્વાસુ
ભીમશી ગોપાળ

કોઈ એમ નહીં માનો કે આવુ લાંબુ લખાણ મેં શા માટે લખ્યુ? ભીમશીભાઈ જેવાં હજારો સાહિત્યની અણઆવડતવાળા ભાઈબહેનો સમજી શકે અને તેમાથી પોતાને જોઈતી દોરવણી મેળવી લે એવા હેતુ-થી મેં આ હકીકત આપી છે. વળી આ કૅન્સરનો કેસ મારા પોતાના અનુભવમાં પ્રથમ છે બીજા બેચાર જુદી જુદી કોટીના ઉપચારમા ચાલુ છે. તેમને જુદી છુદી પદ્ધતિ અખત્યાર કરાવી છે. જે કૅન્સરના દરદ ઉપર કરન્ટ નથી લગાડ્યા તે જલદીથી નાબૂદ થાય છે. જેના પર કરન્ટ લાગુ કર્યા

હોય છે તે વધુ સમય લે છે. જેના પર શસ્ત્રક્રિયા થઈ હોય છે તેને સુધરવાની આશા ઓછી રહે છે

એક ભાઈએ મને પૂછ્યું કે કરન્ટ આપવાથી કૅન્સરની ગાઠ ઓગળી જાય છે પણ પછીથી બીજી જગ્યાએ વધારે પીડા સાથે નીકળે છે. તેવી જ રીતે મૂત્રપ્રયોગથી મટી ગયેલુ પાછું નહીં ઊભરે એની શી ખાતરી? એવી શકા અસ્થાને છે કરન્ટથી તો દરદ નાબૂદ થતું નથી પણ દબાય છે મૂત્રપ્રયોગથી કૅન્સરનો રોગ જે ઝેરી તત્ત્વોના કારણે પેદા થયો હોય તે ઝેરી તત્ત્વો શરીરમાંથી નાબૂદ થયા બાદ કૅન્સરની ગાંઠ ઓગળી જાય છે એટલે તે દરદ બીજી વખત દેખા નહીં દે એ ચોક્કસ છે અને એવુ તત્ત્વ શરીરમા દાખલ ન થાય તેની અગમચેતીરૂપ પેશાબ પીવાનુ દરરોજ એક વખત રાખે તો જાણે સ્વાસ્થ્યરૂપી બખતર પહેર્યુ હોય તેવા નિશ્ચિત થવાશે.

૧૮

જૂનું લીલું ખરજવું

પાટણના રહીશ અને મુબઈમા રહેતા ચાના દલાલ શ્રી રસિકલાલના પત્નીને બને હાથના આંગળા પર લીલુ ખરજવુ થયેલું કેટલાય મહિના થયા છતા મટ્યું નહીં અને જેમ જેમ ઈન્જેક્શનો લે કે દવા લગાડે તેમ તેમ વધ્યા જ જાય વધુ મુશ્કેલી તો એ હતી કે, તેમાંથી રાતદિવસ પાણી ઝમ્યા કરે એટલે ચીતરી ચઢે અને કોઈ કામ હાથે થાય નહીં હાથે રાતદિવસ પાટા બાધી રાખવા પડે આ સ્થિતિમા ચિ શશિકાંત પોતાના ધધાર્થે મુબઈ શ્રી રસિકલાલ શેઠને ત્યા ગયો અને તેમનાં પત્નીની આ દશા જોઈ તેણે તુરત ઉપાય બતાવ્યો કે, દિવસમા બે વખત સવાર સાજે જૂના પેશાબમા એક એક કલાક હાથ ધોયા કરો પદર વીસ દિવસમા ખરજવું નિર્મૂળ થઈ જશે શ્રી રસિકલાલને તે દરમ્યાન લગ્નગાળામાં પોતાના વતન પાટણ જવાનું થયુ બધા કુટુબી પાટણ ગયા અને તેમના પત્નીએ ખરજવાનો ઉપાય કર્યો બાર પદર દિવસમાં

બંને હાથના આગળાં સ્વચ્છ થઈ ગયા. આંગળાં પર નિશાની સરખી પણ ન રહી. પાટણથી મુંબઈ પાછા ફરતાં તેમનું આખું કુટુંબ અમદાવાદ ઊતરેલું; મને તે બહેને સ્ટેશન જતા પહેલાં પોતાના હાથ બતાવી આશીર્વાદ આપ્યા અને શ્રી રસિકલાલ મૂત્રપ્રયોગના સ્વાનુભવની કથાવાળા લેખની પંદરેક નકલો પ્રચાર માટે મુંબઈ લઈ ગયા.

૧૯

સંધિવા (ગાઉટ)

અહીં ન્યૂ બ્રહ્મક્ષત્રિય સોસાયટીમાં રહેતા શ્રી પુરુષોત્તમભાઈ સોમાભાઈ પટેલ (સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલના ભત્રીજા) છેલ્લા બે ચાર વર્ષોથી સંધિવાથી પીડાયા કરે હાથના આગળાં અને કાંડાના સાંધા તેમ જ પગના આગળા અને ઘૂંટણ વગેરે ભાગના સાંધા જકડાયા કરે અને દુખ્યા કરે તેને કારણે હાથે વજન ઉપાડાય નહીં તેમ જ ચાલતાં દુ:ખ થાય અને બૂટ પણ પહેરવા મુશ્કેલ પડે આ દરદની અસર તેમના સમગ્ર શરીર પર પણ થવા લાગી શરીર ફિક્કું અને સ્ફૂર્તિરહિત રહેતું. દવા તો થાય જ, પણ કાંઈ રાહત મળે નહીં.

મારા મૂત્રચિકિત્સાના પ્રયોગની વાત તેમણે જાણી અને મારી પાસે આવ્યા. મેં તેમને સલાહ આપી કે જૂના મૂત્રથી શરીરે માલિસ કરો અને ધીમે ધીમે સવારસાંજ પીવાનું પણ રાખો. ઉપરાંત કેટલીક જરૂરી સૂચનાઓ પણ આપી.

એવામા તેમણે કુટુંબ સાથે હરદ્વાર જવાનો નિર્ણય કર્યો અને હરદ્વાર એક માસ ગંગાજીને કાંઠે રહ્યા. ત્યાં રહી તેમણે આ પ્રયોગ શરૂ કર્યો. પંદર વીસ દિવસ માલિસ કર્યું તે પણ સતત ચાલુ નહીં. વચ્ચે બે દિવસ જોવાયોગ્ય સ્થળો જોવા જવું પડે તે દિવસે માલિસ બંધ રહે. એમ એકંદર વીસ દિવસના માલિસથી તેમનુ સંધિવાનું દર્દ મટી ગયું અને હરદ્વારથી પાછા આવી તુરત મને વધામણી આપી કે તેમનો સંધિવા નિર્મૂળ થયો; પણ ત્યાર પછી પેશાબ દિવસમા બે વખત પીવાનો

તેમણે શરૂ રાખ્યો તેનુ પરિણામ પણ સુદર આવ્યુ તેમના શરીર ઉપર જે ફિકાશ હતી તે જતી રહી અને લાલી આવી. શરીર અને મનની સ્ફૂર્તિ આવી-ઝાડાની નિયમિતતા થઈ અને જઠરાગ્નિએ પણ સરસ કામ કરવા માડ્યું હાલ પોતે નિશ્ચિત છે.

૨૦

આંખનો ઝામર વગેરે દર્દ ગયાં

અમદાવાદ જમાલપુરમાં કસાઈવાડા જેવા વિસ્તારમાં રહેતા અને રાતદિવસ કાળી મજૂરી કરી રોટલો પેદા કરતા લારીવાળા શ્રી ભીખાજી કલાજી, ઉમર વર્ષ ૪૧, પોતાનુ નિવેદન મને આપી ગયા તે ભાઈના લમણામા કળતરના ઝાટકા મારતા માથામા દુખાવો અને દરદ હતુ. આખોમાં ઝાખ આવી ગઈ હતી તેમ જ સધ્યાકાળે કે રાત્રે કાંઈ દેખાતુ ન હતુ આખો લાલચોળ રહેતી અને તેમાથી સતત પાણી ગળતુ રહેતુ. આમાં આ ભાઈ બારેક માસથી પીડાતા હતા ગરીબ કાળી મજૂરી કરનાર દવાના કેટલા પૈસા ખર્ચે? છતા તેણે રૂ ૫૦૦ તો ખર્ચ્યા હતા આંખો જશે અને અધાપો આવશે તેની ચિંતા થઈ તેણે અમદાવાદના આખના નિષ્ણાત ગણાતા એક પ્રતિષ્ઠિત દાક્તર સાહેબને પોતાની આખ બતાવી દાક્તરે કહ્યું કે, આખની કીકી પાછળ ઝેરી પાણી ભરાયેલુ છે તે કાઢી નાખવામા આવે તો સારુ થાય ગરીબ અજ્ઞાન મજૂર ગભરાયો આખોમા સોયા ખોસીને પાણી કાઢતા કદાચ આધળુ થવાય તો બૈરાં અને નાના છોકરાની શી દશા, એવી ચિંતા થવા માડી એવામા મ્યુ સ્ટોર સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ સાહેબ શ્રી અંબાલાલ પટેલના સપર્કમા કોઈ કામ અગે આ લારીવાળા ભીખાજી આવી ચઢયા શ્રી અબાલાલે તો આ પ્રયોગ કરી અનુભવેલુ એટલે તેમણે આ લારીવાળાને સલાહ આપી લારીવાળાએ - તેમની સૂચના મુજબ દરરોજ બેત્રણ વખત પોતાના પેશાબથી આખો ધોવા માડી અને તે સાથે દરરોજ એક બે વખત ત્રણ ચાર ઔંસ પેશાબ પીવા

માંડયો એક અઠવાડિયામાં તો તે ભાઈને પોતાની આંખમા ફાયદો જણાયો એટલે શ્રદ્ધાથી તે ઉપચાર ચાલુ રાખ્યો. એક માસના સતત ઉપચારથી તે ભાઈનુ માથાનુ દરદ, ઝાટકા, આંખનુ દરદ મટી ગયું, આખનુ કળતર, કે આખની લાલાશ મટી ગઈ પાણી નીકળતુ બંધ થયુ લમણામાં સણકા બંધ થઈ ગયા. આખો લાલ લોહીભરેલી રહેતી તે સ્વચ્છ થઈ સંધ્યાકાળે દેખાતુ ન હતુ તે હવે દેખાય છે.

આ ભાઈ પોતાના નિવેદનમા છેવટે લખે છે કે, "શ્રી પટેલ સાહેબ (સ્ટોર સુપ્રિ૦ શ્રી અબાલાલ પટેલ)ના કહ્યા મુજબ મારા મૂત્રનો પ્રયોગ કરતા મને અત્યારે કાઈ દરદ નથી ફરીથી હુ ડૉક્ટર સાહેબને બતાવી આવ્યો છું. તેઓ સાહેબ પણ કહે છે કે હવે તને આખમા કોઈ રોગ નથી. મારા પોતાના તાજા મૂત્રપ્રયોગથી મને આખો અને માથાનો દુખાવો જતો રહી શરીરમા બીજી રીતે કાઈ વ્યાધિ થયો નથી અને શરીરમાં સ્ફૂર્તિ પહેલા કરતા હાલ સારી લાગે છે. અત્યારે છાપું પણ વાંચી શકુ છું. જે પહેલાં વાચી શકતો નહીં ચશ્મા પણ વેગળા મૂકી દીધા છે, એટલો બધો ફાયદો થયો. ઉપર પ્રમાણેની હકીકત ભગવાનની સાક્ષીએ સાચી જનકલ્યાણ માટે મારા અનુભવથી જણાવી મારી સહી આપેલી છે

તા. ૩–૧૧–૫૮ (સહી) ભીખાજી કલાજી

ઉપરનુ નિવેદન સદરહુ લારીવાળો મને આપવા આવ્યો ત્યારે મેં એની પાસેથી ઘણી હકીકત જાણી તેમા એક વાત તેણે એ પણ કરી કે આખના દાક્તર પાસે પ્રથમ વખત ગયો અને ત્યાર બાદ મૂત્રપ્રયોગથી બધું દરદ મટયા પછી તે જ ડૉક્ટર પાસે જલદી જઈને આખ બતાવી ખાતરી કરીને પ્રમાણપત્ર (લિખિત નહીં) મેળવ્યુ તેની દાક્તર સાહેબે પાચ રૂપિયા ફી પણ લીધી પાચ રૂપિયા આપ્યા પણ તેને સતોષ થયો કે તેની આંખ હવે તદ્દન સારી થઈ ગઈ છે.

આ ગરીબ લારીવાળો પ્રભુના ગુણ ગાતો અને મને આશીર્વાદ આપતો વિદાય થયો

૨૧

ગળાનું કૅન્સર

આ પ્રસગ પણ મારા અનુભવ પહેલાંનો છે. શ્રી ચીમનલાલ ગિરધરલાલની પેઢીમા નોકરી કરતા શ્રી બાબુભાઈ સોની આ મૂત્ર-ચિકિત્સાથી ચારેક વર્ષથી જાણીતા છે અને તેમણે એ પ્રયોગ કરાવ્યા પણ છે એમણે જે પ્રયોગ કરાવ્યા છે-તે પૈકી બેત્રણ અહીં નોધવા જેવા છે. નાની જીભના કૅન્સરનો પ્રયોગ તેમણે શ્રી છન્નાલાલ પટેલને કરાવ્યો અને શ્રી છન્નાલાલે પોતે તેમને આ પ્રયોગથી જ મટ્યું છે એવુ કથન મારી પાસે દૃઢતાપૂર્વક કર્યું. છતા કોઈ વિઘ્નસતોષી શકાનો લાભ ઉઠાવે એટલે તેમના જ થકી થયેલો કૅન્સરનો બીજો પ્રયોગ સારી રીતે ચોક્સાઈ કરીને હું નીચે આપુ છુ.

શ્રી છન્નાલાલનું કૅન્સર મટી ગયા પછી શ્રી જૂઠાભાઈએ ભાઈ બાબુભાઈને અગુલિનિર્દેશ કરીને કહ્યું કે, અમુક સ્થાને એક જૈન સાધુ છે તેમને કૅન્સર છે તેઓ તે માટે મુંબઈ તાતા ઈન્સ્ટિટયૂટમાં કિરણો લઈ આવ્યા છે. પણ મટ્યું નથી. આ નિર્દેશ પછી ભાઈ બાબુભાઈ તે સાધુ પાસે ગયા તે વખતે તેમની ઉમર આશરે ૪૫ વર્ષની હતી તેમને ગળામા કૅન્સરની ગાઠ હતી મુબઈ જઈ તેના પર કિરણો લેવડાવ્યાં. તે ગાઠ ત્યાથી છટકી અને ગળાની બીજી બાજુએ દેખાઈ. ઉધરસ પુષ્કળ હતી જે દાક્તર તેમની દવા કરતા હતા તેમણે કહ્યુ કે, ઉધરસ કૅન્સરને લીધે છે માટે કૅન્સર મટે તો જ ઉધરસ મટે અને તે સાધુને દાક્તરે તાતા હૉસ્પિટલમા ખસેડવાની સલાહ આપી. તે સાધુની મુબઈ જવાની તૈયારી હતી તેના અગાઉના દિવસે ભાઈ બાબુભાઈ તેમને મળ્યા અને મૂત્રચિકિત્સાની વાતથી તેમને વાકેફ કર્યા ઉપરાત તેમણે તે દરદી સાધુને 'વૉટર ઑફ લાઈફ'નુ પુસ્તક વાચવા આપ્યુ. એટલે તેમણે મુબઈ જવાનુ માડી વાળ્યુ. પુસ્તક વાચ્યા પછી બીજા જ દિવસથી તે સાધુએ પોતાનો તમામ પેશાબ લેવાનો શરૂ કર્યો ને ઉપવાસ કરવા માંડયા સાધુશ્રીને

દરદને કારણે અનિદ્રા રહેતી. પેશાબ લેવાથી તેમનું શરીર સુંવાળું થયુ. ત્રણ દિવસમાં ઉધરસ નાબૂદ થઈ, જેને કારણે તેમને આ પ્રયોગમાં શ્રદ્ધા પેદા થઈ અને પેશાબ પીવાનું ચાલુ રાખ્યુ. આ પ્રયોગ દરમ્યાન ભાઈ બાબુભાઈ અવારનવાર તેમની પાસે જતા અને તેમના શરીરમાં થતો અજબ ફેરફાર પણ જોતા દસ્ત પણ સાફ આવવા લાગ્યો. ઊંઘ સારી આવવા માડી અને ઉપવાસ દરમ્યાન શરીરની શકિત જળવાઈ રહી ભાઈ બાબુ-ભાઈને પેશાબના માલિસની મહત્તાની માહિતી નહીં. તેની ખબર હોત અને ઉપવાસ સાથે માલિસ ચાલુ હોત તો પંદર દિવસના ઉપવાસ સાધુશ્રીને કરવા પડયા તેને બદલે થોડા ઉપવાસ કરવા પડત આ પ્રયોગ-થી તેમને સંપૂર્ણ આરામ થયો. ભાઈ બાબુભાઈ આ પ્રયોગ પછી ત્રણેક માસ બાદ સાધુશ્રીને મળેલા. ત્યારે તેમને કહેવામાં આવેલુ કે હવે તેમને કોઈ પણ પ્રકારનું દરદ નથી હજી પણ તે સાધુશ્રી ગુજરાતમાં વિચરે છે

ઉપરના કૅન્સર મટયાના અહેવાલ સાથે શ્રી બાબુભાઈએ બીજાં બે ત્રણ દૃષ્ટાંત પણ પોતાના અહેવાલ માટે નોંધ્યાં છે, તે પણ હુ એટલા માટે આપું છું કે, ગુજરાતની પીડાતી જનતાને ખાતરી થાય કે આ કાંઈ નવી વાત નથી છે તો જૂની; પણ કાળબળે આપણી સ્મૃતિમાંથી ભૂંસાઈ ગઈ હતી તે હવે જાગ્રત થાય છે. શ્રી બાબુભાઈ પોતે કપડવંજના વતની છે.

તેમણે પોતાના એક મિત્રને આ અંગેનુ અંગ્રેજી પુસ્તક વાંચવા મોકલી આપ્યુ. તેમણે તે પુસ્તક વાચી પોતાની જાત ઉપર પ્રયોગ કરવાનો નિર્ણય કર્યો. ઉંમર વર્ષ ૪૮ની. પેટમાં ગૅસનો ભારે વ્યાધિ, જઠરાગ્નિ મદ વગેરે ફરિયાદો હતી. તેઓ હમેશા પેશાબનું માલિસ કરે છે. સવારમા એક વખત પોતાનો પેશાબ પીએ છે અને એ રીતે સપૂર્ણ તંદુરસ્તી ભોગવે છે. તેમનો પુત્ર કે જેની ઉમર ૩૦ વર્ષની છે, તેના શરીરનો મેદ વધેલો. જઠરાગ્નિ મંદ તેમ જ ગૅસ હતો. તે હમેશા પોતાનો પેશાબ લે છે અને તેનાથી તેને ઘણો ફાયદો છે. તે કહે છે કે જયારે શરીરમાં કાંઈ બેચેની જેવુ જણાય છે, ત્યારે એક ગ્લાસ પેશાબ લઈ લઉં છું કે તરત જ વ્યાધિ દૂર થાય છે

તે મિત્રને ફાયદો થવાથી તેમણે પોતાના એક સગાને આ પ્રયોગ કરવા જણાવેલુ તે ભાઈની ઉંમર ૫૦ વરસની હશે. તેમને હાંફ અને દમ જેવું હતું લગભગ દશ વર્ષથી પીડાતા હતા. દવાઓ ઘણી કરી હતી જ્યારે તાવ આવતો ત્યારે તે તાવ ત્રણથી ચાર દિવસ સુધી ઊતરે નહીં, અને ઊતર્યા પછી લગભગ પદર દિવસ સુધી અશક્તિ રહેતી. આ ભાઈને એક દિવસ તાવ આવ્યો ત્યારે ઉપરના તેમના મિત્રે પેશાબથી માલિસ કરવા માડ્યું. તેથી ફક્ત બે જ દિવસમા તાવ ભાગી ગયો જરા પણ અશક્તિ જણાઈ નહીં થોડો વખત પેશાબ લીધો પણ અનિયમિતતાને લીધે તેમણે કટાળી મૂકી દીધુ. ત્યાર બાદ રાવજીકાકાનો સ્વાનુભવનો લેખ જ્યારે વાચ્યો ત્યારે તે ભાઈએ નિશ્ચય કર્યો કે, જો મારે તદુરસ્ત થવુ હોય તો આ પ્રયોગ સારી રીતે કરવો. હવે તે ભાઈ હમેશાં માલિસ કરે છે. શરીરમાં શક્તિ આવી છે અને પોતાના ધંધાર્થે બહારગામ સારી રીતે જઈ શકે છે

મેં મારા પોતાના બાળક માટે પણ આનો લાભ લીધો પેશાબના માલિસથી, જે બાળક હમેશનો માંદલો રહેતો તે હવે સારી રીતે તદુરસ્ત થઈ તોફાન કરીને પોતાનો ખોરાક પચાવે છે.

છેવટે ભાઈ બાબુભાઈ, ઉપરનો હેવાલ પૂરો કરતા જણાવે છે કે, "આ પ્રયોગ ઘણા ભાઈઓ કરે છે તેના ઘણા સારા સારાં પરિણામ આવ્યાં છે કેટલાક ભાઈઓ શરમના માર્યા તેની જાહેરાત કરતા નથી પણ તેમના શરીરમા થતા ફેરફારો જોતાં મને તો લાગે છે કે તેઓ જરૂર ઘેર પ્રયોગ કરે છે, પણ જાહેર કરતા અચકાય છે હુ માનુ છું કે આ પ્રયોગ માણસ અપનાવે તો આ દુનિયામા કોઈ રોગ અસાધ્ય રહેશે નહીં."

સહી: બાબુભાઈ ઓચ્છવલાલ સોની

૨૨

ડૉ. મગનલાલ સલારિયા મારફત

ડૉક્ટર મગનલાલ સલારિયા પ્રમાણિત ડૉકટર છે. વૈદ્ય છે અને મુખ્યત્વે કરીને આયુર્વેદિક પદ્ધતિએ ઑપરેશનનુ કામ કરે છે. અમદાવાદમાં સરસપુર વિસ્તારમા રસ્તા ઉપર તેમનું દવાખાનું છે તેમાં રહેનારા દરદીઓ માટે પણ વ્યવસ્થા છે. શ્રી સલારિયાને આ મૂત્રચિકિત્સામાં સારી એવી શ્રદ્ધા છે તેમનું વય ૬૫ છે. તેઓ તદુરસ્ત છે છતાં પોતાનું મૂત્ર પોતા માટે એક નિર્દોષ દ્રવ્ય છે, એટલું જ નહીં પણ રોગથી થયેલા દૂષિત વાતાવરણમા પણ શરીરના રક્ષણ માટે લોખડી બખતર છે એવી ખાતરી કરવાને તેમણે ચાર માસથી પોતાનો પેશાબ પીવાનો શરૂ કર્યો. અને દિવસમા એક વખત બપોરે પથ્ય ખોરાક લેવાનુ રાખ્યું ત્રણ માસના તેમના પ્રયોગ દરમ્માન તેમના શરીરમા વધારે સ્ફૂર્તિ આવી. શરીર લાલઘૂમ બની ગયું. મોં પરની વૃદ્ધાવસ્થાની કરચલીઓ પુરાઈ ગઈ અને વજન પણ ૧૪ રતલ વધ્યુ હજી પણ તે કાયમ માટે આ પેશાબ જ પીએ છે. પેશાબથી ભરેલી મોટી શીશી પોતાની પાસે રાખે છે તરસ લાગે કે તરત જ પીએ છે પેશાબ સાવ પાણી જેવો, ગંધવિહીન અને મળકા પાણી જેવો થાય છે આજ સુધીના આ પ્રયોગમાં તેમને એક વખત એક પ્રક્રિયા થઈ આવી એક દિવસ એક જ વખતે આશરે ચાર રતલ પેશાબ થઈ ગયો, જેથી તેમને નબળાઈ લાગી. તેમણે બે દિવસ પેશાબ પીવાનું બંધ રાખ્યુ પરિણામે નબળાઈ ટળી ગઈ. એટલે તે જ પદ્ધતિ તેમણે ચાલુ રાખી છે. આનાથી તેમને કોઈ પણ જાતની અવકળા નથી. કામ કરવાની શક્તિ ગજબ છે ગમે તેટલા કામે થાકતા નથી તે ડૉકટર સલારિયા પોતાના દવાખાનામા જે દરદી આવે તેને સમજાવીને આ મૂત્ર ચિકિત્સાનો ઉપચાર કરે છે, એટલુ જ નહીં પણ તેનો પ્રચાર પણ કરે છે તેમના તરફથી મને નીચેના બે ત્રણ હેવાલો મળ્યા છે:

૧. મહેસાણા જિલ્લાના ગાંભુ ગામે ડૉ. ચીસ્ટી નામના એક મુસલમાન ડૉકટર વૈદ્યકનો ધંધો કરે છે. તેમની પાસે એક વિસ્ફોટકના ચેપી

રોગનો દરદી આવ્યો દરદીનું નામ પટેલ ચતુરભાઈ જેઠીદાસ ઉંમર વરસ ૩૭ની ઉપરના ડૉક્ટર્ ચીસ્ટી લખે છે કે તા. ૨૨–૭–'૫૮થી ૩૦–૭–'૫૮ સુધી કાટૂરા (ઉર્દૂમાં મૂત્રને કાંટ્રા કહે છે) માલિસ કરવાથી તે માણસને સપૂર્ણ આરામ થયો તે પેશાબ પણ બીજા માણસનો–પટેલ વિઠ્ઠલદાસ જીવણદાસ પાસેથી લીધેલો આ હેવાલ ડૉક્ટર ચીસ્ટીએ પોતે પત્ર માર-ફતે ડૉક્ટર સલારિયાને મોકલ્યો છે

૨. શ્રી ચીમનભાઈ નામના ગૃહસ્થ. ઉંમર વરસ ૫૫. તેમને પાચ સાત વરસથી દમ સાથે મસાનુ ભારે દરદ હતુ પેટમાં ગેસના કારણે દુખાવો પણ થયો હતો અને કબજિયાતની ફરિયાદ તો હમેશની હતી તેમણે પીવા સાથે શરીરે પેશાબ ચોળવાનુ શરૂ કર્યુ બંધકોશ અઠ-વાડિયામા ભાગ્યો પછી દશ દિવસે ગેસને કારણે દુખાવો ઊપડતો હતો તે ભાગ્યો એવામાં શિયાળો બેસતાં દમે જોર કર્યુ શરદ ઋતુ બેસતાં શરદીએ જોર કર્યુ અને તેની પછી દમ વાજતેગાજતે આવ્યો એટલે ૧૮–૧૦–'૫૮થી ૩૦–૧૦–'૫૮ સુધીમા પેશાબ અને પાણી સાથે ઉપવાસ કર્યા ઊલટીથી કફ પારાવાર નીકળી ગયો. તે ભાઈ પોતે રૂબરૂ મળવા આવ્યા હતા તેમણે કહ્યુ કે, અર્ધો મણ કફ નીકળી ગયો અને આખા જન્મારાનુ દુ ખ ગયુ. દુઃખ વેઠવામાં અને પૈસા બગાડવામા હું હેરાન થઈ ગયો હતો

૩ શ્રી દેસાઈભાઈ, ઉંમર ૭૦ વર્ષ આખની ઝાંખ, જેથી સામે-ના માણસો કે જાનવર સ્પષ્ટ દેખાય નહીં તે આંખ પર પેશાબ છાંટવાથી મટી ગઈ જેને અડના સોજા જેવો વ્યાધિ હું કહેતો હતો તે દિવસમાં ત્રણ વખત મૂત્ર ચોપડવાથી મટી ગયો તેમ જ દરરોજ સવારે એક વખત પેશાબ પીવાથી પેટનો ગૅસ મટી ગયો

૪ એક બહેન ઉંમર વરસ ૩૦ની તેને ભારે દમ હતો તે બહેને મૂત્રચિકિત્સા કરવાની જરૂરી સૂચના મેળવ્યા વિના ઉમાગમાં ને ઉમંગમાં પેશાબ પીવાનુ શરૂ કર્યું પહેલો પેશાબ પીધો કે તુરત જ શાત પડી રહેલા દમ એકદમ ચઢ્યો દમ એકલો જ નહીં પણ તે સાથે એક જાતની એવી પ્રક્રિયા થઈ કે આખુ શરીર લાલ થઈ ગયુ અને આખા શરીરે ખરજ થવા માંડી. તે બહેનની ધીરજ ન રહી, ગભરાઈ ગઈ અને

હૉસ્પિટલનો આશરો લીધો. આ હેવાલ વાચકોને સાવચેતી આપવાને નોંધ્યો છે કે કોઈએ એકાએક શરીર પર બળજબરી ન કરવી. બે ચાર દિવસ પેશાબથી માલિસ કરવુ. આખા શરીરનુ બખ્તર તેની ચામડી છે. ચામડીને શરીરનાં બધાં અંગો સાથે સંબંધ છે એટલે તેની મારફતે નવુ દ્રવ્ય (પેશાબના ખરા સ્વરૂપનું રૂપાંતર થઈને કીડની મારફતે પસાર થાય છે. એટલે શરીરના બીજા ભાગો માટે તે તૈયાર થયેલું છેલ્લુ દ્રવ્ય નવુ ગણાય) ધીમે ધીમે અપનાવી લે એટલી ધીરજ આપણે રાખવી જોઈએ. આપણી ઉતાવળ માટે આપણી પ્રકૃતિ તૈયાર નથી હોતી તેથી તે આપણી બળજબરી સામે બંડ કરે છે જ્યારે આવુ થાય ત્યારે દરદીએ બે ત્રણ દિવસ આ પ્રયોગ મુલતવી રાખવો, ગભરાવુ નહીં. આપોઆપ તે થયેલો પ્રત્યાઘાત શમી જશે અને પછી સૂચના પ્રમાણે માલિસથી શરૂ કરવુ.

૫ ડૉક્ટર સલારિયાનો છેવટનો હેવાલ ઍપેન્ડિસાઈટિસના એક દરદીનો છે શ્રી રમણલાલ ત્રિવેદી નામના એક ૩૦ વરસની ઉંમરના જુવાન. પેટમાં ઘણા વખતનો બંધકોશ તેમને પહેલા સગ્રહણી થયેલી. તેમને પેટની જમણી બાજુના ખૂણાના ભાગમાં તીવ્ર વેદના થવા માડી. તાવ પણ હતો. ડૉક્ટરે નિદાન કર્યુ કે ઍપેન્ડિસાઈટિસ છે માટે ઑપરેશન કરાવવુ જોઈએ તેથી સર્જન તરીકે ડૉક્ટર સલારિયાને બોલાવવામાં આવ્યા. ડૉક્ટર સલારિયાએ કહ્યુ કે, મારા દવાખાનામાં દાખલ કરો, જરૂર લાગશે તો ઑપરેશન પણ કરીશ. તા ૫મી ઑક્ટોબરના રોજ દવાખાનામા તે ભાઈને દાખલ કર્યા એમણે તેમનુ ઑપરેશન ન કર્યુ પણ તે ભાઈને સમજાવીને પેશાબનો પ્રયોગ શરૂ કર્યો તે ભાઈનો પોતાનો પેશાબ દિવસમા ત્રણ વખત, સવારે, બપોરે અને સાંજે પીવા આપ્યો. તેમ જ તેના પેશાબની પિચકારી (એનિમા) આપી બે પિન્ટ એટલે ૨ાા રતલ પેશાબ દાખલ કર્યો. પિચકારીથી ખૂબ મળ વછૂટચો બીજે દિવસે અને ત્રીજે દિવસે પણ એ જ પ્રમાણે સારવાર કરી. પેટ અને આંતરડામાં ભરાઈ બેઠેલા અને જૂના સુકાઈ ગયેલા મળને અને સડાને બહાર ફેંકી દેવામા આવ્યો. દરદી સાવ સાજો થઈ ગયો. આ હેવાલ મને ડૉક્ટરે બેસતા વરસની મુબારકબાદી સાથે આપ્યો. મારે મન આ હેવાલ નવા વર્ષ માટે શુકનવતો હતો.

૨૩

પેશાબનું બંધ થઈ જવું

ડૉક્ટર મગનલાલ સલારિયા પાસે એક વિચિત્ર કેસ આવ્યો. એક દરદી નાથા કેસરાજી ઉમર ૩૫ની જાતે પાવૈયો ૨૧ વર્ષની ઉંમરે તેણે પોતાની ઈન્દ્રયનુ છેદન કરાવેલુ તેનો પેશાબ બધ થયો. પેશાબના વેહમા સોજો એવો આવી ગયેલો કે તે દરદી છેવટે સિવિલ હૉસ્પિટલમાં ગયો ત્યા પેશાબ કરાવવા સળી નાખી પણ પેશાબ થાય નહીં અને સળી નાખતા એટલુ બધુ દરદ થાય કે તે દરદીથી સહન ન થાય ત્રણ દિવસને અતે તે થાકયો અને કોઈ જાણીતા માણસે તેને ડૉ સલારિયાને ત્યા મોકલ્યો તા ૫–૧૨–'૫૮ના રોજ ત્યા દાખલ થયો જે મૂત્રનો માર્ગ બધ થયો હતો તેની નીચે ઑપરેશન કરી પેશાબ માટે બીજો રસ્તો કરે તો રાહત મળે ડૉકટરે તપાસીને જોયુ કે પેશાબનો વેહ સોજાથી બધ થઈ ગયો છે છતા ઑપરેશન કરવા પહેલા તેના પર મૂત્રપ્રયોગ અજમાવવાનો વિચાર કર્યો. મૂત્રપ્રયોગમા દરદીને પોતાનું મૂત્ર પાવુ જોઈએ પણ દરદીને તો ટીપુયે પેશાબ થાય / નહીં ત્યા તેને પોતાનો પેશાબ શી રીતે મળે? આવે પ્રસગે કોઈ પણ તંદુરસ્ત માણસનો પેશાબ ન છૂટકે કામમા લેવાની ગણતરીએ દાક્તરે પોતાનો પેશાબ દરદીને પાવાનો વિચાર કર્યો અહીં એક નોધવા જેવી હકીકત જણાવુ આ દાક્તર સલારિયા છેલ્લા એક વરસથી પાણીનુ ટીપુ પીતા નથી પણ પોતાનો પેશાબ જ પીએ છે બહાર જાય તો કાચની શીશી રાખે છે અને તરસ લાગે તો તેમાનો પેશાબ પીએ એમનો દાવો છે કે તેમ કરવાથી તેમની શક્તિ વધી છે, શરીર તદ્દન તદુરસ્ત રહે છે ૬૫–૬૭ વરસની ઉંમર હોવા છતા ૧૨–૧૫ કલાક કામ કરે છે, વજનમાં પણ વધ્યા છે અને શરીર લોહીના બુદ જેવું લાલ દેખાય છે

તેમણે પેલા દરદીને પોતાનો પેશાબ રાત્રીના અગિયાર વાગ્યા સુધીમા ત્રણ વખત પાયો. રાત્રે આશરે બે અઢી વાગ્યે દાક્તર દરદીના

ખાટલા પાસે ગયા અને જોયું તો દરદી તો ઘસઘસાટ ઊંઘે છે પણ આખી પથારી પેશાબથી ભીંજાયેલી. પેશાબ થયાં જ કરે. દરદીને ખબર નહીં દરદી જાગ્યો. જાગ્યો ત્યારે તેને ભારે રાહત લાગી. પછી તો તેનો જ પેશાબ તેને પાવા માંડ્યો અને તેનાથી તેના, શરીરમાં ભરાઈ ગયેલો બધો પેશાબ નીકળી ગયો પેશાબની આ અજબ શક્તિ ગણાય. આર્મસ્ટ્રૉંગના કેસોમાં એક કેસ છે કે આવા મૂત્રપિંડના રોગવાળી એક દરદી બાઈને પરાણે પરાણે થયેલો લોહી અને પરુવાળો રગડો પેશાબ પીવાથી કલાકમાં ૨૦૦ ઔંસ પેશાબ છૂટથી થયો. સ્વમૂત્રમા એ અલૌકિક શક્તિ છે. આ જ પુસ્તકમાં નેફ્રેટીઝથી પીડાતી એક બાળાને પોતાનો લોહી અને પરુ મિશ્રિત એક ઔંસ પેશાબ પાવાથી સારી રીતે પેશાબ થવા માંડયો, નેફ્રેટીસનો ભયંકર રોગ ગયો અને પેશાબ સ્વચ્છ પાણી જેવો થવા લાગ્યો, તે કેસ નોંધેલો છે.

દાક્તર સલારિયાએ પોતાના દરદીને આનંદ કરતો બે ત્રણ દિવસમાં વિદાય કર્યો.

૨૪

પાંચ વર્ષના જૂના અનુભવીના સ્વાનુભવો

નીચેનો કેટલોક હેવાલ હું ઉત્સાહપૂર્વક આપીશ ભાઈ રણજિતભાઈ બળદેવદાસ પરીખ એક સંસ્કારી યુવાન છે. ૩૦–૩૨ વર્ષની હાલ ઉમર છે ને મણિનગરમા રહે છે. તેમના શરીરે પદર વર્ષથી સફેદ કોઢ થયેલા માથે, મોં પર, બરડે, છાતીએ, પેટ પર, હાથ અને પગ પર એમ બધે તે પ્રસર્યો હતો. સફેદ કોઢને કારણે તેમના માથાના વાળ પણ ધોળા હતા. આ રણજિતભાઈને સાધુબાવાઓનો સગ કરવાનો શોખ તેમાંથી યોગની સાધનાવાળા સાધુ મળ્યા. તેમની સાથે વધુ સંપર્કમા આવ્યા અને યોગની સાધનાના સાધક બન્યા આ અભ્યાસમાં મનુષ્યમૂત્રના ઉપયોગની વાત આવી. યોગની સાધનામાં ‘હઠયોગ પ્રદીપિકા’ વાચેલી, તેમાં અમરોલી મુદ્રાના વર્ણનમાં શિવામ્બુકલ્પનો ઉલ્લેખ કરેલો છે. તે પરથી તેમણે શિવામ્બુકલ્પ નામનુ સસ્કૃત પુસ્તક દરભંગા તરફ રહેતા કોઈ મહાત્મા પાસેથી

મેળવ્યું અને તેના પ્રયોગો તેમણે પોતાની જાત ઉપર કર્યા. તે પ્રયોગ પ્રમાણે નાક વાટે પેશાબ પીવાનું શરૂ કર્યું. તેમની આંખનું તેજ ઘટી ગયુ હતું અને ચશ્માનો નબર માઈનસ અઢી હતો તે પાંચ માસના સેવનથી ઊતરી ગયો અને આંખ તથા દૃષ્ટિ બહુ તેજસ્વી થયાં નાક વાટે પેશાબ પીવાની ક્રિયા યોગની સાધનાની દૃષ્ટિએ પણ હશે અને તે સાધના ભેગુ આ આખનુ પરિણામ પણ આવ્યુ હોય મારી માન્યતા અને કાઈક અનુભવ પ્રમાણે આંખ ધોવાની કાચની પ્યાલીમાં પેશાબ ભરી તેમા દિવસમા ત્રણ વખત (સવારે, બપોરે અને સાજે પાંચ પાચ મિનિટ) આંખો ધોયા કરવાથી દોઢથી બે માસમાં આંખોના નબર જતા રહે છે એમ જણાયુ છે

ભાઈ રણજિતભાઈએ નાકેથી પેશાબ પીવાનો શરૂ કર્યો ત્યારે બે ત્રણ દિવસ માથુ ભારે રહ્યુ. સવારનો પહેલો પેશાબ આશરે ૬ ઔંસ તે નાક વાટે પીતા માથું ભારે રહે. તે ઉપરાત ગળામાં પણ ધીમો ચણચણાટ રહેતો પેશાબ લેવાનો શરૂ કર્યા બાદ એક માસે એક નાકમાંથી કફ નીકળવા માડયો દિવસે દિવસે તદુરસ્તી આવવા માંડી

ભાઈ રણજિતભાઈના શરીર પર સફેદ કોઢ હતા એ વાત ઉપર જણાવી છે પેશાબ પીવાથી અને રીતસર પેશાબના માલિસથી કોઢ ઉપર પણ અસર થવા માડી પ્રથમ તો કોઢ વધતા અટકી ગયા. અને પછી જે હતા તેમાથી જવા માડયા માથા પર કોઢ હોવાને કારણે માથુ સફેદ અને તેના વાળ સફેદ પૂણી જેવા હતા માથુ કાળુ થયું અને તેના પરના વાળ પણ કાળા થયા મોં પર કોઢના ડાઘ હતા તે પણ મટી ગયા છાતી પર, પાસામા અને કમર પર, ગળા પર અને પેટ પર કોઢના ડાઘ હતા તે બધા મટી ગયા અને ચામડી ઘઉવર્ણી થઈ ગઈ. માથા પરના અને મો પરના વાળ તો ચાતુર્માસમાં કેશ રાખેલા મેં તેમને પ્રથમ જોયા ત્યારે કોઈ અરવિન્દાશ્રમના યુવાન સાધક હોય તેવો ખ્યાલ પ્રથમ પરિચય થતાં મને આવેલો અને જ્યારે મેં જાણ્યું કે જે દાઢી અને માથાના કેશ હું કાળા જોઉં છું તે પહેલાં સફેદ હતા ત્યારે મને નવાઈ લાગેલી આ પ્રત્યક્ષ ન જોયુ હોત તો મેં માનવાનો પણ ઈન્કાર કર્યો હોત. મૂત્રના સાધનથી આવો અજબ પલટો થયો. જોકે તે ભાઈના હાથના

આગલા ભાગ પર તેમ જ પગના છેવટના ભાગ પર કોઢના ડાઘ છે ખરા. તેને નિર્મૂળ કરવા જેટલો પ્રયત્ન તેમણે નથી કર્યો, પણ તે કહે છે કે તે પીડા કરતા નથી એટલે ગરમીમા પણ તેનાથી કાંઈ દાહ જેવુ લાગતુ નથી, છતાં તે પણ નીકળશે એમ કહે છે. તેમની પેશાબ વાપરવાની રીત અનોખી હતી. તે નાહીધોઈને જમ્યા પછી માલિસ કરતા અને પછી કામે જતા આખો દિવસ એવા શરીરે રહેતા છતાં કાંઈ ગંધ જણાતી નહોતી આવા સ્વાનુભવ પછી તેમણે મૂત્રની સાચી શક્તિ જાણી તે પછી તો પોતાના ઘરમાંથી નાના બાળકોને આનો જ અમલ કરવાનો તેમ જ આજુબાજુ નાનાંમોટાંને કાઈ વાગ્યુ હોય, આખ દુખતી હોય, કાન પાકતો હોય તો શીશીમાં ભરી મૂકેલી દવા આપીને મટાડતા દવા શુ છે તે તેઓ કાંઈ જાણતા નહીં પણ રણજિતભાઈ પાસે ઘણી સારી દવા છે તેનાથી ગડ, ગૂમડ, વાગેલુ વગેરે તુરત મટી જાય છે એવી જાણ થઈ. ભાઈ રણજિતભાઈએ કેટલાંક મોટાં દરદો પણ પેશાબના પ્રયોગથી મટાડયા છે તેની વિગત તેમણે મને લખાવી તે હુ મારી ભાષામા નીચે આપુ છું:

૧. અમદાવાદ–કાળુપુર ખજૂરીની પોળમાં શ્રી પ્રવીણચદ્ર પરીખ રહે છે. તેમના શરીરમા બહુ મેદ હતો કબજિયાત રહે, હૃદયમા ગભરામણ થાય, સ્મરણશક્તિ પણ ઓછી થઈ ગયેલી. આવા બધા કારણે તેમને જીવન પર પણ કંટાળો આવી ગયેલો તે અરવિન્દ મિલની એક દુકાન-માં નોકર હતા તે ભાઈ રણજિતભાઈ પાસે ઘણી વખત જતા ત્યારે તેઓ તેમને મૂત્રચિકિત્સા અજમાવવાની વારવાર સલાહ આપતા ઘણી સમજાવટ પછી દરદીને શ્રદ્ધા બેઠી અને કોઈ જાણે નહીં તે રીતે પેશાબ પીવાનુ શરૂ કર્યુ ચાર દિવસ પછી પોતાની શરૂઆત રણજિતભાઈને કહી અને સાથે સાથે ફરિયાદ પણ કરી કે શરીરમાં ઘણી ગરમી લાગે છે પણ તેમને સૂચવવામાં આવ્યું કે ભલે ગરમી લાગે, ગભરાવું નહીં આપો-આપ શમી જશે. ગરમી લાગે એટલે ચળ આવતી હતી આમ દિવસમા ત્રણ વખત સવારે, બપોરે અને સાજે જે પેશાબ થાય તે પીતા હતા. થોડા દિવસ પછી ગરમી શમી ગઈ. અઢી માસના પ્રયોગથી શરીર હળવું થયુ. મગજ સ્ફૂર્તિમા આવ્યુ. મગજનો ભ્રમ ભાગી ગયો. બંધકોશ

નાબૂદ થયો. ખોરાક રુચિથી ખવાવા લાગ્યો. આ અઢી માસ દરમ્યાન ખોરાકમા મીઠું લેવાનુ બધ કર્યુ હતુ અને ખાસ કરીને ખાખરા, દૂધ અને કારેલા કે પરવળનુ શાક ખાતા.

૨ અમદાવાદ — ઢાળની પોળના શ્રી ગમનલાલ કાળિદાસ પરીખને ઘણાં વરસથી કબજિયાત રહેતી કલકત્તા રહેતા હતા ત્યાથી આવ્યા બાદ આખા શરીરે ખણજ ઊપડી ૨૧ દિવસ સુધી ડૉકટરોની મુલાકાતો લીધી અને ઘણા ઇન્જેકશનો લીધાં, પણ નિરાશ થયા એક દિવસે રાતોરાત આખુ શરીર સોજાથી ભરાયુ અને મો તો ભારેખમ રાવણ જેવું થઈ ગયુ. તે ભાઈ રણજિતભાઈને પિછાણતા હતા તેમને બોલાવી મગાવ્યા અને પોતાના દુ ખની વાત કરી તે ભાઈએ દરદીને પ્રથમ તો દાક્તરની દવા સદતર બધ કરવાનુ કહ્યું અને દરદીએ તે સ્વીકાર્યુ. તેમને મૂત્ર-ચિકિત્સાની સારવાર આપવાનો વિચાર કર્યો; પણ એક ભારે મુશ્કેલી હતી દરદીને દિવસમા કેવળ સવારે જ પેશાબ થતો એટલે માલિસ કરવા જેટલો પણ પેશાબ હતો નહીં તેથી તેમના દીકરાનો પેશાબ માલિસ માટે સઘરી રાખવાની સૂચના આપી અને દરદીનો પોતાનો પેશાબ પીવાનુ સૂચવ્યું. દરદીએ તેમ કરવા માડ્યું. બીજે દિવસથી માલિસ શરૂ કર્યુ પ્રથમ તો પગને તળિયે, પછી માથે અને મો પર, પછી છાતી પર અને બરડે, આમ બધે શરીર માલિસ કરતા કરતા પેઢુ પર માલિસ કરવા માડ્યુ કે તુરત જ ઝાડાની હાજત થઈ પ્રથમ તો તેમને એવી ટેવ હતી કે ત્રણ પ્યાલા ચાના ગટગટાવી જાય ને ચાર બીડીઓ ફૂકી નાખે ત્યારે બકરીની કઠણ લીંડીઓ જેવો મળ મહાપરાણે નીકળે, પણ આ તો માલિસ કરતા અધવચ્ચે ઉતાવળ કરી જાજરૂ ગયા અને તુવેરનો કોથળો એકદમ વછૂટી જાય તેમ ઝાડો વછૂટી ગયો એ જ બપોરે પણ સાફ ઝાડો થયો અને સાજે પણ થયો. બીજે દિવસે ભાઈ રણજિતભાઈ માલિસ કરવા ગયા ત્યારે જોયુ તો શરીરમા ૭૫ ટકા સુધારો થયો અને બે દિવસમાં માલિસ અને પેશાબ પીવાથી તો શરીરમાં એટલી સ્ફૂર્તિ અને શક્તિ આવી કે ધોળકા ગામે પોતાની સાસરીમા ગયા તેમણે ત્યા પણ ત્રણ દિવસ માલિસ ચાલુ રાખ્યુ અને સપૂર્ણ આરામ થયો.

૩. અમદાવાદ—ઢાળની પોળમાં એક બહેનને તેમના લગ્ન પછી ગર્ભાશયમાં સોજો રહેતો હતો અને તેને કારણે દુખાવો ઊપડતો હતો. દાક્તર-વૈદ્યોની દવાઓ કરી, પણ કાંઈ આરામ થયો નહીં. તેમને ભાઈ રણજિતભાઈએ તેમના પતિ મારફત સૂચવ્યું કે પેશાબ પાવાથી તેમને મટી જશે. પણ તે વખત પુરુષોત્તમ માસ ચાલતો હતો. પવિત્ર માસમાં આવું પેશાબ પીવાનું અપવિત્ર કામ થતું હશે? છતાં તેમને સમજાવવામાં આવ્યું અને તેમણે એક જ દિવસ જેટલો પેશાબ તેમને થયો તે બધો પીધો. પ્રભુ ઇચ્છાથી એક જ દિવસમાં તેમનો દુખાવો બંધ થઈ ગયો. દુખાવાને લીધે તે વધારે ચાલી શકતાં પણ નહીં, તે દુખાવો મટી જવાથી નદીએ નાહવા પણ જવા લાગ્યાં. આમ તેમનું ચિંતા આપતું દરદ એક જ દિવસમાં વિદાય થયું. પછી તેમની તે ફરિયાદ બિલકુલ રહી નહીં.

૪. સદરહુ બહેનના પતિને એવું દરદ થાય કે સવારે ઊઠે ત્યારથી માથું ચઢતું. કેટલાયે વરસોથી આમ થાય. ચેન પડે નહીં. કાંઈ કામ થાય નહીં એટલે આ માથાના દુ:ખને નિવારવા અનેક જાતનાં ટીંચરો લીધા કરતા હતા તે ટીંચરોના પાણીથી નશો ચઢે અને નશામાં માથાનો દુખાવો દબાયા કરે, એટલે દુખાવો લાગે નહીં. ભાઈ રણજિતભાઈએ તેમને એ વાત સમજાવી કે આવા ઉપાયોથી તો તમારા શરીરને ભારે નુકસાન થશે અને પછી સાચો ઉપાય સૂચવ્યો તેમણે પ્રથમ દિવસે પેશાબ પીધો તે જ દિવસે ઊલટી થઈ અને માથું દુખતું બંધ થઈ ગયું. ત્રણ દિવસ લાગલાગટ પીવાથી તેમની હંમેશની ફરિયાદ દૂર થઈ.

૫ ભાઈ રણજિતભાઈએ ગઈ સાલના ઇન્ફ્લુએન્ઝાના હુમલા વખતે પેશાબથી કેટલાક કેસ મટાડ્યા હતા. પોતે તો હંમેશ પેશાબના લોખંડી બખ્તર વડે 'ફ્લુ' કે મલેરિયા જેવા હુમલાથી પોતાના શરીરને પ્રથમથી જ સહીસલામત રાખતા; પણ 'ફ્લુ'ના હુમલામાં તેમના એક ભત્રીજા દિલીપકુમાર ભારે સપડાયા ભાઈ રણજિતભાઈને ખબર આપવામાં આવી. દરદી પાસે ગયા, જોઈ તપાસીને તેનો પોતાનો પેશાબ પીવાની સલાહ આપી. દરદીએ સલાહ માની અને પેશાબ પીધો પેશાબ પીધા બાદ અર્ધા કલાકે તે દરદીને સખત ઊલટી થઈ. ઊલટીમાં પીળો અને

કાળાશ પડતો પદાર્થ નીકળી ગયો પેટ અને છાતી હળવાં થઈ ગયા અને 'ફ્લુ' ભાગી ગયો. બીજી વખત પેશાબ પીવાની જરૂર પડી નહીં.

આમ ભાઈ રણજિતભાઈએ તો આવા ઘણા દરદીઓને છાના છાના સાજા કર્યા છે.

૨૫
ક્ષયના દરદીઓ

હવે મારે બહુ હેવાલો આપવા નથી છતાં અચાનક પ્રભુ ઈચ્છાથી નહીં ધારેલી રીતે એવા વિશ્વાસપાત્ર અને વજનદાર હેવાલ આવતા જાય છે કે હવે આ પુસ્તકને સમેટી લેવાની ઈચ્છા હોવા છતાં તે હેવાલો લેવા લલચાઉં છું. વાચક મિત્રોએ જોયુ હશે કે મેં કાઈ પ્રચાર કર્યો નથી. મને કાંઈ નાનો સરખો અનુભવ થયો, તે લખીને હું બેસી રહ્યો છું પણ મને જે દૈવી દ્રવ્યનો અનુભવ થયો તેનામાં એવી શક્તિ કે જેણે જેણે મારાં લખાણ વાંચીને તેનો સપર્ક સાધ્યો તેને તુરત તેના પ્રભાવનો અનુભવ થયો અને તે તેઓ મને કહી ગયા. વળી મારા અનુભવ પહેલા જેણે આ શક્તિનો લાભ લીધો હશે છતા આજ સુધી મૂગા રહેલા તેઓ પણ મને પોતાની વાત કહી ગયા આમ મારી પાસે સારી એવી સામગ્રી આવી પડી એમાં જ પ્રભુની શુભેચ્છા ઓતપ્રોત ભરી છે. એ ઈચ્છાને અધીન થઈ અમદાવાદમાં હોમિયોપેથ દાક્તર તરીકે ધધો કરતા શ્રી ગુણનિધિ જે ભટ્ટ (ફ્ર્નાન્ડિઝ બ્રિજ પાસે, ગાધીમાર્ગ) તેમણે મૂત્રચિકિત્સાના ઉપચારથી બે અસાધ્ય ગણાયેલા ક્ષયના દરદીઓને તેમના દરદમાથી મુક્તિ અપાવી તેનો હેવાલ મને તે લેખિત પત્રરૂપે આપી ગયા છે. હેવાલમા દરદીની સારવાર શાસ્ત્રીય ઢબે કરેલી છે અને તેમા ચોકસાઈ છે એટલે આપણને તે વધારે રસપ્રદ લાગશે

પહેલો કેસ: ધ. ન. મહેતા, ઉમર વર્ષ ૨૫, સાંકડીશેરી, અમદાવાદ. જુવાન કુંવારો છોકરો. હું પ્રથમ તેને જોવા ગયો ત્યારે તે લગભગ પથારીવશ હતો. આશરે ડઝનેક પ્રચલિત ધંધાદારી દાક્તરોએ તે જુવાનની ક્ષયના

દરદી તરીકે સારવાર કરી હતી અને તેઓએ આ કેસને અસાધ્ય જેવો ગણ્યો હતો.

આ દરદીને લોહીની ઊલટીઓ તથા અવારનવાર ઝાડા થતા હતા. તેમ જ ઉધરસ તથા તાવ ૧૦૦ થી ૧૦૧ ડિગ્રી ચાલુ જ રહ્યા કરતો. કોઈ પણ ખોરાક માફક આવતો નહીં તેમ ખાધેલું પચતું પણ નહીં શરીર હાડપિંજર થઈ ગયેલું. જરા પણ હરવાફરવાથી શ્વાસ ચઢી જતો હતો.

આવી સ્થિતિની શરૂઆતમાં મેં હોમિયોપથીની આશરે ત્રણથી ચાર માસ દવા કરી અને તેથી ઘણી રાહત મળી. આ બાદ ફરી બે મહિના બાદ દરદીએ મને બોલાવ્યો જોયુ કે તેને રાહત મળેલી પણ દરદ તો ઊભું જ હતું. મને લાગ્યું કે હોમિયોપથીની સારવારથી સુધારો થવામા જોકે એક પૈસો પણ ખર્ચ થવાનો નહોતો; છતાં બહુ લાંબો વખત થશે અને વળી દરદીની ચાલુ ગંભીર-સ્થિતિ જોતાં ઝડપી અને અસરકારક ઉપાય લેવાની જરૂર મને લાગી આ કારણે મેં તેમને સમજાવી સવારે એક ઔંસ તેમનો પેશાબ પીવા જણાવ્યુ. આ પેશાબ સવારના નવ વાગ્યાના અરસાનો લે તો તેની ગંધ અને સ્વાદમાં રાહત રહે. સાથે સાથે હરેક રાત્રે સૂતા પહેલાં પેશાબથી શરીર પર ખૂબ માલિસ કરીને સૂઈ જવું. સવારે ઊઠીને ગરમ પાણીથી નાહી લેવું. આ મુજબ કરતાં પહેલે દિવસથી જ ઝાડા, તાવ, પાચનશક્તિમાં, લોહીની ઊલટી. તથા અશક્તિમાં ધીમો છતાં સતત એકધારો ફાયદો થતો લાગ્યો. પહેલા બહુ ઝાડા થવાને કારણે દરદીનુ વજન ૮૦ રતલ પર આવી ગયેલુ જે આ ઉપચારના બે મહિનાની મુદતમા ૧૦૦ રતલ પર આવ્યુ. ઘરમાં પણ પરાણે ફરી શકે તેવો તે અશક્ત દરદી ત્રણ માસની પેશાબની સારવારથી કામનાથ મહાદેવ જેટલે તેમના ઘરથી એક માઈલ સળગ જઈ તથા આવી શકતો હતો. ચહેરો, સ્ફૂર્તિ, રૂપ, રંગ, સ્વભાવ વગેરે બધા-મા અજબ પલટો, સુધારો થયો. અને હવે કોઈ તેમને એવુ ન કહી શકે કે આ ભાઈ ગંભીર બીમારી ભોગવી ચૂકયા હશે. પહેલેથી જ પચે. એવો સાદો અને પથ્ય ખોરાક ખાવાની છૂટ આપી હતી; કારણ કે આ. દરદીને ઉપવાસ કરાવવામાં મને ભારે જોખમ લાગેલુ.

દરદીને દર વખતે ફક્ત એક જ ઔંસ પેશાબ દિવસમાં ત્રણ વખત પીવાને આપવામાં આવતો હતો અને પેશાબથી સારી રીતે માલિસ કરવાનો મારો સતત આગ્રહ રહેતો, કારણ કે પીવા કરતા માલિસ સારી રીતે પદ્ધતિસર કરવાનુ મને મૂત્રચિકિત્સામા વિશેષ અગત્યનુ લાગ્યું છે. મારી માન્યતા મુજબ ચામડી શરીરના બધા જ અવયવોનુ વધારે પડતું કામ ઉપાડી લે છે. શરીરનો કચરો કાઢીને સાફ રાખવાનું તથા તેને પોષણ આપવાનું એમ બંને કામ તે કરે છે. અને તે સિવાય બીજાં અનેક કામો તે બજાવતી હોવાથી પેશાબના માલિસથી તેના બધા કામમા મદદ મળે છે અને માલિસથી આખા શરીરના અવયવોને પોષણ સાથે રક્ષણનો ધાર્યો લાભ ચામડીને મળે છે ચામડીના કોઈ પણ રોગો દૂર કરી તેને અતિ તેજસ્વી અને તદુરસ્ત બનાવે છે.

બીજો કેસ' એક છોકરી કુવારી, ઉંમર વર્ષ ૧૭, ક ર. શાહ, માણેકચોક અમદાવાદ આ છોકરી પથારીવશ હતી. પાસું ફેરવી શકાતું નહોતુ એક પ્યાલો ચા પીવા પણ ના પાડતી તેને ડાબે સાથળે મોટા જામફળ જેવડું મોટું ગૂમડું પાકી ગયેલુ અને બીજા ડૉકટરોએ આ કેસ મારે ત્યા મોકલી આપ્યો હતો મેં હોમિયોપથિક દવા આપીને એ ગૂમડું એક જ દિવસમા ફાડી નાખ્યુ અને તેમાથી એક શેર પરુ નીકળ્યુ. આટલુ બધુ પરુ નીકળવાથી ઘણા દિવસના દર્દથી પીડાતી અને ઉજાગરા વેઠતી છોડી તે દિવસે નિરાતે ઊંઘી મેં થોડા દિવસ હોમિયોપથીની દવા કરી પણ તેથી મને દરદીમાં જોઈતો સુધારો જણાયો નહીં તાવ, ઉધરસ, અશક્તિ વગેરે ચાલુ હતા અને કેટલાયે દિવસો સુધી પરુની ધાર ઝમતી બધ પડી નહીં દરદી છોકરી ભાગ્યે જ અઠવાડિયુ જીવી શકે એવી સ્થિતિમા હતી સારવાર માટે હવે એક પણ પૈસો ખર્ચી શકાય તેવી સ્થિતિ તેની ન હતી એટલે મારે મૂત્રચિકિત્સાનો આશરો લેવો પડ્યો

દરેક વખતે એકએક આસ એમ દિવસમા ત્રણ વાર દરદીનો પોતાનો પેશાબ તેને પાવામા આવતો હતો. સાદો અને પચે એવો પથ્ય ખોરાક ખાવાની છૂટ રાખી હતી છતા દરદીએ એક કમ્પાઉન્ડરને ભલામણ કરી અને પેશાબના પોતા ગૂમડા પર મૂકવાનુ શરૂ કર્યું ત્યાં પેશાબથી માલિસ

કરવાનું બની શક્યું નહીં. સારવાર પછી ત્રીજે દિવસે પરુ બંધ થઈ ગયુ. દરદીએ કાંઈક ખાવાની રુચિ બતાવી. છઠ્ઠે દિવસે દરદીએ બે વાર ખાવાનું માગવાનુ શરૂ કર્યુ અને ઊઠબેસ કરવા માંડી. નવમે દિવસે ત્રણ વખત ખાવા જોઈએ જ. ઓટલા સુધી નીચે ઊતરી દરદીએ ફરવા માડ્યું. બારમે દિવસે વધુ ખાવાનું માગવા માંડ્યું પણ ના પાડવી પડી પદર દિવસ બાદ પેશાબ પાવાનો બંધ કર્યો. દરદી બહાર ફરી શકે તેવી સ્થિતિમાં આવી. આમ પંદર દિવસમાં દરદી ઉપર પ્રમાણેની સામાન્ય સારવારથી તદુરસ્ત સ્થિતિમાં આવી ગઈ. રૂપ, રંગ, આકાર, ભૂખ, તરસ, બુદ્ધિ, સ્વભાવ, વજન, સ્ફૂર્તિ વગેરે તેની ઉમર પ્રમાણે તેને પાછાં પ્રાપ્ત થયા. આજ છ મહિના બાદ પણ ગમે તેટલો શ્રમ તે લે છે પણ તેમાં હરકત આવતી નથી.

ઉપરનો કેસ હું હાડકાના ક્ષયનો ગણુ છું. બધાં ચિહ્નો તેવા હતાં. તેની માને પણ હાડકાંનો ક્ષય હતો. સાથળનુ હાડકુ સડતુ હતુ. તે બે હજાર રૂપિયાના ખર્ચે એક વર્ષ બાદ હરીફરી શકે તેવી સ્થિતિમા આવી હતી. છતા જોઈતો શ્રમ લઈ શકતી નહોતી. આ સારવાર તેણે કોઈ હૉસ્પિટલમા લીધી હતી.

આમ સામાન્ય જનતાને સમજાય તેવી રીતે આ કષ્ટસાધ્ય ગંભીર ગણાતા બંને કેસો સાદી રીતે રજૂ કર્યા છે. આ બને કેસોની સારવાર ૧૯૫૮ના ઉનાળામા અને ચોમાસાના સાધામાં મેં કરી હતી.

આ મૂત્રચિકિત્સાનો ઉપયોગ નીચેના સંજોગોમા હું નાછૂટકે વાપરુ છુ. પણ એક વાત ચોક્કસ છે કે કોઈ પણ કેસમા નિષ્ફળતા મળી નથી

જ્યારે કોઈ દરદી નાજુક સ્થિતિમા હોય, પાચનશક્તિ હોય જ નહીં, થોડા દિવસ જીવવાનો સંભવ હોય, શરીર હાડપિંજર જેવુ થઈ ગયું હોય, તેની પાસે એક પૈસો પણ ખર્ચવાનો ન હોય અને છતાં અસરકારક, સચોટ અને ધાસ્તી વગરનો ચમત્કારિક ઈલાજ કરવાનો હોય ત્યારે આ ઈલાજનો આશરો હુ લઉ છું. અને ઈશ્વર ઈચ્છાથી તેમાં નિષ્ફળતા તો મળતી જ નથી.

પોતાનું ઝેર જો પોતાને પાછુ આપવામાં આવે તો ઝેરથી ઝેરનું શમન થાય છે તેવા હોમિયોપથીના સિદ્ધાન્ત અનુસાર પેશાબ કામ કરે છે. અને શરીરમાં ઉપયોગમાં લેવાયા વિનાનાં કીમતી દ્રવ્યો પેશાબ મારફતે નીકળી જતાં હોવાથી પોષણના અભાવે શરીર દરેક રોગનું ભોગ સહેલાઈથી થાય છે. તેથી તે કીમતી દ્રવ્યો તે જ શરીરને પાછાં આપવામાં આવે તો તે શરીરનુ ઘણું જ સારુ પોષણ થાય છે. અને તેને કારણે દરેક અવયવ પોતાનુ કામ નિયમિત અને વ્યવસ્થિત બજાવતો થવાથી શરીરની તદુરસ્તી જળવાઈ રહે છે. આ રીતે પોષણનો અભાવ દૂર કરવાના બાયોકેમિકના સિદ્ધાંત અનુસાર કામ થતું હોવાથી મૂત્રચિકિત્સા બાયોકેમિક અને હોમિયોપથિક બને સિદ્ધાતો પ્રમાણે કામ આપી કષ્ટસાધ્ય દરદોને પણ નાબૂદ કરે છે અને કેટલાક અસાધ્ય ગણાતા કેસો સાધ્ય કોટિમા લાવી મૂકે છે મને જે અનુભવ થયો છે તેથી મારુ એ પ્રમાણે માનવુ છે

વળી દરદીએ કોઈ અનુભવીની દેખરેખ નીચે આ ચિકિત્સાની સારવાર લેવી જોઈએ તેથી દરદીની રક્ષા થાય છે અને અયોગ્ય રીતે તેમ જ બિનઅનુભવીને હાથે થતી હાનિ અટકી જવાથી આ મૂત્રચિકિત્સા બિનઅનુભવીઓને હાથે વગોવાશે નહીં તેમ જ ઘણા લોકો વિના ખર્ચે પોતાની તદુરસ્તી પાછી મેળવી શકશે.

દરદીની આર્થિક સ્થિતિ, બળાબળ, ઋતુ, ખાનપાન, રહેણીકરણી, સ્વભાવ વગેરે લક્ષમા લઈ આ પદ્ધતિથી જો કોઈ પણ કષ્ટસાધ્ય ગણાતા રોગમા સારા અનુભવીની દેખરેખ નીચે સારવાર કરવામા આવે તો, મારા અનુભવે એકસોમાથી ૯૫ દરદીઓના રોગો વધુમા વધુ બેથી ત્રણ મહિનામા નષ્ટ થાય છે તેમા મને શંકા નથી

કેટલાક પ્રાચીન પુસ્તકો અને કેટલાક અનુભવીઓ અને યોગીઓ, સાધકો આયુર્વેદના ઔષધના અનુપાન સાથે આ જીવતા જળનુ સેવન કરે છે અને અનેકગણો આશ્ચર્યકારક લાભ તેમણે મેળવ્યો છે તે નક્કર હકીકત છે.

સહી ડૉકટર ગુણનિધિ જે. ભટ્ટના વદન

પત્ર મળ્યો તા ૧૩–૧૧–'૫૮

૨૬

રક્તપિત્ત (કુષ્ઠરોગ)

મૂત્રચિકિત્સાના અગ્રેજ નિષ્ણાતે પોતાના પુસ્તકમા એવુ જાહેર કર્યુ છે કે, રોગોની યાદીમા જેટલા ગંભીર રોગ જણાય છે તેવા રોગવાળા દરદીઓ તેમની પાસે આવી ગયા છે અને તેમને મૂત્રચિકિત્સાથી ફાયદો જ થયો છે ફક્ત એક જ રોગ એવો છે કે જેનો દરદી તેમની પાસે ગયો નથી તે રોગ છે રક્તપિત્ત(લિપ્રસી)નો. કારણ કે ઇંગ્લેંડમા તે રોગ જવલ્લે જ હોય છે. આ તેમની વાત વાચ્યા પછી મને ઇચ્છા થઈ કે આ મૂત્રમાં આ શક્તિ પણ હોવી જ જોઈએ. એટલે અહીં રક્તપિત્તની હૉસ્પિટલ છે ત્યા જઈ ત્યાની સેવિકા બહેનો, જેઓ ખ્રિસ્તી હોય છે અને કેવળ સેવાભાવથી આવા ભયકર ચેપી રોગના દરદીઓને કોઈ સારવાર કરવા તૈયાર ન હોય તેવા તેમના સગાંવહાલાઓથી તરછોડાયેલા રોગીઓની સેવામાં રાતદિવસ રહે છે, તેઓને મળી, આ મૂત્રચિકિત્સાની વાત અને ખાસ કરીને તેમના પવિત્ર શાસ્ત્રની વાત તેમની પાસે મૂકી હોય તો થોડાઘણા રક્તપિત્તના દરદીઓને રાહત મળે અને પીડામાથી બચે એવા વિચારથી તે હૉસ્પિટલમા સેવાનુ કામ કરતી ફ્રેંચ સેવિકા બહેનોના સપર્કમાં છે એવા એક મિત્રને આ કામ સોપ્યું. તે ત્યા ગયા અને વાત કરી ત્યારે તે સેવિકા બહેને કહ્યું કે, જે ડૉક્ટરની દેખરેખમા આ દરદીઓ છે તે ડૉક્ટરની સમતિ સિવાય તે કાંઈ કરી શકે નહીં. ત્યાના ડૉક્ટર અમદાવાદમા રહેતા ચામડીના રોગોના નિષ્ણાત એક ગૃહસ્થ છે. તેમના દિલમાં આની ગેડ બેસે તો કામ થાય. મને લાગ્યુ કે હમણા એવુ કાઈ બને નહીં. સમય તેનું કામ કરશે એમ સમજી મેં તેવો પ્રયત્ન છોડી દીધો. પણ બીજી રીતે પ્રભુએ મારી ઇચ્છા પૂરી પાડી. ૅાક્ટર પુષ્પેન્દ્ર ભટ્ટે રક્તપિત્તના એક દરદીને મારી પાસે મોકલ્યો એક દિવસ રવિવારે તે રોગી ભાઈ અને તેમના પત્ની મારી પાસે આવ્યાં તેમનુ નામ કાનજીભાઈ મોહનલાલ; ઉમર વર્ષ ૩૨ રહેવાસી અમદાવાદ. ધધો મિલમાં વીવિંગ ખાતામા મને તે ભાઈએ પોતાના દરદની

હકીકત કહી. ચામડીના ચેપી રોગના નિષ્ણાત ડૉક્ટરે તેમના દરદને રક્ત-પિત્તના દરદ તરીકે સારવાર કરેલી અને લાંબે ગાળે પણ ન મટ્યું એટલે મારો સ્વાનુભવવાળો લેખ વાંચી ડૉ. પુષ્પેન્દ્ર ભટ્ટની સૂચનાથી મારી સલાહ લેવા આવ્યા મેં બધી હકીકત જાણી લીધી તે વખતે તેમના હાથ અને આગળાં પર ચાદાં હતાં અને હાથના આગળામાં ઝણઝણાટ અને બળતરા રહેતી હતી હાથ ઊંચો કરી શકતા નહીં. હાથની રગ પણ સકોચાઈ ગઈ હોય તેવી ખેંચાતી મેં જોઈ. તેમણે ઘણા સમય સુધી રક્તપિત્તના રોગની દવા કરી છે પણ મટ્યું નહીં તે મેં જાણ્યું એટલે મેં તેમને પૂછ્યુ કે, "તમે જે છપાયેલી પત્રિકા લાવ્યા છો તે બરાબર વાંચી છે?" તેમણે જવાબ આપ્યો કે, "વાચી છે, એટલું જ નહીં પણ મેં પેશાબથી હાથ પર એક અઠવાડિયાથી માલિસ કરવા માડ્યું છે" "તમને એક અઠવાડિયાના માલિસથી કેમ લાગે છે?" મેં સવાલ કર્યો. તેમણે સ્પષ્ટ જવાબ આપ્યો કે, "મને પહેલા કરતાં કળતરમા અને ઝણઝણાટમા ઘણી રાહત લાગે છે."

તે ભાઈનો જવાબ સાભળીને મને આનદ થયો અને હૃદયમા પ્રભુને નમન કરીને નિશ્ચિતે કહ્યુ કે, "તો પછી માલિસ કર્યા કરો અને આવતી કાલથી સવારે દરરોજ જે પેશાબ થાય તે પીવો બે ત્રણ દિવસ પછી તમારે પેશાબ અને પાણી સાથે ઉપવાસ કરવા જોઈએ"

તેમના પત્નીએ પૂછ્યું. "કેટલા ઉપવાસ કરવા પડશે?" મેં જવાબ આપ્યો કે, "અત્યારે કાઈ ચોક્કસ ન કહી શકાય. હુ દાક્તર નથી તમારા જેવો જ છું. પણ આ વસ્તુ એવી શક્તિશાળી છે કે તમારો રોગ મટાડશે." વગેરે વાત કરી મેં આશ્વાસન આપ્યુ. પતિ-પત્ની બને ગયા. બીજે રવિવારે બને પાછા મારી પાસે આવ્યાં તેમણે પોતાને સુધારો થતો જણાવ્યો મેં તેમને ઉત્તેજ્યા અને ઉપવાસ કરવાની સૂચના આપી તેમણે ત્યાર પછી ત્રણ ઉપવાસ કર્યા ત્યાર બાદ લાબે ગાળે એટલે આશરે બે ત્રણ માસ પછી ભાઈ કાનજીભાઈ મારી પાસે આવ્યા આનદિત ચિત્તે ઉપકારવશ થઈ તેમણે બધી વાત મને કહી; અને નીચે પ્રમાણેનું નિવેદન આપી ગયા જે હું પુસ્તકમાં લખવા યોગ્ય ભાષામા તેનો સત્ય મુદ્દો કાયમ રાખી નીચે પ્રમાણે આપુ છુ:

"મારું નામ કાનજીભાઈ મોહનલાલ ઉમર વર્ષ ૩૨. રહેવાસી અમદાવાદ. ધંધો મિલમાં વીવિંગખાતામાં. રૂબરૂમાં આવી લખાવું છું કે મને જમણા હાથમાં ચાર વર્ષથી પુષ્કળ દુખાવો થતો હતો અને ઉપરની ચામડી ઉપર લાલ ચાંદા પડ્યાં હતાં. જેથી મેં રિલિફરોડ પર આવેલા ડૉક્ટર શ્રી . . . જે ચામડીના રોગના સ્પેશિયાલિસ્ટ છે તેમને બતાવ્યુ. ત્યારે તેમણે મને કહેલુ કે તમને રક્તપિત્તનો રોગ થયો છે અને દવા તરીકે મને ગોળીઓ લેવાની લખી આપી તથા દશ ઇંજેકશનો પણ આપ્યાં; પણ તેનાથી મટ્યું નહીં પણ કળતર વધ્યુ. ત્યાર બાદ હુ ગુલાબબાઈ હૉસ્પિટલમાં ત્યાના સ્કીન સ્પેશિયાલિસ્ટ પાસે ગયો. તેમની સૂચના મુજબ ચાર ઇંજેકશનો ડૉક્ટર પુષ્પેન્દ્ર ભટ્ટ પાસે લીધાં પણ તેનાથી મટ્યું નહીં. ત્યાર પછી ડૉ. પુષ્પેન્દ્ર ભટ્ટે મને રાવજીકાકાએ છપાવેલો મૂત્રચિકિત્સાવાળો લેખ વાંચવા આપ્યો. મેં પ્રયોગ વાચ્યો અને વધુ વિગત માટે રાવજીભાઈને રૂબરૂ મળ્યો અને તેમની સૂચના અનુસાર ઘેર જઈ પ્રયોગ શરૂ કર્યો. મેં ત્રણ દિવસ (પેશાબ અને પાણી સાથે) ઉપવાસ કર્યા અને પ્રયોગ માલિસનો એક માસ ચાલુ રાખ્યો તેનાથી મારા જમણા હાથનું કળતર તથા દુખાવો બધ થઈ ગયા અને મારો હાથ જે પ્રથમ વળતો ન હતો તે હાલમા વળે છે, તેમ જ જે હાથે પ્રથમ કામ નહોતુ થઈ શકતું તે હાથે હુ સારી રીતે કામ કરી શકું છુ. હાલ મારા હાથે સહેજ બહેરાશ લાગે છે. એકદરે મને મૂત્રચિકિત્સાના પ્રયોગથી પુષ્કળ ફાયદો થયો છે અને હાથ પરના ચાંદાં મટી ગયા છે આગળામાં પણ જે ચચરાટ થતો હતો તે હવે મટી ગયો છે

તા. ૩૦–૧૧–'૫૮ સહી: કાનજીભાઈ મોહનભાઈ"

આ ભાઈ પોતાનુ નિવેદન આપવા આવ્યા ત્યારે મને બહુ ખુશનુમા જણાયા. પહેલા તો સાવ ભયભીત અને નિરાશ લાગતા હતા. પણ મેં તેમને કહ્યું કે, હજી તમારો રોગ સપૂર્ણ મટ્યો છે એવુ માની બેસશો નહીં. તમારી નોકરીમા થોડી ખલેલ પહોચે તો પગાર કપાય, માટે તમારા રોગને વીસરીને તેના તરફ બેદરકાર રહેશો તો પાછો તે તમને પજવશે અને તમને નોકરી પણ નહીં કરવા દે, માટે તમારે માલિસનો અને સવારે ઊઠી પ્રથમ પેશાબ પીવાનો પ્રયોગ ચાલુ રાખવો જોઈએ. દરરોજ

પગને તળિયે, મોં અને માથા પર અને બંને હાથ પર એક કલાક પેશાબ ચોળી પછી નાહી નાખવું. આમ કર્યા કરશો તો આ ભયકર રોગ મૂળમાથી જશે, નહીં તો પાછો માથુ ઊચકશે રોગ ગયો, રાહત મળી અને કામ થાય છે, એટલાથી જ સતોષ માનશો નહીં, પણ એક વખત પેશાબ પીવાનુ અને માલિસ કરવાનુ ચાલુ રાખશો ઉપર પ્રમાણે મેં સાવચેતી આપી અને તે ભાઈ આનંદ પામતા પામતા ગયા.

૨૭

કેટલાક નવા પ્રયોગો – ૧

આ પુસ્તકની પહેલી આવૃત્તિના વાચન પર આધાર રાખી અનેક દુખિયારાઓએ પોતાના દરદના દુ ખમાંથી અને અર્થનાશમાથી બચવા માટે પોતાની સૂઝ પ્રમાણે મૂત્રપ્રયોગ કરવા માંડયા અને અનેકોએ તેથી રાહત અનુભવી હુ તેઓની યાદી મેળવવાની ચિંતા કરતો નથી, કારણ કે કોઈનેય આ પ્રયોગથી લાભ થાય તેની ચિંતા તો કરવાની હોય નહીં. અને એટલુ ચોક્કસ છે કે તેનાથી નુકસાન તો થતુ જ નથી એ કારણે હુ નિશ્ચિત રહુ છુ જેઓ આપમેળે મારી પાસે આવે અને મારી સલાહ કે દોરવણી માગે તેમને હુ મારા અને બીજાના અનુભવની વાત કહુ, તે જાણી-સમજી તેઓ પોતાના જોખમે આ પ્રયોગ કરે. તેમાંના કેટલાક છાના-માના કરે અને તેમને બિલકુલ આરામ થઈ ગયો હોય છતાં મને કહેવાથી તેમનો પ્રયોગ ઉઘાડો પડી જાય અને મૂત્રપ્રયોગ કરવાને કારણે શરમાવુ પડે એટલે મને કહેવાની તસ્દી પણ લેતા નથી ગભીર અને હઠીલા દરદોના ઘણા પ્રયોગો ચાલુ છે, પણ જ્યા સુધી સપૂર્ણ આરામ ન થાય અને દરદી પોતે પોતાની જાતે પોતાની હકીકત ન જણાવે ત્યા સુધી હુ તેવી હકીકતને વજૂદ આપતો નથી. એટલે આ નવી આવૃત્તિમાં બહુ અનુભવો આપતો નથી. પણ જાહેરમા મૂકવાથી કેટલાંક પ્રચલિત દરદોમાંથી દરદીઓ રાહત મેળવી શકે એવા કેટલાક કેસો અનાયાસે મારી પાસે આવ્યા છે, જે લોકસંગ્રહાર્થે અહીં આપુ છું

નેફ્રૈટીઝ—કીડનીનો રોગ

શ્રી. અંબાલાલ કે. પટેલ બી. એસસી., એલએલ. બી, મ્યુનિસિપલ સ્ટોર સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ, અમદાવાદ—એમણે પોતાના એક અસાધ્ય ગણાતા રોગ પર ગઈ સાલ મૂત્રપ્રયોગ કર્યો હતો અને તે સપૂર્ણ સફળ થયો હતો. ત્યાર બાદ તે ભાઈ તો આ પ્રયોગના પ્રચારક થઈ ગયા છે તેમનુ સ્વાસ્થ્ય પણ ત્યાર બાદ ઘણુ સારુ રહ્યુ છે. તેમણે બીજો પ્રયોગ પોતાના ઘેર જ પોતાની દીકરી પર કર્યો

તેમની દીકરી સાત-આઠ વરસની ઉમરની છે. તેને Nephritis (નેફ્રૈટીઝ) નામનો કીડનીનો રોગ થયેલો તે દીકરીનું નામ નારાયણી. આ રોગને કારણે તેને પેશાબમા લોહી અને પરુ આવે તેને કારણે શરીર અશક્ત રહે, ગળામા દુખાવો ઊપડે, તાવ પણ આવે અને નબળાઈ વધે. એક દાક્તરની સલાહથી એક વરસ પહેલા ગળાના કાકડા પણ કઢાવેલા. ગળાની ગરબડ અને દુખાવો ચાલુ રહેલો આ દરદને અસાધ્ય ગણવામા આવે છે અને ખાસ કરીને સ્ત્રીઓ માટે તો ભયંકર લેખાય છે અને તેની સારવારમાં અને આહારવિહારમા બહુ સાવચેતી રાખવી પડે છે તેમ જ દરરોજના પેશાબમા આલ્બુમીન, પરુ, લોહી વગેરેનો સ્રાવ કેટલા પ્રમાણમા છે તે તપાસાવવાની જરૂર રહે છે. દવા ઉપરાંત આ દરદમા દરદીની ખૂબ કાળજીપૂર્વક શુશ્રૂષા કરવાની જરૂર પડે છે, એટલે દરદી ઉપરાત સારવાર કરનાર પણ કટાળે છે દવાનો ખર્ચ પણ ખૂબ થાય છે. શ્રી અબાલાલ પટેલ પોતે લખે છે કે, "મારી દીકરી ચિ નારાયણીને એક અઠવાડિયુ મણિનગર શ્રી લલ્લુભાઈ ગોરધનદાસ હૉસ્પિટલમા રાખી. બાદ ઘેર દશ દિવસ સુધી તે દવા ચાલુ રાખી ઊપડેલુ દરદ તુરત તો શમી ગયુ, પણ બે-ત્રણ અઠવાડિયા પછી તે જ દરદ બહુ જોરથી ઊપડ્યું અને પેશાબમા કેવળ લોહી જ જવા લાગ્યુ અહીં હુ નિરાશ થયો મારા જમાઈ મુબઈમા છે. એ એડીનબર્ગના એમ. આર સી પી. થયેલા છે તેમની સૂચના હતી કે દરરોજની દશ ગોળીઓ અને પેનિસિલિનના ઈન્જેકશનનો કોર્સ શરૂ કરવો જે ૬ માસ સુધી ચાલે પણ મને તેમા વિશ્વાસ બેઠો નહીં. ૬ માસ સુધી આ ભયકર દરદ માટે થોભવાનુ મને ગમ્યુ નહીં મારી દાનત તો તેને મૂત્રપ્રયોગ

કરાવવાની પ્રથમથી હતી પણ મારી પત્ની વિરોધ કરે હું તેમને કહું કે મેં મારી જાત પર પ્રયોગ કર્યો ત્યારે કેમ કરવા દીધો? મારા કરતાં દીકરી વધારે વહાલી છે? તે શું બોલે? પણ મેં તેમને સમજાવ્યા. તેમણે માન્યુ. ચિ નારાયણીએ પણ માન્યુ પેશાબમા તો પરુ અને લોહી હતુ તેને પીતા તે ધ્રૂજે, છતા તે પિવરાવ્યો કમકમા લાવી દુ ખની મારી તે પી ગઈ એક જ ઔંસ પેશાબ હતો પણ તેની ચમત્કારિક અસર થઈ થોડા સમય પછી જે પેશાબ થયો તે વધારે જથ્થામા હતો પણ ઘટ્ટ ન હતો. તે પણ તે પી ગઈ પછી તો જે પેશાબ થતો તે સ્વચ્છ પાણી જેવો થતો તેને પણ ખાતરી થઈ કે કાઈક નવાઈ છે, એટલે દિવસમા બે ત્રણ વખત બે ઔંસ પેશાબ પીવા લાગી આમ સતત પદરેક દિવસ પીવાનુ ચાલુ રાખવાથી તેનુ દરદ મટી ગયુ એટલુ જ નહીં, પણ મહિનાઓ પછી, આ હેવાલ લખુ છું ત્યા સુધી તેના દરદે ફરી દેખા દીધી નથી અને મોમાં કે માથામા કોઈ પણ દુખાવા સિવાય તે નારાયણી હરતીફરતી અને દોડતી થઈ ગઈ છે

આ ઉપરાત ફ્લ્યુ, મલેરિયા જેવા તાવમા પણ મારા બીજા સતાનોને બેત્રણ વખત બેથી ત્રણ ઔંસ તેમનુ પોતાનુ મૂત્ર પિવડાવવાથી તેઓ દરદમુક્ત થયા છે.

વધુમાં, મારા સપર્કમા જે આવે છે તેને મૂત્રપ્રયોગ કરવા કહેતા ઘણાખરાઓએ તે પ્રયોગ કરી આખની આજણ, આખ આવવી, લાલાશ રહેવી, કાન પાકવા, ગૂમડુ-ખીલ મટાડવુ, હાર્ટપલ્પિટેશન (હૃદયના વધારે પડતા ધબકારા) મટાડવા અને શરદી ઉપર અજમાયશ કરતા તેઓ બધાય દરદમુક્ત થયા છે મારા એક મિત્ર ડૉ. જોશી છે તેમણે ટીબીના બે ગરીબ દરદીઓ, જેઓ પોતાની દવામા નાણા ખર્ચી થાકી ગયા હતા તેઓને આ પ્રયોગ કરવાનુ સમજાવતા તેઓએ આ પ્રયોગ કર્યો અને બનેય સારા થવાનું તેમણે અનુભવેલુ આ દરદીઓ ટીબી ક્લિનિકમા જઈ દવા કરી થાકેલા હતા છતા મૂત્ર પીવાના અને માલિસ કરવાના પ્રયોગથી તેઓ હરતાફરતા થઈ ગયા છે મેં જાતે પ્રયોગ કર્યે દોઢ વરસ થઈ ગયુ અને મારુ કેટલાયે વરસથી અસાધ્ય ગણાતુ દરદ ગયુ તે હવે દેખાતુ નથી એટલુ જ નહીં પણ ઊલટુ તેનાથી નવીન કુમાશવાળી

ચામડી, સ્નાયુબંધન વગેરેને લીધે સ્ફૂર્તિ અને જોમ જણાયુ. મારું શરીર વધારે સારું થયુ છે. હજી પણ અઠવાડિયે એક બે વાર પ્રસગોપાત્ત મૂત્રપાનનું સેવન કરતો જ રહુ છું. શરદીની છીંકો આવતાં તુરત તેના પીવાથી શરદીનું શમન ચમત્કારિક રીતે થઈ જાય છે. સાચે જ માનવી માટે તેનું પોતાનું મૂત્ર અમૃત સમાન છે તેની મને ખાતરી થઈ છે. આ કાંઈ આંધળી શ્રદ્ધાની હકીકત નથી પણ પ્રયોગને અંતે સત્ય નિર્ણીત થયેલ મારો સિદ્ધાન્ત છે.'

૨૩-૯-'૫૯ સહી: અંબાલાલ ખોડાભાઈ પટેલ"

વરસો પહેલાંનો અજાયબ પ્રસંગ:

જલોદર, પેટનો દુખાવો અને ગૅસ

અમદાવાદ રાયપુર શામળાની પોળના શ્રી જયન્તીલાલ ચિમનલાલ શાહે મને પોતાનું નિવેદન લખીને મોકલ્યુ છે, જે નીચે પ્રમાણે છે:

"પૂ. શ્રી રાવજીકાકા,

આપનુ 'માનવમૂત્ર'નુ પુસ્તક મેં મહેરબાન શ્રી સ્ટોર સુપરિ. સાહેબ અ મ્યુ કો. પાસેથી લઈને વાંચ્યું. અને તેમાં જુદા જુદા અસાધ્ય રોગો ઉપર કરેલા માનવમૂત્રના પ્રયોગની બીના વાચી, અને તેથી મેં પણ મારા પોતા ઉપર આ પ્રયોગ કરવાનો વિચાર કર્યો.

મને ઘણા વખતથી પેટમા વાયુ અને કબજિયાતનો રોગ હતો, જેને લીધે અવારનવાર પેટમા ડાબા પડખામા દુખાવો પણ થતો. વળી તેને લીધે શરીર બેચેન રહેતું તેમ જ સળેખમ વગેરે થઈ આવતુ. આથી મેં સૌ પ્રથમ સવારે એક ગ્લાસ ભરીને મૂત્ર પીવાનો પ્રયોગ કર્યો. પહેલે દિવસે સહજ સ્વભાવ મુજબ સૂગ ચઢી, પણ પછી બીજા દિવસે મૂત્ર પીવાની માત્રા અને સમય વધાર્યો. આખા દિવસ દરમિયાન બેથી ત્રણ વખત એકએક ગ્લાસ એટલે આશરે ૧૨ થી ૧૪ ઔંસ ભરીને મૂત્ર પીવાનુ શરૂ કર્યુ. બરાબર બીજા દિવસે સાંજના બેથી ત્રણ ઝાડા થયા અને પેટમાનો કચરો વાયુ સાથે નીકળવા લાગ્યો. આમ પાંચ દિવસ સુધી ઝાડા થયા અને પછી દસ્ત નિયમિત બધાઈને સવારે આવવા લાગ્યો ફક્ત સાત દિવસના મારા આ પ્રયોગથી મારા પેટમાનો ભાર અને ગૅસ તેમ જ દુખાવો સાવ મટી ગયો."

જલોદર મટચું

એ જ ભાઈ નિવેદનમા આગળ લખે છે કે, "આપના આ પ્રયોગને અમારા કુટુંબમાં અગાઉ પાલનપુર સ્ટેટના રાજવૈદે મારા કાકાના દીકરા શ્રી ચદુલાલ ત્રિકમલાલ શાહ ઉપર જલોદરના રોગ માટે અજમાવેલ. તેમને એકવીસ દિવસના ઉપવાસ કરાવીને દિવસનો જેટલો પેશાબ થાય તે બધો જ પિવડાવતા અને પેટ ઉપર પેશાબના કપડાનો ખડ (લિપ) કરતા શરૂઆતના બે ત્રણ દિવસ તેમણે પેશાબ મહામુસીબતે લીધો અને ત્રીજે દિવસે તેમને ઊલટી અને ઝાડા ખૂબ પ્રમાણમાં થવા લાગ્યા ઊલટી અને ઝાડામાં ફક્ત પિત્ત અને પાણી આતરડામાથી અને હોજરીમાથી ખેંચાઈને આવવા લાગ્યાં. અને એકવીસ દિવસે તેમનું પેટ તદ્દન હળવું અને મુલાયમ બની ગયું ત્યાર પછી તેમને ચોપડચા સિવાયના લુખ્ખા ફક્ત પાંચથી છ ખાખરા આખા દિવસમાં છાસની પરાસ સાથે આપતા. એ રીતે ચૌદથી પંદર મહિના સુધી એ જ ખોરાક અપાયો અને તેમનું શરીર તદ્દન નીરોગી અને સશક્ત બની ગયું.

કાનના સણકા અને દુખાવા માટે મારી પત્નીના કાનમાં પેશાબનાં ટીપા દિવસમાં ત્રણચાર વખત નાખ્યાં ,અને તેમનો જૂનો દુખાવો તદ્દન મટી ગયો આમ માનવમૂત્રનો આ પ્રયોગ સમજુ અને અણસમજુ વર્ગમાં પ્રચલિત થાય તે માનવજીવનને લાભકર્તા છે એમ મારા પોતાના અનુભવ ઉપરથી હું ચોક્કસ કહુ છું, અને તે માટે શક્ય એટલો પ્રચાર કરવાનો પણ પ્રયત્ન કરું છુ.

૨૪–૯–'૫૯ સહી જયન્તીલાલ ચીમનલાલ શાહ"

ઉપર વર્ણવેલો પ્રસંગ થોડાં વરસ પૂર્વેનો છે આ પ્રમાણે સારવાર કરનાર પાલણપુરમા રહેતા વૈદ બાલુભાઈ ફોજમલજી હતા. તે હાલ હયાત નથી પણ ઉપરનો દાખલો એટલા માટે ટાકચો છે કે દરદી માટે બીજો ઉપાય કામિયાબ ન નીવડચો ત્યારે આ વૈદરાજે આ ઉપાય સૂચવ્યો જે દરદીએ સ્વીકારી લીધો અને તેનાથી તેને આરામ થયો. અર્થાત્ ઘણા વૈદો કે સાધુ સંતો અને ગામડામાં રહેતા વૃદ્ધો આ અમૃત સાધન વિષે જાણતા હતા અને હજી પણ જાણે છે. હિંમતથી જે તેનો યોગ્ય ઉપયોગ કરે છે તે તેનો લાભ જીવનભર સારી રીતે ઉઠાવે છે.

૨૮

કેટલાક નવા પ્રયોગો – ૨

મલાડ (મુંબઈ)માં એક નૈસર્ગિક ઉપચારનુ મોટું ટ્રસ્ટ છે અને ઘણાં વરસોથી તેને અંગે એક હૉસ્પિટલ પણ ચલાવાય છે. તેમાં ૪૦–૪૫ વર્ષથી નૈસર્ગિક ઉપચારના નિષ્ણાત ડૉ. કૃષ્ણવર્મા ભક્તિભાવે કામ કરે છે. 'મૂત્રચિકિત્સા' વિષેના મારા લખાણ અંગે 'વૈદ્યકલ્પતરુ'મા ટીકા થયેલી તે અંગે તેમણે લેખ લખ્યો છે. તેમા 'મૂત્રચિકિત્સા'ના કેટલાક સફળ દાખલા ટાંકયા છે. એટલે આ લખાણ મૂત્રપ્રયોગના સફળ અનુભવોના ભાગમાં હુ મૂકું છુ.

મૂત્રચિકિત્સા — અનુભવ

મૂત્રચિકિત્સા ઉપર ગયા વર્ષના જૂન માસના અકમા શ્રી રાવજીભાઈ મણિભાઈ પટેલનો લેખ તેમ જ એ જ વર્ષના સપ્ટેમ્બર માસના અકમા ડૉ. મણિશકર ભટ્ટનો એ વિષય પરનો વિરોધાત્મક લેખ તેમ જ નવેમ્બર માસનો શ્રી રમણલાલ એન્જિનિયરનો એ વિષય પરનો લેખ વાંચ્યા.

પહેલા લેખના લેખક શ્રી રાવજીભાઈ મણિભાઈ પટેલ એ કોઈ ધધાદારી ચિકિત્સક ન હોઈ એક રાષ્ટ્રસેવા કરનાર વ્યક્તિ છે એમણે પોતાની પ્રકૃતિ સુધારવા જે પ્રયોગ કરેલ અને તેનું શુભ પરિણામ આવેલ તે એમણે નિ.સ્વાર્થ ભાવે, લોકહિતાર્થે જાહેર જનતાને ગમે અથવા નહીં તે છતા તેના હિતમા હોવાથી જાહેરમા આ વિષય મૂકેલ છે.

એ પ્રયોગ કરતી વખતે એમણે મનમાની રીતે આથવા માત્ર પુસ્તકો વાચી તેટલા જ આધાર ઉપર ન રહેતાં વિદ્વાન તબીબની સલાહ અને સંમતિથી તેઓએ પ્રયોગ પૂરો કરેલ આ પ્રયોગ કરવામાં એમનો ઉદ્દેશ કોઈ પણ રીતે પૈસા પેદા કરવાનો ન હતો, ન તો પોતાની વાહવાહ કરાવવાની ભાવના હતી, એ બધુ એમનો એ લેખ વાચવાથી અને એ વિષય ઉપર રચેલ પુસ્તક અને મારા ઉપર તેઓએ લખેલ પત્ર વાચવાથી જણાઈ

આવે છે. એમના લેખ પરથી જેઓએ પોતે પ્રયોગ કરેલ તેઓએ તેનું પરિણામ એમને જણાવેલું અને તેના દાખલાઓ એમણે પોતાના પુસ્તકમાં રજૂ કર્યા છે

મૂળ લેખક શ્રી આર્મસ્ટ્રોંગનુ 'વોટર ઑફ લાઈફ' પુસ્તક મેં પણ ખરીદી વાંચેલ અને તેના આધારે મેં એક ભાટિયા યુવતી પર પૂર્ણ સાવધાનીથી તેનો અખતરો કરેલ અને તેનું પરિણામ પણ સારું આવેલ. આમાં એક ચિકિત્સકના નાતે અનુભવથી મને જે કંઈ સારું જણાયું તેનો પણ લાભ લીધેલ એ કેસની વિગત નીચે પ્રમાણે છે:

એ બહેનના કહેવા પ્રમાણે તેઓ નદીકિનારે પાણી ભરવા ગયેલાં હતાં ત્યા અચાનક પગ સરકી જવાથી પડી ગયાં આથી અદરની ચોટના કારણે માસિક ક્રિયા અનિયમિત થઈ ગઈ, સાથે સાથે તેમની પાચનક્રિયા પણ બગડી અને એ કારણે મળશુદ્ધિના અવયવો બરાબર કામ કરતા અટકી ગયા કબજિયાત રહેવા લાગી અને આ કારણે શરીરમા સ્વાભાવિક વિષ એકઠુ થઈ રક્તની અશુદ્ધિ થઈ.

કાલાનુસાર પ્રથમ ડૉક્ટરી ઈલાજ કરવામાં આવ્યો, તેનાથી ફાયદો ન થતાં દેશી વૈદ્યકની અજમાયશ કરી. આમા વૈદ્યોના મતે જેનાથી દસ્ત પણ આવે અને માસિક ક્રિયા પણ બરાબર ચાલુ થાય એવી એળિયાની બનાવટોનો પણ ઉપયોગ કરવામાં આવેલ હતો પૂર્ણ પથ્યના અભાવે અથવા ગમે તે કારણે હોય પણ એ બેમાથી એકે ક્રિયા નિયમિત થઈ નહીં છેવટે અકોલાના એક ચિકિત્સક જે પોતાને વૈદ્ય કહેવડાવવાની સાથે સાથે સૂર્યરશ્મિ(ક્રોમોપેથી)ના ઈલાજો પણ કરતા, તેના હાથમાં આ કેસ મુકાયો. પૂર્ણ પથ્ય અને નિયમિત ક્રિયાના અભાવે બાઈની દશા એટલી બધી બગડી કે થોડા કલાકો અથવા દિવસ પર વાત આવી અટકી એવામાં એમનાં સગાવહાલામાંથી ઘણા જણાઓએ આવી જાતની ચિકિત્સાનો 'નેચર ક્યોર હૉસ્પિટલ – મલાડ'માં લાભ લીધેલ અને ઈચ્છિત પરિણામ પ્રાપ્ત થયેલ, તેથી તેઓએ બાઈને મારી ભલામણ કરી

બાઈની હાલત જોવાથી મને લાગ્યુ કે એમા મને કદાચ યશ ન મળે, એટલે મેં ઈલાજ કરવાની ના કહી દીધી પણ જે વૈદ્ય આ કેસ ચલાવતો હતો તેનું કહેવું થયુ કે જો મને હૉસ્પિટલના ક્રોમોપેથીના સાધનો અને બીજી

સગવડનો લાભ આપવામાં આવે તો બાઈના જીવન-મરણની જવાબદારી મારા ઉપર છે. વૈદ્યથી અને બાઈના ધણીથી આ કેસમાં જો કંઈ વિપરીત પરિણામ આવે તો તેમાં મારી કશી જવાબદારી નથી એમ નક્કી કરેલ. અને તે સિવાય એક ચિકિત્સક તરીકે દર્દીને એકાએક નિરાધાર છોડી દેવો એ મારા માટે મુનાસિબ ન હોવાને કારણે, કેસ ચલાવવાની એક નૈતિક ફરજ સમજી કેસ દાખલ કર્યો.

વૈદ્યરાજ જેણે આ કેસની જવાબદારી પોતા પર લીધી હતી, તે મારી રજા લઈ પોતાનો સરસામાન લાવવા મુબઈ ગયા જેથી પોતે અહીં રહી કેસ ચલાવી શકે; પરંતુ તેઓ સામાન લેવા ગયા તે ગયા જ, પાછા વળ્યા જ નહીં. આથી આ કેસ ચલાવવાની નૈતિક ફરજ મારા પર આવી પડી.

બાઈને હૉસ્પિટલમાં દાખલ કરી તે વખતની તેની હાલત આ હતી: માસિક ક્રિયા બધ હતી. દસ્ત પણ ભાગ્યે જ આવતો અને પેશાબ પણ ૨૪ કલાકમા ૫ થી ૬ ઔંસ જેટલો જ આવતો અને તે પણ ઘોડાના પેશાબ જેવો ઘેરા ચૉકલેટી રગનો અને તે અત્યંત દુર્ગંધ મારતો આવતો હતો. બાઈનું દરેક અંગ રક્તજલથી ભરાયેલુ હતું. તેના હાથ, પગ, છાતી અને આંખના પોપચા સુધ્ધાંમાં પાણી ભરાઈ જવાથી આંખ પણ મુશ્કેલીથી ઊઘડતી હતી.

બાઈની સારવાર શ્રી આર્મસ્ટ્રોગના પુસ્તક 'ધી વૉટર ઑફ લાઈફ'-માં લખ્યા પ્રમાણે પણ તેમાં થોડા ફેરફારથી ચાલુ કરી. મૂત્રચિકિત્સાના નિયમ પ્રમાણે બને તેટલો પેશાબ અને બાકીનું ગરમ પાણી અપાતુ. તે સિવાય માલિસ, સૂર્યસ્નાન પણ અપાતુ. થોડા સમય બાદ સાદા પાણીના બદલે નાળિયેરનુ પાણી ચાલુ કર્યું આવા ઈલાજથી ધીરે ધીરે પેશાબ વધીને ૭૦ થી ૮૦ ઔંસ થવા લાગ્યો (યાદ રહે ઈલાજની શરૂઆતમાં ૫ થી ૬ ઔંસ જ પેશાબ થયો હતો). શરીર પરના સોજા ઊતરવા લાગ્યા અને બીજા ચિહ્નો પણ સુધરવા લાગ્યા પણ લોહી બગડેલું હોવાને કારણે છાતી અને બીજા ભાગો ઉપર જ્યાં મેલુ લોહી જામી જઈ કાળા ધબ્બા પડી ગયા હતા તે જગ્યાનુ લોહી જળો મૂકી કાઢી નાખવામાં આવ્યુ.

આ બધી ક્રિયાના કારણે એ કેસ સુધરી ગયો અને સાધારણ વ્યક્તિ પ્રમાણે એ બાઈ પણ પોતાનુ જીવન ગુજારતી થઈ ગઈ.

હવે સવાલ એ ઊભો થાય છે કે બિનખર્ચાળ અને દરેકે દરેક ઘરમાં સુલભ્ય એવી આ વસ્તુથી જો આટલો લાભ મળતો હોય તો એનો ફાયદો આમજનતાએ શા માટે ન લેવો? આની સામે જો કોઈને કઈ વિરોધ હોય તો આ પ્રયોગથી તેને શુ નુકસાન થયું છે તે સપ્રમાણ સિદ્ધ કર્યા સિવાય ફક્ત વિરોધ ખાતર જાહેરમા તેનો વિરોધ કરવો એ આમજનતાના હિતમાં તો ન જ ગણાય આના પ્રયોગથી ફાયદાઓ શુ થાય છે તે શ્રી રાવજીભાઈના ૧૯૫૮ ના જૂનના અંકમા પ્રસિદ્ધ થયેલા લેખમાં અને તેમણે પ્રકાશિત કરેલા સ્વમૂત્રચિકિત્સાના પુસ્તકમાં જે પ્રમાણિક ગણાતા માણસોના દાખલાઓ આપ્યા છે તેનાથી સિદ્ધ થાય છે

જ્યારે બીજા લેખના લેખક ડૉ. મણિશકર ભટ્ટે આ ક્રિયાને ભવિષ્યમાં નુકસાન કર્તા અને કંટાળાભરેલી અપવિત્ર જણાવીને બીજી વનસ્પતિ અને ખનિજજન્ય દવાઓ સૂચવી છે પણ આ બંને સજ્જનોના મૂળ આશયમાં શુ ભેદ છે તે સાફ જણાઈ આવે છે શ્રી રાવજીભાઈએ ગરીબ પ્રજા માટે, તેના હિત ખાતર એક બિનખર્ચાળ અને દરેક વ્યક્તિને સુલભ્ય એવા ઈલાજને પોતાના લેખ તથા પુસ્તક દ્વારા જાહેરમાં મૂકેલ છે. જેને વાંચી—સમજીને કોઈ પણ વ્યક્તિ, કંઈ પણ અડચણ વગર અને બિનખર્ચે, ગમે તે ઠેકાણે, કોઈ પણ સમયે તે મેળવી સ્વતન્ત્ર રીતે આ ઈલાજ કરી શકે છે અર્થાત્ પૂ શ્રી બાપુજીના આશય પ્રમાણે સ્વતન્ત્ર થઈ શકે છે; જ્યારે ડૉ. મણિશકર-ભાઈની રીત ખર્ચાળ અને વ્યક્તિને પરાધીન કરવાવાળી હોઈ ગરીબોને માટે તે નિરુપયોગી છે એટલુ જ નહીં પણ અર્ધદગ્ધ કે સ્વાર્થીના હાથે થતી એ ચિકિત્સા મૂત્રચિકિત્સા કરતાં અનેકગણી જોખમી પણ છે. અહીં એ વાત પણ લખવી મને જરૂરી લાગે છે કે આજથી ચાળીસ વર્ષ ઉપર મુબઈના એક નામાકિત ડૉક્ટર કે જેઓ વિલાયતની એમ ડી ડિગ્રી ધરાવતા હતા અને બહુ પ્રખ્યાત થઈ ગયા હતા તેઓ 'મૂત્રચિકિત્સા'નો વિરોધ કરતા હતા. પણ પહેલા જર્મન યુદ્ધમાં જ્યારે મૂત્રના પ્રયોગથી સેંકડો સૈનિકોની ચિકિત્સા કરવામા આવી અને એથી ફાયદો થતો જોવામાં આવ્યો

અને એથી એ ઇલાજ બહુ પંકાવા લાગ્યો ત્યારે અમારા એ જ ડાહ્યા એમ ડી. ડૉક્ટરે એની તારીફ કરવા માંડી, કે જેઓ એક વાર તેનો સખત વિરોધ કરતા હતા.

શ્રી રાવજીભાઈએ અને શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગે મૂત્રપાન, માલિસ અને નિર્મળ જળ ઉપર રહી ઉપવાસ કરવાનો જે બિનખર્ચાળ ઉપાય બતાવ્યો છે તે ભયંકર રોગો માટે છે પણ સાધારણ રોગો—શરદી, તાવ, ઝાડા અને એવી જાતના બીજા રોગો માટે ઉપવાસ વિના કેવળ મૂત્રપાન અને માલિસ ખરેખર એક રામબાણ ઇલાજ છે. તેની સાબિતી માટે એક દાખલો આપી આ લેખ પૂરો કરું છું.

મારા સાથી શ્રી વિશ્વામિત્ર વર્મા જેઓ આજે ૨૫ વર્ષથી એક હિંદી માસિકના સંચાલક અને સાહસી સંશોધક છે, તેમણે શ્રી આર્મસ્ટ્રૉંગનું 'વૉટર ઑફ લાઈફ' પુસ્તક વાંચી, તેનું પરિણામ જોવા કશા પણ બંધન વિના પોતાની જાત ઉપર અનિયમિતપણે ઉપયોગ કરેલ તેનું પરિણામ માત્ર ત્રણ અઠવાડિયાંમાં જ એ આવ્યું કે એમનો ૪૫ વર્ષનો જૂનો દબાયેલ કમળો કે જેના કારણે એમની આંખો લગભગ હળદરના રંગ જેવી ચાલુ રહેતી હતી, તેમાં સુમારે ૨૫ થી ૪૦ ટકા ફરક પડી ગયો છે. આ પ્રયોગ હજી ચાલુ છે અને તે પૂરો થવાથી તેનુ પરિણામ જાહેર જનતાના હિતાર્થે જાહેર કરીશ. આ દાખલો એ આ 'મૂત્રચિકિત્સા' માટે એક સચોટ અને સાક્ષાત્ પુરાવો છે; કેમ કે આ પ્રયોગ દરમ્યાન અહીં ઇલાજનાં બીજાં અનેક સાધનો હોવા છતાં તેનો કશો પણ ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ડૉ. કૃષ્ણવર્મા (મલાડ, મુંબઈ)

૨૯

ચિકિત્સકની એરણે

મારી અંતરની ઇચ્છા અનુસાર આ અહેવાલો એક પછી એક એવા ગોઠવાઈને આવ્યા છે કે હુ આ પ્રકરણોમા છેલ્લો અહેવાલ લખવા બેઠો છું તેની પહેલાંનો અહેવાલ બે કલાક પહેલા લખાઈ ગયો અને આ અહેવાલ તુરત જ મને ટપાલમાં મળ્યો. મારી ઇચ્છા હતી કે વૈદકીય વિષયમાં નિષ્ણાત હોય તેવા અને જીવનભર વૈદકીય ચિકિત્સામાં રચ્યાપચ્યા હોય એવા કોઈ અધિકારપુરઃસર લખી શકે તેવા પુરુષનો જાતપ્રયોગ હોય તો મારો આ પ્રયત્ન હું સંપૂર્ણ માનું. સુરત આયુર્વેદિક મહાવિદ્યાલયના આચાર્ય શ્રી બાપાલાલ ગરબડદાસ વૈદને આ ચિકિત્સા અંગે પોતાનો અનુભવ લખી મોકલવા મેં વિનંતી કરેલી. તેમને તો સમાજસેવક તરીકે અનુભવ છે એટલે મૂત્રચિકિત્સાનો પ્રયોગ બીજા ઉપર કરવાને બદલે પોના ઉપર તે પ્રયોગ કરીને જે પરિણામ આવે તે મને જણાવવાનો તેમણે સંકલ્પ કર્યો. તે પ્રમાણે અનુભવ કર્યો અને મને મોકલ્યો. તે વાંચીને તેમા પ્રભુની દયાનાં દર્શન મને થયાં; કારણ કે હજારો ગરીબ દરદીઓના દુ:ખનિવારણનુ ભાથું તેમાં છે. તેમણે પોતે લખેલો અહેવાલ પોતાનો અનુભવ — શબ્દેશબ્દ નીચે આપું છું:

"મારી જાત પર પ્રયોગ"

"ઇયોસિનોફીલિયા." આ રોગનું નામ ઘણાના હોઠ પર રમતું થઈ ગયુ છે આ રોગમા રક્ત કણો ઓછાં થાય છે. શ્વેત કણો વધે છે શરદી, ખાંસી, અશક્તિ, અજીર્ણ વગેરે લક્ષણો જણાય છે. દરદીને જાણે દમ કેમ ન હોય તેવો ભાસ ઘણી વખતે થાય છે. લોહી તપાસતાં તુરત જ આ રોગ જણાય છે. અને આને માટે સોમલનાં ઇન્જેક્શન કે સોમલની કોઈ મોં વાટે લેવાની દવા અકસીર ગણાય છે. આ રોગ મને થયો હતો અને તેની ઓછીવત્તી અસર હજી મને સતાવ્યા કરે છે. જેત-જેતામાં નાકમાથી પાણીનું ટપકવું, તેમાંથી કફ થવો અને પડવો, ભૂખ

ઊડી જવી, ફીકાશ આવી જાય—આ બધુ જોતજોતામા મારામાં બને છે. શિયાળામાં ખાસ ભીતિ રહે છે. એટલે મને થયુ કે લાવ હું મારી જાત ઉપર જ મૂત્રપ્રયોગ કરી જોઉં, અને મેં તા ૧૫ ઑક્ટોબર, ૧૯૫૮ થી આ પ્રયોગ શરૂ કર્યો. અને તે આ લખું છુ ત્યા સુધી ચાલુ જ છે. અર્થાત્ આજે એક મહિનો અને પાંચ દિવસ પ્રયોગને થયા છે

સવારમાં જાજરૂમા જતી વખતે જે પેશાબ થાય તેમાંથી શરૂઆતનો થોડો જવા દઈ બાકીનો પેશાબ સ્વચ્છ કાચના ગ્લાસમાં ઝીલી લઉં છુ અને બહાર આવી હાથ, પગ, મો સાફ કરી બાર-પંદર તોલા જેટલુ પી જાઉં છુ. થોડું વધ્યુ હોય છે તેનાથી મોં ઉપર ઘસુ છું, કારણ કે મારા મુખ ઉપર અમુક જાતની કાલિમા મને લાગે છે. આ પછી દાતણ વગેરે કરુ છુ આથી નથી આવતો કોઈ જાતનો ઓડકાર કે અણગમો ગોમૂત્ર તો અમોએ દવામાં બહુ વાપર્યુ છે અને હજીય વાપરીએ છીએ. ગોમૂત્ર પીવા કરતાં મનુષ્યમૂત્ર પીવુ હજાર દરજ્જે સારુ છે. ગોમૂત્રની ગધ, વળી તે તાજુ મેળવવાની મુશ્કેલી, ઘણી વખતે તો ખાડામા ભરાઈ રહેલુ જ આવવાનો સભવ. આ બધાં કરતા પોતાનો પેશાબ સ્વચ્છતાની દૃષ્ટિએ ખૂબ સ્વચ્છ હોય છે એને પીતા લગારેય કટાળો આવતો નથી.

આ પ્રયોગને પરિણામે આજ સુધી મને શરદી થઈ નથી, ખાંસી થઈ નથી, દસ્ત સાફ આવે છે અને અગમા જોમ પણ સારુ આવે છે. ભૂખ બિલકુલ લાગતી ન હતી તે પણ કઈક ઠીક લાગે છે. શિયાળો મારો ખરાબ જતો તે હજી સુધી સારો ગયો છે. આટલા વખતના પ્રયોગને અતે મને શરીરમાં સારી શક્તિ લાગે છે. શરદી થઈ નથી એ એક મોટામાં મોટો લાભ છે.

એટલે હું તો શરદી અને કફવાળાઓને આ પ્રયોગ અજમાવવા ખાસ ભલામણ કરું છું.

લોકોમા માનવમૂત્ર સામે એક જાતની સૂગ અને ચીડ ભરાઈ ગયેલી છે ગોમૂત્ર પીએ, પરતુ પોતાનુ મૂત્ર નહીં પીએ. આ ચીડ-સૂગ-ભડક કાઢવાની જરૂર છે. **માનવમૂત્ર ખરેખર વિષઘ્ન અને રસાયન છે એમ સુશ્રુતે કહ્યું છે તે યથાર્થ છે.**

આજે ગુજરાતમાં શરદી અને કફ ખૂબ જોવામાં આવે છે શ્રીમંતો ભલે દવાદારૂ પાછળ હજારો રૂપિયા ખર્ચે; પરંતુ ગરીબો ધારે તો વગર પૈસાની આ દવાએ પોતાની ખાંસી, શરદી, દમ, વા મટાડી શકે છે.

મૂળ લેખકે તો લંઘન સાથે આ પ્રયોગ કરવા કહ્યું છે અજીર્ણ લાગે, શરીર ભારે લાગે, ભૂખ ન લાગતી હોય ત્યા સુધી ઉપવાસ કરે તો સારું. ઉપવાસ ન કરાય તો ખોરાક થોડો કરી નાખીને પણ પેશાબ પીવો. સારો ફાયદો જરૂર થશે. પેશાબનો ખરો પ્રયોગ તો રાતદિવસ કેવળ મૂત્ર પીવાનો છે એટલે બહુ જીર્ણ અને અસાધ્ય કેસોમા તો લઘન સહિત મૂત્ર-પ્રયોગ કરવો જરૂરી છે દરદ બહુ ન હોય તો સવારે એકાદ વખત ૧૦–૧૫ તોલા પેશાબ પી, હલકો ખોરાક ખાઈને પણ દરદી પ્રયોગ ચાલુ રાખશે તો જરૂર તેને લાભ થશે. કેન્સર વગેરે કેસોમાં લંઘન ન કરતાં સ્વલ્પ ખોરાક સાથે આ પ્રયોગ કરશે તોપણ ચાલશે. આવા ભયંકર રોગો પૂરેપૂરા નહીં મટે અને રાહત મળશે તોય ઓછું નથી

મને તો લાગે છે કે આ મૂત્રપ્રયોગ સૌ કોઈ-કરી શકે. એનાથી નુકસાન કોઈ જાતનું નથી એટલી ખાતરી આપું છું. આ કોઈ પ્રચારક લખી નથી રહ્યો. એક ચિકિત્સક પૂરેપૂરી જોખમદારી સમજીને લખી રહ્યો છે.

સુરત, ૨૦–૧૧–'૫૮ સહી: બાપાલાલ ગ. વૈદ્ય

૩૦

શરદી અને ખાંસી ઉપર માનવમૂત્રનો પ્રયોગ

તા. ૨૫–૧૧–'૫૮નો 'ગુજરાતમિત્ર'નો અંક વાચ્યો. તેમા શ્રી રાવજીભાઈ મણિભાઈ પટેલે લખેલ શ્રી બાપાલાલ ગ. વૈદ્યવાળો માનવ-મૂત્રના ઉપયોગનો સ્વાનુભવ પણ વાચ્યો. હુ ડૅાક્ટર નથી અને વૈદ્ય પણ નથી પણ શ્રી બાપાલાલ વૈદ્યની ટૂકી સારવાર નીચે આશરે બેએક માસ પર હતો અને તેમણે આપેલી સલાહ મુજબ માનવમૂત્રના ઉપયોગનો મને જે કઈ અનુભવ થયો તે દરદીની હેસિયતથી નીચે મુજબ લખી જણાવુ છુ.

મારી ઉમર લગભગ ૫૮ વર્ષની થવાની તૈયારીમાં છે. હુ ખૂબ

તંદુરસ્ત છું. મારા જીવનમાં હું ચા, બીડી, સિગરેટ કે પાનને અડક્યો નથી; ટૂંકમાં બિલકુલ નિર્વ્યસની છું .; છતાં આશરે બે એક વર્ષ પર એક જ રાતમાં મારા મોઢા પર કાળાશ આવી. રાત્રે પથારીમાં સૂતો ત્યારે કાંઈ નહીં અને બીજે દિવસે સવારે ઊઠયો ત્યારે અચબા સાથે મને ખબર પડી કે મારા મોઢા પર કાલિમા દેખાતી હતી. મને આનુ દુ:ખ બિલકુલ થતુ નથી. શરીરે તેટલો જ તંદુરસ્ત છું. પણ પાછળથી પેટ અને હાથ પર મોઢા પરની કાલિમાની છાંટ નીકળી આવી છે. કાળાશ જણાયા પછી બીજે જ દિવસે ડૉક્ટરની સારવાર નીચે આવ્યો હતો. લોહી અને પેશાબ એના નિષ્ણાતે તપાસેલાં પણ તેમાં કંઈ પણ નથી. શક્ય તેટલા ઈલાજ કર્યા છતાં કંઈ પણ ફેર ન પડયો. વિલાયત જઈ આવેલા ડૉક્ટરો પણ નિષ્ફળ ગયા અને અંતે બેએક માસ પર શ્રી બાપાલાલ ગ. વૈદ્યના દવાખાનાને પગથિયે ચડયો. તે અગાઉ બે–ત્રણ માસથી મને પુષ્કળ શરદી, ખાંસી અને કફ હતાં જેને માટે હું ઘરગથ્થુ ઈલાજો કર્યા કરતો હતો, જેની મને ઝાઝી દરકાર નહોતી; પણ હું શ્રી બાપાલાલ પાસે ગયેલો તે તો મારા મોઢાની કાળાશ બતાવી ઈલાજ લેવા. એમણે મને માનવમૂત્રનો નૂસખો બતાવ્યો. લાંઘણ સાથે ખાસ્સા ૧૨ દિવસમાં અર્ધોએક મણ મૂત્ર પેટમાં રેડી દીધું. ૧૫૪ રતલ વજન પરથી ૧૩૮ પર આવી પડયો. પરિણામ એ આવ્યું કે બે–ત્રણ માસથી ઘર કરી બેઠેલા શરદી, ખાંસી અને કફ તો ત્યાર પછી તદ્દન — કોઈ પણ જાતની બીજી દવા વિના ચાલી ગયાં. આજે શરદી, ખાંસી, કફ કે અશક્તિનું નામ-નિશાન નથી, ખૂબ તંદુરસ્ત છું અને ભૂખ પણ સારી લાગે છે. ખાલી ૧૨ દિવસના પ્રયોગે જો આ પરિણામ આવે તો લાંબો પ્રયોગ શુ ન કરી શકે?

સુરત, ૨૯–૧૧–'૫૮ સહી: ડાહ્યાભાઈ દુર્લભભાઈ દેસાઈ

પોસ્ટ માસ્તર

૩૧
માનવમૂત્રની સમન્વયશક્તિ

દિનપ્રતિદિન મૂત્રમા અજબ શક્તિનો અનુભવ થાય છે આપણને સ્વપ્ને પણ ખ્યાલ ન આવે અને સમજી ન શકાય એવી વિવિધ પ્રકારની અને અદ્ભુત શક્તિ તેનામાં છે એવુ સમજાય છે. માનવમૂત્ર વિષઘ્ન અને રસાયન છે એવુ ભગવાન સુશ્રુતે લખ્યું છે. એ હકીકત આ પુસ્તકમાં અન્ય સ્થળે આવી ગઈ છે. અને એવી લોકવાયકા મેં વારવાર સાભળી છે કે, ગારુડી લોકો સાપને પકડતાં સાપ તેમને કરડે તો તેવે વખતે પીવાને માટે પોતાના મૂત્રનો ભરેલો પ્યાલો તૈયાર જ રાખે છે, જે પી જવાથી તેમને સાપનું ઝેર ન ચઢે. 'શિવામ્બુકલ્પ' નામના સંસ્કૃત પુસ્તકમા એવો ઉલ્લેખ છે કે છ માસ સુધી મૂત્રપાન અને શરીર ઉપર તેના મર્દનથી માણસને ઝેરી સાપનું ઝેર કાંઈ અસર કરતુ નથી કેટલાક જૈન અને અન્ય સાધુના મુખે પણ આ વાત સાંભળી છે. આમ ભગવાન સુશ્રુતે ગમે તેમ કહ્યુ હોય, લોકવાયકા ગમે તેવી હોય અને ગારુડીઓ કે સંતસાધુઓ આવુ આવું કાંઈ કાંઈ કહેતા હોય છતાં તેને સાચુ માનીને તેવા પ્રયોગ કરી કરાવીને પોતાની જાતને કે અન્યને જોખમમા ઉતારવામા મૂર્ખાઈ છે. તેમાં વળી આ જમાનાના વિજ્ઞાનીઓ તો એને પોતાની આખે જુએ છતાંય માન્ય નહીં કરે એવી સ્થિતિમા તેના ચોક્કસ સશોધન સિવાય તેનો અમલ ન થાય. કોઈ પણ વિચારને અમલમા મૂકયા સિવાય તે કૃત્ય બનતું નથી. તેમ ઉપરના અભિપ્રાયનો અમલ થાય એટલુ જ નહીં, પણ ઘણી અજમાયશો થાય તો જ તે સિદ્ધ હોવા છતા વૈજ્ઞાનિક દૃષ્ટિએ ગ્રાહ્ય ગણાય

છેલ્લા છ માસમા એવા કેટલાક પ્રયોગો થયા જેમાંથી એવું ફલિત થયુ કે મૂત્રમા હૃદયના હલનચલનની શક્તિ ટકાવી રાખવાની તાકાત છે. એનુ નિરાકરણ એ રીતે થયુ કે આ પુસ્તકની પહેલી આવૃત્તિમાં ભગવાન સુશ્રુતનુ મતવ્ય ટાકયું છે 'માનવમૂત્ર વિષઘ્ન અને રસાયન

છે.' તે સૂત્ર પર એક સુશ્રુતના અભ્યાસીએ એકાંગી થઈને વિચાર્યું કે, જો માનવમૂત્રથી સાપના ઝેરનો નાશ થાય તો એનો એવો અર્થ થયો કે સાપ કરડવાથી તેના ઝેરના કારણે જે માણસને સાપ કરડ્યો હોય તેના લોહીનું દબાણ, એકદમ નીચું આવી જવાથી હૃદય પોતાની શક્તિ ગુમાવી બેસે છે, તે બધ પડે છે અને તેનુ મૃત્યુ થાય છે તેવા સાપ કરડેલા માણસને મૂત્ર પાવાથી ઝેરી સાપનું ઝેર શમી જાય છે, લોહીનું દબાણ કાયમ રહે છે અને હૃદય પોતાની શક્તિ ગુમાવતુ નથી આ વાતને ઉલટાવીને એમ કહી શકાય કે કોઈ પણ કારણે હૃદય પોતાની શક્તિ ગુમાવતું હોય ત્યારે તે માણસને પેશાબ પાવાથી નબળુ પડતુ હૃદય પોતાની શક્તિ જાળવી રાખે છે

ભગવાન સુશ્રુતના સદરહુ અભ્યાસી વૈદકીય ધંધાદારી છે. તેમનું નામ ડૉ. મગનલાલ સલારિયા છે. તે અમદાવાદમાં આયુર્વેદ પદ્ધતિએ ઑપરેશન કરે છે. હું તેમને છેલ્લા બે વરસથી ઓળખુ છુ. તેમને માનવમૂત્રની શક્તિમાં શ્રદ્ધા છે. તેમની ઑપરેશનની પદ્ધતિ હાલની વૈજ્ઞાનિક દૃષ્ટિએ ઘણી પ્રાકૃત કહેવાય નહીં ઑપરેશન થિયેટર કે નહીં કોઈ જાતનો દમામ. કદાચ સામાન્ય દરદીને તેમની પાસે ઑપરેશન કરાવવાનુ મન ન થાય. પણ તેમને ઑપરેશનનુ લાઈસન્સ મળેલુ છે અને ઘણાં વરસથી પોતાનો ધંધો કરે છે. નાના મોટાં સેંકડો ઑપરેશનો તેમણે કર્યા હશે, છતા તેમાથી એકેય જીવને જોખમકારક નીવડ્યું નથી એ હકીકત છે. તે દાક્તર ભાઈએ પોતાના કાર્યમાં માનવમૂત્ર કેવો ભાગ ભજવે છે તેનો સફળ પ્રયોગ કર્યો, જેની હકીકત તે ડૉક્ટરે ઑપરેશનના કેસ મારી પાસે રજૂ કરીને કહી, તે નીચે પ્રમાણે છે :

સામાન્યત: ઑપરેશન કરનાર દાક્તર દરદીને ઑપરેશન કરતી વખતે કોઈ પણ કારણે દરદીનું હૃદય પોતાની શક્તિ જાળવી રાખે તે માટે દરદીને એટ્રોમેન, એફીડીન કે લોબેલીનનાં ઇન્જેકશનો આપે છે. આ દાક્તરે ગયા મે માસના અરસામાં ૪૫ વરસની ઉંમરની એક બાઈને એપેન્ડિસાઈટિસનું ઑપરેશન કર્યુ. તેને ઉપરના ઇન્જેકશનને બદલે તે બાઈનુ પોતાનું મૂત્ર ઑપરેશન સમયની એક કલાક અગાઉ આપવામા આવ્યુ. ઑપરેશન જે દિવસે કરવામા આવ્યુ તે સવારે પ્રથમ જે પેશાબ

તેને થયો તે પેશાબ તેને ઑપરેશન શરૂ થવાના એક કલાક અગાઉ આપવામાં આવ્યો ત્યાર બાદ ઑપરેશન કર્યું આ ઑપરેશનના કારણે તેના હૃદયના હલનચલન પર કાંઈ નબળાઈની અસર ન થઈ. હૃદયે પોતાની શક્તિ જાળવી અને ઑપરેશન સફળ નીવડ્યું આ એક સફળ પ્રયોગ પછી તે દાક્તર સલારિયાએ નિશ્ચય કર્યો અને છેલ્લા પંદરવીસ નાનાંમોટા ઑપરેશનમાં દરદીને ઈન્જેક્શનને બદલે તેનું પોતાનું મૂત્ર આપ્યું. આ ઑપરેશનોમા ગળાની ગાંઠો, કંઠમાળનુ ઑપરેશન, લાઈકોમા (ખાંધ પર બશેરની ગાઠ હતી) નું ઑપરેશન, એક ભાઈને જમણી છાતીનું કેંન્સર હતું તેની જમણી છાતી કાઢી નાખી, ભગંદરનું ઑપરેશન, એક દરદીની જમણી જાઘ અને પેઢુ વચ્ચે મોટું ગૂમડું હતું અને અંદરનો ભાગ સડતો હતો તે સડેલો ભાગ કાઢી નાખી તેની પર બીજી ચામડી મઢી દીધી વગેરે પ્રકારના આશરે વીસ ઑપરેશન તેમણે કર્યાં છે. તેમાં બધાયે દરદીને ઈન્જેક્શનને બદલે તેનો પોતાનો પેશાબ પાયો અને તેનાથી જ દરદીના હૃદયની શાક્ત સચવાઈ. હવે તે દાક્તરે ગમે તેવા ઑપરેશનમા દરદીને ઈન્જેક્શન આપવાની પદ્ધતિ બધ કરી તેનું સ્થાન મૂત્રને આપ્યુ છે.

ઉપરની હકીકત પરથી એમ પણ સાબિત થયું કે માનવમૂત્ર લોહીના નીચા કે ઊંચા દબાણને સમધારણ કરે છે એક ૪૫ વરસની ઉંમરનાં બહેનને ૨૬૦ લોહીનુ દબાણ હતુ. તેને દોઢ માસની મૂત્રપ્રયોગની સારવારથી ધીમે ધીમે તે લોહીનું દબાણ ૧૬૦ સુધી આવ્યાની હકીકત આ પુસ્તકની પ્રથમ આવૃત્તિમાં વર્ણવી છે. તેથી ઊલટી હકીકત હમણાં જાણવામા આવી છે નડિયાદના દેવદાસ પંડ્યાને (નડિયાદ કલામદિર-વાળા) લોહીનુ દબાણ નીચુ હોવાને કારણે નબળાઈ અને બેચેની રહેતી હતી તેમના એક સગા વૈદનો ધંધો કરે છે. તેમણે એવી યુક્તિ કરી કે પડ્યાનો પોતાનો પેશાબ એવુ કહીને સવારે મગાવે કે તેને તપાસવો છે અને તે જ પેશાબ ગાયનો પેશાબ કહીને પાછો આપે ભાઈ પડ્યા ગાયનો પેશાબ માનીને પી જતા તેનાથી તેમનુ લોહીનુ દબાણ ૧૧૦ થી વધીને ૧૨૨ પર આવ્યુ અને નબળાઈ તથા બેચેની ટળી ગઈ. આ લોહીનું દબાણ ગાયનો પેશાબ પીવાથી વધ્યું એવુ મેં જાણ્યું એટલે

મેં ભાઈ દેવદાસ પંડયાને પત્ર લખ્યો કે તેમને જે વૈદે તમારો પેશાબ લઈ તેટલો જ પેશાબ ગાયનો પાઈને લોહીનું નીચુ દબાણ વધારી તમારું દરદ નાબૂદ કર્યુ તેમાં કાઈક ભેદ લાગે છે તમે ખાતરી કરીને મને જણાવો. તમને તે વૈદે તમારો જ પેશાબ પાયો છે, ગાયનો નહીં. તમારા મૂત્રથી જ તમારું લોહીનુ દબાણ સમધારણ થયું અને તમારી બેચેની અને નબળાઈ ટળી ગઈ. એમા મને તો શકા નથી. તમે સત્ય હકીકત મને જણાવશો.

તે ભાઈએ તુરત મને પત્ર લખીને જણાવ્યું કે, "તમારી ધારણા સાચી છે. મને મારું મૂત્ર પીવાનુ કહ્યું હોત તો હું ન પીત જેથી ગાયનુ મૂત્ર કહીને આપ્યું. પછી મારી સૂગ પણ જતી રહી. મને હવે અનેક પ્રવૃત્તિમાં જવા છતાં આરામ રહે છે."

ઉપરની ચોક્કસ હકીકત એવું સાબિત નથી કરતી કે દરદીને પોતાના મૂત્રનો પ્રયોગ કરવાથી તેના હૃદયની શક્તિ સચવાઈ રહે છે? અને તેના લોહીનુ દબાણ સમધારણ રહે છે? આમા મૂત્રપાનથી કેટલા પ્રમાણમાં અસર થાય છે અને મૂત્રના માલિસથી કેટલી અસર થાય છે તેનો નિર્ણય કરવો રહ્યો. આવા પ્રયોગોથી તેનો વૈજ્ઞાનિક દૃષ્ટિએ નિર્ણય થઈ શકે, પણ એક વાત ચોક્કસ થઈ કે માનવમૂત્રનો યોગ્ય પદ્ધતિએ ઉપયોગ કરવામાં આવે તો તે ઊંચા કે નીચા લોહીના દબાણનું સમન્વય કરે છે.

ઉપરની હકીકત દરદીઓના અનુભવની કહી તે વિગતે અને ચોકસાઈથી એટલા માટે આપી છે કે તેમાં સહેજ પણ અતિશયોક્તિ અને અચોકસાઈ ન આવે. છતા આ વાતની બીજી બાજુ પણ છે. ડૉક્ટર સલારિયાએ પોતાના દરદીને ઑપરેશન કરતાં પહેલાં તેના હૃદયની શક્તિ જળવાઈ રહે તે માટે ઇન્જેકશનને બદલે મૂત્ર આપ્યુ તે અંગે અમદાવાદના એક પ્રખ્યાત ડૉક્ટર મિત્રની સાથે મેં ચર્ચા કરી, અને પાછળ લખેલી બધી વિગત મેં તેમને કહી. તેમના મનમા તે વાત ઊતરી નહીં. તેમણે ઑપરેશન કરતી વખતે દરદીને કેવી રીતે રાખવામાં આવે છે, હૃદયની રચના, મૂત્રપિંડની રચના, યકૃત (લીવર)ની રચના વગેરેનુ ચિત્ર દોરીને સમજાવ્યુ અને જણાવ્યુ કે, ઑપરેશન કરતી વખતે દરેક દરદીને તેના હૃદયની શક્તિ સચવાઈ રહે તે માટે અમે

ઈન્જેક્શન આપતા નથી. જેનું હૃદય નબળું હોય તેને જ ઈન્જેક્શન આપીએ છીએ. મૂત્રમાં એવી શક્તિ હોય એવુ અમારા ભણવામાં આવ્યું નથી કે આજ સુધી વૈજ્ઞાનિક રીતે કોઈ નિર્ણય થયો જણાતો નથી મૂત્રમાં યુરિયા નામનો ક્ષાર છે તેનામા એવો ગુણ છે કે જેને પેશાબ ન થતો હોય તેને યુરિયાનું દ્રવ્ય આપવાથી પેશાબ થાય છે એથી વિશેષ મૂત્રમાં ગુણ હોય એવુ અમારા ભણવામાં કે અનુભવમાં આવ્યું નથી ઊલટુ અમો એવુ માનીએ છીએ કે મૂત્ર મારફતે શરીરનો બગાડ—ઝેર નીકળે છે. હોમિયોપથીના એન્ટિબાયોટિકના સિદ્ધાંત અનુસાર માણસને તેના મૂત્રથી ફાયદો થતો હોય એવુ કાઈ અમે માનતા નથી. વૈજ્ઞાનિક દૃષ્ટિએ દરદીઓ ઉપર અખતરા કરીને ખાતરી ન થાય ત્યા સુધી તમારી વાતમાં અમને વિશ્વાસ નથી.

મિત્ર ડૉક્ટરની વાત તેમના અનુભવ પ્રમાણે બરોબર છે જે વિષયનુ અગત જ્ઞાન કે અનુભવ ન હોય તે વિષે કોઈ પણ જવાબદાર માણસ પોતાનો ચોક્કસ અભિપ્રાય ન જ આપે એ વાજબી છે. એની સાથે એ પણ એટલુ જ વાજબી છે કે જેને જે વિષયમાં જ્ઞાન કે અનુભવ હોય તેણે તે વિષય પ્રત્યે દુરાગ્રહી જેવુ વલણ પણ ન રાખવુ પેશાબમા લોહીના દબાણનો સમન્વય કરવાની અને હૃદયની શક્તિ સાચવી રાખવાની શક્તિ છે, એ ઉપરના અનુભવ ઉપરાંત મારો પોતાનો ચાલુ અનુભવ કે મારા હૃદયની ચાલુ શક્તિ નિભાવવાને મારે ડીજેક્શનની ટીકડીનુ નિયમિત સેવન કરવુ જોઈએ એવી મારા ડૉક્ટર મિત્રોની સલાહસૂચના છે અને તે જ પ્રમાણે હું કરતો હતો, પણ ચાર માસથી મેં ડીજેક્શન (ડીજીટાલીસ) ટીકડીનુ સ્થાન મૂત્રને આપ્યુ છે અને છેલ્લા ત્રણ માસના સતત વરસાદને કારણે ભારે ભેજવાળી હવામા અને ઠડા પવનના સૂસવાટામા પણ મને શરદી સરખી થઈ નથી. દિવસના બે વખત મૂત્રપાનથી જાણે મારા શરીરને શરદીમાંથી બચાવવાને બખ્તર પહેર્યું હોય એવો નિર્ભય હુ બની ગયો છુ

આ બધાં દૃષ્ટાતોથી પણ કોઈને ઉપરની હકીકતમાં વિશ્વાસ ન બેસતો હોય તેમનામાં પરાણે વિશ્વાસ ઊભો કરવા મારો આગ્રહ નથી. જેને જે વિશ્વાસપૂર્ણ લાગે તે જ પ્રમાણે તે વર્તે એ જ યોગ્ય છે.

૩૨

માનવમૂત્રનો ચમત્કારી પ્રભાવ: તેની વિષઘ્નશક્તિ

આ વસુધરા તો રત્નોથી ભરેલી છે. જેને જેવી સાધના તેને તેવાં સાધનો મળી જ રહે છે. જ્યારથી આ કાર્ય લોકહિતાર્થે શરૂ કર્યું છે ત્યારથી મને આપોઆપ મદદ મળી જ રહી છે. હું અવળાસવળી અચોક્કસ વાત પર ધ્યાન નથી આપતો, પણ જેટલી શક્ય હોય અને કરવી ઘટે એવી ખાતરી કરીને મળેલી હકીકતને ગ્રાહ્ય કરું છું. એવી એક માનવમૂત્રનો પ્રભાવ સાબિત કરનારી હકીકત મને મળી છે જે નીચે મુજબ વિગતે આપું છું:

માનવમૂત્ર વિષઘ્ન અને રસાયણ છે એવું ભગવાન સુશ્રુતે કહ્યું છે. તે અંગે 'માનવમૂત્રની સમન્વયશક્તિ' એ પ્રકરણમાં કેટલીક હકીકત લખીને તેને સાબિત કરવા મેં પ્રયત્ન કર્યો છે. ત્યાર બાદ હું એ કથનની ચોક્કસ સાબિતી મેળવવાનો સંકલ્પ કર્યા કરતો હતો. તેવામાં કપડવજના ભાઈ ચંદ્રકાન્ત પરીખ જે કપડવંજના જૂના અને વિશ્વાસપાત્ર સમાજ-સેવક છે અને હાલ હરિજન આશ્રમમાં મહાગુજરાત ખાદી પ્રચારક મડળના ચરખા સરંજામ કાર્યાલયમાં કામ કરે છે, તે કપડવંજ રહેતા હતા ત્યારે ત્યાં એક સંન્યાસી મહારાજનો તેમને પરિચય થયો. તેમના પર તેમને પ્રીતિ. અને વારંવાર સત્સગ માટે તેમની પાસે જતા. તે સ્વામીજીનું નામ વિવેકાનંદ સરસ્વતી છે. તે સ્વામીજી હાલ અહીં છે. ભાઈ ચંદ્રકાન્ત પરીખનો ઝીણો તાવ અને કફ કેમેય જાય નહીં. સ્વામીજી સાથે એક વૈદ્યરાજ છે; તેમનો પ્રયત્ન પણ નિષ્ફળ નીવડચો. છેવટે તેમણે મૂત્રનું માલિસ અને પાન શરૂ કર્યું. અને એક અઠવાડિયામાં તેમનો તાવ અને કફ નાબૂદ થયા. તે વાત તેમણે સ્વામીજીને કરી. સ્વામીજીએ એમની વાતને વધાવી લીધી અને બોલ્યા: 'એ તો અમૃત છે.' પછી તો આ અગે અનેક વાત તેમણે કરી. તેમાં એક બાઈ ત્રણ તોલા અફીણ ઘોળીને પી ગયેલી તેનુ ઝેર પેશાબ પાવાથી ઊતરી ગયુ એવી વાત કરી. આ સાંભળેલી વાત

સાથે ભાઈ ચંદ્રકાન્ત મારી પાસે આવ્યા અને મને એ વાત કરી. ઉપરાંત તેમની સાથે બીજી અનેક વાતો કરી. મેં આ વાતની ખાતરી કરવાનો નિશ્ચય કર્યો હું તા. ૩૦–૯–'૫૯ ને બુધવારના રોજ આશ્રમમાં ગયો અને ભાઈ ચંદ્રકાન્તને લઈને સ્વામીજી પાસે ગયો. સ્વામીજીને જોતાં મને લાગ્યું કે તે ૫૫–૫૬ વર્ષના હશે પણ તે મારા કરતાં ૬ વર્ષ મોટા એટલે ૭૮ વર્ષના હતા ઘણી આડીઅવળી વાતો થઈ પછી મેં માનવમૂત્ર અંગેના તેમના અનુભવની વાત પૂછી અને ખાસ કરીને તે વિષઘ્ન છે એ અંગે તેમને શી સાબિતી મળી તે પૂછયું. ત્યારે તેમણે કહ્યુ કે, અમારા ઉત્તર પ્રદેશમાં બરેલી જિલ્લામાં તો સાપ કરડયો હોય તો તેનુ ઝેર માનવમૂત્રથી શમાવવામા આવે છે. અને ચંદન ઘો નામનુ ઝેરી જાનવર છે તેનુ ઝેર તો ઊતરે જ નહીં તે કરડે તો જેને કરડે તે મરી જ જાય. તેનુ ઝેર પણ માનવમૂત્રથી ઊતરે છે. એવા અનેક પ્રસગો એ બાજુ બને છે. મેં તેમને પૂછયું કે, આપને એવો ખાસ અનુભવ અહીં થયો છે? એક બાઈએ અફીણ ખાધેલું તેનુ ઝેર આપે પેશાબ પાઈ ઉતાર્યું, એ શું હકીકત છે? તેમણે કાઈક સંકોચથી જવાબ આપ્યો: "એ જરાક ગભીર છે." મેં કહ્યું, એની કાંઈ હરકત નહીં. એ કાયદા વિરુદ્ધનો અને આપઘાતનો એમ બેવડો પોલીસ કેસ છે, છતા મને સત્ય હકીકત કહો. તેમણે ગભીર ભાવે કહ્યું કે, વાત એ છે કે અહીં એક માણસ ગેરકાયદેસર અફીણ વેચવાનો ધધો કરતો હતો. તેની પત્નીને તે ગમતુ નહોતુ. તે બાઈ રોજ તેને ચેતવ્યા કરે કે તમે આ ધધો મૂકી દો. પણ પેલો માને નહીં આ રકઝક એક દિવસે વધી પડી. તે બાઈએ તેના પતિની ગેરહાજરીમા તપાસ કરતાં ત્રણ તોલા અફીણ સિલકમાં હતું તે તેણે પાણીમાં ઓગાળ્યું અને પોતે જ પી ગઈ. અર્ધા કલાકમા બાઈ બેભાન થઈને પડી એટલામાં તેનો ધણી આવ્યો. તેને શક ગયો જાણ્યુ કે ત્રણ તોલા અફીણ નથી બધુંયે તે પી ગઈ. તે માણસ બેબાકળો મારી પાસે આવ્યો, રડી પડયો અને બધી હકીકત મને કહી અને આજીજી કરવા માડયો. બાપજી, મને કોઈ રીતે બચાવો. તે બાઈ મરી જશે એટલુ જ નહીં અફીણ વેચવાનો ગુનો અને આપઘાતનો ગુનો મને તરત સૂઝી આવ્યુ. સાંજ પડવા આવી હતી. તેને મેં કહ્યુ

કે, અડોશીપડોશીનાં છોકરાંનું મૂત્ર તેને રાત્રીભર પાયા કર. પંદરેક છોકરાંનું મૂત્ર તેને રાત્રીભર પાયુ. અને સવારે તે બાઈ ભાનમાં આવી તે બચી ગઈ. બચી ગયેલી બાઈને જોવાની મેં ઇચ્છા કરી. બોલાવવા મોકલ્યુ પણ ઘેર નહોતી. એનું નામ મેં લઈ લીધું આ વાત ત્યાં બેઠેલા ત્રણચાર જણ પણ જાણતા હતા.

આ સાથે તેમણે બીજી વાત પણ કરી. અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટી તરફથી રખડતાં કૂતરાંને ઝેર આપીને મારી નાખવાનું કામ ચાલે છે આહીં મારો કૂતરો તેમાં સપડાયો.

મ્યુનિસિપાલિટીનાં માણસોને ખબર પડી કે એ લાલ કૂતરો સ્વામીજીનો છે એટલે તેને ઝેરવાળી મીઠાઈ નાખી નહીં બીજાં કૂતરાને નાખી. પણ બીજાં કૂતરાંનો શેપ ભાગ દાદાગીરી કરીને તે ખાઈ ગયો. એટલે તેને પણ ઝેર લાગુ પડ્યું અને અડબડિયાં ખાતો મારી પાસે આવ્યો. હું સમજી ગયો કે તેના ખાધામાં ઝેર આવ્યું છે. એટલે પેશાબનો એક પ્યાલો તેને મેં પાઈ દીધો અને થોડા સમયમાં તેનું ઝેર ઊતરી ગયુ. બીજે દિવસે મેં મ્યુનિસિપાલિટીમાં અરજી કરી તેનુ લાઇસન્સ લીધુ અને તેને ગળે પટો બાંધ્યો.

ઉપરની વાત પૂરી કરી એવામાં કૂતરો ત્યાં આવી ઊભો. પટો બાંધેલો લાલિયો કૂતરો ઝેરમાંથી બચી ગયેલો મેં જોયો.

આ ઉપરાંત મૂત્રના સફળ પ્રયોગોની ઘણી વાતો તેમણે કરી. પછી મેં તેમની વિદાય લીધી. તેમની પાસે એક આયુર્વેદના અભ્યાસી ઉત્તર હિંદુસ્તાનના જુવાન વૈદ્ય હતા. તેમણે ઉપરની હકીકત પોતે નજરે જોયેલી છે એમ મને જણાવ્યું ત્યારે મારા મુખમાંથી એવો ઉદ્‌ગાર નીકળી પડયો કે, 'મૂત્રચિકિત્સાને એક ચિકિત્સા ગણીએ તો તે આયુર્વેદનુ જન્મસ્થાન ગણાય.'

૩૩

કેટલીક ગંભીર-ચેતવણી

મૂત્રપ્રયોગ કરનારાઓ! કૃપા કરી ધ્યાનમાં રાખો કે,

૧. આ દૈવી સાધન કોઈ રોગની દવા નથી પણ પોતાના શરીરસ્વાસ્થ્યને સાચવી રાખવાનુ અને ખોવાયેલા સ્વાસ્થ્યને પાછુ મેળવી લેવા માટેનું કુદરતી સાધન છે.

૨ આ સાધનનો ઉપયોગ કરનારે પ્રથમ તો પોતાના શરીરના ચિકિત્સક પોતાએ જ બનવુ જોઈએ પોતાના શરીરની આદત, તેની ગુંજાશ, તેની પ્રકૃતિ અને કુદરતી હવાપાણી તેણે સમજી લેવા જોઈએ. જે આ બધી વાત ન સમજે તેવાઓને આ પ્રયોગ પૂરો લાભદાયક ન પણ થાય લાભ ન થાય તેનો દોષ સાધનનો નથી.

૩ કોઈએ અતિ ઉત્સાહમાં આવી જઈ એકાએક પૂરો પ્રયોગ કરવાને ન મંડી જવુ. આજ સુધી રોગને મટાડવાના હેતુથી અનેક જાતના સારાં કે માઠા તત્ત્વોવાળાં દ્રવ્યો તમે તમારા શરીરમાં દવા કે ઈન્જેકશન દ્વારા નાખ્યાં છે તેનો પણ વિચાર કરજો તે બધાં તમારા શરીરની અદર છુપાઈને બેઠેલા જ છે અને તેને લીધે તમારું શરીર અમુક રીતે જ ટેવાયેલું છે તે બધા બૂરાં તત્ત્વોને ધીરજપૂર્વક કાઢવાં જોઈએ તેમ જ તમારા શરીરને—ખાસિયતને કેળવવી જોઈએ. માટે તમે નવો પ્રયોગ. શરૂ કરો તે સામે તમારુ મન તથા શરીર બંડ ન કરે તે રીતે ધીરજથી તમારે આ પ્રયોગ શરૂ કરવો જોઈએ તમને એવી શ્રદ્ધા હોવી જોઈએ કે તમારુ પોતાનું મૂત્ર તમારા શરીરનુ-પોષક અગ છે. તે તમારુ હિતકર્તા છે, તેનાથી કદીયે તમારુ અહિત નહીં થાય તમારે તેનો ઉપયોગ પદ્ધતિસર અને વિવેકપૂર્ણ કરવો જોઈએ.

૪. મૂત્રપ્રયોગ જે શરૂ કરે તેણે પોતે જે બીજી દવા કરતા હોય તે ત્યાગ કર્યા બાદ કમમા કમ ચાર દિવસ પછી મૂત્રપ્રયોગની શરૂઆત કરવી મૂત્ર એ રસાયણ છે બીજા અકુદરતી તત્ત્વો સાથે નભશે નહીં.

ઊલટું નુકસાન કરશે. માટે મૂત્રપ્રયોગ શરૂ કર્યા અગાઉ કોઈ પણ દવા બંધ થવી જોઈએ. મૂત્રપ્રયોગ ચાલતો હોય ત્યારે કોઈ પણ દવા લેવી નહીં. અને મૂત્રપ્રયોગ બંધ કરી બીજી દવા લેવી હોય તો પ્રયોગ બંધ કર્યા બાદ ચાર દિવસે લેવાની શરૂ કરવી. આ સ્પષ્ટ ચેતવણી સમજી લેવી.

૫. મૂત્રપ્રયોગ કરનારે પુસ્તકમાં આપેલી સૂચના કે દૃષ્ટાંતને અનુસરીને, કે કોઈ અનુભવવાળા હોય તેમની સલાહ મેળવીને મૂત્રને નિયમિત રીતે, પ્રમાણસર, અનુભવે ચોક્કસ થયેલા ધોરણ અનુસાર લેવું અને તે સાથે તેની પરહેજી સંપૂર્ણપણે પાળશે તો જરૂર તેનુ હિત સધાશે. પણ વિના શ્રદ્ધાએ, વિના ચોકસાઈએ, પરહેજી પાળવામાં બેકાળજી રાખીને, વાગ્યું તો તીર નહીં તો ટપ્પો એવી અધકચરી મનોદશાથી જે કોઈ પ્રયોગ કરશે તેને ફાયદો નહીં થાય, કદાચ નુકસાન પણ થાય અને એ ઉપરાંત આ માનવહિતકારી પ્રયોગને વગોવી માનવજાતની કુસેવા થશે; માટે તમે કૃપા કરી માનવજાતની તેવી કુસેવા કરશો નહીં. જેને લોહીનું દબાણ જોઈએ તે કરતાં નીચુ.હોય અગર હૃદયની નબળાઈનો રોગ હોય તેણે આ મૂત્રપ્રયોગમાં ઉપવાસ કરવા નહીં. શરીરની શક્તિ સાચવીને આ પ્રયોગ કરવો, એટલે શક્તિ સચવાઈ રહે તેટલો – જૂજ એક વખત મુકરર કરેલો ખોરાક લઈ આ પ્રયોગ કરવો, જેના પરિણામે સ્વાસ્થ્ય સુધરશે. એટલું જ કે પ્રયોગની સંપૂર્ણ સફળતા માટે વિલંબ થશે, છતાં સહીસલામતીથી આ પ્રયોગ કરવો એ જ હિતકર છે. ઉપવાસ કરતાં કરતાં એટલી નબળાઈ વધી જાય કે સૂતાં સૂતાં પાસું ફેરવતાં અંધારાં આવે, અમૂઝણ જેવું થાય તો વધારે ઉપવાસ ન કરતા પરહેજી સાથેનો નક્કી કરેલો પથ્ય ખોરાક એક ટંક ખાઈને પ્રયોગ ચાલુ રાખવો પણ ઉતાવળા થવુ નહીં. વરસોથી કે મહિનાથી તમે સારવાર કરતા જ આવ્યા છો તો થોડા દિવસ વધુ વિલંબ થશે.

૬. કેટલાક માણસો ઉપવાસ એટલે અન્ન ન ખાવું પણ ફળ તો ખવાય એવુ સમજે છે એ ખોટું છે. અન્ન કે ફળ કે ફળનો રસ કાંઈ ન લેવું આ પ્રયોગમાં ઉપવાસ એટલે ચોવીસેય કલાકનો પેશાબ અને જરૂર પડે, તરસ લાગે અને પાણી પીવાની ઈચ્છા થાય તો પાણી પીવું. તે સિવાય બીજું કાંઈ ન લેવાય.

૭. ચાલુ વૈદ્યકીય પદ્ધતિએ આપણી સંયમવૃત્તિનો નાશ કર્યો છે, તેના કારણે વૈદ્યકના ધંધાને લાભ થયો છે પણ તે આપણા શરીર-સ્વાસ્થ્યના ભોગે આ પ્રયોગમાં એવી કોઈ પણ મર્યાદા ઓળંગવી નહીં. જેનાથી પૂરો સયમ રાખી પરહેજી ન પળાય, જેનાથી પ્રયોગ પ્રત્યે એકનિષ્ઠ ન રહેવાય, તેણે કૃપા કરી આ પ્રયોગ બંધ કરવો અને પોતે જે કરતા હોય તે કર્યા કરવુ

૮ આ પુસ્તકની પ્રથમ આવૃત્તિમાં મેં મૂત્રપ્રયોગ વિષે દર્શાવેલો ભય સાચો ઠર્યો છે મને ચોક્કસ માહિતી મળી છે કે કેટલાક વૈદ-દાક્તર દરદીને તેના જ મૂત્રના સાધનથી તેનું દરદ મટાડીને લક્ષ્મી અને યશ પ્રાપ્ત કરતા થઈ ગયા છે એવા કેટલાક દાખલા મારી પાસે આવ્યા છે આ પાપકર્મ છે તેઓ તેમને બુદ્ધિ આપનાર પરમેશ્વરના દ્રોહી છે ભગવાન તેમનું ભલુ કરે! પણ કોઈ દરદી આવી વાતમા ફસાય નહીં. એક વૈદરાજે આમવાતના એક દરદીને તેના પોતાના પેશાબ સાથે ભસ્મની પડીકીઓ આપી એવુ કહીને કે તે રત્નની ભસ્મ છે . અને ૭૦૦–૮૦૦ રૂપિયે ૧ તોલાની કિંમતની છે તે પડીકી દરરોજ પેશાબ સાથે એક વખત લેવાની કહી. દરેક પડીકાના ચાર રૂપિયા કિંમત લેતા. દરદીને લગભગ સારું થવા લાગ્યું તેવામાં 'જન્મભૂમિ'ના અઠવાડિક અકમા 'માનવમૂત્ર' પુસ્તકમાંથી લીધેલા કેટલાક ઉતારા વાચીને પેલા દરદીએ તેનુ મૂળ જાણ્યુ અને મારી પાસે તે દરદી આવ્યો મને બધી હકીકત કહી પેલી ભસ્મની પડીકી બતાવી ખરેખર તે ભસ્મ શાની હતી તે તો વૈદ જાણે. પેલા દરદીએ સત્ય હકીકત જાણીને તેની પાસેની બીજી પડીકીઓ મારી રૂબરૂમા ફેંકી દીધી અને હાલ મૂત્રનો નિર્ભેળ પ્રયોગ કરી સશક્ત થયા છે. કૃપા કરીને કોઈ પણ વૈદકીય ધધાદારી આવી રીતે પવિત્ર સેવાના આ યજ્ઞને ધનપ્રાપ્તિનો અખાડો બનાવી તેને અભડાવે નહીં આ પવિત્ર કુદરતી બક્ષિસનો ઉપયોગ કોઈ ધનપ્રાપ્તિ માટે ન કરે ગરીબ અને પીડિત જનતાને ફરેબ આપી આ શુદ્ધ કાર્યને અશુદ્ધ ન કરે! એવી મારી નમ્ર વિનતી છે.

૯ આ પ્રયોગમા કોઈ પણ દરદીએ સફળતા મેળવીને એવુ ન માનવુ કે સાજા થયા પછી પોતાને સ્વછદે વર્તવાનો પરવાનો મળી

ગયો. સારુ સ્વાસ્થ્ય જે કારણે બગડ્યું તે બગડેલા સ્વાસ્થ્યને સુધાર્યા પછી કારણોને ખોળે. અપથ્ય, અયુક્ત અને અતિશય ખોરાક ખાવાથી પાછુ શરીર બગડવાનુ; માટે શરીરસ્વાસ્થ્યના સામાન્ય નિયમ તો હમેશાં પાળવા જ જોઈએ. ભગવાન પણ તેમાંથી કોઈને મુક્તિ નહીં આપી શકે.

૧૦. અને છેલ્લી વિનતી કે, જેણે પોતાના કોઈ પણ ગભીર દરદ પર આ પ્રયોગ સફળતાપૂર્વક કર્યો હોય તેઓ પોતાના દરદનુ નિદાન, તે માટે લીધેલી વૈદકીય સારવારની ચોક્કસ હકીકત અને મૂત્ર-પ્રયોગ કરતાં થયેલી ક્રિયાપ્રક્રિયા વગેરેનો વિગતવાર અને ચોક્કસ હેવાલ એટલે કે પ્રયોગની મુદત, માલિસ, મૂત્રપાન, તેની મુદત વગેરે મને મોકલી આપે. આ પ્રયોગની જે વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિ આપણે ઊભી કરવાની છે, તે અનેકોના અનુભવ પરથી નિશ્ચિત થઈ શકે. એ કાર્યમા આવા બધી જાતના અનુભવની સાચી હકીકત મદદગાર નીવડશે; માટે લોક-હિતાર્થે આવી વિગત આ પ્રયોગના અનુભવીઓ મને મોકલી આપશે તો તેમાં માનવસેવા છે અને હું તેમનો આભારી થઈશ.

ઉપસંહાર

આ પુસ્તકના પ્રકરણો શરૂ કર્યાં ત્યારે મને ખબર નહોતી કે ઉપ-સંહાર લખવા જેટલી સામગ્રી મને મળી રહેશે. પણ તેટલી સામગ્રી મને મળી તે માટે હું પ્રભુનો ઉપકાર માનું છું. મને જે નિવેદન કે વાત શંકાસ્પદ લાગ્યાં તે મેં આ પુસ્તકમાં લખ્યા નથી મેં જે કાઈ વિધાન કર્યું છે તે ચોકસાઈ કરીને કર્યું છે છતાં માનવમાત્ર ભૂલને પાત્ર છે. કાઈ ભૂલ થઈ ગઈ હોય તો હું ક્ષમાને પાત્ર છુ.

મૂત્રચિકિત્સા મારે મન વૈદકીય વિષય નથી. વૈદકીય દૃષ્ટિએ આ પુસ્તક લખાયુ નથી. જોકે તે શરીરનુ સ્વાસ્થ્ય મેળવવા માટે સંપૂર્ણ રસાયણ છે. એટલે કે વૃદ્ધાવસ્થાના બધા રોગો હણીને વૃદ્ધને યુવાન જેવી કાન્તિ અને શક્તિવાળો બનાવે છે તેમ જ વિષહર છે. છતા

પણ તેને હું વૈદકીય સાધન તરીકે આવકારતો નથી માનવ એકલાને નહીં પણ જીવમાત્રને તેના શારીરિક સ્વાસ્થ્ય માટે આ શરીર સાથે જ બક્ષેલું કુદરતી અગ છે તે માટે તેને સહગોત્રી તરીકે આવકારું છુ. તેની માર-ફતે હુ કિરતારે રચેલી સમગ્ર કુદરત સાથે તાદાત્મ્યભાવ સાધી શકુ એવી તેનામા શક્તિ છે. તેની સાથે એ તાદાત્મ્યભાવ આપણામાં કેળવાયેલો હોય તો જ તે શરીરસ્વાસ્થ્યનુ સપૂર્ણ સાધન બની શકે તેમ છે. આમ કહીને હુ એ કહેવા માગું છું કે, જો તેને અનુભવની એરણે-ચઢાવેલી શાસ્ત્રીય પદ્ધતિએ વાપરવામાં આવે તો તેના ઉપયોગમાં કદી નિષ્ફળતા હોય જ નહીં. ઇંગ્લેન્ડમાં સ્વ. જૉન આર્મસ્ટ્રૉંગે વરસોના અનુભવે તેનો ઉપયોગ કરવાની પદ્ધતિ નક્કી કરી હતી. અને તે પ્રમાણે કામ કરતા કોઈ પણ કેસમા મુખ્ય દ્રવ્યના દોષે નિષ્ફળતા મળી જ નથી. અહીં આપણે તેવી પદ્ધતિ (ટિકનિક) ઊભી કરવી પડશે. તે માટે શરીરની રચના અને તેના દોષોના અભ્યાસીઓએ સંશોધનવૃત્તિથી કાર્ય કરવું પડશે, એમાં સમય નહીં લાગે અને મુશ્કેલી નહીં પડે; કારણ કે આમાં શરીરની નાદુરસ્તીને નિવારી તદુરસ્તી પ્રાપ્ત કરવામાં અન્ય ચિકિત્સાપદ્ધતિની જેમ હજારો દ્રવ્યોનો અખતરો કરવાનો નથી એક જ દ્રવ્ય સાથે તદાકાર થવાનું છે એટલે એલોપથીના કોઈ નિષ્ણાતને પોતાના હજારો દ્રવ્યો અને શરીર-ના રોગોનો અભ્યાસ કરી તેનો મેળ બેસાડતાં વરસોનાં વરસો જાય છતાંયે નિશ્ચિત કહી શકાય નહીં અગર બે નિષ્ણાતો કદાચ એકમત ન થઈ શકે કે અમુક દ્રવ્ય અમુક રોગને નિર્મૂળ કરવા માટે સંપૂર્ણ છે. પણ મૂત્રચિકિત્સા માટે એવું કાંઈ નથી. તે એક જ વસ્તુ બધા માટે સંપૂર્ણ છે. ફક્ત જે શરીર માટે ઉપયોગ કરવાનો છે તેનું નિદાન કરવાનુ છે. ખરી રીતે તો નિદાનની પણ જરૂર નથી પણ તે શરીરની શક્તિ, અહીંની આબોહવા, તેને કેટલા પ્રમાણમાં કેવી રીતે વાપરવું તેની રીત, તે વાપરતી વખતે અને તે પહેલાં તથા ત્યાર બાદ પથ્યાપથ્ય શુ હોય એ બધી વાતનો ચોક્કસ નિર્ણય થવો જોઈએ, એટલું જ નહીં પણ આ પ્રયોગમાં પડનારે આહારવિહારમાં વિવેકશીલ રહેવું જોઈયે; કારણ કે માણસનાં માનસિક દર્દ અને જ્ઞાનતનુઓની ખામી પણ શરીરની ખામી છે અને આ સાધનથી તે ખામી પણ પૂરી શકાય છે. આવી

અમોઘ શક્તિવાળા આ સાધનના ઉપયોગ માટે ભારે કાળજી રાખવી જોઈએ.

પણ કાંઈ પ્રયત્ન વિના મળી ગયેલા હેવાલો જોતાં હું જોઉં છું કે આપણી પ્રણાલી જેમ તેમ કરીને જીવવાની છે. કોઈ પણ કામ પદ્ધતિસર નહીં, તેના નિયમ પ્રમાણે નહીં પણ આપણી અનુકૂળતા પ્રમાણે કરવાને આપણે ટેવાઈ ગયેલા છીએ. એવી ટેવ આ પ્રયોગમાં ચાલશે નહીં. તેમ કરવાથી આ સર્વોત્તમ સાધનને નાકામિયાબ બનાવી તેને વગોવી નાખીશુ જેનાથી આ પ્રયોગ સાથેનું નિયમન પળાય નહીં, તેની પરહેજી પળાય નહીં, તેને માટે જોઈતી ધીરજ રખાય નહીં અને આચારવિચાર, આહાર અને વિહારમાં શુદ્ધતા જેનાથી જળવાય નહીં, તેણે કૃપા કરી આ સાધન વાપરવું નહીં. મને નિવેદન આપનાર કેટલાક મિત્રોનો દુ:ખદ એકરાર આ પુસ્તકમાં પડ્યો જ છે કે, "તમે બીડીનું વ્યસન છોડવાનું કહ્યુ છે તે છોડ્યું નથી; તળેલો, ભારે કે મસાલાવાળો ખોરાક નહીં ખાવાનું જણાવ્યું છે; પણ મેં શિખંડ અને ભજિયાં ખાધાં છે; છતાં મને ફાયદો થયો છે." આવાં ભાઈબહેનોને હું કહું છું કે, તમે તેની પરહેજી નથી પાળી છતાં ફાયદો થયો છે તે મોટી વાત નથી; ભલે ફાયદો થયો. પણ ન થયો હોત અને અપથ્ય ખોરાક કે ખોટા વ્યસનથી નુકસાન થયું હોત તો તેનું શું પરિણામ આવત તે તમે જાણો છો? તમે એમ ન કહેત કે અમારા દોષે આ નુકસાન થયું છે. પણ એમ જ જાહેરાત થાત કે, "અમુક માણસ મૂત્રચિકિત્સા કરવામાં તો મરી ગયો." અને તેનો લાભ હિતસંબંધીઓ લેત. માટે આકરા શબ્દોમાં એ ચેતવણી આપવી પડી છે કે, કૃપા કરીને વારંવાર જણાવેલી સૂચના અનુસાર નિયમન પાળીને જ આ સાધનનો ઉપયોગ કરવો.

હું નજર ફેરવું છું તો મને જણાય છે કે જગતભરમાં કોઈ પ્રજાની જીભ વધારે સ્વાદિલી હોય તો ગુજરાતીની છે. તેના જીભના ભસકા અને ચસકાનો પાર નથી. અમદાવાદનાં દૈનિક છાપાંઓમાં નવી નવી વાનગીઓની બનાવટ વાંચીને મને તો ત્રાસ છૂટે છે. ખાટો, ખારો, તીખો, તૂરો, કડવો વગેરે બધા સ્વાદોનું મિશ્રણ કરી વાયુ, પિત્ત અને કફથી દોષિત દ્રવ્યોનું એકબીજાનું મારણ ભેગું કરીને સ્વાદનો એવો ખીચડો

ભેગો કરાય છે કે સીધો સ્વાદ જણાય જ નહીં અને અમૃત જેવા પોષક ખોરાકને ઝેર કરીને ખવાય છે. આવી વાનીઓ જે બહેન બનાવે તે પોતાની જાતને હોશિયાર ગણે અને પરિણામે દિવસનો મોટા ભાગનો દુર્વ્યય થાય તેમ જ ઘરનાં માણસોનાં શરીર પર તેવા ખોરાકની માઠી અસર તો થાય છે જ. આવી બધી ઘેલછા ગુજરાતી બહેનોએ ત્યજવી જોઈએ અને ઘરનાં છોકરાં અને અન્ય પાત્રોના શરીરસ્વાસ્થ્યની જવાબદારી માથે લઈ ઘરમાંથી એવા ખોરાકની બનાવટનો બહિષ્કાર કરવો જોઈએ. કુદરતે ખોરાકમાં આપણા શરીરને પોષક એવા જે તત્ત્વો મૂક્યાં છે તેને સ્વાદિષ્ટ બનાવવાના નામે નષ્ટ કરવાં એ કુદરત સામે અને માનવજાત સામે ભારે ગુનો છે. એ માટે તો ગાંધીજીએ "જેણે ઇંદ્રિયો જીતી તેણે જગત જીત્યું" તેની પાછળ એક સૂત્ર ઉમેર્યું કે, "જેણે જીભ જીતી તેણે ઇંદ્રિયો જીતી." આ બધી વાનગીઓ, મરીમસાલાથી ભરપૂર શાક, તરકારી, ભજિયાં, ખમણ વગેરે વસ્તુઓએ ગુજરાતી જુવાનો અને યુવતીઓનાં શરીર માયકાંગલા અને રોગિષ્ઠ બનાવી દીધાં છે. આ માટે ચેતવા જેવું છે.

પણ હું હવે વિશેષ લાંબું નહીં કરું. અર્થાત્ આ મૂત્રચિકિત્સાનો પ્રયોગ કરનાર આ પુસ્તકમા સૂચવેલી અને હવે પછી તેના અનુભવની જે જે સૂચનાઓ જનહિતાર્થે જાહેર કરે તે બધી સૂચનાનો સંપૂર્ણ અમલ કરવાનો નિર્ણય કરીને પછી આ પ્રયોગ શરૂ કરશે તો તેને જરૂર લાભ થશે. તેમ નહીં કરે અને ગાફેલ રહેશે તો તેને તો નુકસાન થશે પણ માનવહિતકારી સુદર પ્રયોગને વગોવી અનેકોને નુકસાન કરશે એટલે કે તેનો લાભ લેતાં લોકોને અટકાવશે.

આ કાર્ય પીડાતી જનતાની સેવાનું છે. રોગથી પીડા પામતો ભલે સોનાની ગાદી ઉપર સૂતો હોય, પણ તે સોનાની ગરમી, તેના દરદની પીડામાંથી તેને રાહત આપતી નથી કેટલીક વખત એ ગરમી પીડા વધારે પણ છે એટલે પીડાતા દરદી ધનપતિ હોય કે ગરીબ હોય તે બધાયને સરખું દુ:ખ થાય છે. તે બધાય પોતાની પીડાથી પીડાય છે, એટલે આ ચિકિત્સાથી બધાયને ભારે રાહત મળે તેમ છે. છતાં શ્રીમંતો પોતાના સાધનના બળે ચાલુ તબીબી પદ્ધતિએ પોતાનાં દરદ કદાચ મટાડે; પણ ગરીબને હવે તે પાલવે તેમ નથી. તે તો આર્થિક તંગીથી તગ થઈ રહ્યો છે. આ

રાક્ષસી ખર્ચાળ પદ્ધતિને તે ગરીબો પહોંચી ન વળે માટે આ ચિકિત્સા ગરીબો માટે તો આશીર્વાદ સમાન છે. હું માનું છું કે ઘણા યુવાનો શરૂઆતમાં તો ગરીબોની કે દરદોથી પીડાતી માનવજાતની સેવા કરવાના હેતુથી તબીબી અભ્યાસ શરૂ કરે છે અને તેની પાછળ ખૂબ નાણાં ખર્ચે છે. પણ પાછળથી તે ખર્ચો તેમને ભારે થઈ પડે. તેને પહોંચી વળવાને તેમ જ પોતાના ધંધાની ચાલુ ઘરેડમાં રહી પોતાની પ્રતિષ્ઠા સાચવ-વાની મહત્ત્વાકાંક્ષામાં પડે છે. પરિણામે ગરીબોની સેવા રહી જાય છે. પણ આ ચિકિત્સામાં એવું નથી. આમાં દરેક જણે પોતાના જ દાક્તર થવાની વાત છે. અને અભણ માણસ પણ સામાન્ય કાળજી રાખી પોતાના જ સાધનથી પોતાનું સ્વાસ્થ્ય સાચવી શકે તેવી આ કળા છે. હું શાસ્ત્રોને માનું છું – શ્રદ્ધાપૂર્વક માનું છું. પણ શાસ્ત્ર મનાતાં પુસ્તકોમાં જે કાંઈ લખ્યું છે તે બધુંયે શાસ્ત્રીય છે એમ માનતો નથી; કારણ કે મૂળ શાસ્ત્રોમાં ઘણાઓએ ક્ષેપક ગણાય એવાં લખાણ ઘુસાડી દીધાં છે. તેમ જ શાસ્ત્રમાં ગણાતાં પુસ્તકોમાં નથી લખાયું માટે તે હયાતીમાં ન જ હોય તથા ખોટું છે એમ પણ હું માનતો નથી; કારણ કે શાસ્ત્રકારો અભ્યાસી ઋષિમુનિઓ, ચિંતકો કે અનુભવી ચિકિત્સકો હોઈ તેમણે લખ્યું છે તે વિચારવા જેવુ તો હશે, છતાં પણ તેઓ પણ પરિમિત શક્તિવાળા મનુષ્યો હતા. તેમને બધી જ ખબર હતી તેવું તો ન જ કહેવાય. તેમ જ તેમણે જે લખ્યું નથી તે જગતમા હોય જ નહીં એવું પણ નથી. **શાસ્ત્ર એટલે શક્તિ-શાળી ચિંતકોના સ્વાનુભવથી નક્કી થયેલી પ્રણાલી છે.** જે વસ્તુ આજ સુધીનાં શાસ્ત્રોમાં નથી તે વસ્તુનો સ્વાનુભવ કરી જગત પાસે રજૂ કરી તેને વિશેષ અનુભવની એરણ પર ચઢાવી ચકાસી જોઈ **એટલે તે વસ્તુ શાસ્ત્રીય બની.** પ્રશ્નોનો ઉકેલ આમ વિશાળ દૃષ્ટિથી થાય તો કોઈ પણ જ્ઞાનમાં પ્રગતિ થાય. આપણે એક જ વસ્તુ લઈને બેસી જઈશું અને કહીશું કે મારા કૂવામાં છે તે ખરું છે અને બીજો કૂવો ગંધાતો છે, તો આપણો કૂવો પણ ગંધાશે. આયુર્વેદના અનુયાયીઓએ આયુર્વેદની આવી દયાજનક દશા કરી નાખી છે. ધંધાની હરીફાઈના કારણે કે જ્ઞાનના આડંબરના કારણે કે અદરોઅદરની દ્વેષવૃત્તિને કારણે આયુર્વેદના અનુ-યાયીઓ તેનો પોતાનો આગવો કૂવો કરી બેઠા અને પોતાને સૂઝ્યું તે જ

ખરું અને બીજું ખોટું એવી સંકુચિત વૃત્તિ રાખી, વિશેષ સંશોધન અર્થે તપ આદર્યું નહીં. તેને પરિણામે સાચી વાત મારી જાય છે અને નકલી વાત વર્ચસ્વ ભોગવે છે. આયુર્વેદાલકારો હોય કે આયુર્વેદાચાર્ય હોય તેમને મારી વિનંતી છે કે આયુર્વેદના આદ્યપુરુષે જે કુદરતની પેદાશમાથી આયુર્વેદ રચ્યો તે જ કુદરતના સર્વોત્તમ અંગના અનુપમ સાધનનો તમે વિચાર કરજો. સૂર્યનારાયણની શક્તિનું વર્ણન કરવાનુ હોય ખરું કે? તેવી રીતે આયુર્વેદમાં નરમૂત્રનુ વર્ણન ફક્ત એટલુ જ કર્યું હોય કે નરમૂત્ર વિષઘ્ન છે અને રસાયણ છે. તેનાથી વિશેષ બુદ્ધિશાળી પુરુષો શું કહી શકે? બીજા જાનવરોના લાભ પરિમિત એટલે તેનુ વર્ણન તે પ્રમાણે કર્યું. નરમૂત્રના ગુણનુ જ્યાં વર્ણન કરતાં પાર ન આવે ત્યાં વિશેષ વર્ણન ન આપતાં બે શબ્દોમાં વર્ણન કર્યું. 'વિષઘ્ન' અને 'રસાયણ'. આપણે પણ કિરતારનું વર્ણન 'નેતિ' 'નેતિ' શબ્દોથી જ કરીને વિરમીએ છીએ. આયુર્વેદના અનુયાયીઓએ આ મારી વાત વિચારવા જેવી છે, કારણ કે આયુર્વેદ જો સૃષ્ટિના જીવમાત્રના સુખને સારુ સર્જાયો હોય તો તે પૈકી આ મૂત્રના સાધનથી જગતભરના વધારેમાં વધારે દુખિતોની સેવા થવાની છે. વિચારવંતોને એથી વિશેષ શું કહેવુ? હું સ્વાનુભવને અંતે એક વાતની સ્પષ્ટતા કરવા માગુ છું. કેટલાક અનુભવી અને વિચારક વૈદો એમ માને છે કે નરમૂત્ર ઉષ્ણ, તીક્ષ્ણ, પિત્તકર્તા, જલદ વગેરે ગુણવાળું છે આ વિધાન કોણે ક્યા અનુભવથી નક્કી કર્યું? આઠ જાનવરોના મૂત્રના ગુણદોષ આપ્યા છે, તે માણસે આપ્યા છે. જે તે જાનવરે સ્વમૂત્રના પોતાની જાત પર સ્વાનુભવ કર્યા પછી તેના ગુણદોષ વર્ણવ્યા હોય એવો ઉલ્લેખ કોઈ સ્થળે છે? તે જાનવરોના મૂત્ર માણસજાત માટે ભગવાન ચરકે વર્ણવ્યા પ્રમાણે ગુણદોષવાળાં હશે પણ તે જાનવરનું પોતાનુ મૂત્ર પોતા માટે કેવા ગુણદોષવાળુ છે તેની કોને ખબર? તે તો તે જાનવરને જ ખબર. અને તે જાનવર પોતાના દુઃખને સમાવવા પોતાનુ મૂત્ર ભગવાને આપેલી પ્રેરણાને અધીન થઈને વાપરે છે અને વ્યાધિમાથી મુક્ત થાય છે. તેવી જ વાત માનવમૂત્રની છે. એક માનવનું મૂત્ર બીજા માનવ માટે, આયુર્વેદમાં જણાવ્યુ છે તે મુજબ, કદાચ ઉષ્ણ, જલદ, તીક્ષ્ણ અને પિત્તકર્તા

હશે; પણ આ મૂત્રચિકિત્સામાં તો એક માનવનું મૂત્ર બીજાને પાઈને તેનું સ્વાસ્થ્ય મેળવવામા ઉપયોગી છે એવું છે જ નહીં. ઊલટું એમાં તો નિષેધ છે કે એકનું મૂત્ર બીજાને પાવુ નહીં. ફક્ત બાહ્ય ઉપચારમા લેવું પડે તો તે પણ તંદુરસ્ત શરીરનું અને તેમાં વળી ગાયના દૂધ પર રહેનાર તંદુરસ્ત પુરુષનું મૂત્ર પુરુષ માટે અને તંદુરસ્ત સ્રીનું મૂત્ર સ્રી માટે લેવાનો નિષેધ નથી. આ બધી વાત સંશોધન સિવાય કેટલાક મિત્રો પુસ્તકનું વાંચીને કહે છે; પણ હું હવે મારા અને મારા કરતાં પણ વિશેષ શ્રદ્ધા અને ધીરજથી બીજાઓએ કરેલા અનુભવને આધારે કહેવાની હિંમત કરું છું કે માણસનું પોતાનું મૂત્ર પોતા માટે સાવ નિર્દોષ છે, કાંઈ નુકસાન કરતું નથી. અને વિધિપૂર્વક યોગ્ય પ્રમાણમા વાપરવામા આવે તો જરૂર કોઈ પણ રોગમાં ફાયદો કરે છે. આ શાસ્ર વાંચીને કરેલી વાત નથી પણ અનુભવસિદ્ધ વાત છે. એ પાછળના પ્રકરણોમાં પરદેશના અને અહીંના જે કાગળો આપ્યા છે તે પરથી ખાતરી થશે. હજુ કોઈ પણ જાતનો ચોકસાઈવાળો પ્રયત્ન થયો નથી. દુ:ખીઓએ પોતે પોતાની મેળે જેવું સમજ્યા તેવી રીતે અધકચરો પ્રયત્ન કરવાથી જે પરિણામ આવ્યુ તેનો હેવાલ આવો આશાસ્પદ છે, તો શાસ્રીય ઢબે આ પ્રયોગ કરવામા આવે તો તેનું કેવું અદ્‌ભુત પરિણામ આવે તે પણ પાછળ આપેલા હેવાલોમાં છે. તેમ શ્રીયુત બાપાલાલ વૈદના જાતઅનુભવના હેવાલનો કોઈનાથી અસ્વીકાર નહીં થઈ શકે. તેમણે એક સાચા ચિકિત્સક તરીકે જે અનુભવ્યું તે લખ્યું છે તેવું જ ડૉક્ટર ગુણનિધિ ભટ્ટે ફેફસાના ક્ષયના દરદીને અને હાડકાના ક્ષયના દરદીને મૂત્રચિકિત્સાથી શી રીતે મટ્યું તેના આપેલા અહેવાલનો પણ કોઈનાથી ઈનકાર થઈ શકે તેમ નથી. મારી પુત્રવધૂ સૌ. કુમુદનો તો મેં જાતે મારી દેખરેખ નીચે પ્રયોગ કરાવ્યો અને બાર વરસનો જૂનો દમ ગયો; તે હેવાલ મેં વિસ્તારથી સારવારમા થયેલી ક્રિયા અને પ્રક્રિયાના વર્ણન સાથે આપ્યો છે, તેમાં સહેજ પણ શંકાને સ્થાન નથી. તેવી જ બધા કેસોમાં જોઈતી સાવચેતી રાખી કોઈ પણ જાતની અતિશયોક્તિ વિના નગ્ન સત્યવાળી હકીકતનું વર્ણન આપ્યું છે. આવા અનુભવોથી શાસ્ર ઘડાય છે. આજ સુધી આવું શાસ્ર ન ઘડાયું હોય તો ભારતના કરોડો ગરીબ પીડિતોને તેમની પીડામાંથી મુક્ત કરવાને આપણે શાસ્ર ઘડીએ, રચીએ અને સર્જીએ તો તેમાં ખોટું

શું છે? એમાં માનવજાતની સેવા છે. સેવકો માટે ભારતમાં સેવાનું આ વિશાળ ક્ષેત્ર પડ્યું જ છે.

પણ તે શી રીતે થાય એ એક પ્રશ્ન છે. કેટલાક મિત્રો મને કહી રહ્યા છે કે આ પ્રયોગને લોકપ્રિય અને લોકભોગ્ય બનાવવાને મૂત્રચિકિત્સાનાં આરોગ્યભવનો સ્થાપવાં જોઈએ, જ્યાં તે જ ચિકિત્સાથી દરદીઓની સારવાર થાય. હું એ વિચારનો નથી, એટલું જ નહીં પણ હું તેનો વિરોધ કરું. હું તો એમ માનું છું કે આ મૂત્રચિકિત્સા ઘરગથ્થુ થવી જોઈએ. છોકરાંની માતાઓએ આ ચિકિત્સાના નિષ્ણાત થવું જોઈએ. જેમ પહેલાં ડોશીમાના વૈદાનો ડાબલો રહેતો તેમ આ તો ડાબલો રાખવાની પણ જરૂર નહીં. કોઈ વસ્તુનો પરિગ્રહ કરવાની જરૂર નહીં. આવી રીતે તેને ઘરઘરની ચિકિત્સા કરવા માટે આ વાતનો સર્વવ્યાપી પ્રચાર થવો જોઈએ. ઘેરઘેર આ મૂત્રચિકિત્સાનો સંદેશો પહોંચવો જોઈએ અને ભલેને હાલ કાંઈ વ્યવસ્થિત ધોરણ નથી તોપણ તે ધોરણ પર લોકોએ તેનો ઉપયોગ શરૂ કરવો જોઈએ. તેમાં કાંઈ નુકસાન નથી અને બીજી બાજુ તેમાંથી તેનું શાસ્ત્ર ઊભું થશે. લોકોમાંના બુદ્ધિશાળી માણસો પોતાની બુદ્ધિનો ઉપયોગ નિરંકુશપણે ભલે કરે અને તેમાંથી યોગ્ય પ્રણાલી ઊભી કરે, એમાં કાંઈ નુકસાન નથી, ફાયદો જરૂર છે.

પણ એટલું બસ નથી. આપણે આ વિરાટ કાર્યને અનુભવની એરણ પર ચકાસીને શાસ્ત્રીય રૂપ પણ આપવું જોઈએ. તેના ઉપયોગનું કાંઈ નિયમન પણ કરવું જોઈએ. આ ચિકિત્સાથી લાભ જ થાય અને વિશેષ સારી રીતે લાભ થાય એવાં સંશોધન કરવાં જોઈએ. જોકે એક વાત ચોક્કસ છે કે તેના મૂળ દ્રવ્યમાં કોઈ વૈજ્ઞાનિક કે કુદરતી દ્રવ્યના મિશ્રણથી વિશેષ લાભ થાય એ વિષે મને શંકા છે. તે તેના મૂળરૂપે જ કલ્યાણકારી છે. છતાં કોઈ કુદરતી સાધનોથી તેના મૂળ ગુણને કાયમ રાખી અગર દોષને દાખલ કર્યા સિવાય તેના ગુણને વધારવાનો કોઈ જાદુઈ કીમિયો કરશે તો મને વાંધો નથી. પણ મારી દૃઢ માન્યતા છે કે તે શક્ય નથી.

આવી મર્યાદા સાચવીને આ ચિકિત્સાની શાસ્ત્રીય ઢબ રચવા માટે ગુજરાતમાં મુખ્ય મુખ્ય સ્થળે સંશોધનકેન્દ્રો થાય અને તેમાં આ

ચિકિત્સા મારફતે જુદા જુદા રોગોમાંથી દરદીઓને મુક્ત કરી તેમનું સ્વાસ્થ્ય મેળવી શકાય અને તે સાથે આ કાર્યમાં શ્રદ્ધા અને રસવાળા વૈદો કે દાક્તરો કે શરીરશાસ્ત્રના અનુભવી અને વળી ખોરાકશાસ્ત્રના અનુભવી કેવળ સેવાભાવથી મૂત્રચિકિત્સાની શાસ્ત્રીય પ્રણાલી રચવા ખાતર તપ આદરી, આવાં સંશોધનકેન્દ્રોને પોતાની સેવા આપી જુદા જુદા રોગો અંગે અને તેને અપાતી સારવાર અંગે તે સારવારથી થતી ક્રિયાપ્રક્રિયા અંગે વિગતો, અસરો અને પરિણામોની નોંધ કરી તેમાંથી આ ચિકિત્સાની શાસ્ત્રીય સંકલના રચે; એ પણ જરૂરનું છે. કોઈને પણ લાગશે કે લાખો રૂપિયા ખરચી હૉસ્પિટલો બાંધવા કરતાં આ સીધુંસાદું કાર્ય જે થોડા ખર્ચે થઈ શકે અને નિભાવી શકાય તે માનવજાત માટે વધારે રાહત અપનાર નીવડશે.

પ્રભુએ મને જે ચિનગારી આપી તે મેં લોકકલ્યાણાર્થે લોક પાસે મૂકી. ગુજરાતમાં વ્યવહારુ બુદ્ધિ છે. તે આ વાતને તેના સાચા સ્વરૂપે કસોટીએ ચઢાવશે. મારી વાતમાં કાંઈ ખામી હશે તો તે પૂરશે અને મને શ્રદ્ધા બેઠી છે કે થોડા સમયમાં ગુજરાતમાં નાનાંમોટાં ગામડાંમાં અને શહેરોમાં ગરીબ અને મધ્યમ વર્ગ આ ચિકિત્સાનો અમલ પોતપોતાને ઘેર કરી તેનો સુંદર લાભ ઉઠાવશે. તેમ ગુજરાતના શ્રીમંત અને બુદ્ધિશાળી વર્ગના સહકારથી આ ચિકિત્સાની શાસ્ત્રીય પદ્ધતિ નક્કી કરવા માટે આરોગ્યકેન્દ્રો પણ સ્થપાશે એવી આશા રાખું તો તે અસ્થાને નહીં ગણાય.

છેવટે પુનરુક્તિનું જોખમ વહોરીને પણ હું છેવટની વાત કરવા માગું છું કે, આપણી અજ્ઞાનતાના કારણે, દરદીની વૃદ્ધાવસ્થા અને અશક્તિને કારણે કે તેનું શરીર અનેક રોગોનું નિવાસસ્થાન થઈ ગયેલુ હોવાને કારણે આ ચિકિત્સાથી તેને ફાયદો ન થયો હોય તો તે ખામી મૂત્રચિકિત્સાની નહીં પણ ઉપર વર્ણવેલી પરિસ્થિતિને લીધે છે એમ જ સમજવું. વળી બીજી પણ બહુ જરૂરી વાત છે; તે એ કે આ ચિકિત્સાનો આશરો લીધો અને આરામ થયો એટલે કોઈએ એમ ન માની લેવું કે હવે તેને આહારવિહારમાં ગમે તેમ અસંયમી રીતે વર્તવાનો પરવાનો મળ્યો તેણે પથ્યાપથ્યના અને આહારવિહારના નિયમો સારી રીતે પાળવા જ જોઈએ.

આવી નમ્ર પણ નક્કર ચેતવણી આપીને કહો કે વિનંતી કરીને કહો,–હું પ્રભુને પ્રાર્થીશ કે

સર્વથા સૌ સુખી થાઓ, સમતા સૌ સમાચરો,
સર્વત્ર દિવ્યતા વ્યાપો, સર્વત્ર શાંતિ વિસ્તરો.

માનવમૂત્ર

ભાગ ૪

પરિશિષ્ટો

૧

મૂત્રચિકિત્સાનું હાર્દ

[માર્ગદર્શક પ્રશ્નોત્તરી]

આપણા લોકોની અચોક્કસ વાચન અને વિચારપદ્ધતિ વિષે એવો ખ્યાલ મને આવી ગયો છે કે, આખું રામાયણ સાંભળ્યા બાદ કથાકારને એવું પણ પૂછનાર શ્રોતાગણ નીકળે કે, "સીતાનું હરણ થયું ત્યાર પછી તે સીતા ક્યારે થઈ? એનો કંઈ ઉલ્લેખ તો તમે કથામાં કર્યો નહીં?" આ પુસ્તકના વિષય અંગે પણ મને એવો અનુભવ થયો છે. 'મૂત્રચિકિત્સા'ના મારા લેખના ઘણા વાચકોએ લેખમાં સ્પષ્ટપણે લખેલી હકીકત વિષે પણ મને પૂછ્યા કર્યું છે અને તેમને જવાબ આપીને હું થાક્યો છુ તેથી આ પુસ્તકના પરિશિષ્ટ તરીકે આ પ્રશ્નોત્તરી મૂકવાનું મને જરૂરી લાગ્યું છે. વાચક ભાઈ-બહેનોને માટે તે સુગમ થઈ પડશે.

પ્રશ્ન: મૂત્રચિકિત્સાથી ક્યા ક્યા રોગો મટે?

ઉત્તર: મૂત્ર કંઈ એક કે અનેક રોગની દવા નથી. તે તો કુદરતે આપેલું આ શરીર હરહમેશ તંદુરસ્ત અને તાજગીવાળું રહે તે માટેનું માનવને મળેલું કુદરતી સાધન છે.

પ્રશ્ન. એટલે આપણને કોઈ પણ રોગ થયો હોય તો તે મૂત્ર-ચિકિત્સાથી મટે એવું તમે કહો છો?

ઉત્તર: એવું હું કહેતો નથી, કુદરત કહે છે મેં પણ તમારી પેઠે સમજવાનો પ્રયત્ન કર્યો અને હું તેવું સમજ્યો.

પ્રશ્ન: તો પછી મને શું દરદ થયું છે તે પણ મારે જાણવાની જરૂર નહીં?

ઉત્તર: શરીરની તંદુરસ્તી સાચવી રાખવાનું સાધન તેને ગણ્યું, એટલે પછી શરીરમાં કયો રોગ થયો છે તે પણ જાણવાની જરૂર હોતી નથી રોગ શોધી કાઢવાનું કામ પેશાબ પોતે કર્યા કરે છે અને ચોરને ઘરમાથી કાનપટ્ટી પકડીને ઘર બહાર ખેંચી કાઢે છે.

પ્રશ્ન: આ કાંઈ બરાબર સમજાતુ નથી. એકાદ દૃષ્ટાંત આપી સમજાવશો?

ઉત્તર: હા, તમને એક હકીકત કહીને સમજાવવા પ્રયત્ન કરીશ. ઘણાં વર્ષો પૂર્વે મેં જાણેલું કે યોગની સાધના કરનારા સાધકોએ યોગાભ્યાસ શરૂ કરતાં પહેલાં પોતાનું શારીરિક સ્વાસ્થ્ય સંપૂર્ણ મેળવી લેવુ જોઈએ. એમ ન થાય તો કોઈ પણ નાનો રોગ, યોગસાધનાની મુખ્ય ચાવીરૂપ એકાગ્રતા પ્રાપ્ત કરવામાં વિક્ષેપ નાખે. સાધના માટે એકાગ્રતા પ્રાપ્ત કરવા માટે ધ્યાન કરવા બેઠા અને ઉધરસ ચઢી આવી કે આધાશીશી દુખી કે પેટમાં દુખાવો ઊપડ્યો કે ઝાડા થઈ ગયા; તો તુરત એકધ્યાન થવામાં વિક્ષેપ પડે અને બેધ્યાન થઈ જવાય. આવા બેધ્યાનથી યોગ કદી ફલિત ન થાય. માટે યોગનો અભ્યાસ કરનારાનું શરીર રોગરહિત હોવુ જોઈએ. એ શી રીતે બને? પોતાના શરીરમાં નાનો કે મોટો કયો રોગ છે તે આપણને ક્યાંથી ખબર પડે? અને એવા ક્યા વૈદ્ય કે ડૉક્ટરને બતાવીને તેનું સાચુ નિદાન મેળવી તે રોગ અમુક દ્રવ્યોથી મટે જ એવો નિર્ણય થાય? આમ કદી સાચો અને સલામત નિર્ણય મળે જ નહીં. એટલે યોગીઓએ અભ્યાસથી કે કુદરતી પ્રેરણાથી એવો નિર્ણય કર્યો કે મનુષ્યના શરીરમાં જ તેનાં બનાવેલાં એવાં સપૂર્ણ દ્રવ્યો છે કે તેના યોગ્ય ઉપયોગથી શરીરની બગડેલી તંદુરસ્તી મેળવી શકાય અને સાચવી શકાય.

પ્રશ્ન: આ તો ભારે કહેવાય! આમ હતુ તો પછી આજ સુધી આ ફિલસૂફી ક્યાં ભાગી ગઈ હતી? હમણાં જ ક્યાંથી એકદમ જાગી આવી?

ઉત્તર: આ ફિલસૂફી ભાગી તો ક્યારે નહોતી ગઈ. આપણી આજુબાજુ રમતી હતી; હજી પણ રમે છે ને આપણી સગી આંખે જોઈએ છીએ; પણ આપણી વ્યભિચારિણી બુદ્ધિ આપણને સમજવા દેતી નથી.

પ્રશ્ન: તમારો આ શબ્દપ્રયોગ સમજાયો નહીં. જરા સ્પષ્ટતા કરશો?

ઉત્તર: કિરતારે આ અગાધ વિશ્વમાં સ્થાવર જંગમ અને અસંખ્ય પ્રકારના જીવોની રચના કરી. તેમાં છેવટે માનવશરીરને સર્જીને પોતાના હાથ ધોઈ નાખ્યા. કિરતારે રચેલી કુદરતમાં માનવકૃતિ એ એની શ્રેષ્ઠ કૃતિ છે. જે સાધન જીવજંતુ, પશુપક્ષી અને જળચર, ગોચર કે ખેચર જીવોને કિરતારે બક્ષ્યું છે તે જ સાધન તેણે માનવને પણ બક્ષ્યું છે.

બીજા જીવ કિરતારે આપેલી પ્રેરણાને અધીન થઈ તે સાધનોનો સફળ ઉપયોગ કરે છે. માનવી એકલો બુદ્ધિના ઘમંડમા તેનો ઉપયોગ કરતો નથી. અને બુદ્ધિ દ્વારા વૈજ્ઞાનિક સાધન મોટે ભાગે સ્વાર્થ સાધવાના હેતુથી શોધ્યા કરે છે. તેને હું બુદ્ધિનો વ્યભિચાર ગણું છું. માનવસેવા માટે આપેલી બુદ્ધિને ધનલક્ષી બનાવવાની વૃત્તિને હું બુદ્ધિ સાથેનો વ્યભિચાર ગણું છું.

પ્રશ્ન: હવે હું તમારો શબ્દપ્રહાર સમજ્યો તમે એમ કહેવા માગો છો કે જેમ આપણે ઘેર બાંધેલા કે રખડતા જાનવરો અને પશુઓ પોતાનું સ્વાસ્થ્ય પોતાના સાધનથી મેળવી લે છે, તેમ આપણે પણ મેળવીને પ્રભુએ આપેલા આ શરીરને સંપૂર્ણ અને સદાયે સ્વાયત્ત રાખવાનું છે. તેને બદલે આપણે તેને બીજા જડ કે સજીવ સાધનોનુ ગુલામ બનાવી મૂક્યું છે. ત્યારે શું મનુષ્યોએ પણ પશુ અને જાનવરોની જેમ કુદરતી પ્રેરણાને આધારે જીવતા રહેવુ અને પ્રભુએ આપેલી બૂદ્ધિનો કોઈ ઉપયોગ ન કરવો?

ઉત્તર: તમે મારો મુદ્દો સમજ્યા ખરા. હું એમ નથી કહેતો કે આપણે જાનવરની માફક કેવળ કુદરતી પ્રેરણા ઉપર જ જીવવું. પ્રભુએ માનવને બુદ્ધિ આપી છે તેનો પણ ઉપયોગ કરવો; પણ તેનો દુરુપયોગ ન કરવો.

પ્રશ્ન થોભો, થોભો બુદ્ધિના સદુપયોગ અને દુરુપયોગની વાત વળી અહીં ક્યા છે? અહીં તો બુદ્ધિનો ઉપયોગ કરવાની વાત છે. માનવી પોતાની બુદ્ધિનો ઉપયોગ પણ ન કરે?

ઉત્તર: બુદ્ધિનો ઉપયોગ જરૂર કરે; પણ તે કુદરતના સહકારમાં રહીને તેનો ઉપયોગ કરે તો માનવજાતનુ હિત થાય કુદરતની વિરુદ્ધ વર્તવામાં તેનો ઉપયોગ થાય તો તે બુદ્ધિનો દુરુપયોગ કહેવાય અને તેથી માનવજાતનુ અહિત થાય પણ આપણે બીજે પાટે ચડી ગયા બુદ્ધિ વિનાનાં પશુ જે સાધનનો ઉપયોગ અવ્યવસ્થિત રીતે કરે છે તે જ સાધનોનો ઉપયોગ બુદ્ધિદીક્ષિત માનવી વ્યવસ્થિત અને વિવેકપૂર્વક કરે તો માનવી કુદરતનો પૂરો લાભ ઉઠાવી શકે.

પ્રશ્ન. હવે હુ સમજ્યો. તમારો કહેવાનો મુદ્દો એ છે કે માણસ જાતનુ શારીરિક સ્વાસ્થ્ય સચવાઈ રહે અને બગડ્યું હોય તો તેને મેળવી

શકાય એવું અલૌકિક સાધન પ્રભુએ દરેક માનવશરીરમાં બક્ષેલું છે. માણસ તેનો વ્યવસ્થિત અને વિવેકપૂર્વક ઉપયોગ કરે તો તેને કોઈ પ્રકારનું શારીરિક દર્દ રહે નહીં. તમારો એ મુદ્દો હું સમજ્યો; પણ મને એક પ્રશ્ન થયા કરે છે કે તો પછી આપણે તેને કેમ ભૂલી ગયા?

ઉત્તર: એનાં કારણો કે વિગતમાં ઊતરવાનો હવે કંઈ અર્થ નથી. ગમે તે કારણ હોય પણ પ્રભુએ આપેલા એ અમૂલ્ય દ્રવ્યને આપણે ગંદવાડ ગણી કાઢી તેના પ્રત્યે સૂગ પેદા કરી. જે વધારે નાક ચઢાવે અને હાથરૂમાલથી પોતાનું નાક બીડી રાખે તે વધારે સંસ્કારી, વધારે સુઘડ અને વધારે ધર્મિષ્ઠ ગણાવા લાગ્યો. આ બાહ્ય કૃત્રિમતામાં સાચી વસ્તુ મારી ગઈ. આપણે સાચું તત્ત્વ ગુમાવ્યું.

પ્રશ્ન: તમારી એ વાત તો સાચી. પણ એ કુદરતી સાધનમાં ખામી છે તે કંઈ તમારાથી ના કહેવાશે? એમાં કંઈક અરુચિકર સ્વાદ છે. એની ગંધ પણ એવી કંઈક છે. તેને પીતાં કમકમાટી ઊપજે છે એમ કહેવામાં અતિશયોક્તિ નથી તેનું શું?

ઉત્તર: તમારી દલીલ કેટલેક દરજ્જે ઠીક છે. તેનો આધાર વ્યક્તિગત ટેવ પર નિર્ભર છે. ખસખસના સુગંધીદાર અત્તરની ગંધે આફ્રિકાનો સીદી પોતાનું નાક ચઢાવે અને દુર્ગંધ મારે છે કહીને દૂર ભાગે. દારૂ નહીં પીનારને દારૂની વાસ વસમી લાગે છે. હું તો એમ માનું છું કે ગંધ, દુર્ગંધ, સ્વાદ, બેસ્વાદ, એ બધા ચાળા જ્યાં સુધી આપણને તેની ગરજ નથી ત્યાં સુધી આપણને સૂઝે છે. દુ:ખોના ત્રાસમાંથી છૂટવા ગમે તેવી દુર્ગંધ મારતી કે બેસ્વાદ લાગતી દવા ગટગટાવી જઈએ છીએ; પણ જ્યારે તે સાધનમાં આપણને શ્રદ્ધા બેઠી હોય ત્યારે જ તેમ થાય છે. એટલે મૂળ વાત તો હૃદયના નિશ્ચયની કે શ્રદ્ધાની છે. માણસને પોતાનો પેશાબ તેના શરીરના સ્વાસ્થ્ય માટેનું લોખંડી બખ્તર છે. આ વાત આપણા મનમાં દાખલ થવી જોઈએ અને તેને વિષે શ્રદ્ધા હોવી જોઈએ. મેં જાતે છેલ્લા છ માસમાં એવા અનેક માણસોને જોયા છે કે પેશાબની વાત કરતાં જેમને કમકમાં આવતાં તેમણે પેશાબ પીને પોતાની જાતને શારીરિક વ્યાધિમાંથી ભયમુક્ત બનાવી છે. એટલે તમારી દુર્ગંધ કે બેસ્વાદની દલીલ નભે તેમ નથી; કારણ કે લોકો દરદો અને તેના

આર્થિક મારથી એટલા ત્રાસી ગયા છે કે આ અદ્‌ભુત દ્રવ્ય વિષે વિશ્વાસ પ્રાપ્ત થતાં તમારી દલીલ ટકવાની નથી. હિંદી પ્રજામાં એ ખમીર પડેલુ જ છે કે સાચી વાતને જરૂર પડચે અપનાવી લેશે.

પ્રશ્ન: તમારી વાત ગંભીર વિચારણા માગી લે છે તેમા શંકા નથી; પણ વૈજ્ઞાનિકો એવી કોઈ હિકમત લગાવે કે તેની દુર્ગંધ અને બેસ્વાદ-પણું નાશ પામે એ ઈચ્છવા યોગ્ય નથી?

ઉત્તર: મને પોતાને તો શકા છે. દરેક માણસનો પેશાબ પોતાને માટે શ્રેયસ્કર છે. વૈદકીય દૃષ્ટિએ તે તેના જ શરીર માટે ઉપયોગી છે. એટલે કુદરતે જે દ્રવ્ય તેના શરીરમાંથી કાઢ્યું તે તેને પાછું આપવાથી તેની ખામી પુરાય; પણ તમે કહો છો તે પ્રમાણે તેમા રહેલી દુર્ગંધ કે બેસ્વાદપણું કાઢતાં તેનાં મૂળ તત્ત્વો રહેશે કે નાશ પામશે તેનો નિર્ણય તો વૈજ્ઞાનિક રીતે થવો જોઈએ મને તો ખાતરી છે કે તેમ કરવાથી તેની મહત્તામાં ઘણો ફેર પડવાનો. છતા કોઈ વૈજ્ઞાનિક તેના ગુણદોષમાં સહેજ પણ ફેરફાર થાય નહીં એ રીતે તેમાં સુધારો કરે તો મને વાંધો નથી. બીજી પણ મહત્ત્વના મુદ્દાની વાત છે આ વ્યક્તિગત પેશાબ તેના પોતાના માટે જીવન્ત સાધન છે. તેનો સામુદાયિક સુધારો કરવાથી કંઈ અર્થ સરે નહીં; એટલું જ નહીં પણ સામુદાયિક સુધારો કરી એકનું દ્રવ્ય બીજાને આપવાથી પૂરો સંભવ છે કે એકની બીમારી બીજામાં દાખલ થાય. એ એક મોટો ભય છે. એટલે હું તો એમ માનુ છું કે, આમાં ગમે તેવા વૈજ્ઞાનિકની ચાંચ ખૂપે તેમ નથી. કુદરત સંપૂર્ણ છે. તેને જેવી છે તેવી રહેવા દેવી એમાં જ આપણો સાચો પુરુષાર્થ છે.

પ્રશ્ન: તમારી આ વાત પણ હું સમજ્યો કે, મૂળ દ્રવ્ય પર વૈજ્ઞાનિક ક્રિયા-પ્રક્રિયા કરી તેમાં ફેરફાર કરવાથી કાઈ લાભ થાય તેમ નથી એટલે તે જેવુ છે તેવા નગ્ન સ્વરૂપે તેને અપનાવી લેવામા જ તેનો સદુપયોગ છે. બીજી કોઈ પણ રીતે ફેરફાર કરીને લેવાથી ઊલટું નુકસાન થવા પૂરો સભવ છે. તો પછી હવે મને સમજાવો કે તેનો ઉપયોગ શરીરના જુદા જુદા રોગો ઉપર શી રીતે કરવો?

ઉત્તર: મેં તમને પ્રથમથી ચેતવ્યા છે કે તે કોઈ એક રોગને મટાડવાની દવા નથી, પણ શરીરસ્વાસ્થ્યને સાચવી રાખવાનું તેમ જ

બગડેલા સ્વાસ્થ્યને સુધારી લેવાનું કુદરતે આ શરીરને બક્ષેલું અમૂલ્ય સાધન છે. તેને એ દૃષ્ટિએ જોઈને ઉપયોગ કરવો. અમુક ધ્યેયને ધ્યાનમાં રાખી તે દૃષ્ટિએ તેની આરાધના કરવી એ પણ યોગ છે. વિશ્વને અધ્યાત્મદૃષ્ટિએ નીરખતાં શીખીએ અને તેના અંગનો ઉપયોગ તે દૃષ્ટિએ કરીએ તો આપણું કાર્ય સુગમતાથી પતી જાય તેવુ છે. વડોદરાના એલેમ્બિકમાં કે કલકત્તાના બગાળ કેમિકલ વર્કસ કે ઝંડુ ફાર્મસીમાં તૈયાર થયેલું આ દ્રવ્ય નથી. કિરતારે બનાવેલું અને સર્વ દૃશ્ય-અદૃશ્ય સાધનથી સજજ થયેલી કુદરતની ફાર્મસીમાં તૈયાર થયેલુ આ સાધન છે. તે એક દૈવી સાધન છે એવી સમજણથી તેનું યથાયોગ્ય સેવન કરવાથી શરીરને સંપૂર્ણ તંદુરસ્ત રાખવાની તેમાં શકિત છે, એ શ્રદ્ધા સાથે કામ લેવુ. વળી બીજી પણ એક સ્પષ્ટ વાત કરી નાખું. કોઈ એમ ન માને કે શરીર-સ્વાસ્થ્ય સાચવી રાખનાર દ્રવ્યના સેવનથી માણસ મૃત્યુમાંથી મુકત થાય છે. જન્મ્યું તેનું મૃત્યુ તો નિશ્ચિત છે. ક્યારે થશે તે કોઈ જાણી શકતું નથી. પણ જેટલો સમય તે જીવે તેટલો સમય કોઈ પણ શારીરિક પીડા સિવાય જીવે અને જ્યારે મૃત્યુ આવે ત્યારે હસતો હસતો તેને ભેટે એવી તંદુરસ્તી છેવટ સુધી રહે તેવી શકિત પેશાબમાં છે. એ શકિતનો ઓછોવત્તો અનુભવ કરવાનું દરેકના પુરુષાર્થ પર આધાર રાખે છે.

પ્રશ્ન :—આ મુદ્દાની વાત તમે સ્પષ્ટતાથી કરી નાખી એ બહુ સારું થયુ. મારા સમજવામાં પણ ગોટાળો કંઈ ન રહ્યો. હવે મને આગળ સમજાવો.

ઉત્તર :—એટલું ચોક્કસ છે કે તંદુરસ્ત માણસને પેશાબનુ નિયમિત સેવન કરવાની ખાસ જરૂર નથી. છતાં અગમચેતી ખાતર દરરોજ થોડા પ્રમાણમાં લીધા કરે તો તેથી કોઈ નુકસાન તો નથી જ. આપણે અનુભવીએ છીએ કે માનવજાત પર ફ્લ્યુનો હુમલો દૂર દેશથી આવે છે. ટાઈફોઈડનો હુમલો આવે છે. અને તે ચોક્કસ મુદતમાં આવે છે પણ ખરો; તે વખતે કોઈ પણ નીરોગી માણસ દરરોજ સવારે ચાર પાંચ ઔંસ પેશાબનું સેવન કરતો હોય તો તેને પેલા આવતા રોગનો હુમલો અસર કરી શકતો નથી. આ નક્કર હકીકત અનુભવની એરણ પર ચઢેલી

છે. એટલે કોઈ તંદુરસ્ત ભાઈબહેન દરરોજ નિયમિત સવારે તેનું સેવન કરે તો તેથી તેમને ફાયદો થશે.

જેમને પોતાની નાદુરસ્ત તબિયતને કારણે આ પ્રયોગ કરવો હોય તેમને માટે પણ અનેક દરદોથી બચવાનો આ એક ઉપાય છે તેને નીચે પ્રમાણે વાપરી શકાય છે:

(૧) દરદની ગભીરતાના પ્રમાણમા નિયમિત ઓછાવત્તા પ્રમાણમા પીવામા

(૨) કેવળ પેશાબ અને પાણી સાથે જરૂરી ઉપવાસમાં.

(૩) જૂના પેશાબથી આખા શરીર પર પૂરતો સમય ચોળવામા માલિસ કરવામાં.

(૪) શરીર પર ગડગૂમડ હોય, દાહના ફોલ્લા હોય, કોહવાટ હોય કે ઘાયા હોય તેને કારણે માલિસ ન થઈ શકે તેવા ભાગ પર જૂના પેશાબથી ભીંજવેલાં પોતા મૂકી તેના પર પેશાબ સીંચ્યા કરવામા.

(૫) પેઢુ જેવા નાજુક ભાગ પર કે જ્યાં વધારે માલિસ ન થઈ શકે તેમ હોય તે ભાગ પર પણ તેનાં ભીંજેલા પોતાં મૂકયાં કરવામાં. (આ અગે વધારે ચોકસાઈ કરવી હોય તો આ પુસ્તકના તે અંગેના પ્રકરણમાથી જાણી લેવુ)

પ્રશ્ન :— પણ તેની શરૂઆત કયાંથી અને કેવી રીતે કરવી તેની કંઈ માહિતી આપશો?

ઉત્તર :— હા, તેવી માહિતી પણ આપવા જેવી છે. કેટલાક અતિ ઉત્સાહમા તેના ઉપયોગમાં મર્યાદા ચૂકી જાય છે અને ઊલટું પરિણામ આવે છે એવા દાખલા પણ બને છે આમા ચોકકસ દોરવણી આપનાર તો કોઈ જવલ્લે જ હોય છે એટલે દરેક દરદીએ સાવચેતોથી પ્રયોગની દૃષ્ટિએ કામ લેવું જોઈએ અધીરા થવુ નહીં સહીસલામત રસ્તો તો એ છે કે જેને પેશાબ પીવામાં સૂગ આવતી હોય અગર ઊબકા આવતા હોય તેમણે પોતાની જાત પર બળજબરી કરવી નહીં. થોડું થોભી જવું. શરૂઆત માલિસથી કરવી. માલિસ કરવામાં આપણી અડધી સૂગ જતી રહે તેવી છૂટથી માલિસ કરવુ સાથે સાથે તાજા પેશાબથી આંગળી વતી દાંત અને દાતના પેઢા ઘસવાં; તેથી તેમાંનાં જંતુ નાશ પામશે અને દાંત મજબૂત

થશે. સૂગ પણ જતી રહેશે. એક વાત તો સર્વ કોઈએ જાણવા જેવી છે કે, જગતભરમાં એવું કોઈ દ્રવ્ય નથી કે જે નિર્દોષ હોવા છતાં જંતુ-નાશક હોય. પેશાબને વર્ષો સુધી રાખી મૂકવા છતાં તેમાં જંતુ પડે નહીં અને જ્યાં જંતુ હોય તેનો તુરત નાશ કરે. ગંગાજળ કે જમનાજળ કરતાં પણ તે વધારે જંતુનાશક અને નિર્દોષ છે.

પ્રશ્ન:—આ તો તમે બહુ સુંદર વાત કરી. આવી વાત આમજનતાથી છૂપી શી રીતે રહી શકી? તમે આગળ ચલાવો. મને સાંભળવામાં બહુ આનંદ થાય છે.

ઉત્તર:—કેમ છૂપી રહી એવા ઊંડા પાણીમાં હાલ ઊતરવાની કાંઈ જરૂર નથી. પેશાબથી માલિસ ચાલુ કરી બે ત્રણ દિવસમાં પેશાબ પીવાના નિર્ણય પર આવવુ. પીવામાં પણ સવારે વહેલા ઊઠી મો સાફ કરી સ્વચ્છ પ્યાલામાં પેશાબ કરી ભક્તિભાવે પી જવું. તેની પાછળ થોડું પાણી પિવાય તોપણ વાંધો નહીં એ રીતે આપણી પ્રકૃતિને કેળવીને જે પ્રયોગ થાય તેથી કાંઈ પ્રત્યાઘાત થતો નથી. પણ પ્રકૃતિની વિરુદ્ધ એકદમ તેના પર બળજબરી કરી પેશાબ પીવાથી આપણી પ્રકૃતિ આપણી સામે બંડ કરે છે અને ઊલટી કરી તેનો ત્યાગ કરે છે અને પછીથી શરીરમાં અવ્યવસ્થા ઊભી થાય છે. આજ સુધી ઘણો લાંબો સમય શરીરને અને મનને જે માર્ગે પોષ્યું તેમાંથી એકદમ વાળવા જતાં પ્રત્યાઘાત થવાનો સંભવ છે. તે ન થવા દેવો. કોઈ પણ રોગનિવારણમાં આ ધોરી માર્ગ છે. તેના પર સાવચેતી અને શ્રદ્ધાથી ચાલ્યા કરવું

પ્રશ્ન:—આ ઉપચાર કયા કયા રોગ પર કેટકેટલા દિવસ કરવા તેનું કાઈ નક્કી હશે ને?

ઉત્તર:—એ નવાઈની વાત છે કે, એવુ પહેલેથી કંઈ ચોક્કસ ન કહી શકાય. કેટલીક વખત મુખ્ય રોગના ટેકેદાર નાના રોગો પણ અદર હોય છે. આ ઉપચારથી તેવા રોગો પ્રથમ ભાગવા માડે છે અને પછી મુખ્ય રોગ ભાગે. જ્યારથી માલિસની ક્રિયા શરૂ થાય અને એક ટંક પીવાનું શરૂ થાય, ત્યારથી શરીરની અંદર વસેલા નાના મોટા રોગો તૈયારી કરવા માંડે છે. કેટલાક રોગો તો માલિસથી વિદાય થાય છે. કેટલાક રોગો ગંભીર હોય તે પેશાબ અને શુદ્ધ પાણી સાથેના ઉપવાસ તથા માલિસના

ટૂંકા કે લાંબા પ્રયોગથી વિદાય થાય છે. એટલે અમુક રોગ અમુક મુદતમાં નાબૂદ થશે જ એમ ચોક્કસ ન કહેવાય. એનો કાંઈક ખ્યાલ આ પુસ્તકમાં આપેલા દરદીઓના કેસોના હેવાલથી આવી શકશે. પણ કુદરતની ખૂબી એ છે કે જે રોગ માટે આપણે ઉપચાર કરતા હોઈએ તે નાબૂદ થયે કુદરત એની મેળે આપણને આગાહી આપે છે કે હવે વધારે ઉપવાસની જરૂર નથી.

પ્રશ્ન: એ પણ એક નવાઈની વાત. પણ આ પ્રયોગ કરતી વખતે કાંઈ બીજું દુ:ખ ઊભું થાય ખરું? અને તેવું થાય તો શું કરવું?

ઉત્તર: ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે સાવચેતીથી ઉપચાર શરૂ કર્યો હોય તો શરૂઆતમાં કાંઈ થતું નથી. પણ પ્રયોગ શરૂ થતાં પેશાબને શરીરની અંદરના જુદા જુદા ભાગોને સ્વચ્છ કરવાનું કામ કરવું પડે છે અંદરના રસ્તામાં મળ, કફ કે બીજો બગડો અટકાવ કરી પડયો હોય તેને બહાર ફેંકી દેવાનો હોય છે. તે ત્રણ રીતે જ બહાર નીકળે: ઝાડા, ઊલટી કે ચામડી વાટે. એટલે ઉપવાસના ગાળામાં ઝાડા ને ઊલટી થવાનો પૂરો સંભવ છે. કેટલીક વખત શરીર પર ખૂબ ચેળ આવી ગરમી પણ નીકળે છે. આમ થાય તો આપણે સહેજ પણ ગભરાવું નહીં સમજી લેવુ કે પેશાબે તેનું સાફસૂફીનું કામ સફળતાથી કરવા માંડયું છે, અને આપણે આપણો પ્રયોગ ઠંડા પેટે નિશ્ચિંતે સ્થિતપ્રજ્ઞની માફક જોયા કરવો ગમે તેવા વહાલેશરીની સલાહ આ પ્રસગે માનીને કોઈ પણ જાતની દવા કે કોઈ પણ જાતનું વિજાતીય દ્રવ્ય શરીરમાં નાખવુ નહીં. જાણીને કે ભૂલથી કોઈ આ સૂચનાનું ઉલ્લંઘન કરશે તેને ભારે જોખમ વેઠવું પડશે. ધીરજ ન રહે અને શ્રદ્ધા ખૂટી જાય તો પ્રયોગ છોડી દેવો અને પછી જે કરવું હોય તે કરવુ, પણ પ્રયોગ દરમ્યાન આવી ભૂલ કરવી નહીં. કોઈ પણ દવા પેટની અંદર નાખવી નહીં કે શરીરે ચોળવી નહીં.

પ્રશ્ન: ત્યારે શું કરવું? તે આઘાત કે પ્રત્યાઘાત ક્યારે શમી જાય? કોઈ ઉપાય કર્યા સિવાય શમી જાય?

ઉત્તર: કાંઈ કરવું નહીં. ત્રાહિત રીતે જોયા કરવું. શાંતિથી આપણું કામ કર્યા કરવુ અને પેશાબને તેનુ કામ કરવા દેવું. તેનું કામ

કરી આપોઆપ શમી જશે. જે જે પેટા આફતો આ પ્રયોગમાં પ્રયોગને કારણે ઊભી થશે તે તેનું કામ પૂરું કરી આપોઆપ વિદાય લેશે.

પ્રશ્ન: આ તો તમે આશ્ચર્યની વાત કરી. પીડા આપોઆપ ઊભી થાય અને આપોઆપ બેસી જાય એ તો નવાઈની વાત! ખરી કુદરતની લીલા છે! તેને કાંઈ કોઈ વિજ્ઞાન પહોંચી શકે? આ સ્થિતિમાં ઉપવાસથી દરદીની શક્તિ ક્ષીણ ન થાય? ક્યાં સુધી નભે?

ઉત્તર: કેવળ પાણી સાથેના ઉપવાસથી દરદીની અશક્તિ વધે છે ખરી; પણ સામાન્ય રીતે પેશાબ સાથે ઉપવાસ કરવામાં અશક્તિ બહુ વધતી નથી; કારણ કે પેશાબમાં શરીરને પોષક એવા ક્ષારો હોય છે. તે ક્ષારો દરદીની શક્તિ ટકાવી રાખે છે; છતાં કેટલાક બહુ ગંભીર અને હઠીલા રોગોમાં વધારે ઉપવાસની જરૂર પડે છે અને દરદીને અશક્તિ વધારે લાગે ત્યારે સામટા દસ ઉપવાસ કરવાને બદલે પાંચ પાંચ દિવસના ત્રણ હપતાથી પંદર દિવસના ઉપવાસ કરે અને હપતા વચ્ચેના દિવસોમાં ફળ વગેરે પથ્ય ખોરાક લઈ પોતાની શક્તિ ટકાવી રાખે. ફેર એટલો પડે કે જે કાર્યસિદ્ધિ સામટા દસ દિવસમાં થાય તે ત્રણ હપતે પંદર દિવસમાં થાય. આ તો મેં શક્તિ ટકાવી રાખીને ઉપવાસ કરવાની બીજી રીત બતાવી. બનતા સુધી આવો ઉપવાસ જેમ બને તેમ ઓછો કરવો

પ્રશ્ન: તમે બહુ વ્યવહારુ ઉકેલ બતાવ્યો અને મારી ગૂંચ ઊકલી ગઈ હવે એ વાત આવે છે કે ઉપવાસ છોડવાનો સંકલ્પ થાય ત્યારે કેવી રીતે ઉપવાસ છોડવા?

ઉત્તર: એ વ્યવહારુ ઉકેલ મારો નથી; હજારો દરદીઓનાં દરદો મટાડવામાં આ પ્રયોગ જેણે કરાવ્યો છે તેણે આ વાતનો નિર્ણય કર્યો છે અને આપણને માર્ગદર્શન આપ્યું છે; અને તે માર્ગદર્શન સાચું નીવડ્યું છે. આ પુસ્તકની અંદર આપેલા કેસના હેવાલમાંથી આજે તમને તે મળી રહેશે હવે તમે ઉપવાસ છોડ્યા પછી શું કરવું એ પૂછ્યું તે બહુ સારું કર્યું. આ ઉપચારમાં ઉપવાસ પછીનું આપણું વર્તન બહુ સાવચેતીભર્યું હોવુ જોઈએ. તેમા પૂરતી સાવચેતી ન રાખીએ તો આખી રાત દળી દળીને કૂલડીમાં ભેગું કર્યા જેવુ થાય ઉપવાસ છોડતી વખતે અને પછી લેવાના ખોરાક વિષે આપણે બહુ સાવચેત રહેવાની જરૂર છે.

સામાન્ય રીતે તો જેટલા દિવસના ઉપવાસ કર્યા હોય તેટલા બીજા દિવસ હંમેશના ચાલુ ખોરાક પર આવી જવામાં લેવા તેવી વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ. પણ તેમા વધઘટ કરવી તે પ્રયોગ કરનારના જઠરાગ્નિની તાકાત પર આધાર રાખે છે. આનો નિર્ણય દરદી પોતે પોતાની પ્રકૃતિનો ખ્યાલ રાખી કરી શકે છે ઉપવાસ છોડવામા એકદમ તો ખોરાક પર અવાય જ નહીં શરદીના દિવસ ન હોય તો મોસબીના રસથી ઉપવાસ છોડવા મધુપ્રમેહનો દરદી ન હોય તો ખજૂરની પાંચ સાત પેશીઓ રાતે પલાળી મૂકી સવારે પાણીમા ચોળીને તેનો રસ પીવો ઉત્તમ છે તથા દ્રાક્ષ પણ વાપરવી બીજી વખત પપૈયાને કાચના વાડકામાં ચમચા વતી ઉઝેડી લઈ તેનો એકરસ કરી તેમાં જરૂર પૂરતો લીંબુનો રસ નિચોવી તે ખાવું તથા બીજાં ફળ ચીકુ વગેરે (સફરજન સિવાય) વારાફરતી લેવાં બીજે દિવસે આ ફળ ઉપરાત દૂધ અને પાણીનો ઉકાળો લેવો (તેમાં સફેદ ખાંડ ન નાખવી જોઈએ), તથા એક વખત દૂધ ઉકાળીને મલાઈ કાઢી નાખીને લેવુ (પેશ્ચ્યુરાઈઝ્ડ ન લેવુ) વળી ધીમે ધીમે મગનું આછું પાણી, પછી મગનુ ઘટ્ટ પાણી અને ઢીલો ભાત. આમ કરતાં કરતાં સાત દિવસના ઉપવાસ કર્યા હોય તેણે બીજા પાંચ દિવસમાં મૂળ ખોરાક પર આવવુ. ઉપવાસ છોડવામાં ખાવાની ઉતાવળ કરવામાં આવશે તો તેની માઠી અસર થવાનો પૂરો સંભવ છે.

પ્રશ્ન: દરદીને આરામ થયા પછી પણ તેણે કયો ખોરાક લેવો તે અગે કાંઈ સૂચવશો?

ઉત્તર. એ મુશ્કેલ પ્રશ્ન છે; કારણ કે બધા રોગોનું મૂળ અપથ્ય ખોરાક છે શુ ખાવુ તેની આપણને ખબર નથી. અને કેટલુ ને કેવી રીતે ખાવુ તેનુ પણ આપણને ભાન નથી જ્યા બેઠા ત્યાં ખાવુ અને જે કોઈ જે આપે તે ખાવું એવી આપણી કુટેવ છે. જેને ત્યાં ગયા તેના મનમાં એમ રહે કે આગ્રહ નહીં કરીએ તો અવિવેકી ગણાઈશું એટલે એ સહેજ આગ્રહ કરે કે તુરત આપણે સ્વીકારી લઈએ યજમાન આગ્રહ કરે તેની જ રાહ જોઈને આપણે બેઠા હોઈએ; પણ આપણા મનમાં નિશ્ચય હોવો જોઈએ કે દિવસમા અમુક નક્કી કરેલા સમયે આપણને પથ્ય હોય તે ખોરાક લેવો — પછી ગમે તેવા ચમરબધીને ત્યા પણ શરમથી કે આગ્રહથી તાબે થવું નહીં.

આપણી 'ના' એવી સ્પષ્ટ હોવી જોઈએ કે યજમાનના હૃદયમાં ખાતરી થાય કે તે ભાઈ કે બહેન વિવેકની ખાતર 'ના' નથી કહેતાં, પણ સાચે જ તેમની ઈચ્છા કાંઈ જ લેવાની નથી. વળી ઘેર પૂરતુ ખાધા ઉપરાંત હોટેલ અને વિશ્રામભવનોની મિત્રો સાથે મુલાકાત લઈએ અને તળેલો મસાલાવાળો નાસ્તો ઉપાડીએ, તેમ જ ઠંડાં પીણાં ઢીંચ્યા કરીએ —આ બધી કુટેવો છે. સ્વાસ્થ્ય સાચવવા ઈચ્છતા માણસે આ બધી કુટેવોમાંથી બચવું જોઈએ.

પ્રશ્ન: એ તો સર્વસામાન્ય વાત કહી. પણ આ પ્રયોગ કરનારે કયો ખોરાક લેવો અને કયો ન લેવો તે સૂચવી શકશો?

ઉત્તર: ખોરાક સબંધે હું કાઈ અધિકારપૂર્વક ન કહી શકું. પણ મને તો ગાંધીજીએ શીખવ્યુ છે કે, પેટ માગે તે ખાવુ, જીભ માગે તે ન ખાવું. 'જેણે ઈન્દ્રિયો જીતી તેણે જગ જીત્યુ' એ સૂત્રની પછી ગાંધીજીએ એક ટૂંકું સૂત્ર ઉમેર્યુ કે, 'અને જેણે જીભ જીતી તેણે ઈન્દ્રિયો જીતી' અર્થાત્ જેણે જીભ જીતી તેણે જગત જીત્યું. આ સૂત્રનો ભાવાર્થ આપણે સમજી લેવો જોઈએ. છતાય સ્પષ્ટતા ખાતર એમ કહી શકાય કે સ્ટાર્ચવાળો ખોરાક જેમ બને તેમ ઓછો ખાવો શાકભાજી તાજી અને પોતપોતાના પ્રદેશના ફળ વિવેકથી—જરૂર પૂરતા લેવા. કઠોળ અને તેની બનાવટના ફરસાણ ખાવામા સયમ રાખવો. રાત્રે સૂતા અગાઉ બે ત્રણ કલાકે ખવાય તો ઘણુ સારું. જેલમા એક નિયમ બહુ જરૂરનો હતો: કમ ખાવું અને ગમ ખાવી. આ નિયમ જેલના જેટલો જ બહાર પણ જરૂરનો છે ખાસ કરીને આ ચિકિત્સામાં તો નીચેની ચીજો સદા માટે ત્યજવી જોઈએ:

(૧) સફેદ ખાંડ (વ્હાઈટ સ્યુગર), (૨) મેંદો અને તેની બનાવટ; જેવી કે પાઉ, રોટી, મીઠાઈ વગેરે, (૩) પેશ્યુરાઈઝ્ડ દૂધ, (૪) સંચામા પૉલિશ કરેલા ચોખા (હાથછડના ચોખા વાપરવા), (૫) તમાકુનુ કોઈ પણ પ્રકારનુ વ્યસન—પીવાનું, ખાવાનુ કે સૂંઘવાનુ—ન હોવુ જોઈએ તેમ જ કોઈ કેફી પીણાનું વ્યસન ન હોવુ જોઈએ, (૬) પેક કરી સઘરી રાખેલો વાસી ખોરાક ન ખાવો અને (૭) વનસ્પતિ ઘી ન ખાવુ.

ઉપર પ્રમાણે પરહેજી પાળવી જ જોઈએ.

ખોરાકની બાબતમા ગુજરાતની પ્રજા બહુ સ્વાદિલી માલૂમ પડી છે. તેને કારણે તેની શરીરની શક્તિ દિનપ્રતિદિન ક્ષીણ થતી જાય છે અને દરદો શરીરમા વધ્યા જાય છે તેથી સાચે જ એવી જરૂરિયાત ઊભી થઈ છે કે સર્વસામાન્ય પથ્ય ખોરાક નક્કી કરી બધા કુટુબોમા અને વીશી-હોટેલમાં તે પ્રમાણે ખોરાક થાય તેવો પ્રચાર થવો જોઈએ. હું માનું છું કે ખોરાકના ગુણદોષના અનુભવીઓ આ પ્રયત્ન કરશે.

પ્રશ્ન. એક વાતની શંકા મને રહી. તમે શરીરના સ્વાસ્થ્યની વાત કરી અને તે સ્વાસ્થ્ય મેળવવા માટેના સાધનની વાત કરી, પણ આખ, કાન કે નાકના દરદના નિવારણ માટે મૂત્રનો ઉપયોગ કેવી રીતે કરવો?

ઉત્તર· જે શરીર માટે હિતકર તે તેના અંગ માટે હિતકર હોય જ. આખ, કાન, નાક કે દાત વગેરે સર્વ અગો એ શરીરના અવિભાજ્ય અંગો છે. કોઈ પણ રોગ સીધો કાન કે આખને થતો નથી બીજા દરદોની માફક સમગ્ર શરીરના બગાડથી આંખ કે કાનનાં દરદ ઊભા થાય છે. કેટલાક ડૉક્ટરો અમુક અગોના ખાસ નિષ્ણાત થઈને આવે છે તેઓ તે ખાસ અગની સારવાર સમગ્ર શરીરને અવગણીને કરવા જાય તો તેમાં નિષ્ફળ નીવડે અગર એકંદરે શરીરને ભારે જોખમમાં મૂકે. એટલે આંખનો ઝામર, આંખનો મોતિયો, કાનનો બહેરાટ કે કાનનું પાકવું, એવાં સર્વ દરદો શરીરની નાદુરસ્તીના કારણે પેદા થાય છે અને શરીરની નાદુરસ્તી દૂર થયે મટે છે એટલે નાક, કાન, આખ અગર ચામડીનાં દરદોનો ઉપચાર પણ એક જ છે જે ઉપર બતાવ્યો છે આ પુસ્તકમા એવા કેસો મળી આવશે કે તે જ સાધનથી આંખ અને કાનમાનાં દરદ મટચા હોય

પ્રશ્ન: હવે મારે વધુ કાઈ પૂછવાનું રહ્યું હોય તેવુ લાગતું નથી છતા છેલ્લે છેલ્લે એક વાત પૂછી જોઉં. તમને વિશ્વાસ છે કે તમારી આ કલ્યાણકારી મૂત્રચિકિત્સા લોકો અપનાવશે? અને આ જમાનામાં જેના પાયા પાતાળમા ખૂપ્યા છે તેવી એલોપથીની નાગચૂડમાંથી લોકો છૂટશે?

ઉત્તર· મને એવી ચિંતા નથી. મારો આ ધંધો નથી, વેપાર નથી કે વ્યવસાય નથી અચાનક મને જે સત્ય લાધ્યુ તે મેં પીડાતી જનતા

પાસે મૂક્યું. મારે પીડામાંથી છૂટવું હશે અને મને તેમાં શ્રદ્ધા હશે તો હું તે ચિકિત્સાનો ઉપયોગ કરીશ. બીજાને શ્રદ્ધા નહીં હોય તો નહીં કરે. વધારે પીડા ભોગવી જ્યારે શ્રદ્ધા પેદા થશે ત્યારે તે ઉપચાર કરશે. તેમાં મારે હાયવરાળ કરવાની શી જરૂર ? જેને ગરજ હોય, પીડામાંથી છૂટવુ હોય, દરેક દિશામાંથી જે નાસીપાસ થયેલો હોય તેને આ એક ઉપાય કરવાનો બાકી રહ્યો. તેની અજમાયશ કરવી હોય તો પોતે પોતાને જોખમે કરે. હું ક્યા કોઈને કહેવા જાઉ છું કે તમે આ પ્રયોગ કરો? મને ગમ્યો અને લાભ થયો તેમ બીજાને પણ થાય તેમ હું માનું છું જેને કરવો હોય તે હજાર વખત વિચારીને પોતાની ગરજે કરે એમ હુ કહુ છું. પીડામાંથી અને લૂટમાંથી બચવું હોય તો લોકો મારી વાત અજમાવી જુએ. છતાં હું એટલું તો આગ્રહપૂર્વક સર્વને કહું કે કૃપા કરીને ઉપરચોટિયો પ્રયોગ કે ઉપચાર કરશો નહીં; જે કરો તે સૂચના આપ્યા પ્રમાણે શાસ્ત્રીય રીતે કરો અને તેની આપેલી મર્યાદા સંપૂર્ણપણે પાળો. એમ નહીં કરો તો તમારી નિષ્ફળતા આખી ચિકિત્સાને બદનામ કરશે. ચિકિત્સા કરનારને મૂત્રપ્રયોગથી ખાવામાં, પીવામાં અને રહેણીકરણીમાં સ્વચ્છંદે વર્તવાનો પરવાનો મળે છે તેમ સમજવાનું નથી આ ચિકિત્સા અંગે ઘણા સંશોધનની જરૂર છે. તેનો ઉપયોગ કરવાની ભૂલાઈ ગયેલી રીત-રસમ ઊભી કરવાની છે. તે એકદમ નહીં થાય. કેટલાક અનુભવો પછી થશે. અને પછી તેનુ શાસ્ત્રીય સ્વરૂપ ઘડાશે એટલે હાલ શકા-આશકા રહે છે તે સાફ થઈ જશે. અને હું તો માનું છું કે, આ ઉપચાર વ્યાપક બનશે. તેના દવાખાનાં બંધાય અને તેના પર કામ કરી તેના નિષ્ણાતો મોટરો દોડાવે એવુ હું ઇચ્છતો નથી. પણ ઘેર ઘેર વૃદ્ધ દાદીમાઓ પોતાનાં પૌત્ર-પૌત્રીઓનાં સ્વાસ્થ્ય આ સાધનથી પહેલાંની માફક સુધારતા થઈ જાય તેટલી મારી આકાંક્ષા છે. પ્રભુ મારી એ આકાંક્ષા પૂર્ણ કરે એટલે મૃત્યુ પહેલાં મારી ફરજ અદા કર્યાનો મને આત્મસતોષ થશે. પ્રભુ સર્વનુ કલ્યાણ કરો.

૨

ચિકિત્સામાં પથ્યનું સ્થાન

કોઈ પણ ચિકિત્સા ગમે તેવી લાભદાયક હોવા છતાં જો પથ્ય નથી હોતું તો તે યથેચ્છ લાભ આપતી નથી. મૂત્રચિકિત્સાની ઉપયોગિતા પુરવાર થયેલી છે. છતાં તેની સાથે પથ્ય તો હોવુ જ ઘટે છે. પથ્ય એટલે આહાર અને વિહાર, દિનચર્યા અને ઋતુચર્યા અનુસાર જીવનક્રમ વાત, પિત્ત, કફ એ ત્રણે દોષોથી સર્વ રોગ થાય છે આ દોષો પ્રકોપ પામ્યા પહેલા એનો સચય થાય છે. આ સચયકાળમાં દોષોનું નિર્હરણ કરી નાખ્યુ હોય તો રોગો થતા અટકી જાય છે કફનો સંચયકાળ હેમંત છે અને પ્રકોપકાળ વસત છે. કફનો ઉત્તમ ઈલાજ વમન છે એટલે વસતના આગમન સાથે જો વમન કરી નાખી કફનું નિર્હરણ કરવામાં આવે તો વસંતમાં કફના રોગો થાય જ નહીં. વસતમા કફનો પ્રકોપ થતો હોવાથી વસતમાં આહાર રુક્ષ, ઉષ્ણ અને તીક્ષ્ણ હોવો ઘટે છે. પિત્તનો પ્રકોપ શરદઋતુમાં થાય છે, પરંતુ એનો સંચય વર્ષાઋતુમાં થાય છે. પિત્તપ્રકોપ ન થાય તેટલા માટે વર્ષાઋતુથી જ કાળજી લેવી જોઈએ અને શરદનુ આગમન થતાં વિરેચન દ્વારા પિત્તનું નિર્હરણ કરી નાખવુ જોઈએ; કારણ પિત્ત માટે વિરેચન શ્રેષ્ઠ છે. વળી પિત્ત ન કરે એવો આહાર મધુર રસયુક્ત, દ્રવ અને શીત હોવો જોઈએ તેલમા તળેલી ચીજો, તીખાતમતમતા પદાર્થો પિત્તને વધારનારા છે. વર્ષાઋતુમાં વાયુનો પ્રકોપ થાય છે. પરતુ તેનો સંચમ ગ્રીષ્મઋતુમાં થવા લાગે છે. વાયુનો સૌથી શ્રેષ્ઠ ઈલાજ બસ્તી છે. એટલે વર્ષાના આગમન સાથે બસ્તી લેવામાં આવે તો વાતપ્રકોપ અશક્ય બને વાયુ ન થાય તેવો આહાર મધુર, અમ્લ, લવણ રસયુક્ત છે, એટલે વર્ષામાં તીખા તમતમતા પદાર્થો ન ખાતા મધુર રસવાળા પદાર્થો સેવવા જોઈએ ટૂંકમા આયુર્વેદ પ્રમાણે આચરણ કરવામાં આવે તો રોગો થાય જ નહીં અને વખતે થાય તો તેનું બળ નહીં જેવું હોય છે ઋતુસધિ વખતે સશોધન: કફ હોય તો વમન

(ઊલટી), પિત્ત હોય તો વિરેચન (જુલાબ–રેચ), વાયુ હોય તો બસ્તી (એનિમા–ડૂશ) આવશ્યક છે ઋતુ અનુસાર ખાનપાન, વિહાર, વસ્ત્રપરિધાન વગેરે યોજવાથી સ્વાસ્થ્ય સારું રહે છે. આજે સશોધન કોઈ સમજતું જ નથી. આજની ચિકિત્સા બહુધા શમન-ચિકિત્સા છે. શમન-ચિકિત્સામાં દોષોનુ નિર્હરણ થતુ નથી, પરંતુ દોષો દબાય છે એટલું જ. અને આ દબાયેલા દોષો જ વારવાર રોગરૂપે પ્રગટ થતા હોય છે. આથી કરી આયુર્વેદોક્ત દિનચર્યા અને ઋતુચર્યા અનુસાર જીવન જીવતાં શીખવુ જોઈએ પથ્યનો અર્થ આહાર જ એવો નથી, એમાં વિહારનો તેમ જ આચારનો પણ સમાવેશ થયેલો છે. ખાટો-ખારો રસ પિત્તપ્રકોપક છે, તેમ ક્રોધ પણ પિત્તપ્રકોપક છે. રુક્ષ, શીત, લઘુ આહાર વાતપ્રકોપક છે તો ચિંતા, શોક વગેરે પણ વાતપ્રકોપક છે. મધુરાદિ પદાર્થો કફપ્રકોપક છે, તેમ તમસ, જડતા, આળસ પણ કફ વધારનાર છે. પિત્ત સત્ત્વપ્રધાન છે, વાત રજસપ્રધાન છે, જ્યારે કફ તમસપ્રધાન છે. આથી આયુર્વેદના આચાર્યોએ आचार रसायन સૂચવ્યું છે. ટૂંકમાં પથ્યમાં દિનચર્યા, ઋતુચર્યા, આહાર, વિહાર, બધુ જ આવી જાય છે. આ બધાનું સમ્યક્ આચરણ રોગના વિચાર વખતે વિચારણીય છે જ.

એકલા પથ્યથી જ રોગો મટી શકે છે. એક કવિએ યોગ્ય જ કહ્યું છે કે, જો પથ્ય હોય તો પછી ઔષધસેવનનુ પ્રયોજન શુ? અને પથ્ય ન હોય તોપણ ઔષધપ્રયોજન જ શું? કારણ અપથ્યસેવન રોગ ટાળી શકે જ નહીં.

મૂત્રચિકિત્સામા પણ પથ્ય—યોગ્ય ખાનપાન વગેરે આવશ્યક છે એ કહેવાનુ હોય જ નહીં. મૂત્રચિકિત્સા ગમે તેટલી ઉપયોગી હોવા છતાંય પથ્યપાલન માગે છે. અને આ સાદી વાત તરફ ધ્યાન ન આપે તો ચિકિત્સા વગોવાય છે.

મૂત્રચિકિત્સા રક્ત રોગોમાં, કફના વિકારોમાં તેમ જ વાતના વિકારોમાં ઉપયોગી છે રક્તજન્ય રોગો હોય તો રક્ત અને પિત્ત બનેની ચિકિત્સા કરવી જોઈએ એમાં વારંવાર રેચ લેવા, ઉપવાસ કરવા, અમ્લ-તીખા પદાર્થો ત્યજવા રક્તવિકારોમા મૂત્રચિકિત્સા ચાલતી હોય; પણ તે વખતે જો આમ કરવામા નહીં આવે તો તેટલે અંશે મૂત્રચિકિત્સા

વિફલ જશે. ખસ, ખૂજલી, ખરજવાં, સોરાઈસીસ વગેરે ચામડીના રોગો પર મૂત્રચિકિત્સા ઉપયોગી છે—બહાર ચોપડવામાં અને પીવામા બંને રીતે પરંતુ આવા રોગોમાં મીઠુ છોડી દેવુ જોઈએ તીખા, ખાટા, ખારા પદાર્થો છોડી દેવા જોઈએ બને તો થોડો વખત ઉપવાસ કરવા જોઈએ. થોડો વખત ફળ અને સૂકા મેવા પર રહેવું જોઈએ આને બદલે એક તરફથી મૂત્રચિકિત્સા ચાલુ હોય અને બીજી તરફ તીખા તમતમતા ખોરાકો, ઘી-તેલમાં તળેલા પદાર્થો ખવાતા હોય, કબજિયાત રહેતી હોય, અજીર્ણમા ખવાતું હોય તો મૂત્રચિકિત્સા એળે જ જવાની. ચરક સહિતામાં शोणितजा रोगा (સૂત્ર અ ૨૪, શ્લો. ૧૧ થી ૧૭)માં રક્તજન્ય વિકારોની એક યાદી આપી છે. લોહી બગડવાથી ક્યા ક્યા વિકારો થાય છે તે આથી સમજાશે જુઓ·

મુખપાક: મોં વારંવાર આવી જવુ, મુખમાં ચાંદાં પડવાં, સંગ્રહણી, જીર્ણ મરડો, પેટના વિકારોમાં આ પ્રમાણે થાય છે.

અક્ષીરોગ: આંખો લાલચોળ રહેવી

પૂતિઘ્રાણાસ્યગધિતા· નાક અને મુખમાથી ખરાબ બદબો મારવી.

ગુલ્મ· વાયુનો ગોળો.

ઉપકુશ: આજનો પાયોરિયા રોગ. દાંતના પેઢામાંથી પરુ અને લોહી આવે, મુખ ખૂબ ગંધાય પિત્ત અને રક્તનો આ વિકાર છે

વિસર્પ: રતવા

રક્તપિત્ત: રક્ત અને પિત્તના વિકારો. શરીરના કોઈ પણ ભાગમાથી લોહી પડવુ તે. દૂઝતા હરસ, નસકોરી ફૂટવી, અવારનવાર અટકાવ દેખાવો વગેરે રોગોનો સમાવેશ આમાં થાય છે.

વિદ્રધિ: લીવર વગેરેમા ગૂમડા (એબ્સેસ) થવા તે

રક્તમેહ: પેશાબમાં લોહીનું પડવું—જવુ

પ્રદર: સ્ત્રીઓની જનનેન્દ્રિયમાંથી થતો શ્વેતપિત્તસ્રાવ

વાતશોણિત· વાત અને રક્તના વિકારો ગાઉટ—પતરોગ વગેરે રોગો આમાં આવી જાય

વૈવર્ણ્ય શરીરનો રગ બદલાઈ જવો કોક કાળા મેશ પડી જાય છે.

અગ્નિસાદ: જઠરાગ્નિમાદ્ય, ભૂખ ન લાગવી.

પિપાસા: તરસ લાગવી, પાણીનો ખૂબ શોષ પડવો.

ગુરુગાત્રતા: શરીર ભારેખમ લાગવું.

સંતાપ: શરીરમાં દાહ બળવો – શરીર ગરમ ગરમ રહેવું.

અતિદૌર્બલ્ય: શરીરમાં કોઈ ખાસ કારણ સિવાય ખૂબ જ અશક્તિ જણાવી.

અરુચિ: અન્ન ઉપર રુચિ ન થવી.

શિરોવેદના: માથું દુખવું, માથુ ભારે રહેવું, માથાના બીજા વિકારો,

અન્નપાનવિદાહ: ખાઈ ઊઠયા પછી દાઝરો અનુભવવો. ખાટાખાટા ઓડકાર આવવા, છાતીમાં જલન વગેરે.

ક્લમ: શ્રમ કર્યા વિના ખૂબ થાક લાગવો.

ક્રોધપ્રચુરતા: ખૂબ ક્રોધ કરવો – ઘણાયે દરદીઓ આવી ફરિયાદ કરતાં હોય છે.

બુદ્ધિસંમોહ: બુદ્ધિ બહેર મારી જવી, જે માનસિક ફરિયાદ જેવી આજે ઘણાને લાગે છે તે ખરી રીતે રક્તનો વિકાર છે.

લવણાસ્યતા: મુખનો સ્વાદ ખારો રહેવો. કફ વિદગ્ધ હોય તો ખારો કફ આવે છે. ખરી રીતે આ રક્તજ વિકાર છે.

સ્વેદ: શરીરમાંથી વધુ પરસેવો આવવો. ગંધાતો પરસેવો.

શરીરદોર્ગંધ્ય: શરીરમાંથી એક જાતની દુષ્ટ ગધ મારવી.

મદ: દારૂ પીધો હોય એવો કેફ રહેતો હોય.

કંપ: કંપવા, હાથ, ગરદન વગેરેનો કંપ.

સ્વરક્ષય: સ્વરનું બેસી જવુ.

તંદ્રાતિયોગ: આળસ, ઊંઘ, સુસ્તી વધુપડતાં રહે તે, બગાસાં ઉપર બગાસાં, વિનાપરિશ્રમે થાક લાગવો – આ બધાનો સમાવેશ તંદ્રામાં થાય છે.

નિદ્રાતિયોગ: વધુપડતી ઊંઘ આવવી.

તમોદર્શન: આંખે અંધારાં આવવાં.

કંડૂ, કોઠ, ચર્મદલ વગેરેના ચામડીના વિકારો. ખસ, ખૂજલી, ખરજવાં વગેરે.

આ બધા રક્તજ વિકારો છે અને આ બધા રોગો હોય ત્યાં રક્તશુદ્ધિ માટેનાં ખાનપાન યોજવાં જોઈએ રક્તવિકારોમાં વારંવાર રેચ લેવો, અવારનવાર ઉપવાસ કરવા લાંબા વખતના વિકારો હોય અને ભલભલા ઉપાયોથી ન મટતા હોય તો ફસ ખોલાવવી. શુદ્ધ લોહી કાઢતાં ચમત્કાર પેઠે ત્વગ્રોગોમાં ફારફેર જણાવા લાગશે કહેવાની જરૂર નથી કે આ વિકારોમાં મૂત્રચિકિત્સા, ઉપવાસ ઉપર થોડો વખત રહીને કરવાથી, ફળ ઉપર રહેવાથી, દુગ્ધોપચારથી અવશ્ય સારો ફાયદો થાય છે—થાય જ. રક્તનો વિકાર એ પિત્તનો જ વિકાર છે એમ માનવામાં વાધો નથી. ચામડીના વિકારો એ પિત્તના વિકારો છે. પિત્તજ વિકારોમા ઉપર જે રોગો આપણે જોયા છે તે બધાનો ઓછાવત્તા અંશે સમાવેશ થઈ જ જાય છે પિત્તના ૪૦ રોગો આયુર્વેદ બતાવે છે. તે બધાનો સમાવેશ ઉપલા શોણિત વિકારોમાં અંતર્ગત થઈ જાય છે

કફના ૨૦ રોગો આયુર્વેદમાં બતાવેલા છે. એમાં તંદ્રા, અતિનિદ્રા, ગુરુગાત્રતા, મુખમાધુર્ય, પ્રસેક (વારંવાર ફીટ આવી, થૂ થૂ કર્યા કરવું), ઉષ્ણ પદાર્થો માટે ઈચ્છા, બહુમૂત્રતા, આળસ, મન્દબુદ્ધિત્વ (કારણ કફ તમોજન્ય છે), પેટ ભરેલુ લાગવું (તૃપ્તિ) વગેરે છે. આ બધા વિકારોમાં ઉપવાસ સાથે મૂત્રચિકિત્સા ઉપયોગી છે કફના વિકારોમા વમન વારંવાર લેવા, ઉપવાસ કરાવવો અને ઘી, દૂધ, દહીં, તેલ મિષ્ટાન્ન બધ કરાવવાં હિતાવહ છે.

આયુર્વેદ પ્રમાણે ઘણા રોગોનું કારણ વાયુ છે આ વાયુ એટલે આજની નર્વસ સિસ્ટિમના વિકારો, માનસિક વિકારો, કાયચિકિત્સાના વિકારો. સજ્ઞાવહ સ્રોતો, મનોવહ સ્રોતો—આ બધાની દુષ્ટિ વાયુને આભારી છે. પિત્ત અને કફના વિકારોમાં પણ વાયુ જ બળવાન હોય છે ત્રણે દોષોમાં વાતજ દોષો પ્રધાન છે શરીરના સકલતંત્રનો યંત્રધર વાયુ જ છે. શરીર ખેંચાઈ જવું, વળી જવુ, ઝાડા-પેશાબનો સંગ (અટકી જવુ), અગોની અક્રિયશીલતા, ચામડી બહેર મારી જવી, કમર ઝલાઈ જવી વગેરે રોગો વાયુના છે. આયુર્વેદે વાતના ૮૦ રોગો ગણાવ્યા છે અને એ સૌમાં બસ્તી જ મુખ્ય ઉપાય જણાવેલ છે. કહેવાની જરૂર નથી કે મૂત્રચિકિત્સા આ રોગોમાં પણ ઉપયોગી છે. દિવાસ્વપ્ન (દિવસે

સૂવું), અતિશય કામ કરવું, વ્યવાય (સ્ત્રી-સમાગમ), રાત્રીજાગરણ, ચિંતા, શોક, વેગસધારણ, આમ, અભોજન, મર્મઘાત, આ બધાથી વાતપ્રકોપ થાય છે. રુક્ષ, શીત, લઘુ, એવા આહાર વાતપ્રકોપકર છે.

આથી જોઈ શકાશે કે વાત, પિત્ત, કફ અને રક્ત આ બધાના વિકારોમા પથ્ય જરૂરી છે. કફમાં ઉપવાસ અને વમન, પિત્તમાં ઉપવાસ અને વિરેચન, વાતમાં અવારનવાર બસ્તીઓ અને સામનિરામ દોષો જોઈ ઉપવાસ વગેરે.

કફના વિકારો માટે મૂત્રચિકિત્સા ખૂબ જ ઉપયોગી છે. જાજુની શરદી, લાબા વખતનો દમ, હૃદયના વિકારો, અરુચિ, જઠરાગ્નિમાદ્ય આ બધા કફના વિકારો ઉપર મૂત્રચિકિત્સા સાથે યોગ્ય પ્રમાણમાં લઘન, વમન, રુક્ષ આહાર વગેરે હોવાં જ જોઈએ. લંઘનથી ભડકવાનુ પ્રયોજન નથી. જેટલા પ્રમાણમાં શરીરમાં દોષો સંચિત થયેલા હશે તેટલા પ્રમાણમાં શરીર લંઘન સહન કરી શકે છે. અગગુરુતા, અરુચિ, જઠરાગ્નિમાંદ્ય, મળમૂત્રસંગ વગેરે મટીને શરીર હલકું ફૂલ જેવું' થાય, ભૂખ સારી કકડીને લાગે, ઝાડો-પેશાબ ખુલાસાથી ઊતરે, સૂકો રોટલો પડ્યો હોય તે જોઈ મુખમાં પાણી વછૂટે—આવું થાય ત્યારે આમ પાકી ગયો સમજવો અને દોષો નિરામ થયા છે એમ સમજવું. નિરામ અવસ્થામાં હલકો ખોરાક લેવો. અને આ અવસ્થામાં સાદાં ઔષધો પણ ચમત્કારિક કામ કરે છે. આજે જે વૈજ્ઞાનિક ચિકિત્સા કહેવાય છે તેમા સામ-નિરામની જ કલ્પના નથી પરિણામે સો મણ તેલે અંધારું લાગે છે. આયુર્વેદની આ વિશેષતા છે અને આ પ્રમાણે સામનિરામ દોષોની કલ્પના એક વખત સમજી જઈ, ઉપવાસ (લઘન) કરે તેમાં કશુ જ નુકસાન નથી. મૂત્રચિકિત્સામાં લંઘનનુ મહત્ત્વ છે એ આ જ કારણથી; એને હસી કાઢવાનું નથી. આજે દરદીઓ વધુ ખાઈને વધુ રિબાય છે. રોગમાં લંઘનનું મહત્ત્વ આજે વીસરાયું છે.

નેચરોપથી એ જાણે કે પરદેશી પેદાશ છે એમ આપણે ત્યા મનાય છે અને એના રંગઢગ પણ કેટલેક અંશે એવા જ છે. આયુ-ર્વેદમાં નેચરોપથી ઠાસી ઠાંસીને ભરેલી છે. આપણાં દુર્ભાગ્ય છે કે આજે આયુર્વેદના સાદા સિદ્ધાન્તો કોઈ સમજતું નથી. લઘનચિકિત્સા

એક વખત આપણે અહીં ખૂબ ફૂલીફૂલી હતી આ લંઘનમાં કેવળ ઉપવાસ જ ન હતો ચરક કહે છે:

चतुष्प्रकारा संशुद्धि पिपासा मारुतातपौ ।
पाचनान्युपवासश्च व्यायामश्चेति लंघनम् ॥
(चरक सूत्र० अ० २२, श्लो० १८)

ચાર પ્રકારનું સંશોધન (વમન, વિરેચન, નિરુહબસ્તી અને રક્ત-મોક્ષણ), તૃષાના વેગનો અવરોધ, વાયુસેવન, આતપસેવન, પાચન દ્રવ્યોથી ઉપચાર, ઉપવાસ અને વ્યાયામ આ બધાનો લંઘનમાં સમાવેશ થાય છે.

બીજી લંઘનની વ્યાખ્યા એવી છે કે, શરીરમાં લાઘવ (હલકાપણુ) કરવાવાળું કોઈ પણ કર્મ, લંઘન અવિચારીપણે કરાવવામાં આવતું ન હતું. લઘનનો અર્થ આજે તો કેવળ ઉપવાસ જ કરવામાં આવે છે ઉપવાસ કરાવવા હોય તો રોગીના શરીરની શક્તિનો સાચો ક્યાસ ચિકિત્સકને હોવો ઘટે છે

प्राणाविरोधिना चैनं लघनेन बुपपादयेत् ।
बलाधिष्ठानमारोग्य यदर्थोऽय क्रियाक्रम ॥ (चरक)

પ્રાણીથી અવિરોધી રીતે લંઘન કરાવવું જોઈએ. રોગીનું બળ ઓછું ન થઈ જાય એવી રીતે લંઘન કરાવવું જોઈએ; કારણ કે બળ આરોગ્ય માટે મુખ્ય વસ્તુ છે અને જો બળ જ ક્ષીણ થઈ જાય તો એ લંઘનનું પ્રયોજન શું? આરોગ્યસંરક્ષણ માટે તો વૈદકશાસ્ત્રની પ્રવૃત્તિ છે

ઉપવાસ આયુર્વેદમા અગ્રસ્થાને છે. તમામ રસજ વિચારોમાં લઘન એ જ એક ઉત્તમ ઇલાજ છે આ રસજ રોગો જુઓ:

અશ્રદ્ધા: અન્ન ઉપર અરુચિ, પરતુ ખાવા બેસતાં અન્ન ખાઈ શકાય ખરું.

અરુચિ: અન્ન પર અરુચિ. પરંતુ મોમાં અન્ન ન પેસે તે અરુચિ.

આસ્યવૈરસ્ય: મોં ફિક્કું રહે, રસ ન લાગે.

અરસજ્ઞતા: ભોજનના રસની જ ખબર ન પડવી તે.

હલ્લાસ: મોળ, ફીક.

ગૌરવ: શરીર ભારેખમ લાગે.

તંદ્રા: પરિશ્રમ સિવાય થાક.

અંગમર્દ: શરીર ભાંગવુ.

જ્વર: તાવ રહેવો.

તમ: અંધારાં આવવાં

પાંડુત્વ: શરીર ફિક્કું લાગવું.

સ્રોતોરોધ: આપણા શરીરમાં જે અસંખ્ય સ્રોતો છે તેનો વાત-પિત્તકફથી રોધ થવો તે. સ્રોતોની દુષ્ટિ એનું નામ જ દુ:ખ.

ક્લૈબ્ય: નપુંસકપણું–પુરુષાતનનો અભાવ.

સાદ: અંગસાદ, સાંધેસાંધામાં કળતર થવું.

કૃશાંગતા: અંગો કૃશ થવાં.

અગ્નિનાશ: જઠરાગ્નિનાશ.

અકાળે વળિયાં: પળિયાં જણાવાં.

આ તમામ રસજ વિકારો છે અને આયુર્વેદ પ્રમાણે આ વિકારોમાં લંઘન એ જ એક રામબાણ ઈલાજ છે. આ બધુ એક વખત જાણી લઈ, દરદી પોતે લંઘનનું મહત્ત્વ સમજી જાય છે. આમના વિકારો રસજ વિકારો, રક્તના વિકારો, વાયુના વિકારો, કફના વિકારો, આ બધામાં યોગ્ય ઉપવાસ (લંઘન) સાથે મૂત્રચિકિત્સા જરૂર ફલદાયી થઈ પડે. વાચક ઉપલા વિવેચન ઉપરથી કઈ જાતનો રોગ છે તે અને શુ પથ્ય પાળવું તે પણ સમજી શકશે.

તળેલો, તમતમતો, મસાલાયુક્ત એવો આહાર, ખાંડની બનાવટો, નિષ્પ્રાણ (વિટામિનો વગરનો) એવો આહાર તો સદા માટે જ વર્જ્ય હોવો જોઈએ. રોગ વખતે તો–ખાસ કરીને ચિકિત્સા વખતે દરદીએ પોતાનો સમસ્ત વ્યવહાર બંધ કરી દઈ, શાંત ચિત્તે શાન્તિથી રહેવું જોઈએ માંદગી એ ખરી રીતે તો દોડતી ટ્રેનને અટકાવવા બતાવાતા લાલ સિગ્નલ જેવી છે. કુદરત કહે છે કે હવે તો ચેતો. તે વખતે દોડધામ, નોકરી, અભ્યાસ વગેરે બધ કરી દેવા ઉચિત છે; અને શાંત ચિત્તે પથારીમાં પડી રહી, બગડેલા અવયવોને આરામ આપવો આવશ્યક છે. આજે લોકોને મરવાની પણ ફુરસદ નથી. મિલમા જતા મજૂરને કહીએ કે, "ભલા'દમી, જરા આરામ લે," કે તુરત જ કહી સંભળાવે છે કે,

"આરામ અમને પોસાય નહીં ઇન્જેક્શન કે જે કંઈ આપવું હોય તે આપી દો ઘેર તો રહેવાય જ કેમ?" આ સ્થિતિમાં માંદગી સંબધી સૂચનાઓ આપવી નિરર્થક તો છે જ, પરતુ ઘણા એવા હોય છે જે આ બધુ કરે છે, કરવા તૈયાર હોય છે, તેવાઓ માટે આ લખાણ છે.

આજે માદગીમાં મોસબી પાવાનો રિવાજ પ્રચલિત થયેલો છે. મધુર રસ કફના રોગોમા ન લેવો જોઈએ. મધુર રસ કફકારક છે. એટલે દમ, શરદી, ખાસી તેમ જ અજીર્ણ વગેરે રોગીઓ માટે એ સારો નથી વળી આપણા જેવા ગરીબ દેશમા મોસંબી જેવો કીમતી લીલો મેવો ખવડાવવો આવશ્યક પણ નથી અમે તો દરદીને આના કરતા મગનું ઓસામણ, ભાજીનો સૂપ, અંદર લસણ, આદું, મરી, ધાણાજીરું વગેરે નાખીને આપવા કહીએ છીએ. કફના રોગીઓ માટે આદું, લસણ, મરી બહુ ઉપયોગી છે.

પિત્તના રોગીઓ માટે કડવો રસ હિતાવહ છે. મેથીની ભાજી, કારેલાંનુ શાક, સેંકટાની શીંગો, દૂધ, મીઠાં ફળો વગેરે ખોરાક ઉપયોગી છે. મધુર, તિક્ત, કટુ રસો હિતાવહ છે.

/ વાતના રોગીઓ માટે ખાટો–ખારો ખોરાક નુકસાનકારક છે. વાયુના રોગીઓ માટે મધુર રસ સારો છે; પરંતુ પોતાનો જઠરાગ્નિ અને ભૂખ જોઈને તે ખાવો જોઈએ ઠડો લૂખો ખોરાક વાના દરદીઓએ ન ખાવો જોઈએ; કબજિયાતવાળાઓને કાળી દ્રાક્ષ, હરડે, સોનામુખી, ગરમાળાનો ગોળ સારા છે. કોઠો ઢીલો હોય તો કાળી દ્રાક્ષથી સારો ઝાડો થાય છે. ક્રૂર કોષ્ઠ હોય તો દિવેલ, કડુ, સોનામુખી જોઈએ કબજિયાત એ ઘણે અંશે માનસિક છે. એટલે કજિયાતવાળાએ રોજ રાત્રે કંઈ લેવાનું રાખવુ જોઈએ. બસ્તી (એનિમા) રાખી મૂકવી અને અવારનવાર તે લઈ લેવી, એ આવા રોગીઓ માટે સારી છે. મૂત્રચિકિત્સામાં મૂત્રથી કબજિયાત દૂર થાય છે તેવો અનુભવ છે, છતાય જરૂર જણાય તો કંઈક વિરેચન લેવું.

માદગીમાં ખોરાક સુપાચ્ય અને થોડો લેવો જોઈએ. આવે વખતે ચા, કૉફી બંધ, કરવાં જોઈએ. તુલસી, ફૂદીનો, લીલી ચા, પીપરી-મૂળ, મરી નાખી ઝામો (ઉકાળો) બનાવી પીવો ઇષ્ટ છે.

દરેક રોગમાં પથ્ય લખવું એ આ લેખની મર્યાદાની બહાર છે. મૂત્રચિકિત્સાના વાચકોને 'પથ્ય' સબધી થોડો સરખો ખ્યાલ આવશે તો મારો આ પ્રયત્ન હું સફળ માનીશ.

સુરત
૮–૧૧–'૫૮

બાપાલાલ ગ. વૈદ્ય

૩

મનુષ્યમૂત્ર

શ્રી રાવજીભાઈનો લેખ આ અંકમા અન્યત્ર ઉદ્ધૃત કર્યો છે; કારણ કે એની પાછળ ચોકસાઈ છે. જે પુસ્તકનો ઉલ્લેખ એમણે લેખમા કર્યો છે તે પુસ્તક અમારા વાંચવામાં પણ આવેલું છે. જહૉન ડબલ્યુ. આર્મસ્ટ્રૉંગ એનો લેખક છે. પુસ્તકનું નામ, 'વૉટર ઑફ લાઈફ' છે. પુસ્તકમાં લેખકે પોતાના અનુભૂત કેસો ટાકેલા છે એટલે તે વિશેષ ધ્યાનાર્હ બનેલ છે એ લેખકનો તો દાવો છે કે માણસનો પોતાનો પેશાબ પીને તમામ દરદો મટાડી શકાય છે. કૅન્સર, ગૅન્ગ્રીન, હૃદયના રોગો, પાડુ, વ્રણો, ચામડીના અનેક રોગો, ગુદાનો વરમ, સોરાઈસીસ વગેરે દારુણ રોગો પણ લેખકે કહ્યા છે તેમ એકલા મૂત્રથી મટે છે લેખકને પોતાને ક્ષયરોગ થયો હતો નોકરી માટે તે નાલાયક ગણાયા હતા. પુસ્તક અક્ષુણ્ણ પથે નવીન પ્રસ્થાન કરે છે એટલે એનુ મૂલ્ય છે

આયુર્વેદમા ઘેટી, બકરી, ગાય, ભેંસ, હાથણી, ઊટડી, ઘોડી અને ગધેડી આ આઠ પ્રકારના પ્રાણીઓના મૂત્રના ગુણદોષ આપેલા છે અને ચિકિત્સામા આ સર્વનો ઓછોવત્તો ઉપયોગ પણ થયેલો છે જલોદરમા આઠેય મૂત્રનો બાહ્ય અને અભ્યતર ઉપયોગ (सेके पाने च) સૂચવેલો છે. ભેંસનુ મૂત્ર અને દૂધ, એના ઉપર ઉદરરોગીઓએ કાઈ પણ ખાધા વિના રહેવાનું ચરકમાં વિધાન છે. ગોમૂત્ર સાથે ચરકનુ હરડે (અભયા) ખાવાનું વિધાન છે શોથરોગમાં ગોમૂત્ર પર રહેવા કહેલુ છે. દરેક મૂત્રના પૃથક્ ગુણો આપેલા છે અને મૂત્રના સામાન્ય ગુણો જોવા

જેવા છે. આ જોતાં તો તે વખતે મૂત્રની અનોખી ચિકિત્સાપદ્ધતિ જ અસ્તિત્વમા હશે.

મૂત્રના સામાન્ય ગુણો: મૂત્ર ઉત્સાદનમાં, આલેપનમાં, આસ્થાપન બસ્તીઓમાં, વિરેચનમાં, સ્વેદોમા, અગદોમા, ઉદર રોગોમા, આફરા વગેરે રોગોમાં, હરસમા, ગુલ્મ રોગોમા, કુષ્ઠ રોગોમા, સફેદ કોઢમાં, પોટીસ વગેરે શેકોમા, પરિશેકમાં (ધારા કરવામા) ઉપયોગી છે. મૂત્રમાત્ર જઠરાગ્નિ પ્રદીપ્તકર છે, વિષઘ્ન છે, કૃમિઘ્ન છે, પાંડુરોગના દરદીઓ માટે તે શ્રેષ્ઠ છે, ઉત્તમ કલ્યાણકારી છે (પાંડુરોગમા ગોમૂત્રનો ખૂબ જ ઉપયોગ ચરકમાં જોવામા આવે છે). મૂત્ર પીવામાં લેવાથી કફનુ શમન કરે છે, વાયુનું અનુલોમન કરે છે અને પિત્તાને નીચે તરફ લઈ જાય છે

સુશ્રુતે નરમૂત્રને (मानुष च विषापहम्) વિષઘ્ન ગણેલુ છે.

અષ્ટાંગ સગ્રહકારે "तिक्त पामाहर मूत्र मानुप तु विषापहम्" અર્થાત્ માનુષમૂત્રને સ્વાદમાં કડવુ, ખસખૂજલી વગેરેને મટાડનાર વિષાપહ ગણેલુ છે

ભાવમિશ્રે નરમૂત્ર ઝેરને હરનાર છે, તેને પીવામા લેવાથી તે રસાયણ છે, ખસ કે ખરજવાને મટાડનાર છે, ક્ષાર ને લવણયુક્ત હોઈ તે તીક્ષ્ણ છે તેવુ કહેલું છે

યોગરત્નાકરમા 'લઘુમાલિની વસત'ના પાઠમા ખાપરિયું (કૅલેમીના) ને એકવીસ દિવસ સુધી (નરાબુમધ્યે) અર્થાત્ માણસના પેશાબમા બોળી રાખી, તાપમાં પેશાબ સુકાઈ જાય તે પછી તે ખાપરિયુ અને મરી સમાનભાગે લઘુવસતમાલતી બનાવવા કહ્યું છે અર્થાત્ માણસના પેશાબનો ઉપયોગ ધ્યાન ખેંચે છે.

ટૂકમા મૂત્રનો ઉપયોગ આયુર્વેદે ખૂબ જ કરેલો છે અને નરમૂત્રને વિષઘ્ન કહી તેનામા પ્રત્યેક પ્રકારના વિષ (આધુનિકોના વાયરસ વગેરેનો સમાવેશ આમા થઈ જાય છે) અને કોથજન્ય વિષો(ટૉક્સીનો)નો સમાવેશ પણ આમા થઈ જાય છે

આમ છતા મૂત્રચિકિત્સા ઉપર એક પણ સ્વતંત્ર ગ્રન્થ ઉપલબ્ધ નથી.

ગુજરાતી ભાષામા 'અખૂટ જીવનદોરી' નામનુ પુસ્તક છે સુરતના યુગાન્તર કાર્યાલય તરફથી ૧૯૨૩માં પ્રસિદ્ધ થયુ છે. હાલ તો અપ્રાપ્ય

છે. એના લેખક શ્રી ચંદુલાલ લલ્લુભાઈ ગોવર્ધનદાસ છે. આ પુસ્તકમાં પેશાબથી રોગો મટાડવા સંબંધી એકબે પાનાં છે, એમ યુગાન્તર કાર્યાલયવાળા શ્રી રતિલાલ તન્નાએ મને કહ્યું છે. પુસ્તક હજી મારા વાંચવામાં આવ્યું નથી. શ્રી તન્નાએ મને કહેલું કે, 'અખૂટ જીવનદોરી'ના લેખક રોજ પોતાનો પેશાબ નિયમિત પીતા હતા. અને હું ભૂલતો ન હોઉં તો 'ગાંડીવ' પ્રેસવાળા શ્રી નટવરલાલ માળવીએ પણ આ વાતનું સમર્થન કર્યું હતું. આ લેખક બહુ લાંબી ઉંમરે ગુજરી ગયા હતા અને મરતાં સુધી પોતાનો પેશાબ રોજ પીતા હતા. એમના દીર્ઘાયુષ્યનું કારણ પેશાબપાન હતું તેમ મને કહેવામાં આવ્યું છે. શ્રી તન્ના કહે છે કે, કોઈ પોલી-ગ્લોટ—અનેક ભાષાઓ જાણનાર નૉર્વે તરફના એક સંન્યાસીની પ્રેરણાથી આ પુસ્તક લખેલું છે.

'વૉટર ઑફ્ લાઈફ્'ના લેખકે પેશાબ પીવાના કામમાં લીધો છે અને તે વખતે ઉપવાસ કરવા સૂચવ્યું છે.

હરસ ઉપર પેશાબથી ધોવાથી હરસ મટે છે એમ લેખક કહે છે. 'સિદ્ધભેષજમણિમાલા'ના વિદ્વાન લેખકનો. પણ નીચેનો અનુભૂત લેખ જોઈએ:

કાંઈ પણ વાગ્યું હોય, ઘા હોય તેના પર પેશાબ કરવાની વિધિ તો લોકમાં આજે પણ જાણીતી છે. પેશાબ વડે વ્રણ ધોવાથી તુરત રૂઝ આવે છે.

અમારો એક જાતઅનુભવ નોંધવો અહીં ઉચિત છે. મારી એક ઘોડીને એક વખત છાતીમાં ઝાડનું ઠૂંઠું પેસી ગયું હતું અને ખાસ્સો ઊંડો ઘા પડયા હતો. તે વખતે એક અનુભવી સજ્જને બતાવેલો પ્રયોગ આ છે; એક કૂંડામાં ઘરના સર્વ માણસોએ પેશાબ કરવો થોડીક ચાળેલી રાખ કુંડામાં નાખી રાખવી અને લાકડીને છેડે બાંધેલા કાપડના એક કકડા વડે એ વારે વારે ઘોડીના ઘામાં છાંટવામાં આવતું હતુ. મને સમજણ છે કે તે ઘા આજે દવાખાનામાં રાખવામાં આવે તો ચાર મહિને પણ ન રુઝાય તે જોતજોતામાં રુઝાઈ ગયો.

અમો નાનપણમાં કાંઈ પણ વાગતું તો તે ઉપર પેશાબ કરતા હતા. અને કહેવાની ભાગ્યે જ જરૂર છે કે તે ભાગ્યે જ પાકતું; અને આ વાગ્યા ઉપર પેશાબ કરવાનું યુરોપમાં પણ પ્રચલિત હતું.

ખસ-ખૂજલી ઉપર વૈદ્યો ગોમૂત્ર ઘસાવે છે. ગોમૂત્રમાં થોડુંક મીઠું અને હળદર નાખી ઘસવાથી કંડુ–ખૂજલી શાંત થઈ જાય છે. માણસનો પેશાબ પણ ખૂજલી માટે સારો છે.

એક સજ્જને મને કહ્યું કે, એક ભાઈને મોં ઉપર ખૂબ મોટા ફોલ્લા થયા હતા. દાક્તરોની દવાઓ–ઇંજેક્શનો લઈ થાક્યા, પણ ન મટ્યું. એ ભાઈએ કહ્યું કે, અડાયાની રાખ પેશાબમાં કાલવીને ફોલ્લા ઉપર તે ચોપડે રાખે. જરા ગદું લાગશે પણ તરત જ મટી જશે. અને ખરેખર ચમત્કારિક રીતે ફોલ્લા મટી ગયા. આ પ્રયોગ કહેનાર હજી વિદ્યમાન છે.

કાન પાક્યા હોય છે તો કૂતરાનું મૂત્ર કાનમાં મૂકે છે. બકરીનું મૂત્ર નાખવાથી પણ કાન વહેતો મટે છે. માણસોનો પેશાબ પણ મૂકી શકાય છે.

કુષ્ઠના ઉપર પણ મૂત્ર અક્સીર ઈલાજ છે. લેખકના પોતાના શબ્દો આ રહ્યા: Indeed urine is the skinfood par excellence as also the remedy of every kind of skin disease." (Page 55)

અંતે લેખક કહે છે કે, "Urine is not the specific for any given disease, it is a specific for Health." (Page 124)

પેશાબ પીવાનો ખ્યાલ આમ કરતાં અટકાવે છે, પરંતુ એકાદ વખત પીવા માડ્યો કે કટાળો ચાલ્યો જાય છે. લેખક તો પેશાબને મૅજિક ફ્લ્યુઈડ 'જાદુઈ પીણું' ગણે છે.

('ભિષગ્ભારતી' જુલાઈના અંકમાંથી) — બાપાલાલ ગ. વૈદ્ય

૪

મૂત્રચિકિત્સા

આરોગ્ય પ્રાપ્ત કરવા અને જુદા જુદા વ્યાધિઓને હઠાવવા માટે અનેક ચિકિત્સાપદ્ધતિઓ આપણે ત્યા અસ્તિત્વમા આવી છે. તેમાં મુખ્યત્વે એલોપથી, આયુર્વેદ, હોમિયોપથી, નેચરોપથી, બાયોકેમિસ્ટ્રી અને એપ્સમપથી પણ છે.

આયુર્વેદમાં મુખ્યત્વે પથ્યાપથ્ય ઉપર વિશેષ ભાર હોવાથી ઔષધોનુ સ્થાન તે પછી આવે છે. એટલે નેચરોપથી, અને તેને લગતા વિચારની બીજી 'પથી'ઓ આયુર્વેદના પથ્ય વિભાગમા જ આવી જાય છે. તે સૂત્ર આ છે:

पथ्ये सति गदार्तस्य किमौषधनिषेवणैः ।। (वाग्भट)

જે લોકો પથ્ય રાખે છે એટલે આહારવિહાર અને સ્વાસ્થ્યના નિયમો બરોબર પાળે છે તેઓને ઔષધિસેવનની શી જરૂર છે? અર્થાત્ જરૂર નથી

પરંતુ લોકો જ્યારે ચરક મહારાજના કહેવા પ્રમાણે પ્રજ્ઞાપરાધ એટલે બુદ્ધિનો અપરાધ કે દુરુપયોગ કરે એટલે સ્વાસ્થ્યાચારના નિયમો ન પાળે, ત્યારે જ રોગો આવે છે અને તે પછી જ પથ્યપાલન સાથે ઔષધોનો વિચાર કરવો પડે છે.

આથી સૈદ્ધાન્તિક રીતે આયુર્વેદને નિસર્ગોપચાર જ માન્ય છે. એથી પણ આગળ વધીને અગ્નિવેશસહિતાના સંપાદક ચરક મહારાજે (ઈ. સ ની શરૂઆત) એમ પણ કહ્યુ છે કે, બુદ્ધિમાનો માટે આખી દુનિયા ગુરુ સમાન છે અને અબુદ્ધિમાનોને બધા મૂર્ખા લાગે છે. મતલબ કે બધાને ગુરુ માની બધામાંથી ગુણો લેવા જોઈએ તો જ વિકાસ થઈ શકે. આ રહ્યુ એ સુવર્ણસૂત્ર : "कृत्स्नो हि लोको बुद्धिमतामाचार्यो मूर्खस्याबुद्धिमताम् । (ચરક)" આટલુ લખવાનું પ્રયોજન એ છે કે, બધામાંથી નમ્રપણે ગુણ ગ્રહણ કરવા હરવખતે તૈયાર રહેવું જોઈએ એમ

આયુર્વેદમાં કહ્યું છે તેથી તે જ બધી 'પથી'ઓના ગુણો સ્વીકારવા જોઈએ

હવે મૂત્રચિકિત્સા વિષે વિચાર કરીએ: આયુર્વેદમાં પ્રત્યક્ષ રીતે તો ગૌમૂત્ર, બકરીનું મૂત્ર, ભેંસનું મૂત્ર વગેરે આઠેક જાતનાં મૂત્રોનો ઉપયોગ કરેલો તેમ ચરકસહિતાનો પ્રથમ અધ્યાય જોતા માલૂમ પડે છે; પણ નરમૂત્ર કે સ્વમૂત્રનો કોઈ સ્વતંત્ર પ્રયોગ તેમાં નથી આમ છતાં કોઈ પ્રકરણોમાં બીજા ઔષધો સાથે તેનો પ્રયોગ ક્વચિત જ જણાય છે. આમ છતાં મૂત્રોની અદરના ગુણોનું વર્ણન જોતાં જો નરમૂત્ર કે સ્વમૂત્રના પ્રયોગથી લાભ થતા જ હોય તો ઉપલા વર્ણન મુજબ આયુર્વેદને તે અમાન્ય કરવાનું પણ કોઈ કારણ નથી; કારણ કે તે ગુણગ્રાહક શાસ્ત્ર છે.

ભારતના બીજા કેટલાક ગ્રંથોમા મૂત્રચિકિત્સાનો ઉલ્લેખ પણ જોવામાં આવે છે પ્રયોગો પણ છે વળી હમણાં અદ્યતન પદ્ધતિ એલો-પથીના ઝઝાવાતથી કંટાળેલા અગ્રેજ ગૃહસ્થ શ્રી આર્મસ્ટ્રોંગે તે વિષે પોતાના અનુભવો લખ્યા છે અને તેવા ઝઝાવાતોથી કંટાળીને આપણા ભારતીય દરિદ્રનારાયણોનાં દુ:ખ જોઈને આપણા લોકસેવક શ્રી રાવજીભાઈ મણિભાઈએ પણ પોતાના અનુભવો અને શ્રી આર્મસ્ટ્રોંગના તેમ જ ભારતીય પુસ્તકોના અનુભવને આધારે મૂત્રચિકિત્સાનું આ પુસ્તક લખ્યું છે, જેમાં અનેક અસાધ્ય, કષ્ટસાધ્ય, કૅન્સર, ક્ષય, મૂત્રરોગ, પેટના રોગો, હૃદયના રોગો વગેરે ઉપર તેની સફળતાનાં અનુભવી વર્ણનો જોવામાં આવે છે

શ્રી રાવજીભાઈએ પોતાની ઉપર અને પોતાનાં સ્વજનો ઉપર સફળ પ્રયોગ કર્યા છે. જ્યારે બીજાં ભાઈ-બહેનો, વૈદ્યો અને દાક્તર તેમ જ બાપાલાલજી જેવા વિદ્વાન વૈદ્યે પણ પોતાના ઉપર જે અખતરા કરી સફળતા મેળવેલી છે તેનું વર્ણન પણ આ પુસ્તકમાં આપ્યુ છે. કેટલાક લોકો એમ કહેશે કે, આ ચિકિત્સા વગર પૈસે થાય છે કે સોઘી પડે છે માટે તેનો સ્વીકાર કરવા લખું છું, તો તેમ નથી. એમ કહેવા જઈએ અને સોંઘામોઘીનો તાત્કાલિક વિચાર કરવા જઈએ તો કોઈ પણ ચિકિત્સાપદ્ધતિ ખરી રીતે મોઘી નથી પણ તેના ધધાદારીઓએ તેને મોઘી

બનાવી છે. એ વિષે મહાત્મા ગાંધીજીના મારા ઉપરના એક પત્રમાંથી નીચેનો ઉપયોગી ફકરો હું ટાંકું છું:

"એલોપથી જાતે મોંઘી નથી. દાક્તરોએ અને દવા વેચનારાએ મોંઘી કરી મૂકી છે. આયર્સ સારસાપરિલાની મૂળ કિંમત દોઢ પૈસો છે. તેના આજે દસ રૂપિયા લે છે. એમ જ દાક્તરોની ફીનું સમજો.

આયુર્વેદાચાર્ય (અમુક) દિવસના હજાર રૂપિયા લે છે જ્યારે બહારગામ જાય છે ત્યારે.

યજ્ઞ વિના શુદ્ધિ નથી. યજ્ઞ એટલે પરસેવાનું પાણી થાય એટલો અથાગ જ્ઞાનમય શ્રમ અને તે બધો કૃષ્ણાર્પણ.

સેવાગ્રામ, ૧૦–૬–'૪૨"

આમ એક વસ્તુ નિશ્ચિત થઈ કે તબીબો કે ગૃહસ્થો જ્યાં સુધી વિનામૂલ્ય અકિંચન જનતા વર્ગની સારવાર આપવાની નક્કર યોજના અમલમાં ન મૂકે ત્યાં સુધી બધી 'પથી'ઓની સારવાર ઉપરોક્ત કારણે અકિંચન વર્ગ માટે અતિ કઠિન છે. જ્યારે આપણે ત્યાં એ દરિદ્રનારાયણનો જ વર્ગ વિશેષ છે.

આમ છતાં મૂત્રચિકિત્સામાં તેમ ન થઈ શકે. તેમાં બહારથી કંઈ લાવવાનું જ નથી. એથી સોઘામોંઘાનો પ્રશ્ન નથી. એક ઔષધિ છે એટલે અન્ય જંજાળનો પણ પ્રશ્ન નથી. અસાધ્ય અને કષ્ટસાધ્ય દરદો ઉપર તાત્કાલિક ફાયદો થાય છે એવો લેખકનો અનુભવ છે. સર્વસામાન્ય જનતાને જેટલે અંશે ફાયદાઓ થશે તેટલે અંશે તેની ગરજે સહુ કોઈ તેનો સ્વીકાર કરશે જ.

પ્રત્યક્ષ પ્રમાણને કોઈ શાસ્ત્રપ્રમાણની જરૂર નથી. એથી એ જાતના પ્રયાસો કરવાની પણ જરૂર નથી. મેં પોતે આનો કોઈ પ્રયોગ કરી જોયો નથી. આથી વધુ હું કાંઈ લખી શકતો નથી, પણ ભવિષ્યમાં તક મળે તો આ વિષે મારી યથાશક્તિ સેવા હું આપીશ.

શ્રી રાવજીભાઈ તો પ્રસિદ્ધ લોકસેવક છે. તેમણે તો આ વસ્તુને યજ્ઞ સમજીને સ્વીકારી છે અને તેને અંગે આટલી અવસ્થાએ તેઓ તન, મન અને ધનથી પણ તેની પાછળ ભોગ આપી રહ્યા છે; તેથી તેઓને અવશ્ય ધન્યવાદ ઘટે છે.

તાત્ત્વિક રીતે તો કોઈ 'પથી' પૂર્ણ નથી. દરેકને દરેકમાંથી ગુણ લેવો જ પડે છે. પરમેશ્વર સિવાય બધું જ અપૂર્ણ છે એમ આપણાં શાસ્ત્રો કહે છે; છતાં પરમેશ્વર પોતે કેવો હોય છે તે હજુ પૂર્ણપણે કોઈના જાણવામાં આવ્યું હોય તેવું મારા ધ્યાનમાં નથી.

વલ્લભરામ વૈદ્ય

૨૯-૧૧-'૫૮

૫

અનેક રોગની એક જ દવા

प्रणम्य जगदुत्पत्ति-स्थिति-संहार-कारणम् ।
स्वर्गापवर्गयो द्वारं त्रैलोक्य शरणं शिवम् ॥

૧. આ જગતમાં જગતમાત્રના જીવજંતુથી માંડીને હાથી સુધીનાં પ્રાણીમાત્રને કેવી રીતે સુખ પહોંચે અને એકબીજા અંદરોઅંદર એકબીજાને મદદકર્તા થાય અને દરેકનું સ્વાસ્થ્ય સચવાય તેમ જ રોગી રોગમુક્ત થાય તે સંપૂર્ણ જ્ઞાન વેદમાંથી—વેદના ઉપવેદ તરીકે ઓળખાતા આ આયુર્વેદમાં જ છે.

આયુર્વેદનું અવતરણ: બ્રહ્મા પાસેથી દક્ષ પ્રજાપતિએ હેતુ (કારણ) સહિત સંપૂર્ણ આયુર્વેદ શીખ્યો. જેની અંદર હેતુ વિપરીત ચિકિત્સા છે. અને બીજા સૂર્યનારાયણે પણ બ્રહ્મા પાસેથી વ્યાધિ વિપરીત ચિકિત્સાવાળો આયુર્વેદ શીખ્યો જેથી જ આપણે જાણીએ છીએ કે "आरोग्यं भास्करा-दिच्छेत्" એવી પ્રાર્થના કરીએ છીએ. હવે આગળ જતાં આ બન્ને પ્રથાનો સમન્વય થતાં આજે हेतु विपरीत, व्याधि विपरीत અને हेतु व्याधि विपरीत એમ આ ત્રણે રીતે દરેક રોગીની ચિકિત્સા કરવામાં આવે છે. આયુર્વેદ વૃક્ષ, પશુ, પક્ષી તમામના અલગ અલગ બનાવેલા છે, અને તે આયુર્વેદનાં આઠ અંગો કહેલાં છે અને દરેક અંગ ઉપર સ્વતંત્ર ગ્રંથ રચવામાં આવેલ છે.

૨. ઉપર મંગલાચરણમાં આપે શિવનું નામ વાંચ્યું તે જેનાં સર્વ સુખ તથા જ્ઞાનનો દાતા એકમાત્ર શિવ જ છે એમ લાગે છે.

ભગવાન શિવે આ દુનિયાનાં તમામ જીવજંતુના ઉપકારાર્થે પોતે પોતાની પત્નીને સંબોધીને સંવાદ રૂપે જ્ઞાન જગતને આપ્યું છે. તેમના શિષ્યો રાવણ, નાગાર્જુન વગેરે ઘણા છે જેઓએ પણ આયુર્વેદમાં ઘણો સારો ફાળો આપ્યો છે અને દાવો કરે છે કે, જે દુ.સાધ્ય રોગો હોય તેની પણ તેઓ સફળતાપૂર્વક ચિકિત્સા કરતા.

દેવ અને દાનવ એ બન્ને એક જ બાપના છોકરા હતા, પરંતુ દેવો વિષ્ણુને માનનારા અને દાનવો શિવને માનનારા હતા તે બન્નેને એકબીજાને અન્યોન્ય કોઈ કારણસર વેર હોવાથી અવારનવાર લડયા કરતા હતા. દેવોના ગુરુ બૃહસ્પતિ હતા અને તેમના વૈદ્ય તરીકે અશ્વિનીકુમારો હતા અને દાનવોના ગુરુ અને વૈદ્ય તરીકે શુક્રાચાર્ય હતા કે જેમની પાસે મૃત સંજીવની હતી જેનાથી દરેક લડાઈમાં ઘાયલ થયેલાને પુનર્જીવન મળતું.

રુદ્રથી યજ્ઞનુ માથુ કાપવામા આવ્યુ ત્યારે દેવોના કહેવાથી અશ્વિની-કુમારોએ તેને ફરીથી જોડી દીધું અને શંકરે પોતે પોતાના જ પુત્રનુ માથુ કાપ્યુ અને ફરીથી તેને પોતે જ જોડી દીધુ એવા એકબીજાના આયુર્વેદમાં અને પુરાણમાં ઘણા દાખલા છે, જેનાથી માલૂમ પડે છે કે બન્ને પક્ષો પાસે આયુર્વેદનું જ્ઞાન હતું. આ બન્ને બાજુએ આયુર્વેદનો વિકાસ કરવામાં એકબીજા એકબીજાથી કેમ આગળ જાય તેની કોશિશ કર્યે જતા હતા; અને એ શોધખોળથી જેમ બને તેમ ઓછા દ્રવ્યથી રોગ કેમ મટાડવો તેની જ પેરવીમાં રચ્યાપચ્યા રહેતા. મહર્ષિ આત્રેયે ચરકમાં દીર્ઘ જીવીતીયમ્ અધ્યાયમાં એકલાં મુખ્ય કાષ્ઠાદિક ઔષધો અને મૂત્રવર્ગનો રોગોની દવામાં ઉપયોગ કર્યો છે, જ્યારે ભગવાન શંકરે અને તેમના અનુયાયીઓએ લોહ, ઉપલોહ, વિષ, ઉપવિષ, મૂત્ર, મોતીમાણેકપ્રવાલ વગેરેનો પોતાની ચિકિત્સાપ્રણાલીમાં ઉપયોગ કર્યો છે અને છેવટે એમ પણ સાબિત કર્યું છે કે એકલા ફક્ત પારદથી જ સર્વ રોગોનો નાશ થાય છે.

૩. ઓછી દવાથી અને પીવામાં સહેલાઈથી લઈ શકાય તેવા આશયથી યુરોપમા આ અંગે ઘણા અખતરાઓ અને શોધખોળ થયાં છે. સૌ પ્રથમ ડૉ. હાનિમાને હોમિયોપેથિક પદ્ધતિ કાઢી અને દુનિયાને જણાવ્યુ કે જે એલોપેથિકમા મોટા પ્રમાણમાં સૌથી મોટી માત્રામાં જે

દવા વપરાય છે તેના જે પરિણામ આવે તેનાથી તે જ દવાને હોમિયોપેથીની તદ્દન ઓછી માત્રામાં (એટલે તેમના મત પ્રમાણે ઘણી હાઈએસ્ટ પોટેન્સીમાં) લેવામા આવે તો જે પરિણામો એલોપેથિક રીતે વાપરવાથી આવે તેનાથી તદ્દન ઊલટાં જ પરિણામો આવે છે દાખલા તરીકે અફીણથી ઝાડા બધ થાય પરતુ એ જ અફીણથી હોમિયોપેથિક રીતે આપવાથી કબજિયાત દૂર થાય છે ત્યાર પછીથી તેમના જ શિષ્ય સુશ્લરે ફક્ત રોગ મટાડવા માટે બાર જ દવાઓનો ઉપયોગ કર્યો છે અમેરિકામા ડૉ. બર્જીઝે એપસમપથી (એટલે વિલાયતી મીઠાથી જ બધા રોગો મટાડવા, – અસાધ્ય પણ) અને તે માટે ફક્ત તેમણે સાત જ સૉલ્ટ્સ વાપર્યા છે અને રોગોને મટાડયા છે. હું જ્યારે ૧૯૨૧માં મુબઈમાં નેશનલ મેડિકલ કૉલેજમાં ભણતો હતો ત્યારે મેં એક નામાકિત આયુર્વેદાચાર્ય વૈદ્યરાજને ફક્ત ત્રણ જ દવાથી દરેક રોગને મટાડતા જોયા છે. તેઓ ત્રણ જ શીશીઓ પોતાના દવાખાનામાં ટેબલ ઉપર રાખતા જેના ઉપર वातघ्न, पित्तघ्न અને कफघ्न નામો લખેલાં હતાં અને તેમાથી નાડી જોઈને દરદીને ઓછા વધતી ત્રણે દવાઓ મેળવીને પડીકાં પીવા માટે અને બહાર ચોપડવા માટે આપતા. મેં તેમની પાસેથી તે કઈ દવાઓ છે તે જાણવા માટે ઘણી કોશિશ કરી, પરંતુ તેમણે છેવટ સુધી તે વાત છાની જ રાખી. આવી વૈદ્યોની મનોદશા ખરેખર અનિચ્છનીય છે. પાછળથી છેવટે હમણાં મારા વાંચવામાં रसमगल નામનો ગોડલરસશાળાનો છપાયેલો ગ્રંથ આવ્યો અને તેમાં શરૂઆતમાં જ ચિકિત્સા ખડમાં વાતઘ્ન, પિત્તઘ્ન, અને કફઘ્ન રસો મેં વાચ્યા ત્યારે મારા મનને સતોષ થયો આ ઉપર લખવાની મતલબ એ કે આયુર્વેદમાં પણ ત્રણ જ દવાથી દરેક રોગ મટે છે, અને છેવટે એક જ પારદથી દરેક રોગ મટે છે તે ઉપર આપણે જોયું. તાંત્રિક ગ્રંથોમાં જેમ અઘોરીઓ મળ, મૂત્ર વગેરેનો દવા તરીકે પોતાના પંથમાં ઉપયોગ કરતા અને જૈનના વ્યવહાર-સૂત્રમાં પણ જૈન સાધુઓ નાની અને મોટી પડિમામાં પોતાનો જ પેશાબ પીને રોગો મટાડવાનો ઉલ્લેખ છે અને ભગવાન શંકરે પાર્વતીને રુદ્રયામલ તંત્રમા શિવામ્બુ કલ્પમા ફક્ત મૂત્રનો જ મહિમા ગાયો છે અને તેનાથી જ દરેક જાતના રોગ મટે છે તેમ જ લાંબા કાળ સુધી જિવાય છે, એવો ઉપદેશ આપ્યો છે. આગળ જતાં આયુર્વેદમાં અને રસતંત્રમાં મૂત્રનો

પ્રયોગ બીજી દવાઓ સાથે કરેલ છે. ભગવાન આત્રેયે જે આઠ મૂત્રોનો ઔષધિમાં પ્રયોગ કર્યો છે તે ફક્ત જે પશુઓ ઘાસચારા ઉપર જીવનારાં છે તેનાં જ મૂત્રો ઉપયોગમાં લીધાં છે. સુશ્રુતે તદુપરાંત મનુષ્યમૂત્રનો દવા તરીકે ઉપયોગ દર્શાવ્યો છે. તો પછી ભગવાન આત્રેયે મનુષ્યમૂત્રનો કેમ ઉપયોગ નહીં કર્યો હોય? પશુઓનાં મૂત્ર કરતાં મનુષ્યમૂત્ર તો મનુષ્ય માટે વધુ ઉપયોગી હોઈ શકે. અત્યારે આપણે નજરે જોઈએ છીએ કે જાનવરોનાં મૂત્ર પોતા માટે હિતકર છે. ભગવાન આત્રેય એમ પણ કહે છે કે અમુક આઠ જાતનાં પશુનાં મૂત્ર માનવસ્વાસ્થ્ય માટે પણ ઉપયોગી છે, તો તેમણે નરમૂત્ર વિષે કેમ ઉલ્લેખ નહીં કર્યો હોય? એનો સીધો જવાબ એ જ હોઈ શકે કે જે વસ્તુ વ્યાપક છે, પ્રચલિત છે તેનો ઉલ્લેખ કરવાની કાંઈ જરૂર ન પણ લાગી હોય. સૂર્યનારાયણના ગુણદોષ કે હયાતીનું વર્ણન કરવાની કાંઈ જરૂર હોય ખરી કે? તેમ નરમૂત્રના ગુણમાં એક વસ્તુ પૂરતી છે કે નરમૂત્ર વિષઘ્ન છે અને રસાયન છે. વૃદ્ધ વાગ્ભટ્ટે પોતાના અષ્ટાંગ સંગ્રહમાં આઠ મૂત્રો ઉપરાંત હરણનુ મૂત્ર પણ લીધું છે. આ ઉપરથી એમ સાબિત થાય છે કે જે પ્રાણીનો ખોરાક આપણા જેવો વેજીટેરિયન હોય છે તેના જ મૂત્રનો દવામાં ઉપયોગ કરવાનું સૂચવ્યું છે.

આ એક સામાન્ય નિયમ છે કે જે કોઈ પ્રાણી, પશુ, પક્ષી કે માણસ પોતે પોતામાં બનતી ચીજનો ઉપયોગ રોગો મટાડવામાં તેમ જ શસ્ત્રક્રિયામાં કરે છે તેને અંગ્રેજીમાં ઑટોજીનસ કહે છે. તે જ ધોરણે હાલમાં પણ ઑટોબ્લડ અપાય છે અને તેમાં કોઈ જાતનું નુકસાન થતું નથી.

રોગની દવા કરવામાં સરખી જ જાતિના કોઈ પણ પ્રાણી કે મનુષ્યને એકબીજાને ઉપયોગી થઈ પડે તેવી બધી વસ્તુઓનો ઘણે ભાગે ઉપયોગ કરાય છે. જેને અંગ્રેજીમાં હોમોજીનસ કહેવાય છે.

છેવટે ત્રીજી રીતે પોતાની જાતિથી બીજી જ જાતિ કે જેનાં ખાનપાન આપણા જેવાં જ હોય તેવા પ્રાણીની ચીજનો દવા તરીકે ઉપયોગ થાય છે. તેને અંગ્રેજીમાં હિટરોજીનસ કહે છે. મહર્ષિ આત્રેયે આ ત્રીજી રીત અખત્યાર કરીને પોતે પોતાની ચિકિત્સાપ્રણાલિકામાં આઠ મૂત્રોનો સમાવેશ કર્યો છે. જ્યારે ભગવાન શંકરે પોતે શિવામ્બુકલ્પનું વર્ણન કરતાં

મનુષ્યમૂત્રનો સૌથી શ્રેષ્ઠ ગુણ વર્ણવીને પહેલી રીત અખત્યાર કરી છે જે તદ્દન નિર્દોષ છે અને દરેક રોગમાં તેનો જ ઉપયોગ કરવાનુ સૂચવ્યું છે. જેમ આત્રેયશાસનમાં સાજાને હરડે અને માંદાને ઉપવાસ સૂચવ્યું છે તેમ ભગવાન શકરના મતમાં સાજાને મૂત્ર અને માદાને મૂત્ર વાપરવા ભારપૂર્વક કહેલ છે, જોકે તેમાં વાપરવાની વિધિમાં તફાવત રહે છે.

ઉપરની હકીકત પરથી જણાશે કે શુક્રાચાર્ય પાસે મૃતસજીવની દવા એક જ હતી. ત્યારે અશ્વિનીકુમારો પાસે પણ એવી કોઈ દવા હોવી જોઈએ, જેનાથી તેઓ દેવોમા પ્રખ્યાતિ પામ્યા. ભગવાન શંકરે એક જ પારાની દવાથી તેમ જ શિવામ્બુથી દરેક રોગ મટાડયાના દાખલા છે યુરોપ અને અમેરિકામા પણ ડૉ. હાનિમાન, ડૉ. સુશ્લર, ડૉ. બર્ક્ઝસ અને છેવટે ડૉ આર્મસ્ટ્રૉગ એક પછી એક તે બધાએ એક જ હેતુથી જેમ બને તેમ એક જ દવાથી સર્વ રોગ મટે એવી દવા શોધવામાં પોતાની જિંદગી ગુમાવી. ડૉ હોનિમાને સ્વાદ વગરની તેમ જ ડૉ સુશ્લરે ફક્ત ૧૨ જ દવાઓનો ઉપયોગ કર્યો.

અને ડૉ. બર્ક્ઝસે તો ફક્ત ૭ જ સૉલ્ટસ દરેક રોગ મટાડવામાં વાપર્યા અને છેવટે ડૉ. આર્મસ્ટ્રૉગે તો બાઈબલમાંથી તેની પ્રેરણા મેળવીને પોતાની જાત ઉપર તેનો ઉપયોગ કરીને ક્ષયમાથી મુક્ત થયા બાદ, ઇંગ્લંડમાં અને બીજે અનેક જાતના રોગોથી પીડાતા માણસો ઉપર તેનો ઉપયોગ કરીને, તેના સતોષકારક પરિણામો આવવાથી પોતે મૂત્રથી (મનુષ્યના) દરેક રોગ મટે છે તેનુ 'વૉટર ઑફ લાઈફ' નામનું પુસ્તક લખીને દુનિયા ઉપર મહાન ઉપકાર કર્યો છે.

આ મૂત્રચિકિત્સામા નહીં નાડી જોવાનું કામ કે નહીં નિદાનનું કામ આ તો એવુ સરસ મજાનું જ્ઞાન છે કે સાજો પોતે પોતાનુ મૂત્ર પીએ અને શરીરે ચોળે તો તદુરસ્ત રહે અને જે કોઈ બીમાર હોય તે જો પોતાનો પેશાબ પીએ અને ચોળે તો સાજો થઈ જાય. ફક્ત એટલુ યાદ રાખવાનુ રહે છે કે જો માણસ બીમાર હોય તો જેટલો વખત બીમાર રહે અને પેશાબ પીએ તેટલો ,વખત ઉપવાસ ઉપર રહે અને સાજો થયા પછી પોતે ધીમે ધીમે મગના પાણીથી અને પછીથી સાદા હલકા દાળ, ભાત, શાકથી ઉપવાસ છોડે. ખાવામાં જે પોતાને માફક

આવે તે જ ખાવું. આ દવા સાજો માણસ લે તેને કોઈ જાતની પરેજી ખાસ પાળવાની હોતી નથી, પરંતુ જે માણસ માદો હોય તેને ઉપવાસ કે ઉપવાસ સાથે થોડું હલકું ભોજન કે જે પ્રકૃતિને માફક હોય તે લઈને પોતાનો પેશાબ પીએ અને ચોળે.

ઉપરનો અનુભવ મેં સુશ્રુતમાં વાંચ્યા પછી હિંમતથી શરૂ કર્યો છે. સુશ્રુતમાં લખ્યું છે કે "मानुष्य मूत्रम् विषापहम्" આપણને સહેજે સમજ પડે કે જેને વિષ ચડે છે તેનું હૃદય નબળું પડે છે અને મૂત્ર પાવાથી તે સતેજ થઈને શુદ્ધિમાં આવે છે. તે ઉપરથી મેં મારા દરદીઓ ઉપર ઑપરેશન વખતે તેનો ઉપયોગ લગભગ ૧૬ મોટાં ઑપરેશનોમાં કર્યો છે અને મારે કોઈને વચમાં સેલાઈન કે પ્લાઝમા કે બ્લડ આપવુ પડ્યું નથી.

ડૉ. મગનલાલ ઓ. સલારિયા

૬

મૂત્રચિકિત્સા

ગુજરાતના બુઝુર્ગ કાર્યકર્તા શ્રી રાવજીભાઈ પટેલને મૂત્રચિકિત્સાથી ફાયદો થયો એ બાબત 'જનસત્તા'ના પાના ઉપર 'જનસત્તા'ના વાચકોએ વાંચી અને વિચારી છે. આખો મૂત્રચિકિત્સાનો ક્રમ પણ એ જ મુરબ્બી-વર્યની લેખિની દ્વારા આપણને મળ્યો છે. કેટલાક વૈદ્ય-ડૉક્ટરો આ બાબતમા સંમત થયા છે, તો કેટલાયે એનાથી વિરુદ્ધ મત દર્શાવે છે.

જેમ આર્યસસ્કૃતિ કે ધર્મ એક જ મનુષ્યની દેન નથી તેમ જ આયુર્વેદ પણ એક જ મનુષ્યે ઉત્પન્ન કરેલ શાસ્ત્ર નથી.' આર્યસસ્કૃતિ જેમ ઘણી સમુજજ્વલ સસ્કૃતિઓનુ એક મહામગલ મિલન છે તેમ જ આયુર્વેદ એ જગતમાં ચાલતી આરોગ્યની પદ્ધતિમાત્રના મૂળનો મહાદ્યોતક એક મહાસ્રોત છે. એમાથી જગતની કોઈ પણ તદ્દન નવી જ જણાતી પદ્ધતિનાં મૂળ મળવાનાં જ. એ જ રીતે મૂત્રચિકિત્સા

એ ભલે આજે એક નવું આવેલું 'નાટક' ચિકિત્સકો માને, પણ એનુંયે મૂળ આયુર્વેદમાં છે (જુઓ ભાવપ્રકાશ, પૂર્વખંડ, મૂત્રવર્ગ) ચરક, સુશ્રુત, વાગ્ભટ કે શાસ્ત્રીય ગ્રંથો એ મૂત્રચિકિત્સાના વિરોધી નહીં પણ જાણે કે પુરસ્કર્તા હોય તેવા સૂત્રો એ પુસ્તકોમાં વેરવિખેર તેમ જ મૂત્રવર્ગમાં સંગઠિત રીતે મળે છે આ મૂત્રચિકિત્સા શાસ્ત્રમાન્ય છે કે કેમ એ પ્રશ્ન જ્યારે ઉપસ્થિત થાય ત્યારે શાસ્ત્રમા એનાં ગુણગાન આવ્યાં હોય ત્યા પછી તે ચિકિત્સા શાસ્ત્રમાન્ય નથી એમ કહેવાની હિંમત કરવાને કોઈ સુવૈદ મળવો મુશ્કેલ છે. હઠાગ્રહથી કોઈ પક્કડ કરવી હોય તો એમાં મારો વિખવાદ નથી. હું તો એટલું જ કહેવા માગું છું કે, મૂત્રચિકિત્સા એ શાસ્ત્ર બહારનો વિષય નથી. તેમ જ એ ચિકિત્સા આયુર્વેદમાન્ય છે એમ મારું નમ્ર માનવુ પુરાવા સાથે છે. જો આ એક ચિકિત્સાપદ્ધતિ હોય તો તે દરેક રોગ ઉપર કંઈ ને કંઈ અસર પાડતી હોવી જોઈએ, અથવા તેના વિશાળ ઉપયોગો હોવા જોઈએ. તેમ જ હઠીલાં મનાતાં મહા દરદોમાંય તેનો ઉપયોગ હોવો જોઈએ ખરી રીતે આ બધા જ ઉપયોગો સામાન્યમાં સામાન્ય માણસ કરી શકે તેવી રીતે ગૌમૂત્રનો પ્રયોગ–ઉપયોગ ભાવપ્રકાશકારે રજૂ કર્યો છે ગૌમૂત્ર માટે તો હિંદુઓ તુરત જ તૈયાર થઈ જશે પણ નરમૂત્રની વાતમાં સમતિ મેળવવી જરા મુશ્કેલ છે.

સામાન્ય રીતે ડોશીમાઓ આજે પણ ઘરમા નાની વહુઓને કહે છે કે, "બેટા, છોકરાનુ પેટ આફરી ગયુ છે, તે મૂતરે ત્યારે તેનુ મૂત્ર હાથમાં લઈ જરા પાઈ દેજે" સામાન્ય રીતે આ પ્રકારે પોતાનું મૂત્ર બચપણમાં પોતે નહીં પીધું હોય એવો ભાગ્યે જ કોઈ ગામડામાં જન્મેલો માણસ મળી આવશે. આજે ગામડામા છોકરાને પોતાનુ મૂત્ર પાવાની પ્રથા જુગજૂની છે. એટલે એ રીતે મૂત્ર પવાય છે અને નુકસાન નથી કરતું પરંતું ફાયદો જ કરે છે તે નજરે જોયું છે.

પેટનો દુખાવો બાળકને તેનુ જ તાજું મૂત્ર પાવાથી તરત મટે છે.

કફનો ઉપદ્રવ : કફના ઉપદ્રવ અને જૂના તાવમા બાળકનુ મૂત્ર પવાય છે.

કમળો : કમળામાં પણ બાળકનું મૂત્ર પાવાથી ખૂબ ફાયદો થાય છે.

બાળકની કમજોરી: બાળકની કમજોરીમાં મૂત્ર પાવું એ બહુ સારો ઉપાય છે. મારા કુટુંબમાં આ રીતે મૂત્ર પાવાની પદ્ધતિ છે. પરિણામે છોકરાંની તંદુરસ્તી જળવાઈ રહે છે, એમ અનુભવે માની શકાય છે.

વઢાણી આંગળી ઉપર મૂત્ર: ગુજરાતી ભાષામાં કહેવત છે કે, 'ભાઈ, અમુક ભાઈ 'તો વઢાણી આંગળી પર મૂતરે તેવો નથી.' આ કહેવત બરાબર સમજવા જેવી છે. વાગ્યાના ઘા ઉપર મૂત્ર તુરત રૂઝ લાવે છે. મૂત્ર મૂકી દેવાથી ખરેખર ઘા પાકતો નથી એનો અનુભવ તો ગામડામાં ઘણા ભાઈઓએ કર્યો હશે.

કાનનો દુખાવો: કાનના દુખાવામાં મૂત્ર તાજેતાજું કે સહેજ ગરમ કરીને નાખવાથી કાનનો દુખાવો મટી જાય છે એ મારો અનુભવ છે. મારી ઉંમર નાની હતી. હું ફોર્થ (૮મું ધોરણ) ભણતો હતો. એક સુંદર મંદિરના ચોગાનમાં આરસ ઉપર હું તથા મારા એક ભાઈ અને મિત્રો સૂતા હતા. રાતના મારા કાનમાં કાનખજૂરો (બહુ જ નાનો) પેસી ગયો. મેં બાળકપદ્ધતિએ ધમપછાડા પણ કર્યા; પણ મંદિરના દરવાને અમને કહ્યું: "રાત્રે કંઈ થશે નહીં, પેશાબ કરીને કાનમાં નાખી દે, સવારે જે હશે તે ખબર પડશે." મારો જ પેશાબ મારા ભાઈએ કાનમાં નાખ્યો. આશ્ચર્ય સાથે સવારે ૨–૩ ટુકડા કાનખજૂરાના મારા કાન પાસે ચોંટેલા હતા. આ મૂત્રથી બન્યું કે પછી કાનખજૂરો કુદરતી રીતે બહાર આવ્યો, તે રામ જાણે; પણ યશ તો એ મારા મૂત્રને જ હું મમતાપૂર્વક આજ સુધી આપતો આવ્યો છું. અને એ માટે હું એ મંદિરના દરવાનનો આભારી છું. ટૂંકમાં આવાં દર્દોમાં મૂત્ર કામ કરે છે, એ વાત નક્કી છે. એમાં સંશય નથી.

નરમૂત્ર માટે આયુર્વેદનો અભિપ્રાય

नरमूत्रं गरं हन्ति सेवितं तत्रसायनम् ।
रक्तपामाहरं तीक्ष्णं सक्षारं लवणं स्मृतम् ॥

માણસનું મૂત્ર કંઈક ક્ષારવાળું, ખારું અને તીક્ષ્ણ છે. તે ઝેરને મટાડે છે, રાતી ખસને મટાડે છે અને સેવન કર્યું હોય તો રસાયણ જેવા ગુણ કરે છે. આજે જે દવાઓનાં રોજ નવાં નવાં નામ અને લેબલો

તેમ જ જાહેરાતો આવે છે તેનાથી અંજાયા વગર બુદ્ધિની સમતાથી વિચારીએ તો અયુર્વેદ કહે છે કે નરમૂત્રનું સેવન એ રસાયણરૂપ છે. વૃદ્ધત્વને દૂર કરે, યૌવન ટકાવી રાખે, સાતે ધાતુઓની સમતા કરે, અગ્નિની સમતા કરે. આવા રસાયણરૂપ નરમૂત્રની ચિકિત્સાની ઉપેક્ષા કેમ થઈ શકે ? તેનો ઝેર મટાડવાનો ગુણ મનાય છે. ઘણા સર્પદંશવાળાઓને ગામડામા નરમૂત્ર પીવા અપાય છે. ઘણા બચ્યા હોય એવું સાંભળીએ છીએ. પણ પદ્ધતિસર જ્યાં સુધી વૈજ્ઞાનિક રીતે આ બાબત સિદ્ધ ન થાય અને ઝેરી સર્પનું જ ઝેર નરમૂત્રથી ઊતર્યું એમ સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી તેનો મહાન વિષહર ગુણ હજુ વણખેડાયેલો જ છે એમ કહેવુ એ તો આયુર્વેદની ઉપેક્ષા ગણાય. પણ જ્યા સુધી વ્યવસ્થિત રીતે તે અમલમાં નથી મુકાયો ત્યાં સુધી એ બાબત નિશ્ચયાત્મક રીતે કંઈ કહી ન શકાય.

આ તો મૂત્રચિકિત્સા વિષે એક અછડતો અભિપ્રાય માત્ર છે. આ જ ચિકિત્સા માટે રોગવાર જો વ્યવસ્થિત લખાણ કરવા બેસીએ તો જરૂર એક પુસ્તક થાય; પણ પ્રજા આ વિજ્ઞાન પ્રત્યે સૂગ ન દાખવે અને ઉપેક્ષાવૃત્તિ કે ઉદાસીનવૃત્તિથી ન જુએ એટલા પૂરતી ઉપર સામાન્ય દરદો ઉપર સામાન્ય ચિકિત્સા આપી છે. પરંતુ શાસ્ત્રીય ઢબે રોગવાર મૂત્રની અસર જરૂર સમજાવી શકાય.

વિષહર તરીકે ગોમૂત્રનો ઉપયોગ દરેક ધાતુના શોધનમાં છે જ. પરંતુ એ વિષહર બહુ જ મોટા અર્થમાં વપરાયેલું છે. તે કેવળ સર્પનુ, વીંછીનું કે ધાતુનુ જ વિષ નહીં પણ શરીરમાંથી ઉત્પન્ન થતા વિષનું પણ નિવારણ કરે છે. આવા વિષહારી જમાનામા આવા વિષહારી ઔષધનો પ્રચાર અને પ્રસાર એ પ્રેરણાદાયી અને પુનિત પ્રક્રિયા છે એમ હું પ્રકટપણે પ્રજા પાસે પ્રસ્તુત કરી આ પાવનકારી પ્રચારમાં મારો પ્રેમ-પૂર્વક હિસ્સો પૂરુ છું.

૧૭–૧૧–'૫૮ વૈદ્ય કરુણાશંકર રામશંકર ત્રિવેદી

('જનસત્તા'ના સૌજન્યથી)

૭

દવાની આપણી ઘેલછા

'આરોગ્ય વિષે સામાન્ય જ્ઞાન' સને ૧૯૦૬માં ગાંધીજીએ દક્ષિણ આફ્રિકામા લખ્યું છે. તેની પ્રસ્તાવનામા તેમણે તે કાળના દાક્તરી ધંધાનું જે બયાન અને દાક્તરી ધંધાના નિષ્ણાતોના તે વિષેના અભિપ્રાય આપ્યા છે તે અર્ધી સદી પર જેટલે દરજ્જે લાગુ પડતા હતા તેના કરતાં અર્ધી સદી વીત્યા બાદ અનેકગણા લાગુ પડે છે. શારીરિક સ્વાસ્થ્ય સાચવવા ઈચ્છનાર દરેકે તે જાણવા જોઈએ. તેથી આ સ્થળે તે આપવા યોગ્ય ગણાશે.

આપણી આદત એવી છે કે, જરાયે દરદ થાય કે તુરત આપણે ડૉક્ટર વૈદ કે હકીમને ત્યાં દોડી જઈએ છીએ. જો તેમ ન કરીએ તો આપણો હજામ કે પાડોશી જે કંઈ દવા લેવાની સલાહ આપે તે લઈએ છીએ આપણી માન્યતા એવી છે કે દવા વિના ,દરદ જાય નહીં આ ખોટો વહેમ છે. આ વહેમથી જેટલાં માણસો દુઃખી થયાં છે ને થાય છે તેટલા બીજાં કારણોથી નથી થતાં ને નથી થવાનાં. એટલે આપણે દરદ એ શું એટલુ સમજીએ તો કંઈક સમતા રાખી શકીએ દરદનો અર્થ દુઃખ છે. રોગનો અર્થ પણ તેવો જ છે. દરદનો ઉપાય લેવો એ બરાબર છે, પણ દરદ મટાડવા સારુ દવા લેવી એ ફોકટ છે, એટલુ જ નહીં, પણ તેથી ઘણી વેળા નુકસાન થાય છે. મારા ઘરમાં કચરો હોય તેને હું ઢાંકી દઉં, તેની જેવી અસર થાય તેવી દવાની છે કચરો ઢાંકું તેથી તે જ કચરો સડીને મને હાનિકારક થવાનો છે. વળી ઢાંકણ સડી 'જાય, ત્યારે ઢાંકણ એ વધારે કચરો થયો, ને અગાઉ હતો અને હવે થયો તે મારે કાઢવો રહ્યો આવી દશા દવા લેનારની હોય છે. પણ જો હુ કચરો કાઢી નાખું તો ઘર જેવુ હતું તેવુ પાછું સાફ થઈ રહે છે. દરદ-દુ.ખ પેદા કરી કુદરત આપણને સૂચવે છે કે, આપણા શરીરમાં કચરો છે કુદરતે વળી શરીરમાં જ કચરો નીકળવાના રસ્તા રાખ્યા છે. અને જ્યારે દરદ

થાય ત્યારે આપણે સમજવું જોઈએ કે, આપણા શરીરમાં કચરો હતો તે હવે કુદરતે કાઢવાનું શરૂ કર્યું છે મારા ઘરમાં પડેલો કચરો કોઈ માણસ કાઢવા આવે તો હું તેનો ઉપકાર માનું. તે માણસ કચરો કાઢી રહે ત્યાં સુધી મને જરા હરકત પડશે, છતાં હું ખામોશ પકડીશ તે જ રીતે કુદરત મારા શરીરરૂપી ઘરમાથી કચરો કાઢી જાય અને હું નીરોગી એટલે દુ.ખ વિનાનો થઈ રહુ. મને શરદી છે એટલે મારે તુરત કઈક દવા લેવાની—સૂંઠ ખાવાની—દોડધામ નથી કરવાની હુ જાણું છું કે મારા શરીરના અમુક ભાગમા કચરો હતો તે કાઢવા કુદરત આવી છે. તેને રસ્તો આપવો એટલે હું ઓછામાં ઓછી મુદતમાં સાફ થઈ જઈશ. હુ કુદરતની સામે થાઉં તો કુદરતને બેવડુ કામ—કચરો કાઢવાનું ને મારી સામે લડવાનું. કુદરતને હું મદદ કરી શકુ છું જેમ કે જે કારણથી કચરો દાખલ થયો હોય તે કારણ દૂર કરું કે જેથી વધારે દાખલ ન થાય, એટલે કે તે /દરમિયાન ખાવાનું બધ કરું તો તેથી વધારે કચરો પડતો બંધ રહે અને ખુલ્લી હવામાં યોગ્ય કસરત કરું તો વળી હું પણ શરીરની ચામડી વાટે કચરો કાઢતો થઈ જાઉં. કાયાને નીરોગ રાખવાનો આ સોનેરી નિયમ છે એમ દરેક માણસ પોતાની મેળે સાબિત કરી શકે છે. માત્ર આપણા મનની હાલત આપણે સ્થિર રાખવી જોઈએ. જે માણસ ઈશ્વર ઉપર, ખરી આસ્થા રાખે છે તે તો હમેશાં આમ જ કરશે. આવી મનની હાલત કરવા આટલું મદદકર્તા થશે. હું વૈદો વગેરેની દવા લઈશ. છતાં મારું દરદ દૂર થશે એવો વીમો કોઈ ઉતારતું નથી. વૈદના હાથમાં ગયેલા બધા નીરોગી થતાં નથી. જો તેમ થતુ હોય તો મારે આ પ્રકરણો લખવાપણું ન હોય ને આપણે બધા બહુ સુખી જિદગી ભાગવતા હોઈએ.

અનુભવ તો એવો છે કે જે ઘરમાં બાટલી પેઠી ત્યાથી પાછી નીકળતી જ નથી અસખ્ય માણસો આખી જિંદગી કઈ ને કઈ રોગ રોજ ભોગવતા રહે છે, ને એક પછી દવા વધારતા જાય છે તથા વૈદો ને હકીમો બદલ્યા જ કરે છે, રોગ મટાડે તેવા વૈદોની શોધખોળમા ભમ્યા કરે છે ને છેવટે પોતે ખુવાર થઈ, બીજાને ખુવાર કરી તાલાવેલી કરતા મરી જાય છે પ્રખ્યાત મરહૂમ જડ્જ સ્ટીવન જે હિંદુસ્તાનમા પણ રહી

ગયેલો, તેણે એક વેળા કહેલુ કે, જે વનસ્પતિને વિષે વૈદો ઘણુ ને ઓછું જાણે છે તે વનસ્પતિઓને, જેને વિષે તેથી પણ ઓછું જાણે છે એના શરીરમાં તેઓ દાખલ કરે છે. વૈદ પાસે પણ બરાબર અનુભવ મેળવ્યા પછી એવા જ ઉદ્‌ગાર કાઢે છે દાક્તર મેજન્દી કહી ગયો કે, વૈદું એ મહા પાખંડ છે. સર એસ્લી કૂપર કરીને પ્રખ્યાત દાકતર થઈ ગયો. તેણે કહ્યું છે કે, "વૈદક-શાસ્ત્ર એ માત્ર અટકળ ઉપર રચાયેલું છે" સર જૉન ફૉર્બ્સે કહ્યું છે કે, "વૈદોના ડહાપણ છતાં પણ ઘણા માણસોના રોગ કુદરતે જ દૂર કર્યા છે." દાક્તર બેકર જણાવે છે કે, "રાતિયા તાવમાં જેટલા દરદી મરે છે તેના કરતાં ઘણા વધારે તે દરદની દવાથી મરે છે." દાક્તર ફૉર્બ્સ કહે છે કે "વૈદો કરતાં વધારે અપ્રમાણિક ધંધો ભાગ્યે જ જોવામાં આવે છે." ડૉક્ટર ટૉમસ વૉટસન કહે છે કે, "ઘણા અગત્યના સવાલ વિષે શકથી ભરેલા સમુદ્ર ઉપર આપણો ધંધો ભટકયા કરે છે." દાક્તર કૌઝવેલ કહે છે કે, "જો વૈદુ નાબૂદ થાય તો માણસજાતને અથાગ લાભ થાય." દાકતર ફ્રૅંક કહે છે કે, "હજારો માણસોની દવાખાનાંઓ વાટે કતલ થાય છે." દાક્તર સાહેબ મેસન ગુડ કહે છે કે, "લડાઈ, મરકી અને દુકાળમાં જેટલાં માણસોનો ભોગ થાય છે, તેના કરતાં ઘણાં વધારેનો ભોગ દવાઓને મળે છે." જ્યાં જ્યાં વૈદો વધ્યા છે, ત્યાં ત્યાં દરદો વધ્યાં છે એવુ આપણે ઠેકાણે ઠેકાણે જાણીએ છીએ. જે છાપાઓમાં બીજી જાહેરખબરો નહીં આવી શકે તે છાપાંઓમાં પણ દવાઓની મોટી જાહેરખબરો આવશે. 'ઇન્ડિયન ઓપિનિયન'માં જ્યારે જાહેરખબરો લેવાતી ત્યારે બીજાઓની પાસે જાહેરખબરો નાખવાનું દબાણ આ છાપા ઉપર દવાના માલિકો કરતા. તે પૈસો પણ પુષ્કળ આપવાની લાલચ આપતા હતા. જેની કિંમત એક પાઈની છે તેવી દવાનો આપણે રૂપિયો આપીએ છીએ. ઘણે ભાગે દવા શાની બને છે તે તેના કર્તા આપણને જાણવા જ નથી દેતા. 'છૂપી દવાઓ' એ નામની ચોપડી હાલમા એક દવાવાળાએ જ બહાર પાડી છે. માણસો ન ભમે તે હેતુ એ ચોપડી બહાર પાડવાનો છે. તેમાં તે બતાવે છે કે સાર્સાપરિલા, ફ્રૂટસૉલ્ટ, સીરપ વગેરે અંકાયેલી (પેટન્ટ) દવાઓ છે તેના આપણે ત્રણથી સાત શિલિંગ આપીએ છીએ. તેમાં આપણી દવાની મૂળ કિંમત એક ફાર્ધિંગથી અક પેની સુધીની

હોય છે. એટલે આપણે ઓછામાં ઓછું છત્રીસગણું ને વધારામા વધારે ત્રણસે છત્રીસગણું દામ આપીએ છીએ. એટલે આપણે ત્રણ હજાર પાચસે ટકાથી પાંત્રીસ ટકા સુધી નફો આપીએ છીએ.

આમાથી વાચનારે એટલુ તો જોવુ જોઈએ કે દરદીએ દાક્તરોને ત્યાં દોડવાની જરૂર નથી. એકાએક દવાઓ લેવાની નથી; પણ બધા માણસો એટલી ખામોશી નહીં રાખે. દાક્તરો બધા જ અપ્રમાણિક નથી. દરેક વખતે દવા ખરાબ જ છે એવું સાધારણ માણસ નહીં માને. એવા બધાને એટલુ કહી શકાય કે તમે બને તેટલી ખામોશી રાખજો, દાક્તરોને બને ત્યાં સુધી તસ્દી ન આપતા, દાક્તરોને બોલાવો તો સારા માણસની પાસે જજો અને એકને બોલાવ્યા પછી તેને જ વળગી રહેજો. તે જ્યારે બીજાને બોલાવવા કહે, ત્યારે જ બીજાને બોલાવજો. તમારુ દરદ તમારા દાક્તરના હાથમા નથી. તમારું આયુષ્ય હશે તો તમે ખચીત સારા થશો અને જો તમે તદબીર કરી તે છતાં તમારું, તમારા સગાનું મરણ નીપજે તો જાણજો કે તે પણ જિંદગીનો ફેરફાર છે.

ગાંધીજી

